Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2016. gada 20. septembrī
(OR. en)

12299/16

COHOM 115
COPS 272
CFSP/PESC 711
CSDP/PSDC 521
FREMP 146
INF 160
JAI 758
RELEX 748

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Datums:	2016. gada 20. septembris
Saņēmējs:	delegācijas
Iepr. dok. Nr.:	11691/16 COHOM 106 COPS 257 CFSP/PESC 657 CSDP/PSDC 482 FREMP 135 INF 145 JAI 702 RELEX 685
Temats:	ES ikgadējais ziņojums par cilvēktiesībām un demokrātiju pasaulē 2015. gadā – valstu un reģionu jautājumi

Pielikumā ir pievienots ES ikgadējais ziņojums par cilvēktiesībām un demokrātiju pasaulē 2015. gadā – valstu un reģionu jautājumi, kuru Padome pieņēma 3484. sanāksmē 2016. gada 20. septembrī.

PIELIKUMS

ES IKGADĒJAIS ZIŅOJUMS PAR CILVĒKTIESĪBĀM UN DEMOKRĀTIJU PASAULĒ 2015. GADĀ

Valstu un reģionu jautājumi

(Vispārējo lietu padome, 2016. gada 20. septembris)

Saturs

I. Kandidātvalstis un iespējamās kandidātvalstis 9

Albānija 10

Bosnija un Hercegovina 11

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika 12

Kosova* 13

Melnkalne 15

Serbija 16

Turcija 17

Vairākiem saņēmējiem paredzēta palīdzība 18

II. EEZ un EBTA valstis 18

Šveice 18

Norvēģija 19

Islande 20

Svētais Krēsls 21

Andora, Lihtenšteina, Monako, Sanmarīno 21

III. Eiropas kaimiņattiecību politika 21

Armēnija 22

Azerbaidžāna 25

Baltkrievija 28

Gruzija 30

Moldovas Republika 33

Ukraina 35

Ēģipte 38

Izraēla 41

Palestīna* 43

Jordānija 46

Libāna 48

Sīrija 49

Alžīrija 51

Maroka 54

Tunisija 56

Rietumsahāra 59

Lībija 59

IV. Krievija un Vidusāzija 62

Krievija 62

Kazahstāna 65

Kirgizstānas Republika 66

Tadžikistāna 67

Turkmenistāna 69

Uzbekistāna 70

V. Āfrika 71

Āfrikas Savienība (ĀS) – ES un Āfrikas kopējā stratēģija 71

Angola 74

Benina 76

Botsvāna 78

Burkinafaso 81

Burundi 83

Kaboverde 86

Kamerūna 87

Centrālāfrikas Republika 88

Čada 89

Komoru Salu Savienība 91

Kongo Republika 92

Kotdivuāra 94

Kongo Demokrātiskā Republika 96

Džibutija 98

Ekvatoriālā Gvineja 99

Eritreja 100

Etiopija 102

Gabona 104

Gambija 106

Gana 108

Gvineja 110

Gvineja-Bisava 113

Kenija 114

Lesoto 115

Libērija 118

Madagaskara 119

Malāvija 122

Mali 123

Mauritānija 125

Maurīcijas Republika 127

Mozambika 128

Namībija 130

Nigēra 133

Nigērija 134

Ruanda 137

Santome un Prinsipi 140

Senegāla 141

Seišelu Republika 143

Sjerraleone 144

Somālija 146

Dienvidāfrika 149

Dienvidsudāna 151

Sudāna 154

Svazilenda 156

Tanzānija 158

Togo 160

Uganda 161

Zambija 163

Zimbabve 164

VI. Arābijas pussala 166

Bahreina 166

Kuveita 168

Omāna 169

Katara 169

Saūda Arābija 170

Apvienotie Arābu Emirāti 172

Jemena 173

Irāna 177

Irāka 178

VII. ĀZIJA 181

Afganistāna 181

Dienvidaustrumāzijas valstu asociācija (*ASEAN*) 184

Bangladeša 184

Butāna 187

Bruneja 188

Mjanma/Birma 189

Kambodža 192

Ķīnas Tautas Republika 194

Honkonga 198

Taivāna 198

Indija 199

Indonēzija 201

Japāna 203

Korejas Republika 204

Korejas Tautas Demokrātiskā Republika 205

Laosa 208

Malaizija 209

Maldīvija 212

Mongolija 214

Nepāla 216

Pakistāna 218

Filipīnas 220

Singapūra 223

Šrilanka 224

Taizeme 227

Austrumtimora 229

Vjetnama 230

VIII. Okeānija 233

Austrālija 233

Fidži 233

Klusā okeāna mazo salu valstis – Kiribati, Māršala Salu Republika, Mikronēzijas Federatīvās Valstis, Nauru, Palau, Tuvalu un Samoa 235

Jaunzēlande 239

Papua-Jaungvineja 239

Zālamana Salas 242

Tonga 245

Vanuatu 247

IX. Ziemeļamerika un Dienvidamerika 250

Antigva un Barbuda 250

Argentīna 251

Bahamu Salu Sadraudzība 251

Barbadosa 253

Beliza 254

Bolīvija 255

Brazīlija 256

Kanāda 258

Čīle 260

Kolumbija 263

Kostarika 265

Kuba 266

Dominika 268

Dominikānas Republika 268

Ekvadora 270

Salvadora 271

Grenāda 274

Gvatemala 275

Gajāna 277

Haiti 279

Hondurasa 280

Jamaika 282

Meksika 283

Nikaragva 286

Panama 288

Paragvaja 290

Peru 291

Sentkitsa un Nevisa 292

Sentlūsija 293

Sentvinsenta un Grenadīnas 294

Surinama 295

Trinidāda un Tobāgo 296

Amerikas Savienotās Valstis (ASV) 297

Urugvaja 299

Venecuēla 300

I. Kandidātvalstis un iespējamās kandidātvalstis

Vērtības, uz kuru pamata ir dibināta ES un kuras ir izklāstītas Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā, ir atspoguļotas pievienošanās kritērijos. Šo būtisko priekšnosacījumu skaitā, kuri visām kandidātvalstīm jāizpilda, lai tās kļūtu par dalībvalstīm, ir demokrātiju garantējošo institūtu stabilitāte, tiesiskuma un cilvēktiesību ievērošana un minoritāšu aizsardzība. Pašreizējā paplašināšanās programma attiecas uz Rietumbalkānu valstīm un Turciju. Virzība uz minēto kritēriju izpildi ir detalizēti aprakstīta Eiropas Komisijas sagatavotajā 2015. gada paplašināšanās paketē [1]. Šogad, sagatavojot izvērtējumus, kas iekļauti ikgadējos ziņojumos par paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm, Komisija izmantoja stingrāku pieeju, proti, tika ne vien aprakstīts panāktais progress, bet arī ziņots par to, kāds ir pašreizējais stāvoklis un valstu gatavība uzņemties ar dalību saistītos pienākumus. Tāpat šajos ziņojumos ir sniegtas skaidrākas norādes par to, kāda rīcība no minētajām valstīm tiek sagaidīta.

ES paplašināšanās politikā centrālais vēl aizvien ir princips "pirmie tiek risināti pamatjautājumi". Tā kā paplašināšanās process atspoguļo ES pamatvērtības un politikas prioritātes, tajā prioritārie jautājumi vēl aizvien ir reformas tiesiskuma jomā, pamattiesības, demokrātijas institūtu stiprināšana, tostarp valsts pārvaldes reforma, un ekonomiskā attīstība un konkurētspēja.

2015. gada ES paplašināšanās stratēģijā ir akcentēti galvenie problēmjautājumi, kas risināmi kandidātvalstīm un iespējamām kandidātvalstīm. Attiecībā uz pamattiesībām Rietumbalkānos un Turcijā Komisija turpina uzsvērt – lai gan tās bieži ir lielā mērā nostiprinātas tiesību aktos, ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai nodrošinātu to praktisku īstenošanu. Īpaša problēma ir vārda brīvība; šajā jomā vairākās valstīs joprojām ir vērojamas negatīvas tendences. Komisija turpina vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvību uzskatīt par vienu no prioritārajiem jautājumiem, pie kuriem ir jāstrādā, valstij gatavojoties pievienoties ES. Joprojām ir nepieciešams nodrošināt labāku aizsardzību minoritātēm, jo īpaši romiem, kuri vēl aizvien saskaras ar diskrimināciju un smagiem dzīves apstākļiem. Nopietnas bažas rada diskriminācija un naidīgums pret citām neaizsargātām grupām, tostarp lesbietēm, gejiem, biseksuāļiem, transpersonām un interseksuāļiem (LGBTI). Tāpat ir jāveic papildu darbs, lai veicinātu sieviešu un vīriešu līdztiesību, apkarotu vardarbību ģimenē, nodrošinātu bērnu tiesību ievērošanu un atbalstītu personas ar invaliditāti.

---

[1] COM(2015) 611 *final*, Brisele, 2015. gada novembris.

Uzmanība ir jāpievērš arī demokrātijas institūtu darbībai. Ir jāturpina stiprināt valstu parlamentu lomu reformu procesā ar mērķi nodrošināt demokrātisku pārskatatbildību. Paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm ir jānodrošina, lai efektīvi darbotos pamattiesību aizsardzībai izveidotā institucionālā sistēma un lai pastāvētu daudz atbalstošāka un labvēlīgāka vide pilsoniskās sabiedrības attīstībai, jo tas palīdzēs uzlabot politisko atbildību un labāk izprast ar pievienošanos saistītās reformas. Komisija turpina veicināt un atbalstīt to, ka kandidātvalstis un valstis, ar kurām ir noslēgts stabilizācijas un asociācijas nolīgums, kā novērotājas piedalās ES Pamattiesību aģentūras darbā. Pozitīva attīstība 2015. gadā tika konstatēta attiecībā uz bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, Albāniju un Serbiju.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_strategy_paper_en.pdf

Albānija

Izmantojot Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA*), tiek īstenoti četri svarīgi projekti, kuros galvenā uzmanība ir veltīta šādiem jautājumiem: cilvēktiesību aizsardzības un diskriminācijas novēršanas sistēmas efektivitātes uzlabošana Albānijā (2013. gada *IPA*, EUR 1,5 miljoni), pilnvērtīgu ekonomisko un sociālo iespēju nodrošināšana romiem un ēģiptiešiem (2014. gada *IPA*, EUR 4 miljoni), strīdu alternatīva izšķiršana, lai iedzīvotājiem nodrošinātu alternatīvus paņēmienus strīdu risināšanai, (2012. gada *IPA*, EUR 750 000) un brīvības atņemšanas iestāžu sistēma (2013. gada *IPA*, EUR 1 miljons). Pašlaik tiek īstenots viens cietumu infrastruktūras projekts (2011. gada *IPA*, EUR 14,4 miljoni).

IPA Pilsoniskās sabiedrības kaimiņattiecību instrumenta ietvaros ar cilvēktiesību aizsardzību ir saistīti septiņi projekti (par kopējo apjomu aptuveni EUR 1,2 miljoni), kuru mērķi ir sekmēt pie minoritātēm piederošu personu – jo īpaši romu un ēģiptiešu – sociālo iekļaušanu, uzraudzīt pamattiesību ievērošanu aizturēšanas centros, sekmēt tiesu iestāžu pieejamību neaizsargātām grupām un attiecībā uz nepilngadīgajiem veicināt atjaunojošo justīciju un mediāciju starp cietušo un likumpārkāpēju.

No Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) tiek finansēti seši patlaban īstenošanas procesā esoši projekti (kopējā summa EUR 1,2 miljoni), kuros pievēršas tādiem jautājumiem kā LGBTI tiesības, personu ar invaliditāti tiesības, bērnu aizsardzība un vardarbība pret sievietēm. Pašlaik tiek īstenoti septiņi projekti, kas ir saistīti ar cilvēktiesību aizsardzību izglītībā un nodarbinātībā un kuros koncentrējas uz personu ar invaliditāti un neaizsargātu grupu iekļaušanu.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_albania.pdf

Bosnija un Hercegovina

2015. gadā finansiālais atbalsts no *IPA* tika koncentrēts uz to, lai tiesību aktus saskaņotu ar ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (EUR 1 miljons no 2011. gada *IPA*), un uz to, lai sekmētu pilnvērtīgu sociālo un ekonomisko iespēju nodrošināšanu aptuveni 260 personām, kas cietušas mīnu negadījumos, un viņu ģimenēm; šim nolūkam tiek izmantots mīnu negadījumos cietušo atbalsta projekts (EUR 1 miljons). 2015. gada oktobrī tika uzsākts jauns projekts (budžets EUR 2,5 miljoni) romu iedzīvotāju sociāli ekonomiskās iekļaušanas atbalstam; šis projekts balstās uz iepriekšēju projektu, kuram bija līdzīgs budžets. Abi projekti kopā dos iespēju nodrošināt 290 mājokļus un īstenot integrētus sociāli ekonomiskus pasākumus. Ar šo rīcību romiem nepietiekamo mājokļu un viņu nabadzības un sociāli ekonomiskās atstumtības problēmai pievēršas tieši – būvējot un atjaunojot mājokļus un ar tiem saistīto infrastruktūru un nodrošinot iztikas iespējas, priekšroku dodot plūdu skartām teritorijām. Ilgtspējīga mājokļu risinājuma nodrošināšana un citi pasākumi, kas paredzēti neaizsargātiem repatriantiem vai iekšzemē pārvietotām personām, tiek finansēti ar projektu, ar kuru tiek īstenota VII pielikumā paredzētā atgriešanās stratēģija (EUR 7 miljoni); projekts tiek pārvaldīts kopā ar *UNHCR*. ES ir sniegusi atbalstu EUR 1 miljona apmērā projektam "*Social Housing System (SHS) – Development of an Integrated Model in Theory and Practice*", ar ko valstu politikas veidotājiem palīdz izveidot un īstenot mājokļu politiku, kura sniedz atbalstu bēgļiem, repatriantiem, bezpajumtniekiem, jauniešiem un citām personām, kas nonākušas grūtībās.

Tika sākts jauns projekts EUR 3 miljonu apmērā, kura mērķis ir palīdzēt tehniski stiprināt Cilvēktiesību un bēgļu ministrijas un sociālo pakalpojumu sniedzēju spējas. Vēl tika sniegts atbalsts Bosnijas un Hercegovinas diskriminācijas novēršanas likumu pārskatīšanai.

2015. gadā ar *EIDHR* finansiālu atbalstu tika īstenoti vienpadsmit projekti kopumā par EUR 2,5 miljoniem. Šie projekti bija vērsti konkrēti uz minoritāšu – tostarp romu kopumā un jo īpaši romu bērnu – aizsardzību, LGBTI aizsardzību un personu ar invaliditāti tiesībām, kā arī uz to, lai veicinātu studentu dalību demokrātiskās reformās, lai nodrošinātu pilnvērtīgas iespējas jauniešiem un viņu līdzdalību un lai nodrošinātu pilnvērtīgas sociālās un ekonomiskās iespējas atstumtām grupām. 2015. gada beigās tika piešķirtas piecas papildu dotācijas kopumā par EUR 0,95 miljoniem, lai risinātu tādus jautājumus kā romu iekļaušana, tabakas kontrole, laba politiskā pārvaldība, ūdens pieejamība un atbalsts jaunatnei.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_bosnia_and_herzegovina.pdf

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika

2015. gadā ES sniedza ievērojamu atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas nodarbojas ar dažādu pamattiesību aizsardzības jautājumiem. Izmantojot līdzekļus, kas valstij tika piešķirti no 2014. gada *IPA* Pilsoniskās sabiedrības kaimiņattiecību instrumenta (EUR 5 miljoni), tika atbalstīti 19 projekti, kuri galvenokārt bija vērsti uz vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvības veicināšanu, pētniecisko žurnālistiku, tiesu iestāžu reformām, līdzdalības demokrātiju, attiecībām starp etniskajām grupām, romu tiesībām. 2011. gada *IPA* ietvaros no pilsoniskajai sabiedrībai paredzētās dotāciju shēmas (EUR 1,35 miljoni) tika atbalstīti vēl 12 projekti, kuri galvenokārt bija koncentrēti uz to, lai stiprinātu pilsoniskās sabiedrības iesaisti sabiedriskās kārtības veidošanā, uz diskriminācijas novēršanu un personu ar invaliditāti, jaunatnes un citu neaizsargātu grupu tiesību aizsardzību. Visbeidzot, tika īstenoti 10 dotāciju projekti, kuri saņēma finansējumu no *EIDHR* 2014.–2015. gada shēmas (EUR 1,2 miljoni) un kuru mērķis bija veicināt tiesu iestāžu faktisku pieejamību, izglītošanu par cilvēktiesībām skolās, tiesības uz drošu darba vidi, pārredzamu un iekļaujošu politikas veidošanu un romu kopienas sociālo iekļautību.

Līdztekus šiem pilsoniskās sabiedrības organizācijām paredzētajiem dotāciju projektiem ES kopā ar dažādām publiskām iestādēm turpināja īstenot vairākus ar cilvēktiesībām saistītus *IPA* projektus. To skaitā bija projekti, kuru mērķis bija sniegt atbalstu ombuda birojam, lai panāktu pamattiesību efektīvāku aizsardzību, stiprināt tiesu iestāžu neatkarību, efektivitāti un profesionalitāti, reformēt krimināljustīcijas sistēmu, efektīvāk apkarot korupciju un aizsargāt aizturēto un notiesāto personu tiesības.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia.pdf

Kosova*[2]

2015. gadā kopā ar Starptautisko Migrācijas organizāciju (*IOM*) tika sākts pasākums, kura apmērs ir EUR 2 miljoni un kura īstenošana notiek 2014. gada *IPA* ietvaros. Šā pasākuma mērķis ir radīt ienākumu gūšanas iespējas minoritāšu kopienām, uzlabojot viņu izredzes integrēties vai reintegrēties. Par līdzekļiem, kas 2015. gadā piešķirti no *IPA* Pilsoniskās sabiedrības kaimiņattiecību instrumenta un Plašsaziņas līdzekļu programmas, tika noslēgti līgumi par diviem pasākumiem, kuru mērķis ir uzlabot to personu situāciju, kas kļuvušas par vardarbības ģimenē un cilvēku tirdzniecības upuriem, un izveidot un uzturēt efektīvu koalīciju, kurā iesaistītos cilvēktiesību jomā strādājošās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, stiprinot šo organizāciju aizstāvības spējas. Šo divu projektu kopējā vērtība ir EUR 2 miljoni. 2015. gadā arī tika pabeigts EUR 1 miljonu vērts *IPA* projekts, ko īstenoja Eiropas Padome un kas bija saistīts ar ombuda iestādes un pilsoniskās sabiedrības spēju veidošanu. Citi *IPA* projekti, kuru īstenošana turpinājās 2015. gadā, bija šādi: EUR 0,7 miljonu vērts mērķsadarbības projekts, kas paredzēts homofobijas un transfobijas apkarošanai un stratēģisku partnerību izveidei ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām juridisku un psihologa konsultāciju sniegšanai; divi projekti attiecīgi EUR 1,5 miljonu un EUR 0,6 miljonu vērtībā, kuru ietvaros tika sniegti sociālie pakalpojumi personām – īpaši bērniem – ar invaliditāti un bērniem nodrošināts tiesiskums; EUR 3 miljonu vērts projekts, kas bija koncentrēts uz minoritāšu kopienām piederīgu personu tiesību aizsardzību un šo tiesību sekmēšanu.

[2] *Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DPR 1244 (1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

2015. gadā tika noslēgti līgumi par diviem *EIDHR* projektiem (kopējais apjoms EUR 0,4 miljoni), ar kuru palīdzību tiek risināti tādi jautājumi kā cilvēktiesības digitālajā laikmetā un mājoklis kā cilvēka pamattiesības. Pilsoniskā sabiedrība turpināja īstenot vienpadsmit citus projektus, kas tiek finansēti no 2011. un 2012. gada *EIDHR*. Šo projektu mērķi bija stiprināt neaizsargāto grupu aizstāvības spējas, ar kultūras pasākumiem uzlabot attiecības starp kopienām un starp etniskajām grupām un risināt jautājumus, kas saistīti gan ar pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, gan ar LGBTI un personu ar invaliditāti tiesībām. Vēl 2015. gadā tika sākta piecu *EIDHR* projektu īstenošana; to kopējā aptuvenā vērtība ir EUR 1 miljons, un šo projektu mērķi ietver sieviešu organizāciju stiprināšanu un romu, aškalu un ēģiptiešu kopienu politiskās pārstāvības un dalības uzlabošanu.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_kosovo.pdf

Melnkalne

2015. gadā cilvēktiesību jomā tika īstenoti trīs *IPA* projekti, kuru kopējā aptuvenā vērtība bija EUR 1,6 miljoni; centrālie jautājumi tajos bija personu ar invaliditāti sociālā iekļaušana, ilgtspējīgi risinājumi attiecībā uz valsts iekšienē pārvietotiem romiem un atbalsts ombuda birojam un konstitucionālajai tiesai saistībā ar cilvēktiesību standartu piemērošanu. Kas attiecas uz jaunām saistībām, 2015. gadā no *IPA* līdzekļiem aptuveni EUR 2,35 miljoni tika piešķirti sešiem projektiem, kas saistīti ar diskriminācijas novēršanas politiku un cilvēktiesībām (bērnu un jauniešu ar invaliditāti sociālā iekļaušana; sieviešu, kas cietušas no vardarbības, sociālā iekļaušana; pacientu ar garīgās veselības traucējumiem tiesības; sociālā uzņēmējdarbība, pilnvērtīgu ekonomisko iespēju nodrošināšana sievietēm un viņu politiskā dalība; ar dzimumu saistīta vardarbība).

Papildus jau minētajam 2015. gadā ES, izmantojot *EIDHR* valsts atbalsta shēmu, sniedza finansiālu atbalstu (kopumā EUR 700 000) sešiem projektiem. Šajos projektos uzmanība tika veltīta vairākām jomām, tādām kā LGBTI tiesības, romu politiskā dalība (pirmās romu darba ņēmēju arodbiedrības izveide), patērētāju tiesību aizsardzība un pacientu tiesības, centieni palielināt uzticēšanos vēlēšanām un ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošana. 2015. gadā turpinājās vēl četru citu EIDHR projektu īstenošana (aptuveni EUR 400 000 apjomā), kuros centrālie ir šādi jautājumi: romu sociālā iekļaušana, sliktas izturēšanās novēršana cietumos, kas panākta ar rehabilitācijas un resocializācijas pakalpojumu reformu, un personu ar invaliditāti tiesības.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_montenegro.pdf

Serbija

2015. gadā ES *IPA* programmas ietvaros turpināja īstenot četrus projektus, kuru mērķi ir atbalstīt diskriminācijas novēršanas politiku un uzlabot neaizsargātu personu – tostarp romu, bēgļu un iekšzemē pārvietotu personu – stāvokli. 2015. gadā tika īstenoti četri ar romu iekļaušanu saistīti projekti, kuru kopējā vērtība bija EUR 11,4 miljoni. 2015. gada oktobrī tika sākts mērķsadarbības projekts "Atbalsts cilvēktiesību veicināšanai un diskriminācijas pilnīgai izskaušanai". Tā ilgums būs 18 mēneši un kopējā vērtība – EUR 1,2 miljoni. No 2013. gada Pilsoniskās sabiedrības kaimiņattiecību instrumenta tika piešķirtas 22 dotācijas (kopumā EUR 2,4 miljoni) pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Šie projekti, kam nesen piešķirts finansējums, palīdzēs apkarot korupciju, palielinot pārredzamību publiskajā sektorā, sniedzot atbalstu cilvēkiem un grupām, kuri visvairāk saskaras ar diskrimināciju, un ar kultūras, plašsaziņas līdzekļu un jaunatnes iniciatīvām atbalstot Serbijas un Kosovas sadarbību.

2015. gadā tika izsludināts jauns uzaicinājums iesniegt priekšlikumus par *EIDHR* 2014. un 2015. gada budžetu, kopumā par EUR 2 miljoniem. Divdesmit dotācijas tika piešķirtas pilsoniskās sabiedrības organizācijām, koncentrējoties uz minoritāšu aizsardzību, LGBTI tiesībām, dzimumu līdztiesību, bērnu tiesībām, patvēruma meklētāju tiesībām un personu ar invaliditāti tiesībām.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_serbia.pdf

Turcija

Turcijai sagatavotajā valsts stratēģijas dokumentā 2014.–2020. gadam (*IPA* II atbalsts) ir noteikts, ka svarīgākās prioritātes ir reformas un spēju veidošana tiesiskuma un pamattiesību jomās. *IPA* ietver vairākus ievērības cienīgus projektus, kas koncentrējas uz cilvēktiesībām, piemēram, spēju veidošanas projektus ar attiecīgajiem cilvēktiesību mehānismiem (piemēram, ar valsts cilvēktiesību iestādi, ombudu, parlamentu un advokātu asociācijām), projektus, kas saistīti ar vārda brīvību, un projektus, kuros galvenā uzmanība ir veltīta sieviešu tiesībām un diskriminācijas novēršanai. Nesen pieņemtā 2015. gada *IPA* valsts programma ietver EUR 17,9 miljonu vērtu pasākumu tiesu iestāžu atbalstam, kura mērķis ir stiprināt tiesu iestāžu neatkarību, objektivitāti, efektivitāti un pārvaldību. Attiecībā uz pamattiesībām minētā programma ietver pasākumu, kura budžets ir EUR 18,9 miljoni un kura mērķis ir uzlabot svarīgākās iestādes, kā arī atbalstīt centienus novērst un apkarot vardarbību pret sievietēm un bērniem. Iekšlietu jomā īstenotais pasākums Turcijai palīdzēs īstenot attiecīgās prasības, kā arī atbalstīs centienus uzņemt personas, kas bēg no konflikta Sīrijā (EUR 112 miljoni). Ar atsevišķu pasākumu EUR 4,7 miljonu vērtībā Vanas provincē tiks atbalstīta iekšzemē pārvietotu personu sociālā iekļaušana.

EIDHR projekti Turcijā ir koncentrēti uz valstij izšķirīgi svarīgākajiem cilvēktiesību jautājumiem, kuru skaitā ir vārda brīvība un neatkarīgi plašsaziņas līdzekļi, uzlabota tiesu iestāžu pieejamība, cīņa pret spīdzināšanu un nesodāmību, kultūru daudzveidības aizsardzība un respektēšana, neaizsargātas grupas un pie minoritātēm piederošu personu tiesības, izglītības un apmācības programmas cilvēktiesību jomā, politiskās pārstāvības un dalības sabiedrībā uzlabošana – jo īpaši pievēršoties nepietiekami pārstāvētām grupām (tostarp sievietēm, LGBTI, romiem un jauniešiem). 2015. gada decembrī *EIDHR* Turcijas programmas ietvaros īstenošanas procesā bija 33 projekti. 2015. gada decembrī tika parakstīti divdesmit divi jauni projektu līgumi EUR 3 miljonu vērtībā. Jaunie projekti aptver vairākas izšķirīgi svarīgas cilvēktiesību jomas: cilvēktiesību aizstāvji, LGBTI tiesības, sieviešu tiesības un pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošana, minoritātes un bēgļi. Sagaidāms, ka *EIDHR* tiks izmantots arī reaģēšanā uz Sīrijas krīzi, ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām strādājot pie tādiem jautājumiem kā bēgļu, patvēruma meklētāju, iekšzemē pārvietotu personu un vispār migrantu tiesības. Prioritātes šajā jomā saskan ar darbu, kas tiek veikts, izmantojot *IPA*, Stabilitātes un miera veicināšanas instrumentu un citus svarīgus instrumentus, piemēram, ES trasta fondu, un šo darbu papildina.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_turkey.pdf

Vairākiem saņēmējiem paredzēta palīdzība

Vairākiem saņēmējiem paredzētas palīdzības ietvaros turpinās no 2012. un 2013. gada *IPA* finansētu projektu īstenošana; projekti attiecas uz minoritāšu aizsardzību un veicināšanu (EUR 3,6 miljoni) un reģionāla atbalsta sniegšanu iekļaujošai izglītībai (EUR 4,6 miljoni).

II. EEZ un EBTA valstis

Šveice

ES cilvēktiesību stratēģija Šveicē ir vērsta galvenokārt uz sadarbību un cieša dialoga uzturēšanu ar Šveici cilvēktiesību jautājumos starptautiskās organizācijās (ANO, Eiropas Padomē, EDSO u. c.) un konkrētās valstīs visā pasaulē. Šveice aktīvi darbojas ANO Cilvēktiesību padomē un ir ievēlēta par šīs padomes locekli uz laikposmu no 2016. līdz 2018. gadam.

Cilvēktiesības ir iekļautas ES publiskās diplomātijas un informatīvajos pasākumos Šveicē, lai uzsvērtu pasaules mērogā vadošo lomu, kāda Eiropas Savienībai ir globālas cilvēktiesību jautājumu programmas veicināšanā.

Attiecībā uz Eiropas Cilvēktiesību konvenciju – lai gan Šveice zināmā mērā nepiekrīt atsevišķiem Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumiem – kopumā tiek atzīts, ka šīs tiesas nolēmumi ir pozitīvi ietekmējuši Šveices Federālās tiesas judikatūru, kas saistīta ar cilvēktiesībām, un konstitūcijas pamattiesību hartu. Tomēr labējie politiķi ir ierosinājuši tautas iniciatīvu, kuras mērķis ir noteikt Šveices konstitūcijas pārākumu pār starptautiskajām tiesībām, tostarp pār Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, lai pamattiesības un cilvēktiesības aizsargātu autonomi un lai – kā apgalvo iniciatīvas autori – respektētu Šveices iedzīvotāju gribu. Šveices Federālās asamblejas augšpalāta, ieņemot nedaudz mērenāku nostāju, decembrī apsprieda priekšlikumu (kuru jau bija atbalstījusi apakšpalāta) aicināt Šveices Federālo padomi visos atbilstošajos līmeņos un jo īpaši Eiropas Padomē strādāt, lai panāktu lielāku atbilstību subsidiaritātes principam un šā principa plašāku izpildi un lai nodrošinātu, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā judikatūrā sistemātiskāk ņem vērā valstu tiesību sistēmas.

Norvēģija

Tā kā ES un Norvēģijai ir līdzīgi cilvēktiesību standarti, ES cilvēktiesību stratēģija ir vērsta galvenokārt uz sadarbību un cieša dialoga uzturēšanu ar Norvēģiju cilvēktiesību jautājumos starptautiskās organizācijās (ANO, Eiropas Padomē, EDSO u. c.) un konkrētās valstīs visā pasaulē. Cilvēktiesības ir iekļautas ES publiskās diplomātijas un informatīvajos pasākumos Norvēģijā, lai uzsvērtu ES vadošo lomu pasaulē.

Kopumā Norvēģijas sniegtā cilvēktiesību atbalsta pamatā ir Starptautiskā cilvēktiesību harta un daudzās konvencijas un citi instrumenti, kuru mērķis ir veicināt un aizsargāt konkrētas cilvēktiesības (piemēram tās, kas ir saistītas ar rasu diskrimināciju, spīdzināšanu un sieviešu, bērnu un personu ar invaliditāti tiesībām), kā arī izpratne par cilvēktiesību veicināšanu, kā konkretizēts Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas preambulā; šis atbalsts tiek sniegts ar dažādiem paņēmieniem, tostarp attīstības sadarbību. Lai gan patlaban nav tāda rīcības plāna, kas aptvertu visas cilvēktiesības kopumā, ir izstrādāti plāni tādām konkrētām jomām kā cilvēku tirdzniecība, bērnu tiesības un sieviešu tiesības. Cilvēktiesības joprojām ir būtisks jautājums, un Norvēģijas valdība arvien lielāku uzmanību pievērš tematiskajām jomām, kurās, kā tiek uzskatīts, Norvēģija ir īpaši spēcīga. Prioritārās jomas Norvēģijas attīstības sadarbībā cilvēktiesību atbalstam ietver atbalstu cilvēktiesību aizstāvjiem, tiesiskumam un darbam pie spīdzināšanas un nāvessoda izskaušanas, atbalstu vārda brīvībai un brīviem plašsaziņas līdzekļiem, korporatīvai sociālajai atbildībai, cilvēktiesību dialogiem ar konkrētām valstīm un sieviešu, bērnu, personu ar invaliditāti, pirmiedzīvotāju un lesbiešu, geju, biseksuāļu un transpersonu (LGBT) tiesībām.

Islande

Islandē ir visaptveroša sistēma pamattiesību un brīvību aizsardzībai. Cilvēktiesību jomā tai ir labi attīstīta sadarbība ar starptautiskajām organizācijām. Attiecībā uz konkrētām iniciatīvām jāpiemin, ka Islande ir aktīvi veicinājusi un atbalstījusi ANO un citas starptautiskās iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt vīriešu lomu dzimumu līdztiesībā. 2015. gada 14. un 15. janvārī Islande un Surinama rīkoja tā saukto "Bārddziņa salona" konferenci ANO galvenajā mītnē Ņujorkā; konferences mērķis bija panākt, lai vīrieši aktīvāk piedalītos diskusijā par vīriešu un sieviešu līdztiesības jautājumu. Reģionālā līmenī Islande ir devusi ieguldījumu Arktikas Padomes darbā pie šiem jautājumiem.

Cilvēktiesības ir iekļautas ES publiskās diplomātijas un informatīvajos pasākumos Islandē, lai uzsvērtu ES vadošo lomu pasaulē.

Svētais Krēsls

Ar Svēto Krēslu par vairākiem cilvēktiesību jautājumiem tiek uzturēta samērā bieža un noderīga saziņa daudzpusēju forumu kontekstā, tostarp ANO Ģenerālajā asamblejā, ANO Cilvēktiesību padomē, EDSO un Eiropas Padomē. ES pamatnostādnes par reliģijas vai ticības brīvības veicināšanu un aizsardzību kļūst arvien būtiskākas kā pamats sadarbībai, ņemot vērā, ka Svētais Krēsls ir ārkārtīgi satraucies par to, ka dažādās pasaules daļās pieaug kristiešu vajāšana.

Andora, Lihtenšteina, Monako, Sanmarīno

ES un Andorai, Lihtenšteinai, Monako un Sanmarīno ir līdzīgi cilvēktiesību standarti, tāpēc ES cilvēktiesību stratēģija ir galvenokārt vērsta uz to, lai ar šīm valstīm koordinētu savu rīcību cilvēktiesību jautājumos starptautiskajās organizācijās (ANO, Eiropas Padomē, EDSO u. c.). ES arī piedalās vispārējā regulārajā pārskatā (VRP), kura gaitā ANO Cilvēktiesību padomē tiek analizēta cilvēktiesību situācija šajās valstīs.

III. Eiropas kaimiņattiecību politika

2015. gadā kopīgais paziņojums par Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP) pārskatīšanu vēlreiz apstiprināja ES apņēmību veicināt un aizsargāt visu cilvēktiesību universālumu un nedalāmību gan Eiropas Savienībā, gan partnerattiecībās ar visu reģionu valstīm. Tajā uzsvērts, ka vēl joprojām svarīga ir laba pārvaldība, demokrātija, tiesiskums un cilvēktiesības, un norādīts, ka nepieciešamība kaimiņreģionā nodrošināt neatkarīgas un efektīvas justīcijas sistēmas Eiropas Savienībai ir prioritāte. EKP pārskatā par svarīgām jomām ir noteiktas arī vārda brīvība, plurālisms un plašsaziņas līdzekļu neatkarība, tostarp atvērts un brīvs internets.

EKP pārskatā tika atzīts, ka uz stimuliem balstīta pieeja ("vairāk par vairāk") ir sekmīgi atbalstījusi reformas labas pārvaldības, demokrātijas, tiesiskuma un cilvēktiesību jomā, ja partneri bija apņēmušies šādas reformas veikt. Savukārt tur, kur politiskās gribas nebija, šī pieeja nebija pietiekami spēcīgs dzinulis, kas radītu apņēmību veikt reformas. Šādos gadījumos ES meklēs efektīvākus risinājumus, kā pārliecināt partnerus veikt fundamentālas reformas, ieskaitot sadarbību ar pilsoniskās sabiedrības, ekonomikas un sociālajiem dalībniekiem.

Tāpēc 2015. gadā ES vēlreiz apstiprināja, ka ar visiem partneriem iesaistīsies iekļaujošā dialogā par cilvēktiesību un demokrātijas problēmām, ieskaitot jomas, kurās to pieredze var atšķirties. Cilvēktiesības un demokrātija arī turpmāk būs darba kārtības punkts ES politiskajā dialogā ar visiem partneriem savstarpēji saskaņotā formātā. Papildus šīm izklāstītajām saistībām EKP pārskatā arī ir uzsvērta vajadzība rast jaunus veidus, kā efektīvāk veicināt vispārējās vērtības, un ES nodoms darīt vairāk, lai atbalstītu pilsonisko sabiedrību un ar savām darbībām sasniegtu attiecīgos pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus tās plašākajā izpratnē, kā arī sociālos partnerus.

Armēnija

Veidojot ES un Armēnijas divpusējās attiecības un politisko dialogu šajā jomā, mērķis ir veicināt cilvēktiesības, kā arī pastāvīgi uzlabot demokrātijas institūtus, tiesu iestādes un tiesiskumu, labu pārvaldību un cīņu pret korupciju un stiprināt pilsonisko sabiedrību. Lai gan Armēnija zināmā mērā cenšas risināt cilvēktiesību jautājumus, galvenais trūkums joprojām ir reformu un tiesību aktu pieņemšanā un pienācīgā īstenošanā.

ES un Armēnija uztur regulāru un aktīvu dialogu par cilvēktiesībām dažādos forumos – tostarp ikgadējā cilvēktiesību dialogā. 2015. gada dialogs tehnisku iemeslu dēļ tika pārcelts un tiek plānots Erevānā 2016. gada martā.

Kopā ar ES misiju vadītājiem sniegtā vietējā paziņojumā ES pauda bažas par to, ka 6. decembra referendumā par konstitucionālo reformu, iespējams, ir notikuši pārkāpumi, un mudināja atbildīgās iestādes nodrošināt pienācīgu izmeklēšanu.

Lai nodrošinātu, ka reformas tiek veiktas pietiekami ilgu laiku pirms nākamajām vēlēšanām, ES turpināja Armēniju mudināt īstenot EDSO/*ODIHR* 2012. un 2013. gada ieteikumus, jo īpaši tos, kas attiecas uz tiesisko regulējumu. ES arī mudināja Armēniju ņemt vērā *ODIHR* referenduma ekspertu grupas ziņojumu (publicēts 2016. gada janvārī). Šai nolūkā ES Armēnijai sniedz zināmu finansiālu palīdzību vēlēšanu atbalstam.

ES uzsver, ka ir jānodrošina vienlīdzīgas iespējas un sieviešu dalība, tostarp politiskajā dzīvē un augstākajos administratīvajos ešelonos. ES sniedz atbalstu lielākai sieviešu līdzdalībai lēmumu pieņemšanā un ir turpinājusi atbalstīt to, lai tiktu pieņemti likumi attiecībā uz vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, un vardarbību ģimenē. Bažas joprojām izraisa apstākļi cietumos, kā arī slikta izturēšanās pirmstiesas apcietinājuma laikā. ES turpināja sniegt atbalstu tam, lai tiktu panākta cietuma apstākļu atbilstība Spīdzināšanas novēršanas komitejas standartiem. Tika konstatēts neliels progress saistībā ar Spīdzināšanas novēršanas komitejas ieteikumiem atbilstoša Brīvības atņemšanas iestāžu reformas rīcības plāna izstrādi un jauna, Spīdzināšanas novēršanas komitejas standartiem atbilstoša cietuma būvi, ko līdzfinansē ES.

Nav pieņemts likumprojekts par probācijas dienesta izveidi Armēnijā. Joprojām problemātisko jautājumu vidū ir vajadzība nodrošināt diskriminācijas nepieļaušanas principa ievērošanu un pieņemt visaptverošus pret diskrimināciju vērstus likumus, ar ko tiktu aizsargātas neaizsargātu grupu – piemēram, personu ar invaliditāti un LGTBI – tiesības, vajadzība efektīvi īstenot likumu par līdztiesības nodrošināšanu un galīgajā redakcijā izstrādāt likumprojektu par pārliecības un reliģijas brīvību. ES ir turpinājusi atbalstīt valsts pārvaldes reformas un jo īpaši ir uzsvērusi vajadzību pastiprināt korupcijas novēršanu un apkarošanu, kā arī pastiprināt tiesu iestāžu un tiesībaizsardzības iestāžu reformu un uzlabot sabiedrības uzticēšanos tiesu sistēmai.

2015. gadā ES turpināja sekmēt strukturālo dialogu, kurā piedalās pilsoniskā sabiedrība un valsts iestādes. ES turpināja regulāri apspriesties ar pilsonisko sabiedrību un sniegt finansiālu atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) īstenotiem projektiem. Tajā pašā laikā Eiropas Demokrātijas fonds sniedz atbalstu vietēja līmeņa organizācijām. Kopā ar *UNICEF* ES sniedza atbalstu bērnu deinstitucionalizācijai. Bērni joprojām bija viena no nabadzīgākajām sabiedrības grupām (36,2 %), turklāt lielāks risks dzīvot nabadzībā ir bērniem ar invaliditāti.

ES turpināja sniegt būtisku atbalstu Armēnijas tieslietu sistēmas neatkarības un profesionālisma stiprināšanai. Tas ietvēra budžeta atbalstu un projektu, kas tiek īstenots kopā ar Eiropas Padomi.

Izmantojot Eiropas kaimiņattiecību instrumentu, ir darīta pieejama arī EUR 12 miljonu vērta budžeta atbalsta programma cilvēktiesību jomā, ar kuru tiek atbalstīta attiecīgo tiesību aktu īstenošana. Armēnija saņem atbalstu no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*). *EIDHR* turpina atbalstīt demokrātijas attīstību un visu cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu, sniedzot palīdzību tādos jautājumos kā sieviešu un jauniešu tiesības, bēgļu (īpaši Sīrijas armēņu) tiesības, tiesiskums un pilsoniskā žurnālistika.

Azerbaidžāna

Galvenās ES prioritātes Azerbaidžānā joprojām ir vārda brīvība, pulcēšanās brīvība, funkcionējošas pilsoniskās sabiedrības veidošana un tiesiskums. 2015. gadā tika notiesāti daudzi cilvēktiesību aktīvisti un ļoti ierobežojošā un apgrūtinošā NVO regulējuma dēļ samazinājās pilsoniskās sabiedrības iespējas. Reaģējot uz vairāku cilvēktiesību aktīvistu notiesāšanu, ES nāca klajā ar paziņojumiem, kuros tā pauda bažas par ilglaicīgajiem sodiem un tiesvedības procesu kopumā – tostarp par pušu procesuālo tiesību vienlīdzības trūkumu – un aicināja Azerbaidžānu pilnībā ievērot savas starptautiskās saistības un strādāt pie tā, lai panāktu uzticēšanos valsts tiesu sistēmas neatkarībai. ES arī nāca klajā ar paziņojumiem par cilvēktiesību aktīvistu *Leyla* un *Arif Yunus* nosacītu atbrīvošanu medicīnisku iemeslu dēļ.

2015. gada februārī Azerbaidžānu apmeklēja Eiropas Savienības īpašais pārstāvis (ESĪP) cilvēktiesību jautājumos *Lambrinidis*, lai tiktos ar prezidentu *Ilham Aliyev* un vairākiem ministriem (tostarp ārlietu ministru *Mammadyarov*), ar ombudi un ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. ESĪP informēja, ka ES ir ļoti nobažījusies par to, ka situācija cilvēktiesību jomā arvien pasliktinās, un centās atjaunot uzticēšanos un dialogu, kas nepieciešams šo jautājumu risināšanai, jo īpaši aicinot nodrošināt taisnīgu attieksmi pret aizturētajiem, atbrīvot viņus un ātri pieņemt likumus, kuri darītu iespējamu NVO pārredzamu un netraucētu finansēšanu un šo organizāciju darbību. Šīs vizītes laikā ESĪP lūdza atļauju apmeklēt trīs personas, kas atrodas ieslodzījumā savas pārliecības dēļ; šie apmeklējumi notika.

Aprīlī un jūlijā Baku apmeklēja Eiropas kaimiņattiecību politikas un paplašināšanās sarunu komisārs *Hahn* un Eiropadomes priekšsēdētājs *Tusk*, kuri līdztekus citiem jautājumiem pārrunāja arī cilvēktiesību jautājumus Azerbaidžānā.

4. decembrī tika pieņemti sekundārie tiesību akti par NVO; tie attiecas uz dotāciju reģistrēšanu un uz ārvalstu līdzekļu devēju tiesībām piešķirt dotācijas Azerbaidžānā. Pēc ievērojamas kavēšanās, kas ļoti nelabvēlīgi ietekmēja pilsoniskās sabiedrības finansēšanu, jauno noteikumu dēļ ārvalstu līdzekļu devējiem – tostarp ES – ir kļuvis sarežģītāk piešķirt dotācijas, un šie noteikumi rada papildu administratīvos slogus pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

ES delegācija turpināja regulāro tematisko dialogu ar pilsoniskajām organizācijām. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvji tika regulāri aicināti tikties ar amatpersonām, kas bija ieradušies vizītēs – tostarp augsta līmeņa – no Briseles vai citām galvaspilsētām, lai uzklausītu informāciju par situāciju valstī. Turklāt uz divpusējiem pamatiem konkrētu jautājumu apspriešanai tika rīkotas vairākas sanāksmes ar neatkarīgām NVO. ES un Azerbaidžāna dažādos formātos apsprieda arī cilvēktiesību un demokrātijas jautājumus. Tomēr ikgadējais ES un Azerbaidžānas cilvēktiesību dialogs, kas ir viena no galvenajām ES un Azerbaidžānas diskusiju platformām, 2015. gadā nenotika. Pēc tam, kad sākotnēji noteiktais laiks, proti, 2014. gada novembris, tika mainīts, Azerbaidžāna sanāksmi atlika uz nenoteiktu laiku (tagad plānots 2016. gada oktobrī). ES delegācija un ES dalībvalstis kopīgi turpināja pārraudzīt vairākus tiesas procesus un novērot jaunas lietas, izvērtējot atbilstību taisnīgām un pārredzamām procedūrām. ES delegācija šajā jomā bija atbildīga par koordināciju un par dažiem kopīgiem pēcpasākumiem attiecībā uz izvērtējumiem pēc spriedumu paziņošanas. Tāpat ES delegācija ļoti iesaistījās un uzturēja ciešus sakarus ar iestādēm saistībā ar atsevišķām lietām, tostarp cilvēktiesību aktīvistu *Leyla* un *Arif Yunus* lietām. Delegācija arī apmeklēja vairākus ieslodzītos viņu aizturēšanas vietā, tostarp *REAL* partijas līderus *Ilgar Mammedov* un *Hilal Mammedov*. Saistībā ar atsevišķām lietām tā uzturēja ciešus sakarus ar ģimenes locekļiem un juristiem un reaģēja uz informāciju par apstākļiem cietumos, tostarp uz aizdomām par notiesāto aktīvistu piekaušanu un sliktu izturēšanos pret viņiem. ES turpināja mudināt Azerbaidžānu ievērot Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus, konkrēti saistībā ar *Ilgar Mammedov* apcietināšanu.

1. novembrī Azerbaidžānā notika parlamenta vēlēšanas, kur galvenās opozīcijas partijas nepiedalījās, jo uzskatīja, ka nav nodrošināti apstākļi, kas garantētu godīgu konkurenci. Vēlēšanas novēroja Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas delegācija. Tā kā nebija panākta vienošanās par novērotāju skaitu, EDSO/*ODIHR* nolēma uzraudzības misiju nesūtīt. Arī Eiropas Parlaments šīs vēlēšanas nenovēroja. ES nāca klajā ar paziņojumu, kurā tā pieņēma zināšanai minētās vēlēšanas un to, ka Azerbaidžānai ir jāīsteno iepriekšējie EDSO/*ODIHR* ieteikumi, un norādīja, ka tā sagaida turpmāku sadarbību ar Azerbaidžānas iestādēm, kuras rezultātā ieguvēji būs visi iedzīvotāji.

28. decembrī prezidents *Aliyev* parakstīja tradicionālo Azerbaidžānas Solidaritātes dienas aktu, ar ko tiek apžēloti cietumnieki, tomēr tajā netika iekļauts neviens cilvēktiesību aktīvists vai žurnālists.

Tā kā gandrīz visu gadu nebija noteikumu par līdzekļu devēju un dotāciju reģistrēšanu, finansiālā sadarbība ar pilsonisko sabiedrību 2015. gadā bija ierobežota, un tādējādi ES zaudēja vienu no saviem nozīmīgākajiem partneriem ES vērtību un standartu veicināšanā.

Viens projekts, kuru finansē ES un īsteno PSO, turpināja spēju veidošanas darbu, strādājot pie dzimumu līdztiesības un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanas sievietēm un viņu dalības kopienas dzīvē un pie jautājuma par vietējo kopienu sieviešu likumīgajām tiesībām, saziņas prasmēm, dalības mehānismiem un uzņēmējdarbības prasmēm.

Sadarbība ar Eiropas Padomi reģionālās programmatiskās sadarbības sistēmas ietvaros deva iespēju īstenot vairākus spēju veidošanas pasākumus tādās jomās kā vārda brīvība, tiesu iestāžu efektivitāte un praktizējošu juristu izglītošana par Eiropas Cilvēktiesību konvencijas standartiem un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru.

Sākās vai turpinājās vairāku mērķsadarbības programmu īstenošana; tajās tika izmantotas ES dalībvalstu īpašās zināšanas ombuda institūcijas un tās reģionālo centru stiprināšanā, lai nodrošinātu tā pilnvaru īstenošanu attiecībā uz valsts preventīvo mehānismu, bērnu tiesībām, personu ar invaliditāti tiesībām, vecu ļaužu cilvēktiesībām un tiesībām piekļūt informācijai; ar Darba un sociālās aizsardzības ministriju tika strādāts pie neaizsargātu un nelabvēlīgā situācijā esošu grupu sociālās iekļaušanas; ar Valsts sociālās aizsardzības fondu tika strādāts pie tā, lai sagatavotu likumus par darba pensijas finansēto daļu un privātiem pensiju fondiem.

Izmantojot *UNICEF* īpašās zināšanas, ES turpināja strādāt pie tā, lai veicinātu tiesu iestāžu pieejamību un tiesiskumu bērniem, izmantojot leģislatīvu analīzi; turpinājās darbs pie uzlabotas datu apkopošanas un analīzes attiecībā uz tiesiskumu bērniem un nepilngadīgo tiesvedības jautājumiem; pie juridiskās palīdzības, juridiskās pārstāvības un psiholoģiskā un sociālā atbalsta pakalpojumu sniegšanas neaizsargātiem bērniem un viņu ģimenēm; pie ombuda biroja Valsts preventīvās grupas nepieciešamo spēju izvērtējuma attiecībā uz tās pilnvarām veikt bērnu tiesību neatkarīgu uzraudzību vietās, kur bērni tiek turēti; un pie valsts preventīvās grupas locekļu spēju veidošanas.

Baltkrievija

Arī 2015. gadā situācijai cilvēktiesību jomā Baltkrievijā bija raksturīgi sistemātiski cilvēktiesību pārkāpumi. Netika veiktas nekādas izmaiņas likumdošanā, kuru mērķis būtu mazināt ierobežojumus attiecībā uz pulcēšanās un biedrošanās brīvību un plašsaziņas līdzekļiem. Gada otrajā pusē Baltkrievija īstenoja vairākas pozitīvas pārmaiņas. Viena no tām bija Baltkrievijas ierosinājums atsākt 2009. gadā pārtraukto ES un Baltkrievijas cilvēktiesību dialogu. Šis dialogs notika jūlijā Briselē. Daži no apspriestajiem jautājumiem bija vārda brīvība, pulcēšanās un biedrošanās brīvība, nāvessods un cīņa pret spīdzināšanu un sliktu izturēšanos, valsts cilvēktiesību iestādes izveide, bērna tiesības un daudzpusēji jautājumi.

Grozījumi plašsaziņas līdzekļu likumā, kas stājās spēkā 2015. gada janvārī, pastiprināja valsts kontroli pār informācijas izplatīšanu ar interneta un tradicionālo plašsaziņas līdzekļu starpniecību. Informācijas ministrijai joprojām ir tiesības pēc diviem brīdinājumiem slēgt jebkuru ziņu kanālu.

22. augustā tika atbrīvoti visi atlikušie politieslodzītie; daži no viņiem ieslodzījumā bija atradušies kopš tā laika, kad tika apspiesti protesti, kas sekoja 2010. gada prezidenta vēlēšanām. ES atzinīgi novērtēja šo ilgi gaidīto soli un nolēma oktobra beigās daļēji un uz noteiktu laiku (četriem mēnešiem) apturēt ES ierobežojošos pasākumus. ES turpina aicināt atjaunot bijušo politieslodzīto pilsoniskās un politiskās tiesības.

11. oktobrī Baltkrievijas prezidents *Alexander Lukashenka* tika atkārtoti ievēlēts amatā ar 83,5 % balsu. Organizējot vēlēšanu novērošanas misiju, Baltkrievija pilnībā sadarbojās ar EDSO/*ODIHR*. Sākotnējos konstatējumos EDSO/*ODIHR* secināja, ka Baltkrievijai vēl ir ļoti daudz darāmā, lai tā panāktu atbilstību EDSO saistībām, kas attiecas uz demokrātiskām vēlēšanām. Lielākā daļa konstatēto pārkāpumu bija saistīti ar patvaļīgi pieņemtiem lēmumiem par kandidātu reģistrāciju, opozīcijas pārstāvju neiekļaušanu vēlēšanu komisijās un neatbilstošu balsu skaitīšanas un apkopošanas procesu. Svarīgi, ka vēlēšanu diena pagāja mierīgā gaisotnē un iestādes, saskaroties ar virkni nesankcionētu publisku protestu, atturējās no spēka lietošanas. Tomēr opozīcijas manifestāciju rīkotājiem tika piemērots sods saskaņā ar administratīvo pārkāpumu kodeksu.

Kopš 2000. gada Baltkrievijā nav reģistrēta neviena jauna politiskā partija. Nereģistrētu organizāciju locekļus pastāvīgi apdraud kriminālvajāšanas iespēja. Gada laikā tika ziņots par vairākiem cilvēktiesību aizstāvju vajāšanas gadījumiem. Gada pirmajā pusē tika izdarīts ievērojams spiediens uz žurnālistiem; ārštata žurnālistiem tika noteikti bargi naudas sodi par to, ka viņi bez akreditācijas (kuru ir grūti iegūt) sadarbojas ar ārvalstu plašsaziņas līdzekļiem. Tuvojoties prezidenta vēlēšanām, spiediens mazinājās. Lai gan gada sākumā tika piedzīvotas zināmas problēmas, gada beigās neatkarīgajām ziņu tīmekļvietnēm varēja piekļūt bez ierobežojumiem.

Baltkrievija joprojām ir vienīgā Eiropas valsts, kurā piemēro nāvessodu. 2015. gadā tika izpildīts viens nāvessods, lai gan ar nāvessodu sodītā vīrieša sūdzība tobrīd vēl gaidīja izskatīšanu ANO Cilvēktiesību komitejā. Nav informācijas par vēl vienas uz nāvi notiesātas personas likteni. 2015. gadā vēl divās lietās tika piespriests nāvessods, un katru reizi ES nāca klajā ar paziņojumiem, aicinot Baltkrieviju noteikt nāvessoda moratoriju.

Joprojām aktuāls jautājums Baltkrievijā ir ieslodzījuma apstākļi un policijas un cietumsargu brutalitāte. 2015. gadā ES diplomāti pirmo reizi varēja apmeklēt labošanas darbu iestādi. No visām NVO un starptautiskajām organizācijām tikai vienai organizācijai ir piešķirta neierobežota piekļuve. Iepriekšējos gados pret cietuma administrāciju ierosinātās lietas nav izmeklētas. Daži aktīvisti ir stāstījuši par pašu piedzīvoto policijas brutālo izturēšanos arestu laikā (piemēram, "grafiti lieta" un emuārists *Nikitsenka*).

Kopš 2015. gada Baltkrievijas kriminālkodeksa 128. pantā ir ietverta spīdzināšanas definīcija, kuras pamatā ir ANO Konvencija pret spīdzināšanu. Tomēr Baltkrievijas tiesību aktos nav paredzētas juridiskas sankcijas spīdzināšanas vai cietsirdīgas apiešanās veicējiem. Tajos retajos gadījumos, kad amatpersonas ir sodītas, pamatojums ir bijis pants par "dienesta pilnvaru pārsniegšanu".

ES iesniedza ANO Cilvēktiesību padomē jūnijā pieņemto rezolūciju, ar kuru uz vienu gadu pagarina pilnvaras ANO īpašajam referentam par cilvēktiesību stāvokli Baltkrievijā. Baltkrievija arī piedalījās ANO vispārējā regulārajā pārskatā un akceptēja 168 no 259 ieteikumiem.

ES arī deva ieguldījumu tajā, lai 104. Starptautiskajā Darba konferencē izskatītu, vai Baltkrievija ievēro SDO 87. Konvenciju par biedrošanās brīvību.

Gruzija

Kā tika norādīts pirmajā cilvēktiesību dialogā, kas notika pēc asociācijas nolīguma parakstīšanas un provizoriskas stāšanās spēkā, 2015. gadā Gruzija panāca ievērojamu progresu valsts tiesību aktu saskaņošanā ar ES standartiem, tostarp cilvēktiesību jomā.

ES rūpīgi uzrauga to, kā Gruzija īsteno cilvēktiesību stratēģiju, jo īpaši reformas, kuru mērķis ir palielināt tiesu iestāžu neatkarību un garantēt tiesiskumu, risināt tādus jautājumus kā bērnu nabadzība un vardarbība ģimenē un apkarot diskrimināciju.

Saistībā ar vispārējā regulārā pārskata (VRP) ziņojumu ES delegācija ierosināja un sarīkoja virkni sanāksmju ar ANO aģentūrām un ES dalībvalstīm, kā arī ar lielākajiem partneriem, piemēram, ASV, Šveici, Turciju, un ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. ANO Cilvēktiesību padomes VRP otrā cikla ietvaros Gruzijas Ārlietu ministrija jūlijā iesniedza otro ziņojumu par Gruziju.

Cilvēktiesības bija viens no jautājumiem ES un Gruzijas 2015. gada programmā; tika sarīkotas vairākas ES augsta līmeņa vizītes – valsti apmeklēja priekšsēdētājs *Tusk* jūlijā, Savienības Augstā pārstāve / Komisijas priekšsēdētāja vietniece ārlietās un drošības politikas jautājumos *Mogherini* novembrī un Eiropas kaimiņattiecību politikas un paplašināšanās sarunu komisārs *Hahn* janvārī un novembrī. Jūnijā Tbilisi notikušais cilvēktiesību dialogs uzskatāmi parādīja valsts apņemšanos cilvēktiesību jomā panākt noturīgu progresu gan Gruzijā, gan separātiskajos reģionos; tam vajadzētu atstāt labvēlīgu ietekmi uz iekšzemē pārvietotām personām.

Cilvēktiesību stratēģijas un tās rīcības plāna īstenošana tika pārskatīta arī ES un Gruzijas Asociācijas padomē, kas notika novembrī Briselē. Reformu dzinējspēks ir bijusi Gruzijas apņemšanās izpildīt ar vīzu režīma liberalizācijas rīcības plānu saistītos kritērijus. Decembrī Komisija publicēja ceturto progresa ziņojumu par to, kā Gruzijas iestādes īsteno vīzu režīma liberalizācijas rīcības plānu, un pozitīvā izvērtējumā secināja, ka visi kritēriji ir izpildīti un ka tādēļ ir veiktas vairākas nozīmīgas reformas.

Gruzija veic vērienīgu reformu tieslietu jomā, galvenokārt tādēļ, lai garantētu tiesu iestāžu neatkarību un izveidotu efektīvas sistēmas izmeklēšanas un tiesvedības veikšanai. Vērts atzīmēt, ka arvien nozīmīgāku lomu iegūst konstitucionālā tiesa, tostarp augsta līmeņa lietās (piemēram, apstiprinājums par deviņus mēnešus ilgu pirmstiesas apcietinājuma ierobežojumu Tbilisi bijušā mēra *Gigi Ugulava* lietā).

Septembrī parlaments pieņēma aktu par prokuratūras reformu, nodrošinot lielāku pārredzamību ģenerālprokurora vēlēšanās. Vēl viens izšķirīgs solis bija mēģinājums izveidot atbildīgu un līdzsvarotu tiesībaizsardzības sistēmu, garantējot drošības dienestu nodalīšanu no Iekšlietu ministrijas. Turpmāk ir jāizveido neatkarīgs mehānisms, ar kura palīdzību risināt gadījumus, kad pastāv aizdomas par noziegumiem, ko varētu būt veikušas tiesībaizsardzības amatpersonas. Turklāt būtiski ir uzlabojušies ieslodzījuma apstākļi, ko apliecina ievērojami sarukušais nāves gadījumu skaits cietumos un spīdzināšanas izskaušana. Vīzu režīma liberalizācijas rīcības plāna ieteikumu īstenošanas rezultātā ir ieviestas būtiskas izmaiņas narkomānijas apkarošanas politikā (ir grozīts kriminālkodekss, lai nošķirtu narkotiku iegādi/turēšanu personīgai lietošanai no to iegādes/turēšanas pārdošanai). Tomēr nav atcelta piespiedu pārbaude par narkotiku lietošanu.

2015. gada jūnijā Gruzija pieņēma juvenālās justīcijas kodeksu, kas aptver visus bērnus kriminālās justīcijas administratīvo pārkāpumu sistēmās; rezultātā ir samazinājies to bērnu skaits, kuriem tiek piemērota brīvības atņemšana. Tomēr situācija bērnu tiesību jomā vēl aizvien izraisa bažas, ņemot vērā satraucoši toleranto attieksmi pret vardarbību pret bērniem un to, ka atkal ir ievērojami audzis agrīno laulību skaits. Parlaments novembrī aizliedza nepilngadīgu personu laulības, izņemot attiecībā uz bērniem vecumā no 16 līdz 18 gadiem, ar tiesas atļauju un tikai grūtniecības vai bērna piedzimšanas gadījumā.

Lai gan tiesībsarga birojs kļūst spēcīgāks, būtu jāpastiprina centieni nodrošināt pie minoritātēm piederošu personu tiesības un praksē efektīvi piemērot diskriminācijas novēršanas politiku. Daudzi gadījumi ir apliecinājuši, ka tiesībaizsardzības iestādes neveic nopietnu un proaktīvu izmeklēšanu ar naida runu saistītu incidentu gadījumā.

Ir pastiprināti tiesību akti dzimumu līdztiesības jomā, un vienlaikus ir rīkotas informācijas kampaņas, tomēr Gruzijas sabiedrība vēl aizvien ir ārkārtīgi konservatīva un tai ir raksturīgi dziļi iesakņojušies dzimumu stereotipi. Politiskajā dzīvē, jo īpaši amatos, kur tiek pieņemti būtiski svarīgi lēmumi, sievietes joprojām ir ļoti maz pārstāvētas, un satraucoši izplatīta ir vardarbība ģimenē un vardarbība pret sievietēm.

Lielu starptautisku uzmanību arī šogad piesaistīja plašsaziņas līdzekļu brīvības jautājums, jo īpaši vērienīgā lieta, kas bija saistīta ar opozīcijas TV kanāla *Rustavi 2* īpašumtiesībām. ES delegācija – kopā ar Amerikas Savienoto Valstu vēstniecību un ar ES dalībvalstu misijas Gruzijā vadītāju piekrišanu – nāca klajā ar kopīgu paziņojumu, kurā visi politiskie darbinieki tiek aicināti atturēties no jebkādiem pasākumiem vai paziņojumiem, kas varētu liegt Gruzijas tiesu iestādēm spriest objektīvu tiesu *Rustavi 2* lietā. Neskaitot šo ļoti politizēto lietu, plašsaziņas līdzekļu profesionāļi turpināja strādāt neatkarīgi.

Gaidot parlamenta vēlēšanas 2016. gadā, elektorālā vide ir kļuvusi politiski saspringta. Vēlēšanu sistēmas reforma kavējas, jo vadošā koalīcija un opozīcijā esošās partijas nav varējušas vienoties par pamatprincipiem. Tiesībaizsardzības amatpersonas nav spējušas novērst un pienācīgi izmeklēt pret konkrētām partijām vērstu vardarbību, piemēram, labi zināmo gadījumu, kad 2015. gada novembrī tika sarīkoti uzbrukumi daudziem Apvienotās nacionālās kustības reģionālajiem birojiem.

Pastāvīgas bažas izraisa cilvēktiesību situācija separātiskajos reģionos, kur ir ierobežotas iespējas veikt starptautisku uzraudzību, un ciematos, kas atrodas administratīvu robežlīniju tuvumā. Tā dēvētā "norobežošana", par pamatu ņemot administratīvas robežlīnijas, turpina šķelt kopienas un pasliktina ciematu iedzīvotāju jau tāpat pietiekami smago ekonomisko situāciju.

Kopumā var sacīt, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas Gruzijā ir strādājušas ļoti aktīvi, un būs svarīgi tām nodrošināt iespēju darboties pirms vēlēšanām. Šīm organizācijām ir zināma loma arī asociācijas nolīguma īstenošanas uzraudzībā.

Moldovas Republika

2015. gadā turpinājās ES un Moldovas Republikas asociācijas nolīguma provizoriska īstenošana; kopumā tika panākts progress tiesību aktu tuvināšanā jomās, uz kurām attiecas minētais nolīgums, savukārt mazāki panākumi tika gūti svarīgākajās reformu jomās, tostarp tiesiskuma jautājumos. Nomainījās vairākas valdības, un, gadam noslēdzoties, turpinājās sarunas par jaunas koalīcijas izveidi.

2015. gada jūnijā notika vietējās vēlēšanas, kuras uz Moldovas Republiku nosūtītā ierobežotā EDSO/*ODIHR* misija kopumā novērtēja pozitīvi, lai gan vēlēšanas notika politiskas nestabilitātes apstākļos, proti, tikai divas dienas pēc premjerministra atkāpšanās. Galīgajā ziņojumā EDSO/*ODIHR* misija atzina, ka vietējās vēlēšanas bija organizētas sekmīgi un ka elektorātam tajās tika piedāvātas daudzveidīgas izvēles iespējas. Tomēr vienlaikus tā norādīja, ka sakarā ar pagaidu vēlētāju reģistrācijas noteikumu pārkāpumiem samazinājās uzticība vēlēšanu procesam.

2015. gada aprīlī tika izdarīti grozījumi vēlēšanu kodeksā, saskaņā ar iepriekšējiem EDSO/*ODIHR* un Eiropas Padomes ieteikumiem uzlabojot tiesību aktus par kampaņām un kampaņu finansēšanu. Neraugoties uz šīm pozitīvajām tendencēm, saglabājas vairāki trūkumi, piemēram, aizliegums, kas attiecas uz valsts un ārvalstu simbolu vai attēlu izmantošanu un uz ārvalstnieku iesaistīšanu kampaņās, ko EDSO ir novērtējusi kā nesamērīgu ierobežojumu.

Viens no 2015. gada pozitīvajiem notikumiem bija Tautas aizstāvja (ombuda) iecelšana, bet šo institūtu būtu nepieciešams vēl nostiprināt, tostarp – izveidojot efektīvu valsts preventīvo mehānismu spīdzināšanas novēršanai. Vēl viens pozitīvs notikums bija kopīgas darba grupas izveide, kurā iesaistīts Moldovas parlaments un Gagauzijas Tautas asambleja un kura nodarbojas ar likuma par Gagauzijas īpašo autonomo statusu īstenošanu. Jāpiemin arī, ka 27. janvāris tika noteikts par Holokausta piemiņas dienu un ka ir panākts zināms progress jaunā cilvēktiesību rīcības plāna un nacionālo minoritāšu integrācijas stratēģijas izstrādē. Saistībā ar tieslietu sektora reformu pārskata periodā tika panākta tikai neliela virzība, un pierādījumi liecināja, ka tieslietu sistēmā joprojām pastāv korupcija. Vēl arvien pastāvēja bažas par ilgstošiem pirmstiesas apcietinājumiem un sliktiem apstākļiem apcietināšanas laikā. *Grigore Petrenco* un vēl sešu aktīvistu lieta – kuri 2015. gada septembrī tika aizturēti, pamatojoties uz apsūdzību par masu nekārtībām, un kuri bija ilgstošā pirmstiesas apcietinājumā – raisa jautājumus arī saistībā ar pulcēšanās brīvību.

Visu 2015. gadu situācija vārda brīvības un plašsaziņas līdzekļu brīvības jomā kopumā bija laba, un bija brīvi pieejams liels skaits plašsaziņas līdzekļu. Tomēr vairāki jautājumi joprojām nav atrisināti. Lai gan 2015. gadā tika pieņemts tiesību akts par plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesībām, kas uzlaboja pārredzamību, īpašumtiesības joprojām ir koncentrētas, un tas ierobežo plašsaziņas līdzekļu plurālismu.

Visu gadu turpinājās apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību, jo īpaši ar cilvēktiesībām saistītu notikumu sakarā. Jūnijā Kišiņevā notika ikgadējais cilvēktiesību dialogs, kas deva iespēju apspriest tādus jautājumus kā vārda brīvība un plašsaziņas līdzekļu brīvība, diskriminācijas novēršana, tostarp personu ar invaliditāti tiesības, dzimumu līdztiesība, pie minoritātēm piederošu personu tiesības un naida noziegumu apkarošana. Sanāksmē tika skarti arī tādi jautājumi kā cīņa pret nesodāmību un sliktu izturēšanos, tostarp kompensācijas cietušajiem.

ES arī finansēja un rīkoja *TAIEX* (Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas instruments) semināru par aizbildnības sistēmas reformu, jo patlaban šī sistēma ierobežo personu ar invaliditāti dalību sabiedriskajā dzīvē. Aizbildnības reforma vēlreiz tika apspriesta ikgadējās ES un Moldovas cilvēktiesību ekspertu sarunās, kuras 2015. gada novembrī notika Kišiņevā un kurās piedalījās ANO, EDSO un Eiropas Padome. Cilvēktiesību ekspertu sarunas arī deva iespēju turpināt diskusijas par dažādiem cilvēktiesību tematiem, tostarp cilvēktiesībām tieslietās, pie minoritātēm piederošu personu tiesībām un diskriminācijas novēršanu.

2015. gadā turpinājās vairāku ES un tās dalībvalstu finansētu projektu īstenošana; to vidū bija projekti, ar kuriem tika atbalstīta diskriminācijas novēršana, neaizsargātu grupu (vecu ļaužu, bērnu, romu, personu ar invaliditāti) tiesības, dzimumu līdztiesība un pilsoniskās sabiedrības stiprināšana un kuru ietvaros tika sniegts atbalsts vairākiem valsts reģioniem, tostarp Piedņestrai.

Ukraina

ES politikas prioritātes attiecībā uz Ukrainu ietver tādus jautājumus kā tiesas iestāžu un vēlēšanu reforma, vārda brīvības, pulcēšanās un biedrošanās brīvības ievērošana, diskriminācijas aizliegums, cīņa pret spīdzināšanu un necilvēcīgu un pazemojošu izturēšanos, vīriešu un sieviešu līdztiesība, bērnu tiesību ievērošana, decentralizācija un korupcijas novēršana. Konflikts Ukrainas austrumos un Krievijas Federācijas veiktā Krimas un Sevastopoles nelikumīgā aneksija ir noveduši pie cilvēktiesību situācijas būtiskas pasliktināšanās teritorijās, kas nav faktiskā valdības kontrolē, un arī 2015. gadā valstī kopumā ir iespaidojuši stāvokli cilvēktiesību un demokrātijas jomā. Papildus tiešajai negatīvajai ietekmei uz sociāli ekonomiskajām tiesībām, jo īpaši saistībā ar visneaizsargātākajām personām, piemēram, sievietēm un bērniem, konflikta rezultātā dažādās Ukrainas daļās ir ierobežotas arī pamattiesības uz vārda brīvību, biedrošanās un mierīgas pulcēšanās brīvību un ticības brīvību.

Starptautiska līmeņa ieinteresētās personas no cilvēktiesību jomas – tostarp ANO Cilvēktiesību uzraudzības misija – konflikta skartajās zonās Ukrainas austrumos, jo īpaši teritorijās, kas neatrodas faktiskā valdības kontrolē, ir reģistrējušas ievērojamu skaitu gadījumu, kad ir pārkāptas starptautiskās cilvēktiesības un starptautiskās humanitārās tiesības. Joprojām nopietnas bažas izraisa tas, ka pārkāpēji no visām konflikta pusēm netiek sodīti, un šis jautājums ir jārisina.

Minētā konflikta dēļ viena no galvenajām problēmām, ar ko 2015. gadā nācās saskarties valdībai, bija iekšzemē pārvietoto personu (kuru skaits ir vismaz 1,4 miljoni) pamattiesību jautājuma risināšana. Turklāt Ukrainas valdība oficiāli paziņoja Eiropas Padomei un Apvienoto Nāciju Organizācijai, ka sakarā ar ārkārtas situāciju valstī tā pieļaus atkāpes no dažām prasībām, kas paredzētas Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (*ICCPR*) un Eiropas Cilvēktiesību konvencijā (ECTK). Tā kā šādas atkāpes samazina cilvēktiesību aizsardzību, šāda rīcība saskaņā ar *ICCPR* 4. pantu un ECTK 15. pantu ir likumīga tikai tad, ja ir izpildīti daži nosacījumi. Visiem atkāpju režīmā veiktajiem pasākumiem ir jābūt samērīgiem un nediskriminējošiem, un to ilgums un teritoriālā un materiālā piemērošanas joma nedrīkst pārsniegt to, kas noteikti nepieciešams attiecīgajā situācijā. Ir regulāri jāizvērtē, vai pastāv atbilstība šiem nosacījumiem.

Kopš Krievijas Federācija ir nelikumīgi anektējusi Krimas pussalu, cilvēktiesību un pamatbrīvību situācija pussalā ir ievērojami pasliktinājusies, un jo īpaši tas attiecas uz proukrainiskajiem aktīvistiem, žurnālistiem un Krimas tatāru kopienu. Šo grupu locekļi cita starpā ir pakļauti patvaļīgai kriminālvajāšanai, mājokļu pārmeklēšanai un vairākos gadījumos – piespiedu pazušanai. Apmeklējot Ukrainu 2015. gada novembrī, AP/PV *Mogherini* tikās ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un Krimas tatāru līderiem. Cilvēktiesību situācijas Krimā satraucošā pasliktināšanās tika plaši atspoguļota ES publiskajā saziņā, tostarp Padomes secinājumos un paziņojumos.

Apgabalos, kurus kontrolē Ukrainas valdība, 2015. gada rudenī notika vietējās vēlēšanas. Starptautisko organizāciju vēlēšanu novērotāji atzina, ka vēlēšanās pastāvēja konkurence, tās bija kopumā labi organizētas un kampaņa visumā noritēja atbilstīgi demokrātiskajam procesam. Tomēr turpmāk ir jāstiprina vēlēšanu godprātīgums un sabiedrības uzticēšanās šim procesam, šādā nolūkā risinot tādus jautājumus kā stabila vēlēšanu kodeksa trūkums, pārlieku politizētā vēlēšanu pārvaldība, nesamērīgi lielas uzmanības veltīšana plašsaziņas līdzekļos tiem kandidātiem, kurus atbalsta oligarhi, un dzimumu līdzsvara trūkums vēlēšanu iznākumā.

Vārda brīvības un plašsaziņas līdzekļu brīvības jomā tika gūti labi panākumi tiesību aktu tuvināšanā Eiropas standartiem. Parlaments pieņēma tiesisko regulējumu, kas attiecas uz īpašumtiesību pārredzamību, un tas ir viens no pašiem progresīvākajiem un visaptverošākajiem tiesiskajiem regulējumiem Eiropā. Likums par valstij piederošo reģionālo drukāto plašsaziņas līdzekļu denacionalizāciju ir solis ceļā uz plašsaziņas līdzekļu brīvību un plurālismu valstī, radot konkurētspējīgu vidi ziņu kanāliem un nodrošinot to satura un vadības politikas neatkarību, un otrs šāds solis ir tas, ka pakāpeniski tiek veidota neatkarīga publiska raidorganizācija.

Papildus jau minētajam parlaments pieņēma darba kodeksa grozījumus, ar kuriem skaidri aizliedz diskrimināciju dzimumorientācijas un dzimumidentitātes dēļ, tādējādi panākot kodeksa atbilstību Ukrainas saistībām starptautisko cilvēktiesību jomā. 2015. gada augustā prezidents *Poroshenko* izdeva dekrētu, ar kuru tika apstiprināta valsts cilvēktiesību stratēģija, un novembrī ministru kabinets pieņēma rīcības plānu šīs stratēģijas īstenošanai. Šiem elementiem bija svarīga nozīme arī vīzu režīma liberalizācijas rīcības plāna kontekstā, un ir jānodrošina to patiesa īstenošana.

Ukraina ir iesniegusi otro pieteikumu Starptautiskajā Krimināltiesā (SKT), atzīstot, ka Ukrainas teritorijā kopš 2014. gada 20. februāra pastrādātie noziegumi pret cilvēci un kara noziegumi ir šīs tiesas jurisdikcijā. Pēc iepriekšējas izmeklēšanas Starptautiskā Krimināltiesa paziņoja, ka noziegumi, kas tika izdarīti Maidanā laikposmā no 2013. gada novembra līdz 2014. gada februārim (uz ko attiecas Ukrainas pirmais pieteikums, ar kuru tā atzina Starptautiskās Krimināltiesas jurisdikciju, 2014. gadā) "nav noziegumi pret cilvēci", vienlaikus norādot, ka "tomēr tika izdarīti nopietni cilvēktiesību pārkāpumi".

Bažas izraisa nesodāmība un tas, ka cietušajiem nav pieejama aizsardzība un tiesiskums. Saskaņā ar ziņojumiem, ko Eiropas Padomes Starptautiskā konsultatīvā padome sagatavojusi par izmeklēšanu, kas tika veikta saistībā ar vardarbīgajām sadursmēm Maidana demonstrāciju laikā un 2014. gada maija traģiskajiem notikumiem Odesā, Ukrainas valdības rīcība neatbilda Eiropas Cilvēktiesību konvencijas prasībām. Starptautiskā konsultatīvā padome atzina, ka izmeklēšana saskārās ar ievērojamām grūtībām, tomēr secināja, ka ar šīm grūtībām "nevar attaisnot neatbilstošu rīcību, kas no tām neizbēgami neizrietēja".

Cilvēktiesību jomā ES kopā ar dalībvalstīm uztur ciešus sakarus ar Ukrainas valdību, kā arī ar vietējām un starptautiskajām ieinteresētajām personām no cilvēktiesību jomas. ES un Ukrainas cilvēktiesību dialogs notika 2015. gada jūlijā. Dialoga programma bija visaptveroša un atbilda noteiktajām politikas prioritātēm. Diskusijās tika aptverti dažādi jautājumi, tostarp vēlēšanas, plašsaziņas līdzekļu brīvība un mierīgas pulcēšanās brīvība, tādas politikas, kas paredz pārskatatbildību un nepieļauj diskrimināciju, nodrošināšana, ieskaitot tiesību garantēšanu LGBTI un personām, kuras pieder pie etniskām, lingvistiskām, reliģiskām un nacionālām minoritātēm, un Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtu ratificēšana.

ES palielināja atbalstu Eiropas Padomes Rīcības plānam Ukrainai 2015.–2017. gadam; tā ir kopīga Eiropas Padomes un Ukrainas iestāžu iniciatīva, kurā galvenā uzmanība ir veltīta tām Ukrainas saistībām, kas izriet no līgumiem. Papildus jau minētajam ES atbalstīja savu politikas prioritāšu īstenošanu, izmantojot ES ārējos instrumentus, piemēram, Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*), Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu (EKPI) un Stabilitātes un miera veicināšanas instrumentu.

Ēģipte

Attiecībā uz Ēģipti 2015. gadā tika izteikti apgalvojumi, ka valstī notiek ilgstoša pirmstiesas aizturēšana, nelikumīgi un patvaļīgi aresti, piespiedu pazušanas gadījumi, policijas brutalitāte, spīdzināšana un nāves gadījumi aizturēšanas laikā, plašsaziņas līdzekļu profesionāļu vajāšana un aizturēšana un masveida sodi, kas tiek piespriesti "Musulmaņu brālības" līderiem (tostarp bijušajam prezidentam *Morsi* un parlamenta spīkerim *Katatny*). Tāpat tika ziņots par letālu spēka izmantošanu policijas reidu laikā. Palielinājās spiediens uz NVO, izmantojot tādus paņēmienus kā pārbaudes un ceļošanas aizliegumi. *Freedom House* 2015. gada ziņojumā par tīmekļa brīvību (*Freedom on the Net*) Ēģiptes novērtējums tika samazināts no "daļēji brīvs" uz "nav brīvs"; šāda krituma iemesli ir cenzūra, kriminālvajāšana un uzbrukumi žurnālistiem, kā arī valsts īstenotā elektroniskās saziņas uzraudzība. Turklāt – saskaņā ar Žurnālistu aizsardzības komiteju – Ēģiptei bija otrie sliktākie rādītāji pasaulē ieslodzīto žurnālistu skaita ziņā. Tāpat bija neatbilstīgu migrantu, īpaši sudāniešu, vajāšanas un pret viņiem vērstas vardarbības gadījumi. Kā pozitīvus notikumus var minēt uzlabojumus sieviešu tiesību jomā, to, ka prezidents apžēloja vairākus protestētājus un ka kabinets apstiprināja kontrabandas ierobežošanas likumu, kas atbilst starptautiskajiem standartiem.

Kaut arī valdība bija spērusi soļus – un jo īpaši ar prezidenta *Sisi* iniciatīvas starpniecību – nolūkā aizsargāt kristiešu minoritātes, tostarp dodot solījumu atjaunot 2013. gadā izpostītās baznīcas, reliģijas vai ticības brīvība netika nodrošināta; gan ateisti, gan kristieši tika apsūdzēti par necieņas izrādīšanu pret islāmu, pamatojoties uz likumiem par cīņu pret zaimošanu vai necieņu pret reliģiju.

ES turpināja rūpīgi uzraudzīt cilvēktiesību stāvokli Ēģiptē un šim jautājumam pievērsa lielu uzmanību divpusējā līmenī un daudzpusējos forumos. Visa gada laikā būtiski cilvēktiesību jautājumi tika izvirzīti augstākajā līmenī, tostarp Eiropadomes priekšsēdētāja un AP/PV augsta līmeņa vizītēs septembrī un novembrī. AP/PV jo īpaši uzsvēra, ka ir svarīgi aizsargāt tiesiskumu, cilvēktiesības un plašsaziņas līdzekļu brīvību un atvērtas un demokrātiskas sabiedrības, kas ir vislabākie radikalizācijas novēršanas paņēmieni. Novembrī Kairā ES un Ēģiptes asociācijas nolīguma ietvaros pirmo reizi piecu gadu laikā notika apakškomitejas sanāksme par politiskiem jautājumiem (cilvēktiesības, demokrātija un starptautiskie un reģionālie jautājumi), kurā ES pievērsās cilvēktiesību jautājumiem un centās kliedēt Ēģiptes bažas par to, vai drošība ir saderīga ar tiesībās balstītu pieeju.

Cilvēktiesību komiteja jūnijā un septembrī norādīja, ka viens no jautājumiem, kas ES izraisa bažas, ir situācija Ēģiptē, un tika uzsvērts, ka 2014. gada konstitūcijas īstenošana ir svarīgs paņēmiens, kā uzlabot stāvokli cilvēktiesību jomā un dot iespēju attīstīties pilsoniskajai sabiedrībai.

Augustā prezidents *Sisi* izsludināja pretterorisma likumu, ar kuru tika paplašināta terorisma definīcija un noteikti sodi, kuru apmēri ir dažādi – no cietumsoda līdz nāvessodam.

Ēģiptē joprojām tiek piespriesti nāvessodi. 2015. gadā tika piespriesti aptuveni 405 nāvessodi, un izpildīti vismaz 12. Notiesāto vidū bija sešas personas, kuras tika turētas aizdomās par džihādismu.

Valdība turpināja saukt pie atbildības neatkarīgas cilvēktiesību organizācijas, kā arī ar "Musulmaņu brālību" saistītas struktūras. Tiek lēsts, ka 2015. gadā tika slēgtas aptuveni 500 NVO.

Tika ziņots par LGBTI kopienas locekļu arestiem un deportāciju un pret viņiem vērstiem uzbrukumiem. Vairākos gadījumos arestētie indivīdi tika nodoti tiesāšanai, pēc ļoti īsa tiesas procesa tiem tika piespriesti bargi sodi, un viņi tika notiesāti par izvirtību.

Zināmi uzlabojumi tika novēroti sieviešu tiesību jomā. Novembrī tieslietu ministrs paziņoja par īpašu tiesu izveidi tādu lietu izskatīšanai, kas ir saistītas ar vardarbību pret sievietēm; mērķis ir nodrošināt šādu lietu ātru izskatīšanu. Divas personas tika notiesātas par sieviešu dzimumorgānu kropļošanu; tie ir pirmie notiesājošie spriedumi kopš 2008. gada, kad Ēģiptē par šādu rīcību tika noteikta kriminālatbildība. Šķiet, ka sieviešu dzimumorgānu kropļošana kopumā lēnām samazinās.

Novembrī uz Ēģiptes un Izraēlas robežas tika nošauti divdesmit bēgļi no Sudānas. Šis incidents parādīja, ka situācija pie Ēģiptes robežām neatbilstīgajiem migrantiem kļūst arvien bīstamāka. Pozitīvāka tendence ir tas, ka kabinets apstiprināja cilvēku kontrabandas ierobežošanas likumu, kurā kontrabandistiem un viņu sabiedrotajiem ir paredzēts ieslodzījums un ievērojami naudas sodi. Soda apmērs var sasniegt mūža ieslodzījumu un naudas sodus, kuru apmērs ir lielāks par USD 25 000. Svarīgi, ka šajā likumā nav paredzēta kriminālatbildība neatbilstīgajiem migrantiem, bet gan noteikts pienākums valstij nodrošināt viņiem aizsardzību saskaņā ar Ēģiptes starptautiskajām saistībām. ES ar dotāciju palīdzību arī sniedz atbalstu tādās jomās kā sieviešu emancipācija, sieviešu piekļuve tiesu iestādēm un juridisko pakalpojumu nodrošināšana sievietēm un bērniem. Vēl citas jomas, ko ES atbalsta, ir jaunatnes nodarbinātība, starpkultūru dialoga veicināšana, atbalsts organizācijām, kas strādā ar neaizsargātām grupām (migrantiem, bēgļiem, personām ar invaliditāti u. c.). ES ar tematisko instrumentu palīdzību ir sniegusi arī ļoti nozīmīgu finansiālo atbalstu cilvēktiesību aizstāvjiem un viņu organizācijām Ēģiptē.

ES vērsās pie Ēģiptes iestādēm konkrētos gadījumos, kad bija arestēti, aizturēti vai notiesāti žurnālisti un cilvēktiesību aizstāvji un kad uz pilsoniskās sabiedrības organizāciju locekļiem tika izdarīts spēcīgs spiediens. Vienlaikus ES uzturēja regulāru saziņu ar cilvēktiesību organizācijām un cilvēktiesību aizstāvjiem – AP/PV novembrī Kairā tikās ar prominentām organizācijām un aizstāvjiem. ES un Ēģipte aktīvi sadarbojās jautājumā par saistībām, kas noteiktas Ēģiptes VRP, kā arī jautājumā par ANO īpašajiem referentiem adresētiem ielūgumiem. ES neoficiālā grupa cilvēktiesību jautājumos rīkoja ikmēneša sanāksmes, kurās tika apspriestas tendences un problēmas cilvēktiesību jomā; uz sanāksmēm tika uzaicināti cilvēktiesību aizstāvji un Valsts cilvēktiesību padomes locekļi, kā arī citas attiecīgās ieinteresētās personas no cilvēktiesību jomas.

Visa gada laikā ES uzraudzīja aktīvistu un cilvēktiesību aizstāvju tiesas procesus. Turklāt, tā kā ir svarīgi īstenot 2014. gada konstitūciju, lai uzlabotu pamattiesību un pamatbrīvību stāvokli, ES turpināja aicināt sarīkot parlamenta vēlēšanas un septembrī nosūtīja vēlēšanu ekspertu misiju, kuras uzdevums bija izvērtēt vēlēšanu norisi un sagatavot ieteikumus par to, ar kādiem paņēmieniem varētu uzlabot vēlēšanu vidi un vēlēšanu norisi.

2015. gadā ES īstenoja projektus, kas bija saistīti ar cilvēktiesību aizstāvēšanu, sociālajām un ekonomiskajām tiesībām, kultūru dialogu, vietējo pārvaldību un kultūras pieejamību. Tostarp tika sniegts atbalsts pilsonisko, sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību veicināšanai un aizsardzībai (jo īpaši grupām, kas ir sevišķi pakļautas diskriminācijai) un iekļaujoša/aktīva pilsoniskuma un tolerances un plurālisma kultūras veicināšanai.
ES atbalstīja tiesvedības modernizēšanu. Tika nosūtīti Eiropas eksperti, kas tika darīts kā daļa no projekta, kuru īsteno Eiropas publisko pārvalžu konsorcijs un kura mērķis ir palīdzēt gan Tieslietu ministrijas nodaļām uzlabot un veicināt tiesu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem, gan tieslietu studiju nacionālajam centram izstrādāt un ieviest tiesnešu un praktizējošu juristu apmācības politiku. Vienlaikus šā projekta ietvaros tika sniegts atbalsts kasācijas tiesai, palīdzot tai īstenot modernizācijas stratēģiju un samazināt neizskatīto lietu skaitu, Tieslietu informācijas centram, palīdzot tam ieviest datorizētu sistēmu lietu pārvaldībai, un Tieslietu ministrijas nodaļai, kas nodarbojas ar sieviešu un bērnu jautājumiem. Galvenais šādas iesaistīšanās mērķis ir veicināt cilvēktiesības, audzinot nākotnes profesionālos tiesnešus un prokurorus.

Izraēla

ES attiecībās ar Izraēlu galvenie mērķi cilvēktiesību jomā ir minoritāšu stāvoklis, rosīgas pilsoniskās sabiedrības saglabāšana un bruņotu konfliktu tiesību un starptautisko cilvēktiesību ievērošana, kas aptver Izraēlas kā okupācijas varas pienākumus un ietver jautājumus, kas saistīti ar bērniem un bruņotu konfliktu.

2015. gada gaitā ES pauda bažas un uzdeva jautājumus saistībā ar arābu un beduīnu minoritāšu ekonomiskajām un sociālajām tiesībām un saistībā ar politiku, kas attiecas uz patvēruma meklētājiem, tostarp viņu pārcelšanu uz trešām valstīm. Tāpat ES pauda bažas par Izraēlas īstenoto humanitāro un citu struktūru nojaukšanu Rietumkrasta C zonā.

ES cieši sekoja līdzi ierosinātajiem tiesību aktiem par NVO, ar ko tiktu noteiktas jaunas prasības tām nevalstiskajām organizācijām, kas vairāk nekā pusi no sava finansējuma saņem no ārvalstu valdību avotiem, un aicināja Izraēlu veicināt valsts aktīvo NVO sektoru un pilsonisko sabiedrību, kas ir būtiski svarīgs elements Izraēlas rosīgajā demokrātijā un kopīgajās vērtībās, uz kurām balstās ES un Izraēlas attiecības.

Ārlietu padomes 2015. gada jūlija secinājumos ES uzsvēra, ka valstīm un nevalstiskiem dalībniekiem ir jāievēro starptautiskās humanitārās tiesības un starptautiskās cilvēktiesības, akcentējot, ka pamats mieram un drošībai reģionā ir atbildība.

Turklāt ES vairākkārtīgi – gan paziņojumos, gan iesaistoties divpusējās un daudzpusējās attiecībās – pauda bažas par 2015. gada rudenī vēroto vardarbības pieaugumu Izraēlā un Rietumkrastā, jo īpaši Jeruzalemes austrumu daļā. ES ir uzsvērusi, ka visām pusēm ir jādara viss iespējamais, lai nepieļautu turpmāku vardarbību.

Cilvēktiesību jautājumi ar Izraēlas iestādēm tika apspriesti regulāri un dažādos formātos. Pēc Izraēlas iestāžu lūguma tika atliktas neoficiālās darba grupas cilvēktiesību un starptautisko organizāciju jautājumos un politiskā dialoga apakškomitejas sanāksmes. Migrācijas, veselības un sociālo lietu apakškomitejas sanāksmē (13. un 14. jūlijā Briselē) līdztekus citiem jautājumiem tika apspriesta patvēruma politika, īpašu uzmanību veltot neatbilstīgiem migrantiem. ES saglabāja stabilas attiecības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, regulāri apspriežoties un gan apmeklējot, gan organizējot NVO brīfingus. Turklāt ES delegācija regulāri rīkoja publiskās diplomātijas pasākumus, kuros galvenā uzmanība bija veltīta cilvēktiesību jautājumiem, tostarp tika sarīkoti divi diplomātiski informatīvi pasākumi, kā arī notika uzstāšanās un piedalīšanās citos pasākumos.

Jāpiemin arī, ka 2015. gada decembrī Briselē notika ES un Izraēlas seminārs par cīņu pret rasismu, ksenofobiju un antisemītismu, un tajā tika analizēta politika un instrumenti, ar kuriem cīnīties pret rasismu un ksenofobiju, īpašu uzmanību veltot antisemītismam.

Vienlaikus ES cilvēktiesību mērķu sasniegšanu veicināja, piešķirot dotācijas projektiem, kurus īstenoja pilsoniskās sabiedrības organizācijas un citi. ES atbalsts, kas galvenokārt tika sniegts ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) starpniecību, bija koncentrēts uz šādām prioritārajām jomām: veidot labvēlīgāku vidi pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sekmēt cilvēktiesības; uzlabot neaizsargātu grupu vai minoritāšu tiesības Izraēlā; uzlabot starptautisko humanitāro tiesību un cilvēktiesību, tostarp bērnu tiesību bruņotos konfliktos, ievērošanu okupētajās palestīniešu teritorijās. 2015. gadā turpinājās vai tika parakstīti divdesmit astoņi *EIDHR* projekti. Valsts stratēģijā cilvēktiesību jomā noteikto mērķu īstenošanu veicināja arī PSO-VI (pilsoniskās sabiedrības organizāciju un vietējo iestāžu) programma, kas sekmēja pilsoniskās sabiedrības organizāciju plašāku iekļaušanu lēmumu pieņemšanā vietējā līmenī un pilsoniskās dalības palielināšanu, 2015. gadā turpinot īstenot piecus līgumus ar mazām arābu pašvaldībām.

Palestīna*[3]

2015. gadā palestīniešu bēgļi Rietumkrastā (aptuveni 800 000) un Gazas joslā (aptuveni 1 miljons) saskārās ar daudzām problēmām. Viņi turpināja piedzīvot smagus ekonomiskos un sociālos apstākļus un nabadzības padziļināšanos. Rietumkrastā ievērojami pieauga vardarbība un aizvien palielinājās neapmierinātība ar ekonomikas stagnāciju un sarūkošajām nodarbināmības iespējām. Pārtikas nodrošinājums tika sniegts aptuveni 75 % bēgļu nometnēs dzīvojošajiem palestīniešu bēgļiem. 2014. gada jūlijā un augustā notikušās karadarbības rezultātā bēgļiem Gazas joslā no jauna nācās piedzīvot pārvietošanu. Vēl vairāk ir pasliktinājušies daudzu bēgļu dzīves apstākļi, ko ietekmēja Gazas joslas slēgšana 2015. gadā. Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūra Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos (*UNRWA*) – ar ievērojamu ES finansiālo atbalstu – nodrošināja, ka bēgļiem Gazā tiek sniegti svarīgākie pamatpakalpojumi (jo īpaši pārtika un veselības aprūpe).

2014. gada 31. decembrī Palestīna pievienojās 18 līgumiem, kas attiecas uz starptautiskajām cilvēktiesībām, humanitārajām tiesībām, starptautiskajām krimināltiesībām, ieročiem un diplomātiju; 2015. gada gaitā pievienošanās stājās spēkā, un tā rezultātā drošības spēku un valdības amatpersonu vidū ir augusi informētība par Palestīnas saistībām cilvēktiesību jomā, kas ir kļuvis par vienu no sabiedrībā apspriestiem jautājumiem. Tomēr labāka informētība vēl nav pārtapusi būtiskos praktiskos uzlabojumos.

[3] *Šis nosaukums netiek interpretēts kā Palestīnas valsts atzīšana un neskar dalībvalstu individuālās nostājas šajā jautājumā.

2015. gada laikā ES īstenoja dažādus pasākumus cilvēktiesību atbalstam Palestīnā. Ar ES pārstāvja biroja starpniecību ES Palestīnā nāca klajā ar vietējiem paziņojumiem, rīkoja apmeklējumus uz vietas un apmeklēja tiesas sēdes. Visu 2015. gadu ES cieši sekoja notikumu attīstībai un pauda bažas sakarā ar cilvēktiesību ievērošanu. ES un Palestīnas Cilvēktiesību, labas pārvaldības un tiesiskuma apakškomitejas sanāksme 2015. gadā nenotika; tā ir plānota 2016. gada sākumā.

Lai gan Rietumkrastā attiecībā uz vārda brīvības, pulcēšanās brīvības un plašsaziņas līdzekļu brīvības ievērošanu saglabājās salīdzinoši labvēlīga vide, joprojām bija pamats bažām, piemēram, gadījumi, kad žurnālisti un emuāristi tika izsaukti uz nopratināšanu par publikācijām sociālajos medijos un emuāros. Kas attiecas uz biedrošanās brīvību – lai gan pilsoniskās sabiedrības organizācijas Rietumkrastā kopumā varēja darboties brīvi, joprojām saglabājās bažas par 2012. gada decembrī izveidotās NVO lietu komitejas lomu un par 2015. gadā izdoto jauno likumu par bezpeļņas apvienībām, saskaņā ar kuru šīm organizācijām, lai tās varētu pieņemt dotācijas, ziedojumus, palīdzību un finansējumu, vispirms ir jāsaņem atļauja no Ministru padomes un jāuzrāda šāda finansējuma mērķis. Visas pilsoniskās sabiedrības platformas šo jauno regulējumu uzskata par nopietnu biedrošanās brīvības un Palestīnas pamatlikumu pārkāpumu.

Gazā joprojām nopietns spiediens tika izdarīts uz tiesībām uz vārda brīvību, proti, *de facto* varas iestāžu drošības spēki uzbruka žurnālistiem. Žurnālistiem tika arī noteikti pārvietošanās ierobežojumi. Neraugoties uz Bīčkempas (*Beach Camp*) vienošanos par *Hamas* un Palestīnas atbrīvošanas organizācijas izlīgumu, *de facto* varas iestāžu amatpersonas turpināja kavēt pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbību Gazā. ES un tās dalībvalstis turpināja atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbību, lai Gazā veicinātu cilvēktiesības. Gazas joslā 40 000 ierēdņu nesaņem atalgojumu, kā rezultātā ir audzis korupcijas līmenis un cilvēktiesību pārkāpumi, piemēram, policijas veikta spīdzināšana.

Citi jautājumi, kas joprojām izraisa bažas, ir nāvessods (lai arī 2015. gadā neviens nāvessods netika izpildīts) un regulāras sūdzības par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos aizturēšanas centros Gazā un Rietumkrastā. ES turpina sniegt atbalstu vietējām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai novērstu un apkarotu spīdzināšanu. Jāpiemin arī *EUPOL COPPS* [4] darbs palestīniešu policijas izglītošanā par cilvēktiesībām. Neatkarīgajā Cilvēktiesību komisijā tika regulāri iesniegtas sūdzības par patvaļīgas aizturēšanas gadījumiem, tostarp sūdzības par to, ka pārkāptas tiesības uz likumā paredzēto kārtību, par aizturēšanu, negarantējot taisnīgu tiesu, un par aizturēšanu pēc gubernatora rīkojuma.

Kas attiecas uz reliģijas vai ticības brīvību un pie minoritātēm piederošu iedzīvotāju tiesībām, kristieši politiskā līmenī bija labi pārstāvēti. Tomēr daudzi kristieši, kā arī sekulāri noskaņotie musulmaņi sūdzējās par arvien pieaugošu spiedienu no palestīniešu sabiedrības puses pieņemt konservatīvā islāma vērtības, jo īpaši Gazā.

Vardarbība pret sievietēm un viņu vispārējā sociāli ekonomiskā neaizsargātība palestīniešu sabiedrībā joprojām ir problemātiski jautājumi. Nozīmīgs pozitīvs solis bija prezidenta *Abbas* 2014. gadā izdotais dekrēts, ar kuru tika grozīts kriminālkodekss, lai tiesnešiem atņemtu tiesības ņemt vērā noteiktus "vainu mīkstinošus apstākļus", kad tiek iztiesātas lietas par "slepkavību goda aizstāvēšanas vārdā". Tomēr joprojām spēkā ir cits noteikums, kas jebkuram upura ģimenes loceklim dod tiesības atteikties no savām tiesībām, kā rezultātā lietas bieži tiek izbeigtas.

Vēl aizvien bažas izraisa bērnu izmantošana darba tirgū – 3,5 % no visiem 10–17 gadus veciem bērniem Palestīnā strādā.

Personas ar invaliditāti sociāli joprojām bija atstumtas, un tām nebija pieejama pienācīga aprūpe, – jo īpaši tas attiecās uz personām ar garīgu invaliditāti. ES partnerība ar vietējām iestādēm, ministrijām un pilsonisko sabiedrību šīs problēmas risināšanā ir sākusi nest augļus; piemēram, Jeruzalemes austrumu daļā ar ES programmas palīdzību tika ieviests atbalsts bērniem ar īpašām vajadzībām izglītības nozarē.

Cilvēktiesības caurauž visu attīstības palīdzību, ko sniedz Eiropas Savienība – kas ir lielākais daudzpusējais finansiālā atbalsta devējs. ES sadarbības mērķis ir izveidot iestādes topošai demokrātiskai, neatkarīgai, pastāvīgai un dzīvotspējīgai Palestīnas valstij, balstoties uz kopīgām vērtībām tādos jautājumos kā cilvēktiesību ievērošana, demokratizācija un tiesiskums.

---

[4] Eiropas Savienības Policijas misija palestīniešu teritorijās.

Jordānija

Kopumā norisēm Jordānijā ļoti raksturīgs bija turpmāks saspīlējuma pieaugums un nestabilitāte reģionā, kas, īpaši kopā ar Sīrijas bēgļu krīzi, kas turpinās, ietekmēja valsti un vēl vairāk izcēla Jordānijas politisko, ar drošību saistīto un sociālekonomisko trauslumu.

Pēc tam, kad *Da'esh* bija nogalinājusi organizācijas iepriekš sagūstīto Jordānijas gaisa spēku pilotu, Jordānijas valdība pastiprinātu uzmanību gan starptautiskā, gan valsts līmenī pievērsa terorisma/ekstrēmisma apkarošanas pasākumiem. Valsts līmenī bija manāma turpmākas "nodrošināšanās" gaisotne, ko pavada arvien šaurākas iespējas vārda brīvībai un pilsoniskajai sabiedrībai kopumā (piem., dekrēts par ārvalstu finansējumu pilsoniskās sabiedrības organizācijām).

Terorisma apkarošanas noteikumi tiek arvien vairāk izmantoti, lai aizturētu un sauktu pie atbildības aktīvistus un žurnālistus par nodarījumiem, kas saistīti ar izteikumiem (tostarp sociālajos plašsaziņas līdzekļos), to galvenokārt pamatojot ar grozījumiem Pretterorisma likumā, Elektronisko darījumu likuma pantu jaunu interpretāciju un izmantojot Valsts drošības tiesu. Februārī Valsts drošības tiesa uz 18 mēnešiem notiesāja augsta ranga "Musulmaņu brālības" līderi *Zaki Bani Rusheid* par "kaitējumu attiecībām ar ārvalsti" (AAE).

ES un tās dalībvalstis turpināja kontaktus ar iestādēm un pilsonisko sabiedrību politisko un sociālo reformu un cilvēktiesību jautājumos, tostarp izmantojot Cilvēktiesību darba grupu. Jomas, kurām tika pievērsta īpaša uzmanība, bija plašsaziņas līdzekļu brīvība, vārda brīvība, sieviešu/dzimumu jautājumi, pilsoniskās sabiedrības loma, nāvessods un spīdzināšana, kā arī pasākumi pēc 2013. gada vispārējā regulārā pārskata.

Attiecībā uz to valdības koordinators cilvēktiesību jautājumos sagatavoja tabulu ar visiem ieteikumiem un konkrētām darbībām un sadalīja uzdevumus. Turpinājās arī centieni izstrādāt valsts plānu cilvēktiesību jomā.

2014. gada 21. decembrī Jordānija, izpildot nāvessodu 11 personām, pārtrauca savu kopš 2006. marta pastāvējušo *de facto* moratoriju nāvessoda izmantošanai. 2015. gada sākumā tika izpildīti vēl divi nāvessodi; abi uz nāvi notiesātie irākieši bija ilgtermiņa ieslodzītie, kas bija saistīti ar Irākas "*Al Qaeda*".

Tieslietu ministra vadīta komiteja ir ierosinājusi grozījumus vismaz 180 pantos 1960. gada kriminālkodeksā. Tie vēl ir jāizskata parlamentā. Projektā ir iekļauti pozitīvi grozījumi (piem., ieslodzījumam paredzēt tādas alternatīvas kā darbs sabiedrības labā), tomēr sarežģījumus var sagādāt būtiskās izmaiņas dažos sensitīvos un problemātiskos pantos (atsauces uz goda aizstāvēšanas noziegumiem, spīdzināšanu un izvarošanu).

Novembrī notika trešā pārskatīšana attiecībā uz to, kā Jordānija īsteno Konvenciju pret spīdzināšanu. Pārskatīšanā tika akcentētas vairākas neatrisinātas problēmas, tostarp spīdzināšanas definīcija, neadekvāti sodi, pārblīvētība brīvības atņemšanas iestādēs, juridiskās palīdzības sniegšana, neatkarība un pārredzamība policijas izmeklēšanā, kā arī īpašu tiesu izmantošana (pārkāpēju – kuru vairākums ir no policijas spēkiem – lietas tiek izskatītas policijas tiesā, nevis civiltiesā).

Attiecībā uz sieviešu stāvokli nav gūti ievērojami panākumi. 2015. gadā iestādes sāka paredzēt īpašas "privilēģijas" bērniem nepilsoņiem, kuru mātes ir Jordānijas pilsones (laulībā ar ārvalstniekiem), tostarp nodrošināt īpašas personas apliecības. Ar šādu pieeju valdība it īpaši ir atkāpusies no 2014. gadā dotā solījuma nodrošināt viņiem "pilsoniskās tiesības". Valdība uzturēja spēkā savas atrunas attiecībā uz ANO Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu (9. pants par valstspiederību un 16. pants par laulību, šķiršanos un ģimenes attiecībām). Jordānijas vērtējums Pasaules dzimumu nevienlīdzības indeksā 2015. gadā pasliktinājās, un tā ierindojās 140. vietā no 145 valstīm.

Jordānija turpināja darbu pie vairākiem svarīgiem politisko reformu likumprojektiem par vēlēšanām un Neatkarīgo vēlēšanu komisiju, par politiskajām partijām, decentralizāciju un municipalitātēm, īpaši – gatavojoties parlamenta, vietējām, municipālajām un provinču vēlēšanām, kas jārīko nākamajos gados. Ar minēto likumprojektu starpniecību Jordānija risinās vairākus jautājumus saistībā ar politisko līdzdalību. Jordānija ir arī pieņēmusi jaunu likumu par juvenālo justīciju.

Arvien sliktākais drošības stāvoklis un pieaugošā radikalizācija reģionā ir likusi Jordānijai pastiprināt savu aicinājumu uz "reliģisko mērenību" un starpreliģiju dialogu.

ES no EKI un *EIDHR* budžeta pozīcijas ir sniegusi atbalstu dažādām iniciatīvām šajās un citās jomās, tostarp tādās kā pilsoniskās sabiedrības spēju veidošana, sieviešu un pilsoniskās sabiedrības līdzdalība politikā, mācības žurnālistiem, tehniska palīdzība plašsaziņas līdzekļiem, tieslietu nozares reforma, tiesiskums, kā arī sieviešu tiesības un ar dzimumu saistīta vardarbība. Arī Eiropas Demokrātijas fonds ir izvērsis atbalstu, sniedzot to vairākām ieinteresētajām personām Jordānijā.

ES delegācija un Humānās palīdzības un civilās aizsardzības ģenerāldirektorāta (*ECHO*) birojs vērīgi sekoja bēgļu humanitāro tiesību un cilvēktiesību stāvoklim, tostarp attiecībā uz bēgļiem, kas ir nonākuši bermā (neapdzīvotā vietā pie Jordānijas ziemeļaustrumu robežas ar Sīriju, kur pulcējušies 12 500 Sīrijas bēgļu). Jautājums tika apspriests ar dalībvalstīm, un ES delegācijas vadītājs to izvirzīja sarunās ar iestādēm.

ES ir veikusi vairākus demaršus par starptautiskiem cilvēktiesību jautājumiem, tostarp par tiem, kas apspriesti ANO Ģenerālās asamblejas Trešajā komitejā un Cilvēktiesību padomē. Jordānijas iestādes atbildēja ar konstruktīvu atbalstu visos šajos jautājumos.

Libāna

Politiskās, sociālās un ekonomiskās, kā arī drošības krīzes padziļināšanās Libānā 2015. gadā ir ietekmējusi vispārējo cilvēktiesību stāvokli. Jau pastāvošā institucionālā un politiskā krīze sasniedza jaunu smaguma pakāpi, kad no jūnija apstājās Ministru padomes sanāksmes. Šis pavērsiens smagi skāra pilsoņu piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem, un tā rezultātā no augusta līdz oktobrim noritēja iedzīvotāju protesti ielās, lai vērstos pret valdības bezatbildību. Ņemot vērā institucionālo strupceļu, uz priekšu nevarēja pavirzīties daudzas no steidzamajām reformām cilvēktiesību jomā, piemēram, kriminālatbildības paredzēšana par spīdzināšanu un parlamentārs apstiprinājums Valsts rīcības plānam cilvēktiesību jomā.

Tādēļ Libānā vissvarīgākās problēmas cilvēktiesību jomā joprojām ir – novērst spīdzināšanas gadījumus un patvaļīgu aizturēšanu, nodrošināt cietumos valdošo apstākļu atbilsmi starptautiskajiem standartiem, atcelt nāvessodu, sekmēt sieviešu un vīriešu pilnīgu līdztiesību, uzlabot bēgļu dzīves apstākļus, aizsargāt migrantus un citas neaizsargātas grupas un cīnīties pret diskrimināciju. Vēl vairāk ir jāuzlabo arī tādu svarīgāko demokrātijas institūtu darbība un efektivitāte kā parlaments un tiesu iestādes, kā arī vārda brīvība tiešsaistē un bezsaistē, jo tās ir priekšnoteikums pilnīgai cilvēktiesību īstenošanai.

Arvien jūtamākas ir Sīrijas krīzes sekas. Pieaugošais bēgļu skaits, aizvien lielāka politiskā spriedze un nestabilais drošības stāvoklis ar vairākiem drošības incidentiem galvenajās pilsētās un pierobežas rajonos ir radījuši būtiskas problēmas Libānas iekšējai stabilitātei, kā arī ekonomiskajai un sociālajai situācijai. Tie ir radījuši arī papildu problēmas cilvēktiesību jomā, piemēram, attiecībā uz tiesībām uz izglītību, uz neizraidīšanas jautājumiem utt. Drošības aģentūras arvien vairāk apzinās šādas problēmas un līdzekļus, kā pret tām vērsties (daļēji pateicoties atbalstam, ko sniegusi ES, tās dalībvalstis un citi starptautiskie līdzekļu devēji), tomēr neatrisināti vēl joprojām ir būtiski īstenošanas jautājumi attiecībā gan uz Libānas pilsoņiem, gan uz Sīrijas un Palestīnas bēgļiem.

ES turpināja pievērsties šīm prioritārajām jomām, izmantojot divpusējus politikas dialogus un dažādas programmas, piemēram, projektus, kuri tiek īstenoti no *EIDHR* tematiskās pozīcijas un divpusējās EKI par kopējo summu EUR 5,02 miljoni (līgums par EUR 1,2 miljonu, izmantojot *EIDHR* līdzekļus, bija jānoslēdz pirms 2015. gada beigām), un atbalstot tieslietu nozari ar kopumā EUR 21 miljonu, kā arī izmantojot papildu programmas demokrātijas institūtu darbības rezultātu uzlabošanai.

Sīrija

Piecos pilsoņu kara gados Sīrija ir kļuvusi par pasaulē lielāko humanitāro katastrofu. Ārlietu padomes 2015. gada 12. oktobra secinājumos tika atzīmēta "plaša apjoma traģēdij[a], kurā ir nogalināti 250 000 vīriešu, sieviešu un bērnu, valsts iekšienē pārvietoti 7,6 miljoni cilvēku, vairāk nekā 4 miljoniem iedzīvotāju nācies doties uz kaimiņvalstīm un citām valstīm". Secinājumos tika arī vēlreiz atkārtoti ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomā, aicinot rast politisku krīzes risinājumu, kura pamatā būtu 2012. gada Ženēvas komunikē un attiecīgās ANO Drošības padomes (ANO DP) rezolūcijas, lai panāktu stabilitāti, mieru un izlīgumu un lai visas konfliktā iesaistītās puses izbeigtu neselektīvi vērsties pret civiliedzīvotājiem, kā tas vēlāk tika rezumēts 2015. gada decembrī pieņemtajā ANO DP Rezolūcijā 2254 [5].

[5] "ES mērķis ir izbeigt konfliktu un ļaut Sīrijas tautai mierīgi dzīvot savā valstī. Starptautiskajai sabiedrībai ir jāapvienojas ap divām savstarpēji papildinošām un saistītām rīcības jomām – politisko jomu ar mērķi izbeigt pilsoņu karu, vēršoties pret visiem konflikta pamatā esošajiem cēloņiem, un uzsākt ietverošu politiskās pārejas procesu, kas atjaunos mieru valstī, un drošības jomu, pievēršoties cīņai pret "*Da'esh*" radīto reģionālo un globālo apdraudējumu."

ES ir nosodījusi Sīrijas režīma īstenotos pārmērīgos un neselektīvos uzbrukumus civiliedzīvotājiem, nepārtrauktās masu slepkavības, tvertņveida bumbu un ķīmisku vielu izmantošanu, kā arī badā mērdēšanas kā ieroča izmantošanu pret civiliedzīvotājiem, kuri iesprostoti aplenktajās teritorijās. ES pauda bažas par to, ka Sīrijas režīms sauc pie atbildības un apcietina pilsoniskās sabiedrības aktīvistus un, kā rakstīts *Caesar* ziņojumā, plaši piemēro politisko oponentu un cilvēktiesību aizstāvju spīdzināšanu. Sīrijas karam īpaši raksturīgs ir to cilvēktiesību pārkāpumu tupināšanās ilgums, kurus izdarījušas visas konfliktā iesaistītās puses, tostarp bruņotās opozīcijas grupas. Tādi teroristu grupējumi kā *Da'esh* ir atbildīgi arī par uzbrukumiem civiliedzīvotājiem, publisku nāvessodu izpildi, reliģisko un etnisko minoritāšu vajāšanu un masveida sodīšanu ar nāvi, sieviešu un bērnu seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību pret viņiem konfliktu ietvaros, bērnu kareivju izmantošanu, masveida noziegumiem pret civiliedzīvotājiem, kuri dzīvo *Da'esh* okupētajās teritorijās, un tīšu kultūras mantojuma iznīcināšanu. ES vairākkārt ir apliecinājusi savu atbalstu tam, lai pie atbildības tiktu saukti visi, kas izdarījuši kara noziegumus un pārkāpuši cilvēktiesības.

ES ir apņēmusies atbalstīt visus centienus vērsties Starptautiskajā Krimināltiesā saistībā ar stāvokli Sīrijā un pastiprināt ANO DP Rezolūciju 2139, 2165, 2191 un 2258 īstenošanu, lai grūtībās nonākušajiem Sīrijas iedzīvotājiem sniegtu palīdzību pāri robežām un frontes līnijām. ES arī atbalsta globālās koalīcijas centienus cīņā pret *Da'esh* Sīrijā un Irākā.

ES turpināja dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēktiesību aktīvistiem, lai tos atbalstītu centienos palīdzēt Sīrijas iedzīvotājiem un gūtu pārskatu par noziegumiem, ko izdarījuši valsts un nevalstiski dalībnieki valsts iekšienē. Ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu tiek finansētas dažas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas darbojas, lai sekmētu cilvēktiesības un stiprinātu cilvēktiesību aizstāvjus.

Eiropas Parlaments 2015. gadā pieņēma vairākas rezolūcijas, vēršot uzmanību uz neatkarīgu žurnālistu un cilvēktiesību aizstāvju patvaļīgu aizturēšanu un pazušanu, kurā vainojams Sīrijas režīms, uz *Da'esh* uzbrukumiem Sīrijas minoritātēm, uz kultūras mantojuma iznīcināšanu Palmīrā un uz vajadzību pēc humānās palīdzības *Da'esh* ieņemtajā palestīniešu bēgļu nometnē Jarmukā.

ES atbalstīja ANO Ģenerālās asamblejas Trešās komitejas 2015. gada novembrī pieņemto rezolūciju par stāvokli Sīrijā, kurā tiek nosodīts vardarbības uzliesmojums valstī, Sīrijas iestāžu piekoptā tvertņveida bumbu izmantošana un cilvēktiesību pārkāpumi, ko veic bruņoti ekstrēmistu grupējumi, un lūdza puses ievērot savus pienākumus saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām un nodrošināt palīdzības organizācijām netraucētu piekļuvi Sīrijā.

ES turpināja attiecībā uz Sīriju piemērot ierobežojošos pasākumus (naftas un naftas produktu tirdzniecības aizliegums, finanšu darījumu aizliegums utt.) un regulāri ieviesa jaunas sankcijas pret personām un vienībām, tostarp pret militārām un drošības sektora amatpersonām, kas ir atbildīgas par vardarbību un represijām Sīrijā. Pēdējos četros gados sankciju sarakstam ir pievienots vairāk nekā 200 personu un 60 vienību. ES saskaņā ar ANO Rezolūciju 2253 īsteno arī uz ANO sankcijām balstītu režīmu pret "*al-Qaeda*" un *Da'esh*.

ES un tās dalībvalstis jau ir piešķīrušas EUR 4,7 miljardus ārkārtas un atjaunošanas palīdzības sniegšanai personām, ko skāris konflikts Sīrijā, un bēgļiem un uzņēmējām kopienām kaimiņvalstīs. ES un tās dalībvalstis turpinās sniegt humāno palīdzību ar ANO, Starptautiskā Sarkanā Krusta komitejas un starptautisku nevalstisko organizāciju starpniecību. ES vienlaikus šiem un citiem partneriem palielinās ilgtermiņa attīstības un stabilizācijas palīdzību, tostarp ar ES Reģionālā trasta fonda (*Madad* fonda) starpniecību, kurš izveidots reaģēšanai uz krīzi Sīrijā. ES ir apņēmusies pastiprināt humanitāro diplomātiju un meklēt iespējas, lai uzlabotu piekļuvi grūtībās nokļuvušajiem cilvēkiem Sīrijā, tostarp atbalstot vietējus pamierus un vardarbības samazināšanu starp konflikta pusēm.

Alžīrija

2015. gadā Alžīrija piedzīvoja reģionālas drošības problēmas, kas saistītas ar stāvokli Lībijā un Sāhelā. Nepārtrauktais naftas cenu kritums ir smagi skāris Alžīrijas finanses, tādēļ iestādes ir pieņēmušas vairākus taupības pasākumus. Iekšējā politikā dominēja jauns paziņojums par gaidāmu konstitucionālo reformu.

Visa 2015. gada laikā ES un Alžīrija turpināja pievērsties cilvēktiesībām vairākās divpusējās sanāksmēs un konsultācijās, īpaši februārī notikušajā Politiskā dialoga, drošības un cilvēktiesību apakškomitejas sanāksmē, aprīlī notikušajā Asociācijas komitejā, jūnijā Briselē rīkotajā Asociācijas padomē un oktobrī notikušajā Tieslietu un iekšlietu apakškomitejā. Turklāt vairāki Alžīrijas asociāciju, NVO un apvienību pārstāvji apmeklēja Briseli un piedalījās sanāksmēs ar ES iestādēm.

Visa 2015. gada laikā ES Alžīrā nāca klaja ar vairākiem demaršiem par cilvēktiesībām. No 2015. gada janvāra līdz novembrim Eiropas Savienībai tika ziņots par 41 jaunu Alžīrijā notikušu cilvēktiesību pārkāpumu gadījumu, kas saistīts ar 190 cilvēkiem. Viņu vidū ir emuārists, žurnālisti un karikatūrists, kā arī aktīvisti un studenti. Vairākumā gadījumu sūdzības bija saistītas ar pulcēšanās un biedrošanās brīvību. Īpašas bažas izraisīja aktīvistu grupas arests Agvātā, kuri rīkoja kampaņu par bezdarbnieku tiesībām. Par gadījumu ziņoja starptautiskas NVO, un tas pamudināja ES Parlamentu pieņemt steidzamu rezolūciju (2015. gada 30. marts). Lai gan vairākumā gadījumu aizturētie tika atbrīvoti, cilvēktiesību aizstāvji norāda uz atbaidošo ietekmi, kādu šie aresti ir atstājuši uz iespējamiem protestētājiem.

Pilsoniskās sabiedrības organizācijas 2012. gada Asociāciju likumu joprojām vērtē kā ierobežojošu un traucējošu. 2015. gada oktobrī ar ES finansējumu izstrādātā ziņojumā tika konstatēts, ka vismaz divas trešdaļas no 93 000 asociācijām, kas pirms 2012. gadā pieņemtā likuma bija likumīgi reģistrētas Alžīrijā, vai nu ir izzudušas, vai nav bijušas spējīgas atjaunot savu reģistrāciju. Vairākas NVO vainoja Alžīrijas iestādes, ka tās likumu piemēro patvaļīgi, radot negatīvas sekas it īpaši tām asociācijām, kas strādā pie politiski sensitīviem jautājumiem. Starptautiskas (gan Eiropas, gan reģionālas) NVO ziņoja, ka Ārlietu ministrija sistemātiski noraida to pieteikumus vīzām. Tāpat arī tiek bloķēti finanšu pārvedumi uz Alžīriju, tostarp uz tām NVO, kas ir likumīgi reģistrētas un darbojas partnerībā ar ES. Neviena no pastāvošajām piecām cilvēktiesību līgām nav saņēmusi oficiālu atļauju darboties. Daži to biedri ir arestēti (piemēram, *Ali Attar*, kas sāka bada streiku, un *Hassan Bouras*) un gaida tiesu. Juridiska statusa nav arī Cilvēktiesību advokātu tīklam. Neatkarīgas arodbiedrības tiek paciestas, tomēr tās sūdzas par vajāšanu. Tās norāda, ka Alžīrija vēl arvien nav īstenojusi Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) ieteikumus attiecībā uz 87. konvenciju par tiesībām apvienoties, un apgalvo, ka 2015. gadā darba vide ir pasliktinājusies.

Attiecībā uz preses brīvību NVO "Reportieri bez robežām" Alžīriju 2015. gadā ir ierindojuši augstāk nekā tās kaimiņvalstis, tomēr neatkarīgie žurnālisti turpina ziņot par iestāžu izdarītu spiedienu. Oktobrī tika slēgts privāts TV kanāls "*Al Watan TV*". Iestādes argumentēja ar to, ka minētajam TV kanālam nebija oficiālas atļaujas darboties un ka tas neatbilda noteikumiem. Slēgšanu kritizēja starptautiskā pilsoniskā sabiedrība, norādot, ka lielākā daļa citu privātu TV raidstaciju valstī arī nav oficiāli atzītas.

Alžīrija ir parakstījusi, bet vēl nav ratificējusi ANO Konvenciju par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu. Lai gan valsts ir ratificējusi Konvenciju pret spīdzināšanu, ANO Komiteja pret spīdzināšanu pauda uzskatu, ka Alžīrija nepilda pienākumus, kādai tai ir saskaņā ar konvenciju (2015. gada augusts), jo tā nesadarbojās un nesāka izmeklēšanu *Hachemi Boukhalfa* lietā, kuru 2011. gadā esot spīdzinājis Alžīrijas *DRS* [6].

Decembrī Tautas asambleja pirmo reizi pieņēma likumu, ar ko tiek grozīts kriminālkodekss, lai paredzētu sodus par vardarbību ģimenē, kura tiek vērsta pret sievietēm. Jaunajā likumā ir iekļauta plaša vardarbības definīcija, kas attiecas gan uz fizisku un psiholoģisku, gan uz sociālu un ekonomisku vardarbību, un ir noteikts, ka vainīgajiem var piespriest stingrus cietumsodus. Pēc mēnešus ilgām karstām diskusijām parlamentā minētā likuma pieņemšana ir nozīmīgs atskaites punkts, kas sasniegts, tiecoties uz dzimumu līdztiesību.

Alžīrija kopā ar ES kopš 2007. gada ir atbalstījusi ANO Rezolūciju par nāvessoda moratoriju un kopš tā laika ir uzturējusi spēkā pašas noteikto moratoriju.

[6] *Département du Renseignement et de la Sécurité* (*DRS*) – Izlūkošanas un drošības departaments.

Maroka

2015. gadā ES turpināja kopīgi strādāt ar Maroku, lai sekmētu cilvēktiesības un demokrātiju, ievērojot principus, kas noteikti Marokas 2011. gada konstitūcijā un Marokas iestāžu dotajos starptautiskajos solījumos attiecībā uz cilvēktiesībām. Šajā ziņā ES un Marokas attiecības tika attīstītas divpusējos politiskos dialogos, augsta līmeņa apmeklējumos (ESĪP cilvēktiesību jautājumos *Lambrinidis* – 2015. gada janvārī, Augstā pārstāve un priekšsēdētāja vietniece *Mogherini* – 2015. gada jūlijā, ES un Marokas Asociācijas padome – 2015. gada 14. decembrī) un tematiskos cilvēktiesību dialogos – īpaši Cilvēktiesību, demokrātijas un pārvaldības apakškomitejā (2015. gada oktobris), kā arī regulārajā informācijas apmaiņā ar pilsonisko sabiedrību. ESĪP apmeklējums izcēla ES apņemšanos un nepārtraukto atbalstu Marokai, lai tā pilnībā īstenotu savas jaunās konstitūcijas noteikumus par cilvēktiesībām. Ņemot vērā Marokas izšķirošo nozīmi reģionā, ESĪP sekmēja arī ciešāku ES un Marokas sadarbību reģionā un daudzpusējos forumos.

Atsevišķi apspriestie jautājumi ietvēra tieslietu reformu, sieviešu un meiteņu tiesības, nesen Marokā notikušo Konvencijas pret spīdzināšanu fakultatīvā protokola (*OPCAT*) ratifikāciju, vārda brīvību un plašsaziņas līdzekļu, biedrošanās un pulcēšanās brīvību, nāvessodu, migrāciju un Rietumsahāru (īpaši saistībā ar likumprojektiem, ko izskata valdība vai parlaments). Vēl citas jomas, kurām apmeklējuma laikā tika pievērsta uzmanība, bija atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai un cīņa pret reliģisku neiecietību.

2015. gadā pēc Marokas iestāžu lūguma ES rīkoja vēlēšanu ekspertu misiju, lai sekotu vietējo un reģionālo vēlēšanu procesam. Cilvēktiesību un demokrātijas sekmēšanai tika darīts pieejams ievērojams finansiāls atbalsts.

ES un Maroka turpināja sadarboties daudzpusējos forumos, īpaši ANO Cilvēktiesību padomē, kurā Maroka ir locekle (2014–2016). Padomē Maroka turpina proaktīvi darboties vairākās tematiskās iniciatīvās ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību jomās.

Četrus gadus pēc tam, kad tika pieņemta 2011. gada konstitūcija, Marokas Parlaments no kopumā 19 ir pieņēmis 10 konstitutīvus likumus. Konstitutīvie likumi, kas ir saistīti ar turpmāku reģionalizāciju, tika pieņemti jūlijā, īsi pirms septembrī gaidāmajām vietējām un reģionālajām vēlēšanām.

2015. gadā tika sākti svarīgi leģislatīvi procesi un sabiedrības debates, tostarp tieslietu nozares un vietējās demokrātijas reforma, kā arī debates par nāvessodu un dzimumu līdztiesību. Tomēr 2015. gada beigās parlamentā vēl joprojām tika apspriesti vairāki svarīgi likumprojekti, proti, tie, kas attiecas uz Augsto tieslietu padomi un tiesnešu statusu, tiesībām uz piekļuvi informācijai, tiesībām iesniegt tiesību aktu priekšlikumus un nākt klajā ar lūgumrakstu, dzimumu jautājumiem (vardarbība pret sievietēm), visu veidu diskriminācijas apkarošanas un līdztiesības iestādes *APALD* izveidi, personu ar invaliditāti tiesību aizsardzību, cilvēku tirdzniecību, vārda brīvību un plašsaziņas līdzekļu brīvību, kā arī uz kriminālkodeksa reformu. Pilsoniskā sabiedrība ir kritiski noskaņota attiecībā uz dažiem likumu projektiem, kuri tikai daļēji atbilst jaunās konstitūcijas mērķiem. Šāda kritika tika īpaši izteikta attiecībā uz pārskatītā kriminālkodeksa projektu.

Visa 2015. gada laikā ES turpināja mudināt Maroku paātrināt reformu procesu, lai ievērotu sākotnējo to pieņemšanai noteikto grafiku (termiņš bija šā sasaukuma beigas) un 2011. gada konstitūcijā izklāstītās apņemšanās.

ES atzinīgi vērtēja to, ka Marokas Parlaments ir pieņēmis Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām fakultatīvo protokolu un Konvencijas par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu fakultatīvo protokolu.

2015. gadā bija vērojamas nepilnības attiecībā uz vārda un biedrošanās brīvības īstenošanu. Pilsoniskā sabiedrība un cilvēktiesību aizstāvji ziņoja par vairākiem gadījumiem, kad tikušas ierobežotas pilsoniskās sabiedrības un žurnālistu darbības. ES turpināja mudināt Marokas iestādes pastiprināt sadarbību ar pilsonisko sabiedrību, kā arī izveidot iekļaujošu reformu procesu. Nāvessods joprojām ir spēkā, bet kopš 1993. gada neviens nāvessods nav izpildīts. Lai gan ar kriminālkodeksa projektu tiek ievērojami samazināts to noziegumu skaits, par kuriem var piespriest nāvessodu, tomēr nāvessods tajā joprojām ir paredzēts. 2015. gadā Maroka turpināja izstrādāt visaptverošu valsts migrācijas politiku, kas ir labs piemērs reģionā. Tomēr migrantu stāvoklis joprojām sagādā zināmas bažas. Vēl joprojām pieņemšanu gaida migrācijas jomā izšķiroši likumi (cilvēku tirdzniecība, patvērums un migrācija vispār), un joprojām sarežģīta ir migrantu piekļuve sociālajiem pamatpakalpojumiem.

Finansiālā atbalsta ziņā ES oktobrī pieņēma vairākas sadarbības programmas EUR 195 miljonu kopsummā no EKI 2015. gada budžeta, ar kurām tiks atbalstīti vairāki nozīmīgi reformu procesi, tostarp brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas reforma. 2015. gada decembrī tika parakstīta būtiska programma EUR 75,5 miljonu kopsummā (finansējums no 2014. gada budžeta), kas paredzēta tiesu iestāžu neatkarības, efektivitātes un iedarbīguma atbalstam.

ES finansiālais atbalsts tika paredzēts arī tam, lai atbalstītu valsts cilvēktiesību iestādes (Valsts cilvēktiesību padomi un Ministriju kopīgu pārstāvniecību cilvēktiesību jomā) un stiprinātu pilsoniskās sabiedrības lomu cilvēktiesību stāvokļa sekmēšanā, uzraudzīšanā un turpmākā uzlabošanā (izmantojot jau noritošos *EIDHR* un Pilsoniskās sabiedrības kaimiņattiecību instrumenta projektus šādās jomās: laba pārvaldība, veselība, personu ar invaliditāti tiesības un cīņa pret nāvessodu).

Tunisija

2015. gadā Tunisijā turpinājās pārejas process, kurā kopš 2011. gada ir gūti ievērojami panākumi pārvaldības jomā, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanā. 2015. gada Nobela Miera prēmijas piešķiršana Tunisijas Nacionālā dialoga kvartetam izcēla šā mierīgā pārejas procesa unikalitāti un vajadzību tā sasniegumus nostiprināt.

Ar Nobela prēmiju tika godināta Tunisijas aktīvā pilsoniskā sabiedrība – tostarp galvenā arodbiedrība un darba devēju organizācija –, kurai ir izšķiroša nozīme joprojām notiekošajā pārejas procesā un kuru ES cenšas stiprināt ar dažādiem līdzekļiem – ar tiešu NVO finansējumu, ar vērienīgu pilsoniskās sabiedrības atbalsta programmu, kas paredzēta, lai palīdzētu uzlabot pilsoniskās sabiedrības organizāciju spējas, ar reģionālu projektu sociālā dialoga veicināšanai, ar pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību ES un Tunisijas sadarbības programmu pārvaldībā un ar sistemātiskām trīspusējām konsultācijām (ES, Tunisijas iestādes un pilsoniskās sabiedrības organizācijas) pirms katras ES un Tunisijas privileģētās partnerības oficiālās sanāksmes.

Pēc tam, kad 2014. gadā noslēdzās vēlēšanu process, 2015. gadā priekšplānā izvirzījās nopietnās savstarpēji saistītās problēmas, ar ko saskaras Tunisijas demokrātiskās pārejas process, proti – vajadzība konsolidēt demokrātiskās reformas, ņemot vērā nopietnus draudus drošībai, un sarežģīta sociālekonomiskā situācija. Lai īstenotu jauno konstitūciju, valdība veica pirmos pasākumus ar mērķi izveidot neatkarīgās struktūras, kas tajā ir paredzētas, un veikt tik ļoti vajadzīgās reformas tieslietu un drošības sektoros, kuras tika sekmētas ar ES atbalsta programmām (jaunas, attiecīgi 2015. gada aprīlī un septembrī sāktas programmas).

Galvenā problēma joprojām ir tā, ka jaunās tiesības un brīvības, kas garantētas modernā, iekļaujošā un demokrātiskā konstitūcijā, – tostarp attiecībā uz vārda un pulcēšanās brīvību, dzimumu līdztiesību un cīņu pret diskrimināciju, vardarbību ģimenē un cīņu pret spīdzināšanu un korupciju – ir jātransponē tiesību aktos, kurus mantojumā atstājis iepriekšējais režīms (īpaši kriminālkodekss, kriminālprocesa kodekss un "personas statusa" kodekss), kā arī jāievieš administratīvajā praksē. Minētajās jomās ES palīdzība Tunisijas iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir vērsta uz to, lai nodrošinātu speciālās zināšanas un veidotu spējas, kas vajadzīgas reformu sagatavošanai un īstenošanai.

Lai gan ir kavēšanās attiecībā uz konstitūcijā noteiktajiem termiņiem, parlaments 2015. gada novembrī veica nozīmīgus pasākumus tiesu iestāžu neatkarības uzlabošanā, pieņemot konstitutīvus likumus par Augstāko tiesu padomi un Konstitucionālo tiesu. Tagad jāsāk darboties vēl citām struktūrām, kas paredzētas, lai izskatītu cilvēktiesību ievērošanu, cīnītos pret korupciju un novērstu spīdzināšanu. 2014. gada beigās izveidotās *Instance Vérité et Dignité* (Patiesības un cieņas komitejas) vadītais pārejas tiesiskuma process saskaras ar vairākiem šķēršļiem, kas izceļ dažu politisko un ekonomisko grupējumu pretošanos sekmīgam procesa noslēgumam.

2015. gadā notika trīs nozīmīgi teroristu uzbrukumi: uzbrukums tūristiem martā Bardo muzejā un jūnijā – hotelī Sūsā, pēc tam, novembrī – prezidenta gvardei Tunisas centrā, kā arī nepārtraukti notika mazāka mēroga uzbrukumi drošības spēkiem kalnainajā rietumu reģionā un tika nogalināti civiliedzīvotāji, vainojot tos spiegošanā iestādēm. Iestādes izrādīja arvien lielāku gatavību ar starptautiskajiem partneriem apspriest ar drošību saistītus jautājumus, un 2015. gada septembrī notika ES un Tunisijas politiskais dialogs par cīņu pret terorismu. Cilvēktiesību aizstāvji uzskata, ka 2015. gada jūlijā pieņemtajā Pretterorisma likumā nav pietiekami aizsargātas konstitucionālās tiesības un brīvības, un it īpaši atzīmē plašo terorisma definīciju, kura varētu kaitēt vārda brīvībai, un pirmstiesas aizturēšanas ilgumu (līdz 15 dienām bez advokāta). Pilsoniskā sabiedrība ir arvien vairāk nobažījusies arī par to, ka pieaug tādu gadījumu skaits, kad tiek ziņots par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos apcietinājumā – 2015. gadā ir ziņots par trim aizdomīgas nāves gadījumiem –, un ka turpinās drošības spēku nesodāmība.

Kopumā Tunisijas iedzīvotājiem ir jaunajā konstitūcijā garantētās personas brīvības. Tomēr 2015. gadā vairāki satraucoši gadījumi liecināja par homoseksualitātes apspiešanu, konkrētāk, jauna studenta notiesāšana 2015. gada septembrī pēc piespiedu "medicīniskas" pārbaudes. Šis gadījums vedināja uz jautājumiem par homoseksualitātes apspiešanas likuma (kriminālkodeksa 230. pants) atbilstību jaunajai konstitūcijai, kurā ir garantēta nediskriminēšana un privātās dzīves neaizskaramība. Tas bija arī pamats nopietnām bažām par personas fiziskas neaizskaramības ievērošanu tiesas procesā. 2015. gada decembrī notikusī sešu studentu notiesāšana, par homoseksualitāti piespriežot trīs gadus ieslodzījumā un piecus gadus izraidīšanas no Kairavānas, apstiprināja tendenci, kas liecina par vajadzību tiesību aktus reformēt atbilstoši jaunajai konstitūcijai.

Ir veikti nozīmīgi pasākumi spīdzināšanas problēmas risināšanai, tostarp būtisks darbs attiecībā uz valsts preventīvā mehānisma (VPM) izveidi, atbilstīgi Tunisijas saistībām, kas tai paredzētas Konvencijas pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu fakultatīvajā protokolā (*OPCAT*). VPM ietvaros tiks īstenoti aizturēšanas vietu negaidīti apmeklējumi un veikta izmeklēšana saistībā ar apgalvojumiem par spīdzināšanu. Administratīvajā līmenī pastāv zināma attieksme, kas raksturīga vecajam režīmam, un joprojām izskan apgalvojumi par sliktu izturēšanos, jo īpaši cietumos un aizturēšanas vietās.

Tunisijas konstitūcijā ir paredzēta dzimumu līdztiesība, diskriminācijas aizliegums un iespēju vienlīdzība starp dzimumiem, un, pateicoties vēlēšanu likumā ieviestajai vertikālajai paritātei, pēc 2014. gada vēlēšanām ir ievērojami uzlabojusies sieviešu pārstāvētība politiskajā dzīvē (sieviešu īpatsvars parlamentā ir 31 %). Tomēr sievietes Tunisijā joprojām saskaras ar diskrimināciju attiecībā uz piekļuvi darba tirgum un maz piedalās sabiedriskajā dzīvē un valsts amatos. Joprojām nopietnas bažas izraisa pret sievietēm vērsta vardarbība (tostarp vardarbība ģimenē); ar ES finansēta projekta palīdzību tiek galīgajā redakcijā sagatavots valdības likumprojekts šai jautājumā.

Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta ietvaros 2015. gada aprīlī tika izsludināts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, kura rīcībā ir EUR 2,4 miljoni, lai atbalstītu NVO tādās jomās kā demokrātiskā konsolidācija, spīdzināšanas novēršana un migrantu tiesības.

Rietumsahāra

ANO Rietumsahāru uzskata par teritoriju, kurai nav savas pārvaldes. Turpinās ANO vadīts process, kas palīdz pusēm panākt taisnīgu, ilgstošu un savstarpēji pieņemamu politisko risinājumu, kurš Rietumsahāras iedzīvotājiem nodrošinātu pašnoteikšanos saskaņā ar noteikumiem, kas atbilst Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu principiem un mērķiem. ES pēdējos gados ir atbalstījusi šo procesu.

Ar ANO DP Rezolūciju 2218 (2015) līdz 2016. gada 30. aprīlim tika pagarinātas *MINURSO* (ANO miera uzturēšanas misijas) pilnvaras Rietumsahārā. 2015. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, ES atkārtoti izteica bažas par konflikta ilgumu un tā ietekmi uz drošību, cilvēktiesību ievērošanu un sadarbību reģionā. ANO DP Rezolūcijā 2218 (2015) ir pausts arī lēmums, ka ANO Drošības padomei ir jāturpina izskatīt šo lietu. Pati ES neuzņemsies nekādu iniciatīvu, kas varētu kaitēt šim ANO vadītajam procesam.

2015. gadā ES uzstāja, ka ir svarīgi uzlabot cilvēktiesību stāvokli Rietumsahārā un Tīndūfas nometnēs, un atzinīgi vērtēja to, ka tiek stiprinātas Nacionālās cilvēktiesību padomes reģionālās komisijas, kas darbojas Dahlā un Ajūnā. ES mudināja puses sadarboties ar ANO Augsto komisāru bēgļu jautājumos, lai pēc iespējas pamatīgāk vēlreiz izskatītu un pastiprinātu uzticības veicināšanas pasākumus.

ES vērīgi seko cilvēktiesību stāvoklim Marokā un Rietumsahārā. Cilvēktiesību jautājumi ar Marokas iestādēm tiek regulāri apspriesti politiskajā dialogā, tostarp Cilvēktiesību, demokrātijas un pārvaldības apakškomitejā. ES delegācija Rabātā sazinās ar vairākiem cilvēktiesību aizstāvjiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. ES delegācija veic pasākumus pēc atsevišķiem ziņotiem cilvēktiesību pārkāpumu gadījumiem un regulāri sazinās ar Valsts cilvēktiesību padomi un tās reģionālajiem birojiem, tostarp Rietumsahārā.

Lībija

Politiskā pāreja Lībijā joprojām ir sarežģīta. Visu 2015. gadu ilga ANO sekmētais Lībijas politiskais dialogs. Lībijas politiskais nolīgums tika parakstīts 2015. gada 17. decembrī Shīratā (Marokā), un tika iecelta Prezidentūras padome. Nacionālās saskaņas valdība būtu jāizveido termiņos, kas ierosināti Lībijas politiskajā nolīgumā.

Neraugoties uz zināmu progresu politiskajā procesā, daudzus valsts apgabalus vēl joprojām apdraud vardarbīga konfrontācija un teroristu uzbrukumi. Tāpēc 2015. gadā Lībijā turpināja pasliktināties cilvēktiesību stāvoklis, un galveno smagumu nepārtrauktajās kaujās, nedrošībā un sabiedriskās kārtības sabrukumā iznesa civiliedzīvotāji. Pagājušajā gadā bruņoti grupējumi uzbruka civiliedzīvotājiem un civilpersonu īpašumam, un daži cilvēktiesību pārkāpumi ir uzskatāmi par kara noziegumiem. Ir pastrādāti nopietni starptautisko tiesību pārkāpumi, tostarp patvaļīga aizturēšana, spīdzināšana un nelikumīga nogalināšana, bet Lībijas iestāžu, īpaši tās tiesu iestāžu, stāvoklis bija tuvu sabrukumam.

Kopš 2015. gada sākuma Lībijā notiekošo kauju rezultātā pārvietoto personu skaits valstī ir dubultojies, salīdzinot ar 2014. gadu. Lībijā ir aptuveni 430 000 valsts iekšienē pārvietotu personu. Gandrīz 300 000 no tām atrodas Lībijas rietumu reģionā. Vairāk nekā 125 000 valsts iekšienē pārvietotu personu ir valsts austrumos, Bengāzī vien uzturas 115 000 no tām. Lībijā ir aptuveni 250 000 neaizsargātu bēgļu, patvēruma meklētāju un migrantu. Viņiem draud aizturēšana skarbos apstākļos uz nenoteiktu laiku, vardarbīgi uzbrukumi, izvarošana un ekspluatācija, ko veic bruņoti grupējumi, noziedzīgas bandas un policija. Tūkstošiem migrantu un bēgļu tiek turēti 15 oficiālajos migrantu aizturēšanas centros. Apstākļi šajos centros ir ārkārtīgi nedroši, jo tie ir pārpildīti un aizturētajiem ir maz pieejamas pirmās nepieciešamības preces un pakalpojumi. Dažus centrus pārvalda vietējie kaujinieku grupējumi, un tie lielākoties nav pieejami humānās palīdzības organizācijām.

Organizācija "*Human Rights Watch*" ziņoja, ka tūkstošiem cilvēku saskaras ar ilgtermiņa patvaļīgu aizturēšanu, spīdzināšanu un citu veidu sliktu izturēšanos. Liels skaits aizturēto, kuri atrodas četrās aizturēšanas vietās, ir ieslodzīti uz laiku līdz četriem gadiem, nestājušies tiesas priekšā, nesaņemot nekādu izskatīšanu tiesā vai nekādu apsūdzību noziedzīgā nodarījumā un bez jebkāda skaidra juridiska pamata viņu aizturēšanai.

Bruņoti grupējumi turpina nolaupīt civiliedzīvotājus viņu ģimenes saišu, identitātes vai reālās vai iedomātās politiskās piederības dēļ.

2015. gada septembrī publicētajā ziņojumā Lībijas Cilvēktiesību organizāciju koalīcija uzskaitīja 70 uzbrukumus žurnālistiem, kuru rezultāts bija deviņi nāves gadījumi. 24. februārī Tripolē nogalinātas tika atrastas pazīstamā emuāriste, pilsonisko tiesību aktīviste un "*Tanweer*" organizācijas dibinātāja *Intisar al-Hasiri* un viņas tante. Tagad tiek ziņots par pieaugošu apdraudējumu žurnālistiem.

Cilvēktiesību aizstāvji ir kļuvuši par vienu no galvenajiem mērķiem bruņotiem grupējumiem. 2015. gada 16. martā notika iebrukums Lībijas valsts cilvēktiesību iestādes "Valsts pilsonisko brīvību un cilvēktiesību padome" birojos Bengāzī. Kāds Bengāzī filiāles darbinieks, kas teica, ka iestādes darbība Bengāzī ir iesaldēta kopš 2014. gada oktobra, ziņoja, ka janvārī ir izglābies no slepkavības mēģinājuma. Valsts pilsonisko brīvību un cilvēktiesību padomes galvenā mītne Tripolē ir slēgta kopš 2014. gada novembra. Pati iestāde ir kļuvusi par valstī notiekošās politiskās polarizācijas upuri. Tripolē esošais Vispārējais nacionālais kongress, Padomes darbības termiņam beidzoties 2014. gada beigās, iecēla jaunu valdi, bet starptautiskā kopiena to neatzīst.

2015. gada februārī notika ES cilvēktiesību misija ar mērķi veikt pasākumus pēc pirmās, 2014. gadā pieņemtās valsts cilvēktiesību stratēģijas Lībijai. Misija konstatēja steidzamu vajadzību nodrošināt atbalstu un aizsardzību cilvēktiesību aizstāvjiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai tie varētu novērot un dokumentēt notiekošos pārkāpumus, iesaistīties starptautiskās aizstāvības darbībās un sniegt tiešu palīdzību cilvēktiesību pārkāpumu upuriem. Tādēļ bija plānots 2016. gada sākumā sākt programmu cilvēktiesību aizstāvju atbalstam (ar *EIDHR* finansējumu). 2015. gadā *EIDHR* ārkārtas mehānisms tika divas reizes aktivizēts, lai atbalstītu Lībijas cilvēktiesību aizstāvjus.

Tika pārskatīti vairāki projekti, lai reaģētu uz vissteidzamākajām pārvietoto personu un migrantu vajadzībām gan humānās palīdzības, gan aizsardzības ziņā. Bēgļi, patvēruma meklētāji un neatbilstīgi migranti saskaras ar arvien biežākiem pamattiesību pārkāpumiem, un viņiem kļūst arvien grūtāk izdzīvot naidīgos apstākļos, kad aizturēšana ir kļuvusi arvien patvaļīgāka un apstākļi aizturēšanas centros dramatiski pasliktinās. Aizturēšanas centros un kopienās migrantiem tiek sniegts atbalsts (tiešais atbalsts, aizsardzība, veselības aprūpe), un tiem migrantiem, kas ir iestrēguši Lībijā un vēlas atgriezties savā dzimtenē, tiek piedāvāta brīvprātīga atgriešanās.

Plašsaziņas līdzekļu nozarē ar projektu "*Media in Libya*" speciālistiem tiek piedāvātas mācības žurnālistikas ētikā un ziņošanā naidīgos apstākļos un krīžu zonās, ar to tika atbalstīta arī Lībijas Mākoņdatošanas aģentūra kā līdzeklis žurnālistu neatkarības, plašsaziņas līdzekļu brīvības un tādējādi plurālisma sekmēšanai.

Vairākos pārejas procesam veltītos projektos viens no galvenajiem mērķiem ir sekmēt labu pārvaldību un tiesiskumu. Šobrīd ar šiem projektiem īpaša uzmanība tiek veltīta vietējai pārvaldībai, lai uzlabotu municipālo padomju spēju pārvaldīt un sniegt pienācīgus pakalpojumus un lai palielinātu Lībijas pilsoniskās sabiedrības organizāciju dalību politiskajos procesos un vietējo jautājumu izskatīšanā.

IV. Krievija un Vidusāzija

Krievija

2015. gadā ES turpināja aicināt Krieviju pilnībā ievērot starptautiskos cilvēktiesību pienākumus Apvienoto Nāciju Organizācijā, Eiropas Padomē un EDSO. Ņemot vērā to, ka kopš 2014. gada 28. janvāra nav notikuši ES un Krievijas samiti un ka joprojām ir atliktas konsultācijas par cilvēktiesību jautājumiem, jo Krievija atsakās tās rīkot jēgpilnā formātā, iespējas apspriest cilvēktiesību jautājumus ar Krievijas iestādēm bija ierobežotas. Tomēr ES pieaugošās bažas skaidri izteica vairākās augstu amatpersonu sanāksmēs, starptautiskos forumos un izmantojot publiskus paziņojumus.

Cilvēktiesību jomas un pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbības vidi Krievijā kopumā joprojām raksturoja nedrošība, vispārējas bailes un neuzticēšanās, kā arī pastāvīgs spiediens uz pilsoniskās sabiedrības organizācijām un politisko opozīciju. Pamattendences joprojām ir cilvēktiesību aizsardzības pasliktināšanās un pamatbrīvību ierobežojumi, un tā rezultātā no 2012. līdz 2015. gadam par 33 % ir samazinājies reģistrēto NVO skaits.

2015. gadā turpinājās spēkā esošo ierobežojošo tiesību aktu īstenošana, ko papildināja jaunu leģislatīvu instrumentu ieviešana, ar kuriem vēl vairāk tiek ierobežotas pamatbrīvības. Turpinājās likuma par "ārvalstu aģentiem" īstenošana, un Tieslietu ministrijas izveidotajā "ārvalstu aģentu" reģistrā tika iekļauts arvien vairāk organizāciju. Ja 2014. gada beigās par "ārvalstu aģentiem" uzskatīja 30 NVO, tad 2015. gada beigās to skaits sasniedza jau 111.

2015. gada jūnijā stājās spēkā jaunais likums par "nevēlamām ārvalstu un starptautiskām organizācijām". Ar šo likumu ģenerālprokurora birojs par "nevēlamu" var pasludināt ārvalstu vai starptautisku organizāciju, kura "apdraud Krievijas Federācijas konstitucionālās kārtības pamatus, valsts aizsardzības spējas vai valsts drošību". Šādām organizācijām ir aizliegts darboties Krievijas teritorijā. Krievijas vienībām un pilsoņiem, kas sadarbojas ar "nevēlamu organizāciju", tiek piemēroti sodi – no administratīvām sankcijām līdz apsūdzībai kriminālprocesā. Līdz gada beigām jaunajā reģistrā tika iekļautas četras organizācijas, kurām visām pamatdarbības vieta ir ASV vai kuras ar to ir cieši saistītas, savukārt daži līdzekļu devēji no ārvalstīm preventīvi pārtrauca savu darbību Krievijā. ES vairākkārt ir paudusi bažas par šo likumu un tam sekojošo vienību iekļaušanu sarakstā, kas ir vēl viens Krievijas pilsoniskās sabiedrības iespēju ierobežojums un kas rada finansiālo resursu būtisku aizplūšanu no pilsoniskās sabiedrības organizāciju veiktajām darbībām.

Krievija decembrī pieņēma jaunu likumu, ar kuru Krievijas Konstitucionālajai tiesai tiek atļauts pakļaut pārbaudei un, iespējams, neņemt vērā lēmumus, ko pieņēmušas starptautiskas cilvēktiesību organizācijas vai struktūras, kuru locekle ir Krievija, un konkrēti – tos, kurus pieņēmusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kas bieži vien ir bijusi vienīgā tiesu iestāde, kura atzinusi cilvēktiesību pārkāpumus Krievijā. Par šo jauno likumu ES izteica bažas Eiropas Padomes Ministru komitejas sanāksmē 16. decembrī.

2014. gadā pieņemtais likums, ar ko līdz 20 % tiek ierobežota ārvalstu īpašnieku daļa Krievijas plašsaziņas līdzekļu organizācijās, 2015. gadā ir novedis pie tā, ka lielākā daļa plašsaziņas līdzekļu uzņēmumu no ārvalstīm ir atstājuši Krieviju. Plašsaziņas līdzekļu brīvība tika arī ierobežota, nesamērīgi izmantojot tiesību aktus par publikāciju ekstrēmistisku saturu un ar prezidenta dekrētu, kurā kā "valsts noslēpums" ir klasificēta informācija par militārpersonu bojāeju speciālās miera laika operācijās.

Ņemot vērā šos arvien sarežģītākos apstākļus, gan Krievijā, gan Briselē tika pastiprināti sakari ar Krievijas pilsoniskās sabiedrības organizācijām. ES delegācija Krievijā un dalībvalstis turpināja praksi būt klāt ar cilvēktiesībām saistītos tiesas procesos un apmeklēt cilvēktiesību NVO visā valstī. Septembrī ES delegācija rīkoja semināru ar Krievijas cilvēktiesību aizstāvjiem. ES pārstāvji decembrī piedalījās arī ES un Krievijas Pilsoniskās sabiedrības foruma Ģenerālajā asamblejā Budapeštā. ES atbalsta Pilsoniskās sabiedrības forumu ar EUR 1,2 miljonu lielu dotāciju. ES turpināja Krievijas pilsoniskajai sabiedrībai sniegt finansiālu atbalstu, konkrēti, izsludinot divus aicinājumus iesniegt priekšlikumus – vienu par EUR 4 miljoniem no Pilsoniskās sabiedrības organizāciju programmas un otru par EUR 6 miljoniem no *EIDHR*. Tā rezultātā 2016. gadā sāks īstenot 17 jaunus projektus.

Pieauga atsevišķu satraukumu raisošu gadījumu skaits, kā arī nesamērīgi smagu cietumsodu skaits, kuri piespriesti Krievijas cilvēktiesību aktīvistiem. ES īpašu uzmanību veltīja *Kohver*, *Savchenko*, *Sentsov* un *Kolchenko* lietām, kurās skaidri bija pārkāptas starptautiskās tiesības, un atkārtoti aicināja viņus atbrīvot. Eiropas Parlamentā 10. septembrī notika steidzamas debates par šiem gadījumiem. Satraucoši notikumi bija arī vides aktīvista *Yevgeny Vitishko* ieslodzījums (viņš gada lielāko daļu pavadīja soda kolonijā, bet 22. decembrī tika atbrīvots) un bargais sods, kuru 7. decembrī piesprieda cilvēktiesību aktīvistam *Ildar Dadin* par viņa mierīgajiem protesta aktiem.

ES stingri nosodīja opozīcijas politiķa *Boris Nemtsov* nogalināšanu 27. februārī un aicināja veikt rūpīgu izmeklēšanu. 11. martā Eiropas Parlamentā notika ārkārtas debates par *Nemtsov* slepkavību. Viņa slepkavība ir vēl viens gadījums, ar ko Krievijā papildinās tādu žurnālistu un politiķu slepkavību saraksts, kuras nav atklātas.

Daudzās Krievijas pilsētās un reģionos 13. septembrī notika vietējas un reģionālas vēlēšanas. Saskaņā ar neatkarīgās novērošanas organizācijas "*Golos*" minēto šajās vēlēšanās apstiprinājās tendence, ka pārkāpumi vairs nenotiek vēlēšanu dienā, bet agrākos vēlēšanu norises posmos. Lielāko vēlēšanu rezultātu daļu jau iepriekš noteica vēlēšanas rīkojošo iestāžu un vēlēšanu komisiju lēmumi un darbības kandidātu un partiju izvirzīšanas un reģistrācijas posmā, kā arī pirmsvēlēšanu kampaņas posmā.

Kazahstāna

ES cilvēktiesību prioritātes Kazahstānā aptver vārda brīvību, biedrošanās brīvību, ieslodzījuma apstākļus, tiesības uz taisnīgu tiesu, sieviešu tiesības un reliģijas vai ticības brīvību.

Kopumā 2015. gadā stāvoklis attiecībā uz cilvēktiesību un tiesiskuma īstenošanu bija neviendabīgs: bija vairākas pozitīvas norises, bet tās ļoti bieži papildināja darbības, kas izraisa ievērojamas bažas.

Valdība ir radījusi vairākas platformas, kas nodrošina pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu sabiedriskās kārtības lēmumu pieņemšanas procesā. Tomēr šo dialoga platformu efektivitāte tagad ir jāpierāda praksē. Tika pieņemti vai likuma apstiprinājuma posmā atrodas vairāki tiesību akti, īpaši likums par NVO finansējumu, likums par sabiedriskajām padomēm, likums par labdarības organizācijām un likums par piekļuvi informācijai, kuros ir daži pozitīvi elementi un kuru mērķis ir paplašināt pilsoniskās sabiedrības iespējas, bet kuri tomēr ierobežo vai praksē var ierobežot vairākas pamatbrīvības, konkrēti – biedrošanās, vārda un pulcēšanās brīvību.

Starptautiskā Darba konference izskatīja pārkāpumus SDO darba pamatstandartos par biedrošanās brīvību.

Visu 2015. gadu visos politiskā dialoga līmeņos ar Kazahstānu ES konsekventi izvirzīja cilvēktiesību jautājumus. Novembrī Astanā notikušais ikgadējais ES un Kazahstānas cilvēktiesību dialogs deva iespēju konstruktīvai viedokļu apmaiņai par plašu jautājumu klāstu, tostarp par biedrošanās brīvību, sieviešu tiesībām, spīdzināšanas un sliktas izturēšanās novēršanu attiecībā uz apcietinātajiem un par preses brīvību. Atzinīgi vērtējot Kazahstānas nozīmīgos centienus novērst sliktu izturēšanos pret apcietinātajiem, ES tomēr vienlaicīgi pauda bažas par spiedienu, kas tiek izdarīts uz neatkarīgiem plašsaziņas līdzekļu kanāliem, un par iespējamām negatīvām sekām, ko varētu radīt jaunais likumprojekts par NVO finansējumu. ES atzinīgi vērtēja vairāku apcietinātu cilvēktiesību un darba tiesību aktīvistu atbrīvošanu un atkārtoti izteica bažas par dažiem citiem cilvēktiesību aizstāvjiem, tostarp *Vladimir Kozlov*.

Septembrī Eiropas Parlamenta deputāti, piedaloties 13. parlamentārās sadarbības komitejā, tikās ar pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem, lai apspriestu jautājumus par likumprojektu attiecībā uz NVO finansējumu un par valsts mehānismu spīdzināšanas novēršanai.

ES delegācija pārvalda vairākus ar cilvēktiesībām saistītus projektus Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) un attīstības sadarbības instrumenta (ASI) ietvaros par kopējo summu EUR 2 608 203. Projekti, kas norit *EIDHR* ietvaros, aptver tādas jomas kā pilsoniskās sabiedrības spēju veidošana, īpašu uzmanību veltot NVO, kuras darbojas lauku apvidos, cilvēktiesību aizstāvju aizsardzība un plašsaziņas līdzekļu brīvība. Projekti, kas norit ASI ietvaros, aptver atbalstu lauku pilsoniskajai sabiedrībai, lielāku līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos, galvenokārt attiecībā uz vides jautājumiem, iespēju došanu pilsoniskajai sabiedrībai ķīmiskās drošības uzlabošanā, kā arī spīdzināšanas un vardarbības pret bērniem novēršanu.

Kirgizstānas Republika

Attiecībās ar Kirgizstānas Republiku starp ES mērķiem cilvēktiesību jomā ir – atbalstīt neatkarīgas un objektīvas tiesu iestāžu sistēmas attīstību, izskaust spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu, cilvēktiesību jomā uzlabot juridisko un politisko sistēmu attiecībā uz personām, kas pieder pie nacionālajām minoritātēm, un efektīvi īstenot pilnīgas neiecietības politiku pret korupciju.

2015. gada laikā ES turpināja iesaistīties cilvēktiesību diskusijās ar Kirgizstānas Republiku dažādos formātos, tostarp cilvēktiesību dialogā, kas Briselē notika 2015. gada maijā. Konstruktīvās diskusijās tika izskatīts plašs jautājumu klāsts, tostarp ieslodzījuma apstākļi, vēlēšanas, sieviešu tiesības, minoritāšu kopienu locekļu tiesības un biedrošanās brīvība. ES atzinīgi vērtēja dažus nozīmīgus valdības veiktus pasākumus, īpaši rīcības plānu, kas pieņemts, lai cīnītos pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu. ES uzsvēra savu apņēmību palīdzēt Kirgizstānas Republikā nostiprināt tiesiskumu un mudināja Kirgizstānas Republiku īstenot sīki izstrādātos ieteikumus spīdzināšanas novēršanai, kuri tika pieņemti ES un Kirgizstānas Republikas pilsoniskās sabiedrības seminārā, kas 2014. gada oktobrī notika Ošā. ES pievērsās atsevišķiem gadījumiem, tostarp apcietinātā cilvēktiesību aizstāvja *Azimjan Askarov* lietai. ES ieteica arī paātrināt ar tiesas spriešanu saistīto reformu īstenošanu.

2015. gadā ir bijuši daži satraucoši notikumi saistībā ar cilvēktiesībām, proti, ar LGBTI tiesībām, piemēram, diskriminējoša likumdošanas iniciatīva "Netradicionālu attiecību propagandas aizliegums", kurai jūnijā parlamentā notika otrais lasījums, un priekšlikums arī jūnijā pirmajā lasījumā jau izskatītam tiesību aktam par iespēju kā "ārvalstu aģentus" apzīmēt NVO, kuras saņem ārvalstu finansējumu. ES ir norūpējusies, ka tad, ja parlaments pieņems šādu tiesību aktu, tā īstenošana fundamentāli apdraudēs cilvēktiesības. ES šim jautājumam pievērsās sistemātiski un dažādos formātos. 15. janvāra rezolūcijā Eiropas Parlaments aicināja Kirgizstānu noraidīt pret LGBTI vērsto likumprojektu.

Kirgizstānas Republikā oktobrī notikušās parlamenta vēlēšanas bija ievērojams pozitīvs notikums, kas izcēlās reģionālā kontekstā un iezīmēja svarīgu atskaites punktu valsts demokrātiskās pārejas procesā. AP/PV runaspersona paziņojumā uzsvēra, ka vēlēšanas bija balstītas uz konkurenci un noritēja kārtīgi un mierīgi.

2015. gadā ES turpināja Kirgizstānas Republikā stiprināt kontaktus ar pilsonisko sabiedrību. Pilsoniskās sabiedrības semināru rīkošanu Kirgizstānas Republikā Eiropas Savienība ir padarījusi par sistemātisku praksi, rīkojot pēc kārtas jau sesto pilsoniskās sabiedrības semināru ar visaptverošu tematu "Vienlīdzīgas tiesības visiem, lielākas tiesības katram", kas aptver tādus jautājumus kā sieviešu tiesības, neaizsargātas grupas (personas ar invaliditāti un bērni) un vārda brīvība. 2015. gada janvārī Kirgizstānas Republika piedalījās vispārējā regulārā pārskata otrajā kārtā un akceptēja aptuveni 80 % ieteikumu. 2015. gada oktobrī Kirgizstāna tika ievēlēta Cilvēktiesību padomē ar pilnvaru sākumu 2016. gada 1. janvārī.

Kas attiecas uz finansiālu sadarbību *EIDHR* ietvaros – liela uzmanība tika pievērsta spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai sodīšanas novēršanai. Visu 2015. gadu kopā ar Eiropas Padomes Venēcijas komisiju un ANO Attīstības programmu tika īstenoti projekti, lai atbalstītu Kirgizstānas Republikas Augstākās tiesas konstitucionālo palātu un uzlabotu konstitucionālo normu pārbaudes kvalitāti un efektivitāti. ES Kirgizstānas Republikā ar plaša ES finansēta projekta palīdzību pievērsās jautājumiem, kas saistīti ar tiesas spriešanu, korupcijas apkarošanu un labu pārvaldību.

Tadžikistāna

2015. gadā ES īpašu uzmanību pievērsa tam, lai aicinātu nodrošināt vārda brīvību, netraucētu piekļuvi informācijai un interneta brīvību un lai atbalstītu pilsonisko sabiedrību.

Kopumā cilvēktiesību stāvoklis pasliktinājās gada otrajā pusē, kad politisko partiju un NVO darbībām tika noteikti ievērojami ierobežojumi. Pēc vardarbīgām sadursmēm vasaras beigās kā teroristiska organizācija tika aizliegta Tadžikistānas "Islāma atdzimšanas partija" (IAP), kas jau gandrīz divdesmit gadu ir viena no Tadžikistānas galvenajām opozīcijas partijām, un tās līderi tika arestēti. 2015. gada 1. oktobrī ES nāca klajā ar publisku paziņojumu, kurā norādīja, ka IAP aizliegums ir vēl viens ierobežojums attiecībā uz plurālismu valstī, un aicināja Tadžikistānā saglabāt pamatbrīvības. Novērotāji arī ziņoja, ka NVO darbā, gadam ritot, palielinās grūtības.

2015. gada jūnijā ES un Tadžikistāna rīkoja septīto ikgadējo cilvēktiesību dialogu, kas pirmo reizi notika Briselē. Tika izskatīts plašs jautājumu klāsts, tostarp vēlēšanas, vārda brīvība, sieviešu tiesības, spīdzināšana, reliģijas brīvība un pilsoniskās sabiedrības stāvoklis. ES atzinīgi vērtēja ombuda darbu un mudināja Tadžikistānas iestādes vairāk nostiprināt institucionālo sistēmu, tostarp, kā plānots, ieviešot bērnu tiesību ombuda amatu. Pozitīvi tika vērtēts arī tas, ka ir pieņemta valsts programma vardarbības ģimenē novēršanai. ES atzinīgi vērtēja Tadžikistānā noritošo darbu cīņā pret spīdzināšanu, bet uzsvēra, ka ir jāpieliek papildu pūles, lai vērstos pret nesodāmību. ES pauda bažas par ziņojumiem, ka uz neatkarīgiem žurnālistiem tiek izdarīts spiediens, mudināja Tadžikistānas iestādes pārtraukt ziņu un sociālo mediju tīmekļa vietņu bloķēšanu, kā arī mudināja īstenot ieteikumus, kas tika pieņemti 2014. gadā Dušanbē notikušajā ES un Tadžikistānas pilsoniskās sabiedrības seminārā, kurā galvenā uzmanība bija veltīta vārda brīvībai. ES pauda nožēlu par konstatētajiem trūkumiem 2015. gada marta parlamentārajās vēlēšanās. Par satraucošu jautājumu tika atzīti tiesību aktu priekšlikumi, kas pilsoniskās sabiedrības organizācijām izvirzītu jaunas prasības.

Cilvēktiesības tika apspriestas arī ES un Tadžikistānas ikgadējā Sadarbības padomes sanāksmē 2015. gada jūnijā. Galvenie jautājumi, ko apsprieda, bija saistīti ar vārda brīvību un biedrošanās brīvību, kā arī ar tiesu iestāžu pieejamību un tiesiskumu.

Tika īstenoti vairāki *EIDHR* projekti, tostarp projekti, kas paredzēti, lai veicinātu spīdzināšanas novēršanu, aizsargātu Tadžikistānas migrējošo darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu cilvēktiesības, uzlabotu apcietināto un bijušo apcietināto sociālekonomiskās un kultūras tiesības Tadžikistānā un nodrošinātu ātru atbildes reakciju uz steidzamām un tiešām bēgļu un patvēruma meklētāju tiesiskajām vajadzībām.

Turkmenistāna

2015. gadā ES cilvēktiesību prioritātes Turkmenistānā bija ieslodzījuma apstākļu uzlabošana un spīdzināšanas novēršana, tiesu iestāžu reforma, vārda brīvība un biedrošanās brīvība, piekļuve informācijai, reliģijas brīvība, pārvietošanās brīvība un cilvēktiesību aizstāvju statuss.

Gada laikā Turkmenistāna turpināja piemērot būtiskus vārda un preses brīvības ierobežojumus, un tika vajāti un arestēti žurnālisti. Iedzīvotāju piekļuve informācijai joprojām ir ļoti ierobežota, jo – neievērojot 2014. gada likumu par internetu – turpinās starptautisku tīmekļa vietņu bloķēšana un tiek ziņots par satelītantenu konfiscēšanu no iedzīvotāju mājokļiem. Reliģiskiem grupējumiem tiek piemēroti pārmērīgi ierobežojumi un radīti šķēršļi reģistrēties. Cilvēktiesību grupas uzsvēra, ka gada laikā Ašgabatas rajonā ir patvaļīgi atsavināti īpašumi un notikusi masveida postīšana.

2015. gada jūnijā Ašgabatā notikušajā ikgadējā ES un Turkmenistānas cilvēktiesību dialogā un divpusējās diskusijās ES atkārtoti pauda bažas par jau minētajām un vēl citām nopietnām cilvēktiesību problēmām valstī, aicināja Turkmenistānas iestādes dalīties informācijā par piespiedu pazušanas gadījumiem un mudināja pieņemt Valsts rīcības plānu cilvēktiesību jomā.

Lai gan cilvēktiesību stāvoklis Turkmenistānā joprojām raisa lielas bažas, 2015. gadā ir bijuši daži pozitīvi notikumi. ES atzinīgi vērtēja to, ka Turkmenistānas iestādes 2015. gada septembrī sarīkoja ES, ASV un ANO diplomātu apmeklējumu Dašoguzas sieviešu cietumā un aicināja Turkmenistānu rīkot apmeklējumus vēl citās brīvības atņemšanas iestādēs. Turkmenistāna pieņēma rīcības plānu dzimumu līdztiesības jomā 2015.–2020. gadam, kurā ir iekļauti tā īstenošanas uzraudzības rādītāji, un paziņoja, ka tiks pārskatīta konstitūcija, lai ieviestu ombuda amatu un stiprinātu cilvēktiesību aizsardzību tiesā. Šai sakarā ES Tiesiskuma portāls sniedza atbalstu tādos konkrētos saistītos aspektos kā ombuda institūts un vietējās pašpārvaldes loma. ES atzinīgi vērtēja to, ka Turkmenistānas ārlietu ministra vietnieks 2015. gadā Varšavā piedalījās EDSO Cilvēciskās dimensijas īstenošanas sanāksmē, un mudināja Turkmenistānas valdību apsvērt iespēju nākt klajā ar ielūgumiem ANO īpašajām procedūrām.

ES rīkoja regulāras konsultācijas ar pilsoniskās sabiedrības asociācijām Turkmenistānā, kā arī ar trimdā esošiem cilvēktiesību aktīvistiem un starptautiskām NVO, kas strādā ar Turkmenistānas jautājumiem. Tiekoties ar valdību, ES mudināja Turkmenistānu likvidēt šķēršļus neatkarīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju dibināšanai un atļaut starptautiskām NVO strādāt valstī.

Uzbekistāna

Starp ES prioritātēm cilvēktiesību jomā attiecībā uz Uzbekistānu joprojām ir spīdzināšanas novēršana, bērnu tiesības, tiesiskuma ievērošanas sekmēšana, atbalsts pilsoniskās sabiedrības attīstībai un vārda brīvības sekmēšana. ES prioritātes iedrošināja un atbalstīja Uzbekistānas valdību dažu ļoti nopietnu cilvēktiesību problēmu risināšanā valstī, tostarp attiecībā uz izturēšanos pret apcietinātajiem un attiecībā uz pilsonisko un politisko tiesību ierobežojumiem, kā arī starptautisko pienākumu ievērošanā.

ES turpināja ar Uzbekistānu iesaistīties cilvēktiesību un demokrātijas diskusijās dažādos formātos, tostarp Sadarbības padomē (maijā) un Sadarbības komitejā (decembrī). Novembrī Taškentā notikušajā ikgadējā cilvēktiesību dialogā risinājās atklātas diskusijas par plašu jautājumu klāstu, tostarp par darba tiesībām, biedrošanās brīvību, vārda brīvību, reliģijas vai ticības brīvību, apstākļiem cietumos, spīdzināšanas un sliktas izturēšanās novēršanu un par sieviešu tiesībām.

Savā regulārajā politiskajā dialogā ar Uzbekistānas iestādēm ES atzinīgi vērtēja to, ka gandrīz pilnībā ir izskausta bērnu darba izmantošana kokvilnas ražas novākšanā, un progresu, kas 2015. gadā jau ir panākts, lai samazinātu piespiedu darbu pieaugušajiem, it īpaši saglabājot izglītības un veselības aprūpes pakalpojumu darbību visu ražas novākšanas laiku un rīkojot valsts mēroga izpratnes veicināšanas kampaņu. ES mudināja Uzbekistānu spert turpmākus soļus ceļā uz pilnīgu piespiedu un obligātā darba izskaušanu, pastiprināt un paplašināt sadarbību ar SDO attiecībā uz darba tirgus reformām un pilnīgu SDO konvenciju īstenošanu, kā arī atzinīgi vērtēja Uzbekistānas valdības novembrī pieņemto rezolūciju iesaistīties trīs gadu rīcības plānā, kas paredzēts piespiedu darba izskaušanai. ES uzsvēra, ka Uzbekistānas sadarbība ar SDO apliecina, cik vērtīgi ir sadarboties ar starptautisko kopienu cilvēktiesību jomas jautājumu risināšanā, un aicināja Uzbekistānu apsvērt līdzīgas pieejas izmantošanu arī citos cilvēktiesību jautājumos. Konkrētāk, ES stingri mudināja Uzbekistānas iestādes apsvērt iespēju nākt klajā ar ielūgumiem ANO īpašajām procedūrām.

ES Uzbekistānu stingri mudināja izmantot 2014. gada novembra valsts rīcības plānu, lai īstenotu ieteikumus, kurus Uzbekistāna saskaņā ar savu nesenāko vispārējo regulāro pārskatu ir akceptējusi. Tas aptvertu saprašanās memoranda parakstīšanu ar ANO Attīstības programmu un neatkarīga valsts preventīvā mehānisma izveidi, kurš paredzēts brīvības atņemšanas vietu uzraudzībai.

V. Āfrika

Āfrikas Savienība (ĀS) – ES un Āfrikas kopējā stratēģija

Saskaņā ar ES un Āfrikas kopējo stratēģiju demokrātiska pārvaldība un cilvēktiesības ir kodols mūsu partnerībā ar Āfrikas kontinentu. Ceturtajā Āfrikas un ES samitā, kas 2014. gada aprīlī notika Briselē, abu kontinentu valstu vai to valdību vadītāji un Āfrikas Savienības (ĀS) un Eiropas Komisijas priekšsēdētāji vēlreiz apliecināja apņemšanos nodrošināt labas pārvaldības, demokrātijas un tiesiskuma principu ievērošanu. Viņi arī vienojās strādāt kopā, lai pilnībā nodrošinātu cilvēktiesību, starptautisko tiesību un dzimumu līdztiesības ievērošanu un lai cīnītos pret nesodāmību un visiem diskriminācijas, rasisma un ksenofobijas veidiem.

Kopš ES un Āfrikas samita ir pastiprinājusies sadarbība demokrātijas, labas pārvaldības un cilvēktiesību jomā, līdztekus ir parakstīta ĀS Komisijas (Politisko lietu departamenta) un vairāku partneru, galvenokārt ES un tās dalībvalstu, vienošanās par kopīgu plānošanu, lai palielinātu atbalstu departamenta darba programmai.

Kopš 2015. gada 1. janvāra ir pastiprinātas ĀS vēlēšanu novērošanas spējas, piešķirot EUR 6 miljonu dotāciju, par kuru vienošanās tika panākta 2015. gada jūnijā un kura papildināja tehniska palīdzība EUR 0,5 miljonu kopsummā.

2015. gada 24. novembrī Kigali, Ruandā, notika ĀS un ES 11. cilvēktiesību dialogs. Dialogu vadīja ĀS komisāre politikas jautājumos Dr. *Aisha L. Abdullahi* un ES īpašais pārstāvis cilvēktiesību jautājumos *Lambrinidis*. Abas puses vēlreiz apstiprināja apņemšanos sekmēt un aizsargāt cilvēktiesības abos kontinentos un sadarboties efektīvā kontinentālu un starptautisku cilvēktiesību instrumentu īstenošanā šādās jomās: uzņēmējdarbība un cilvēktiesības, saikne starp Āfrikas miera un drošības sistēmu (*APSA*) un Āfrikas pārvaldības mehānismu (*AGA*), ieskaitot cilvēktiesību novērošanas misijas, kontinentālu un starptautisku cilvēktiesību instrumentu ratifikācija valsts līmenī, vēlēšanu novērošana, pārejas tiesiskuma politika, vārda brīvība un biedrošanās brīvība. Saistībā ar Āfrikas cilvēktiesību gadu, kurā īpaša uzmanība tiek pievērsta sieviešu tiesībām (2016), ĀS un ES vienojās strādāt kopā, lai sarīkotu augsta līmeņa dialogu par cilvēktiesību sekmēšanu un aizsardzību Āfrikā. Pirms oficiālā dialoga notika pilsoniskās sabiedrības seminārs, kas pulcēja Āfrikas un Eiropas pārstāvjus un kas tika finansēts no *EIDHR*.

ES pastiprināja arī savu atbalstu Āfrikas cilvēktiesību sistēmai un Āfrikas pārvaldības mehānismam, sniedzot tiešu palīdzību aptuveni EUR 2,3 miljonu vērtībā no EAF, tostarp Panāfrikas parlamentam un Āfrikas Cilvēktiesību un tautu tiesību tiesai paredzētu pamatfinansējumu EUR 1,8 miljonu kopsummā, un no *EIDHR* sniedzot NVO atbalstu EUR 1,5 miljonu apmērā reģionāliem mehānismiem, tādējādi it īpaši atbalstot darbu, ko veic īpašais referents cilvēktiesību aizstāvju jautājumos, īpašais referents vārda brīvības un piekļuves informācijai jautājumos, Āfrikas Cilvēktiesību un tautu tiesību komisijas īpašais referents sieviešu tiesību jautājumos, kā arī Nāvessoda atcelšanas darba grupa (trīs dotāciju piešķiršana tika parakstīta 2015. gada decembrī). No *EIDHR* ar EUR 1,2 miljoniem finansē arī jau esošu programmu, kas paredzēta, lai visas Āfrikas līmenī uzlabotu cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību un viņu darbu.

Panāfrikas programmas daudzgadu indikatīvajā programmā 2014.– 2017. gadam EUR 48,5 miljoni (11,43 % no kopējā finansējuma) ir piešķirti ES un Āfrikas kopējās stratēģijas ceļveža 2. prioritātes jomas atbalstam, kurā galvenā uzmanība ir pievērsta demokrātijai, labai pārvaldībai un cilvēktiesībām.

2015. gadā ES šajā jomā apstiprināja dažādas programmas, piešķirot EUR 10 miljonus Āfrikas cilvēktiesību sistēmas stiprināšanai, lai risinātu diskriminācijas un cilvēktiesību pārkāpumu jautājumus. Šis projekts ir daļa no plašākas pieejas pārvaldībai un cilvēktiesībām Panāfrikas programmas ietvaros, kura aptver atbalstu vēlēšanu novērošanai un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī iespējamu vēlāku atbalstu valsts pārvaldei un korupcijas apkarošanas pasākumiem. Tika apstiprināts projekts par EUR 5 miljoniem, lai atbalstītu starptautiskos centienus izbeigt sieviešu dzimumorgānu kropļošanu. Sieviešu dzimumorgānu kropļošanas novēršanā galvenā uzmanībā tiek veltīta tās aizliegšanai, vienlaikus pievēršoties arī to meiteņu un sieviešu vajadzībām, kuras cieš no tās sekām. Tādēļ Panāfrikas programmā ir iekļautas juridiskas un politiskas reformas, uz kopienām balstīta izglītība un dialogs, atbalsts seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumu un bērnu aizsardzības sistēmām, kā arī valsts mēroga saziņas pasākumi, lai sabiedrībā mainītu uzskatus par sieviešu dzimumorgānu kropļošanu. To īstenos ANO Iedzīvotāju fonds (*UNFPA*) un ANO Bērnu fonds (*UNICEF*).

EUR 20 miljoni tika piešķirti, lai sekmētu lielāku pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīmi dialogā ar Āfrikas iestādēm un tādu iniciatīvu īstenošanā, kas paredzētas drošības, pārvaldības, cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības sekmēšanai. EUR 3,4 miljoni tika piešķirti galvenokārt tam, lai atbalstītu *AGA* īstenošanu, ko veic ĀS Komisija (sekretariāts).

2015. gadā tika uzlabots arī savstarpējais atbalsts tādās jomās kā vēlēšanu novērošana, sadarbība starp Eiropas Parlamentu un Panāfrikas parlamentu, sadarbība starp Āfrikas Cilvēktiesību un tautu tiesību tiesu un Eiropas Cilvēktiesību tiesu. Lai šajā jomā racionalizētu partnerattiecības, tika izmantota arī darbinieku apmaiņa starp iestādēm un ES apmeklētāju programma.

Angola

2015. gadā cilvēktiesību stāvoklis Angolā pasliktinājās, lai gan vispārējais cilvēktiesību aizsardzības līmenis valstī joprojām bija virs vidējā, ja ņem vērā visu Āfrikas kontinentu. Galvenie trūkumi attiecās uz biedrošanās, pulcēšanās un vārda brīvību. Valdība ir nedaudz pastiprinājusi represijas pret politiskajiem aktīvistiem, kas bija opozīcijā pret to, pret valdošo partiju "Tautas kustība Angolas atbrīvošanai" (*MPLA*) un pret prezidenta *José Eduardo dos Santos* 37 gadus ilgo atrašanos pie varas. Tā kā ieilgušā naftas cenu krituma dēļ ekonomiskā situācija valstī pasliktinās, iestādes vēlas pastiprināt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un politisko aktīvistu kontroli, ierobežojot demokrātiskās iespējas pirms 2017. gada augustā gaidāmajām vispārējām vēlēšanām. Valdība turpina vērsties pret žurnālistiem un aktīvistiem, ierosinot pret tiem krimināllietas par neslavas celšanu, tos patvaļīgi arestējot, rīkojot tiem netaisnīgus tiesas procesus, tos iebiedējot, vajājot un novērojot. Policija esot izmantojusi pārmērīgu spēku un veikusi patvaļīgus arestus, lai apturētu mierīgus protestus pret valdību un citas pulcēšanās.

Intensīvas sociālo mediju uzmanības centrā bija tiesas process, kas ierosināts pret 17 jauniem aktīvistiem, kuri tiek apsūdzēti "sacelšanās aktu gatavošanā" un "sazvērestībā pret prezidentu un citām institūcijām" – abas darbības tiek uzskatītas par noziedzīgiem nodarījumiem pret valsts drošību. Bieži ir tikusi pausta kritika par pieņemto tiesvedību.

Lai gan Angolas iestādēm pirms tiesas bija atklāta un konstruktīva pieeja, galvenokārt ļaujot ES un tās dalībvalstu pārstāvjiem apmeklēt pirmstiesas aizturēšanā esošos ieslodzītos, tomēr vēlāk tās mainīja izturēšanos, un līdz šim nav atļauta nekāda diplomātiska tiesas procesa novērošana. Pastāvēja arī jautājumi par plašsaziņas līdzekļiem doto piekļuvi. Attiecībā uz piekļuvi ES delegācija turpina risināt sarunas ar Angolas iestādēm. Jautājums Angolas valdībai tika izvirzīts ministru sanāksmē, kas saistībā ar dokumentu "Kopējā turpmākā virzība" notika Luandā 2015. gada novembrī. 2015. gada decembrī Angolas Konstitucionālā tiesa deva rīkojumu noteikt aktīvistiem mājas arestu, proti, pasākumu, kas uzlaboja viņu stāvokli.

Vēl divi ievērojamākie cilvēktiesību tiesas procesi 2015. gadā bija tiesa Kabindas aktīvistam *José Marcos Mavungo* un pazīstamam žurnālistam aktīvistam *Rafael Marques de Morais*. *Marcos Mavungo* par "sacelšanos pret valsti" tika piespriesta brīvības atņemšana uz sešiem gadiem. Viņš tika apsūdzēts līdzdalībā demonstrācijas organizēšanā un piederībā pie tādu cilvēku grupas, pie kuriem dienu pirms demonstrācijas esot atrastas skrejlapas un sprāgstvielas. *Mavungo* tiesas procesa novērošanai ES delegācijas pārstāvis lidoja uz Kabindu. Pa to laiku tika notiesāts *Rafael Marques*, un viņam pēc tiesas procesa par noziedzīgu neslavas celšanu saistībā ar viņa grāmatu "Asins dimanti: korupcija un spīdzināšana Angolā" ("*Blood Diamonds: Corruption and Torture in Angola*") tika piespriesti seši mēneši nosacīta cietumsoda. Tiesas procesu novēroja ES delegācija un dalībvalstu diplomāti, kā arī ASV.

ES delegācija turpināja ar Angolas iestādēm risināt lietderīgu un auglīgu dialogu attiecībā uz minētajām bažām par cilvēktiesībām (tostarp ārlietu ministra, tieslietu un cilvēktiesību ministra, kā arī ģenerālprokurora līmenī).

Kas attiecas uz ekonomiskajām un sociālajām tiesībām – naftas cenu krituma izraisītā pašreizējā ekonomikas krīze atstāj būtisku ietekmi uz visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām. Samazinājies ir ne tikai viņu saimnieciskās darbības ienesīgums, bet būtiski samazinājusies ir arī valdības spēja iejaukties.

Eiropas Savienības delegācija uztur pastāvīgu dialogu ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Piemēram, gan sarunās ar pilsonisko sabiedrību, gan ministru līmenī plaši tika apspriests jaunais NVO regulējums, kas var ierobežot organizāciju darbību.

Nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu programmas ietvaros tika izsludināts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, lai pastiprinātu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību decentralizācijas procesā. Turklāt ES delegācija cieši seko tam, kā tiek izmantotas astoņas pašlaik aktīvās dotācijas no iepriekšējām nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu programmām.

Attiecībā uz cilvēktiesībām paredzētajām budžeta pozīcijām tika rīkota sanāksme ar attiecīgajiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, lai noteiktu prioritātes nākamajam uzaicinājumam iesniegt priekšlikumus par cilvēktiesībām. Aicinājums tika publicēts 2016. gada janvārī, un tika noteiktas šādas divas prioritātes: tiesu iestāžu pieejamība, īpašu uzmanību veltot parajuridiskajam atbalstam, ko sniedz iedzīvotājiem, un pilsoniskās izglītības pasākumu atbalsts, ņemot vērā gaidāmās vēlēšanas (2017).

2015. gadā noritēja trīs Eiropas Attīstības fonda (EAF) programmas par cilvēktiesību jautājumiem. Apmierinošu īstenošanas līmeni bija sasnieguši *UNICEF* īstenotie projekti par dzimšanas reģistrāciju un bērnu piekļuvi tiesu iestādēm. 2015. gadā sāka īstenot *PALOP-TL* [7] projektu par tiesiskumu, kas paredzēts, lai novērstu un apkarotu korupciju, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un narkotiku kontrabandu.

2015. gada 10. septembrī Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju par nesenajiem Angolas rādītājiem cilvēktiesību jomā, rezolūcijā aicinot atbrīvot visus politieslodzītos un cilvēktiesību aizstāvjus. Rezolūcijā bija minēts, ka iespējas, kas dotas vārda, pulcēšanās un biedrošanās brīvībai, arvien vairāk sarūk tāpēc, ka notiek aresti, ka tiesu sistēma, veicot personu kriminālvajāšanu, tiek izmantota, lai apspiestu citādi domājošos par to, ka viņi īsteno minētās tiesības, un tāpēc, ka drošības spēki izmanto vardarbību, lai apspiestu mierīgu publisku pulcēšanos. EP rezolūcijas tonis un formulējums aizskāra Angolas valdību un izraisīja iekšējas diskusijas valsts politikas aprindās. Angolas Parlaments nāca klajā ar savu rezolūciju (bez opozīcijas atbalsta), kurā nosodīja EP rezolūciju. Valdības amatpersonas un valsts plašsaziņas līdzekļi arvien biežāk izmanto formulējumu "ārvalstu iejaukšanās", tādējādi 2017. gada vēlēšanas ievirzot destruktīvā gultnē.

Benina

Cilvēktiesību stāvoklis Beninā kopumā ir labs. 2015. gadā notika parlamentārās, vietējās un municipālās vēlēšanas, un starptautiskie novērotāji atzina, ka tās atbilst starptautiskajiem demokrātisku vēlēšanu standartiem.

Presei ir vērā ņemama brīvība, tomēr opozīcijai un dažām sabiedrības daļām vēl arvien ir ierobežota piekļuve publiskiem plašsaziņas līdzekļiem. Vārda brīvība ir garantēta konstitūcijā un tiesiskajā regulējumā, un iedzīvotājiem šajā ziņā ir vērā ņemama brīvība.

[7] Eiropas Savienība veicina jaunattīstības valstu sadarbību starp sešām Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu grupas valstīm, kurās runā portugāļu valodā un kuras tiek dēvētas par *PALOP-TL* valstīm (*Países Africanos de Língua Oficial Portuguesa e Timor-Leste*).

Bažas joprojām sagādā bērnu tiesību stāvoklis, it īpaši ekspluatācijas parādība, bērnu, agru un piespiedu laulību pastāvēšana, tā dēvētajās burvestībās apsūdzēto bērnu marginalizācija vai pat nonāvēšana un bieži seksuālās izmantošanas gadījumi skolās. 2014. gada globālajā verdzības indeksā tiek apgalvots, ka Beninā 77 000 cilvēki ir mūsdienu verdzības upuri, kuri galvenokārt tiek nodarbināti mājsaimniecībās un piespiedu darbā un tiek seksuāli ekspluatēti.

Iedzīvotāju sociālajām un ekonomiskajām tiesībām smaga nasta ir plaši izplatītā nodokļu nemaksāšana un korupcija. Monetārās nabadzības līmenis ir pieaudzis no 36,2 % 2011. gadā līdz 40,1 % 2015. gadā [8]. Vājas un lēnas tieslietu sistēmas un šo nozari ietekmējošās korupcijas dēļ dažkārt ir notikusi patvaļīga aizturēšana, ieildzis pirmstiesas apcietinājums un ir liegta piekļuve tiesai.

2013. gada 15. februārī Benina pieņēma likumu, ar ko tiek izveidota Beninas Cilvēktiesību komisija. Tomēr tā vēl nedarbojas.

2015. gada laikā ES rīkoja pastāvīgus politikas dialogus ar Beninas valdību. Politiskajā dialogā, ko risina saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, tika izvirzīti tādi jautājumi kā bērnu tiesības (ar uzsvaru uz to, ka jāīsteno Bērna kodekss), sieviešu tiesības (liekot uzsvaru uz viņu vājās politiskās pārstāvētības uzlabošanu), vispārējā regulārā pārskata ieteikumi un Beninas Cilvēktiesību komisijas izveide.

ES 2015. gadā sniegtais atbalsts tiesiskuma stiprināšanai Beninā deva rezultātu – valsts politika tieslietu nozarē sāka faktiski darboties. Pateicoties ES atbalstam jauniem likumiem, tika pieņemts Bērna kodekss un ir sagatavots jauns Kriminālkodekss, kas vēl nav pieņemts. Tas, ka ES turpināja atbalstīt valdības programmu dzīves apstākļu uzlabošanai cietumos, ievērojami uzlaboja stāvokli, tostarp nepilngadīgajiem.

Turklāt ES finansē piekļuvi pamatpakalpojumiem saistībā ar savu atbalstu valsts sociālo pakalpojumu decentralizācijai. ES atbalstīja arī sociālas veicināšanas centru nostiprināšanu, lai uzlabotu sociālo nodrošinājumu visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem un sniegtu pakalpojumus personām, kas cieš no cilvēktiesību pārkāpumiem.

[8] 2015. gada *EMICoV* (Integrētais modulārais apsekojums par dzīves apstākļiem mājsaimniecībās).

2015. gadā ES un tās dalībvalstis vienojās par kopīgu ceļvedi pilsoniskās sabiedrības atbalstam (2014–2017), kurā ir stingra komponente pilsoniskās sabiedrības organizāciju atbalstam, lai veicinātu pilsoņu līdzdalību, cilvēktiesību sekmēšanu un Beninas iedzīvotājiem paredzētu piekļuvi sociālajiem pamatpakalpojumiem.

Attiecībā uz bērnu tiesībām – 2015. gadā ES galveno uzmanību pievērsa bērnu tirdzniecībai, vardarbību piedzīvojušu bērnu aizsardzībai, konfliktā ar likumu nonākušiem bērniem, rituālu slepkavību apkarošanai un cīņai pret seksuālo vardarbību skolā. Tika pieliktas pūles, lai stiprinātu bērnu tiesību aizsardzībā un sekmēšanā iesaistīto personu tīklu, tostarp sniedzot atbalstu nepilngadīgo aizsardzības un reintegrācijas centriem. Tika veikts mācību un spēju veidošanas pasākums, un tika izveidots apmācītu tiesnešu tīkls. Tiek veikts pasākums, lai uzlabotu uzņemšanas un rehabilitācijas pakalpojumus un pamattiesību ievērošanu Valsts nepilngadīgo apcietināšanai paredzēto alternatīvu centrā.

Vēl viena rīcības joma bija sekmēt personu ar invaliditāti tiesības. Tajā ES mērķis bija sekmēt viņu līdzdalību vietējā pārvaldībā un dialogā, uzlabot standartus attiecībā uz personu ar invaliditāti piekļuves iespējām un sekmēt bērnu ar invaliditāti integrāciju izglītībā.

Publiskās diplomātijas iniciatīvas bija vērstas uz cilvēktiesībām un tika plaši atainotas Beninas plašsaziņas līdzekļos. Konkrēti, pasākumi tika veikti attiecībā uz homofobiju, bērnu darbu, politiskajām tiesībām, vardarbību pret sievietēm un rituālajām bērnu slepkavībām.

Botsvāna

Kopš valsts neatkarības iegūšanas 1966. gadā Botsvānā ir spēkā nāvessods. Kopš tā laika nāvessods ir izpildīts 47 notiesātiem noziedzniekiem. Visnesenākā izpilde notika 2013. gadā. Tiesneši nesen rīkoja debates par to, vai nāvessods atbilst konstitūcijai. Tomēr šķiet, ka debates par šo jautājumu nesasniedza plašāku auditoriju.

Attiecībā uz to personu tiesībām, kuras pieder pie minoritātēm, pozitīvi vērtējams ir fakts, ka pēc gadiem ilgiem juridiskiem cīņiņiem ar sanu/barsavu (*San/Barsawa*) pirmiedzīvotāju kopienu valdība, šķiet, atkal ir iesaistījusies dialogā ar valstī esošajiem saniem/barsaviem. Tomēr ietekmi ir grūti novērtēt, jo šā dialoga rezultāti nav publiskoti. Neraugoties uz dialogu, sanu/barsavu kopienā joprojām ir jūtama marginalizācija.

Attiecībā uz LGBTI tiesībām nav panākts reāls progress, un Augstākās tiesas 2014. gada lēmums, ar kuru tiek atļauta LGBTI NVO oficiāla reģistrācija, vēl ir jāīsteno. Pārsūdzība, ko iesniegusi valdība, var par vairākiem gadiem paildzināt progresu. Botsvānas Kriminālkodeksā homoseksuālas darbības tiek atzītas par nodarījumu pret tikumību un ir sodāmas ar brīvības atņemšanu līdz septiņiem gadiem. Mazāk nekā divus gadus pirms kārtējā vispārējā regulārā pārskata nav panākts manāms progress attiecībā uz akceptētajiem ieteikumiem, no kuriem vissvarīgākais ir valsts cilvēktiesību iestādes izveide.

Tomēr būtu jāizceļ joprojām stingrā nostāja, kāda Botsvānai starptautiskajos forumos ir attiecībā uz cilvēktiesību jautājumiem un Starptautisko Krimināltiesu. Tā kā Botsvāna ir Cilvēktiesību padomes locekle un 2014. gadā tika ievēlēta atkārtoti uz vēl divu gadu termiņu, Cilvēktiesību padomes 28., 29. un 30. sesijā ES misijas pret vietējām iestādēm ir veikušas vajadzīgos demaršus ES nostāju atbalstam; papildus tiem ir veikti vēl citi ar cilvēktiesībām saistīti demarši, piemēram, par cilvēktiesību aizstāvjiem ANO ĢA Trešajā komitejā un par SDO 182. konvenciju par ļaunākajām bērnu darba formām. Atšķirībā no daudzām Āfrikas valstīm Botsvāna ar savu balsojumu parasti pievienojas ES nostājai Cilvēktiesību padomē un ANO ĢA Trešajā komitejā.

Bažas vieš arvien lielākais saspīlējums starp izpildvaru un tiesu sistēmu, kā arī saspīlējums pašā tiesu sistēmā. Kad izpildvarai nepatīk Augstās tiesas lēmumi, tie dažkārt tiek ignorēti. Piemēram, pretēji skaidram Augstās tiesas lēmumam novembrī tika izdoti divi Ugandas bēgļi. Līdzīgi, nepakļaujoties tiesas rīkojumam, izdošana uz trešo valsti draud 10 futbolistiem no Eritrejas, kas oktobrī lūdza patvērumu Botsvānā. 2015. gadā no amata tika atstādināti četri Augstās tiesas tiesneši, kuriem tika izvirzīta apsūdzība, ka viņi esot saņēmuši mājokļa pabalstu, lai gan dzīvo valdības mājokļos (lietas izskatīšana turpinās). Minētie četri tiesneši (īpaši tiesnesis *Key Dingake*) ir pazīstami ar saviem nolēmumiem par labu cilvēktiesībām, kas ne vienmēr ir patīkami izpildvarai, piemēram, nolēmumi par sieviešu tiesībām mantot zemi un par ārvalstu ieslodzīto nodrošināšanu ar antiretrovirālām zālēm.

Pēc tam, kad ministru kabinets novembrī apstiprināja grozījumu Sabiedrību likumā, ir radušās bažas, ka vēl vairāk saruks pilsoniskās sabiedrības iespējas, kuras jau tā ir ierobežotas. Tas attieksies uz visām organizācijām un to varētu izmantot selektīvi, lai darbu padarītu neiespējamu pret valdību kritiski noskaņotām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp daudzajām evaņģēliskajām baznīcām. Likumā ir arī noteikts, ka vismaz 75 % no visiem locekļiem ir jābūt Botsvānas iedzīvotājiem, un tas darbu var padarīt grūtāku vietējiem starptautisko NVO birojiem.

2014. gadā atbildību par cilvēktiesību jautājumiem valstī, izņemot ar bēgļiem saistītus jautājumus, no Aizsardzības, tieslietu un drošības ministrijas nodeva Prezidenta birojam. Kamēr Ombuda birojs vēl nav kļuvis par valsts cilvēktiesību iestādi, pilnvaras cilvēktiesību jomā ir Prezidenta birojam. Botsvāna ir viena no nedaudzajām Āfrikas kontinenta valstīm, kurai vēl nav valsts cilvēktiesību iestādes.

ANO īpašais referents par cilvēktiesībām uz drošu dzeramo ūdeni un sanitāriju *Léo Heller* 2015. gada novembrī apmeklēja Botsvānu un mudināja valdību izmantot pašreizējo ārkārtīgo sausumu, lai izstrādātu visaptverošu stratēģiju, kā nodrošināt piekļuvi drošam dzeramajam ūdenim un sanitārijai gaidāmajā arvien lielākajā ūdens krīzē. Viņš uzsvēra, ka pašreizējā sausuma situācija raisa nopietnas bažas saistībā ar cilvēktiesībām attiecībā uz ūdens kvalitāti, ūdens daudzumu un ar to saistīto ietekmi uz veselību. Tas vissmagāk varētu skart lauku un minoritāšu kopienas. Ziņojums ar galīgajiem secinājumiem un ieteikumiem ir gaidāms 2016. gada septembrī.

ES kopumā arī iesaista Botsvānas valdību jautājumos par cilvēktiesībām, kuri ir daļa no politiskā dialoga, ko risina saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu. 2015. gada laikā ES misijas turpināja regulāru informācijas apmaiņu ar dažām vadošajām cilvēktiesību organizācijām valstī un arī regulāri rīkoja diskusijas ar citiem tādiem svarīgiem partneriem kā ASV (par LGBTI jautājumiem) un ANO (*UNICEF*, *UNAIDS*).

Vietējām cilvēktiesību organizācijām, lai pildītu savus uzdevumus, ir vajadzīgs stiprāks atbalsts, un tās saņem līdzekļus no *EIDHR*. 2015. gadā četrām organizācijām tika piešķirti EUR 0,6 miljoni. Konkrēti, tika sākti trīs Gaboronē īstenojami projekti: Starptautiskā minoritāšu tiesību grupa – darbam pie minoritāšu un to tiesību atzīšanas, Botsvānas Ētikas, tiesiskuma un HIV/AIDS jautājumu tīkls (*BONELA*) – lai sekmētu un aizstāvētu cilvēktiesības lauku kopienās un riskam vispakļautākajās iedzīvotāju grupās (tostarp tajās ar ievērojamu LGTBI komponentu), un organizācija "*Stepping Stones International*" – darbam pie bērnu aizsardzības/seksuālas vardarbības novēršanas jautājumiem. Ceturtais *EIDHR* projekts, kas ir īstenojams Maunā, tika sākts 10. decembrī, svinīgi atzīmējot Cilvēktiesību dienu. Šo projektu, ko veiks visnelabvēlīgākajā Botsvānas rajonā, īstenos Nevalstisko organizāciju Ngamilendas Padome un četras vietējās NVO, ar to tiks nodrošināta izglītība cilvēktiesību jomā vietējām ieinteresētajām personām un reģiona kopienām attiecībā uz dažādiem cilvēktiesību jautājumiem, tostarp attiecībā uz pirmiedzīvotāju tiesībām, cilvēku ar invaliditāti tiesībām un bērnu tiesībām. Turklāt gada gaitā tika īstenota arī spēju veidošanas un pieredzes nodošanas programma *EIDHR* dotāciju saņēmējiem saistībā ar uzraudzību un izvērtēšanu.

Attiecībā uz citiem ar cilvēktiesību pamanāmību saistītiem pasākumiem – ES 25. novembrī piedalījās atklāšanas pasākumā, ar ko tika sāktas 16 aktivitātes dienas, lai izbeigtu vardarbību pret sievietēm. ES paziņojums, ar ko tā nāca klajā pasākumā, tika rādīts valstī vienīgajā televīzijas kanālā.

Burkinafaso

Burkinafaso darba programmā pagājušajā gadā nozīmīgu vietu ieņēma politiski notikumi (pārejas posms un militārs valsts apvērsums 2015. gada septembrī), un maz panākumu valstī bija gūts attiecībā uz tādām ES prioritātēm cilvēktiesību jomā kā iestāžu sistēma cilvēktiesību aizsardzībai, nāvessods, spīdzināšana, apstākļi cietumos un tiesas procesu ilgums, justīcijas sistēma, vārda brīvība, cilvēktiesību aizstāvji un pilsoniskā sabiedrība, sieviešu tiesības un bērnu tiesības.

2015. gadā notikušās parlamenta un prezidenta vēlēšanas ir uzskatāmas par atskaites punktu pēc sarežģīta pārejas gada. Ar vēlēšanām ir sācies jauns posms valsts vēsturē, kurā pēdējos 27 gadus valdīja prezidents *Blaise Compaoré*. 2014. gada oktobrī notikušo sacelšanos, kas viņu piespieda atkāpties un sāka pārejas posmu, galvenokārt izraisīja arvien lielākā prasība pēc tiesiskuma un labākiem dzīves apstākļiem. Jaunajam, 2015. gada decembrī ievēlētajam prezidentam *Roch Marc Kaboré* un viņa valdībai ciešā koordinācijā ar starptautiskajiem līdzekļu devējiem būs jāreaģē uz šīm prasībām. ES izvietoja vēlēšanu novērošanas misiju, kuru dažādi vēlēšanu dalībnieki slavēja par tās pozitīvo devumu.

Savā zvēresta ceremonijas runā prezidents *Kaboré* skaidri norādīja, ka viņa centieni galvenokārt būs vērsti uz sociālo taisnīgumu, iekļautību, labu pārvaldību un demokrātijas un miera nostiprināšanu. ES delegācijai būs svarīga nozīme tās rīcības apzināšanā, kas jāveic, lai nodrošinātu šo prioritāšu pārtapšanu konkrētos rezultātos. ES ir galvenais līdzekļu devējs valstī un nodrošina koordināciju ar pārējo līdzekļu devēju kopienu, vadot regulāras līdzekļu devēju sanāksmes.

Pārejas valdība jau ir pieņēmusi likumu pret korupciju, pastiprinājusi varas nošķīrumu (Burkinafaso prezidents vairs nebūs Valsts Tieslietu padomes priekšsēdētājs) un ieviesusi pasākumus, lai parasti iedzīvotāji varētu tieši vērsties Konstitucionālajā tiesā. Vēl viens svarīgs elements bija tas, ka konstitūcijā tika iekļauta struktūra valsts kontrolei un cīņai pret korupciju.

ES iesaiste cilvēktiesību un demokrātijas jomā attiecībā uz Burkinafaso galvenokārt notiek, sniedzot atbalstu valsts tieslietu politikai (*PAPNJ*), kura tika sākta 2014. gada martā un kuras kopējais budžets ir EUR 9,5 miljoni. Galvenais mērķis ir padarīt tieslietu sistēmu plašāk pieejamu un tādu, kas labāk aizstāv tiesības un brīvības.

ES uzmanības centrā bija arī bērnu aizsardzība, un ar trim NVO tika parakstīti trīs projekti par kopējo summu EUR 3,7 miljoni. Tie visi ir savstarpēji papildinoši un paredzēti, lai novērstu un samazinātu vardarbību pret bērniem, izveidojot integrētu bērnu aizsardzības sistēmu. Pirmais, 2015. gadā veiktais projekta izvērtējums bija ļoti pozitīvs, tas liecināja par novatorisku un holistisku pieeju bērnu aizsardzībai paredzētu tīklu veidošanā.

Arī ES dalībvalstis aktīvi darbojas cilvēktiesību jomā Burkinafaso. Eiropas Savienībai valstī ir svarīga nozīme un laba slava. Tas parasti izpaužas privileģētā piekļuvē Burkinafaso iestādēm. Šāda piekļuve, visticamāk, turpināsies arī pie jaunievēlētajām iestādēm. Pēc tam, kad 2015. gada 29. decembra zvēresta ceremonijā notika divpusēja tikšanās ar īpašo pārstāvi Sāhelā *Ángel Losada*, ir ļoti iespējams, ka prezidents *Kaboré* turpinās balstīties uz privileģētām valsts partnerattiecībām ar ES. Eiropas Savienībai ir arī labas attiecības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras ļoti aktīvi darbojās gan pirms pārejas posma, gan it īpaši pārejas posma laikā.

Pilnīgi jauna aina politiskajā arēnā un jūtamā jauno iestāžu griba iesaistīties cilvēktiesību jomā dod labu iespēju risināt dažus svarīgus cilvēktiesību jautājumus apņēmīgāk nekā pirms varas maiņas.

Burundi

2015. gadā cilvēktiesību stāvoklis Burundi strauji pasliktinājās. Neraugoties uz pēdējos desmit gados panākto progresu, valsts kopš 2015. gada aprīļa piedzīvo dziļu un ieilgušu politisko krīzi, kas ir saistīta ar prezidenta *Pierre Nkurunziza* lēmumu kandidēt uz trešo pilnvaru termiņu.

Saistībā ar minēto galvenais ES mērķis attiecībā uz cilvēktiesībām Burundi 2015. gadā bija turpināt darbu, lai ar politisko dialogu un attīstības sadarbības instrumentiem panāktu labāku individuālo tiesību un pamatbrīvību aizsardzību. Lai sekmētu šā visaptverošā mērķa sasniegšanu, ES uzmanību koncentrēja uz cilvēktiesību aizstāvju un pilsoniskās sabiedrības sekmēšanu un aizsardzību, uz cīņu pret diskrimināciju un atbalstu justīcijas sistēmas reformā. ES arī mudināja iestādes izmeklēt nāvessoda izpildes bez tiesas sprieduma un spīdzināšanas gadījumus un likvidēt nesodāmību.

ES un Burundi iestādes no 2014. gada oktobra līdz 2015. maijam rīkoja pastiprinātu politisko dialogu (kā paredzēts Kotonū nolīguma 8. pantā un VII pielikumā), kura uzmanības centrā bija Burundi politiskais klimats, it īpaši spriedze, kas pieaugusi, gaidot parlamenta un prezidenta vēlēšanas 2015. gada vasarā. Starp apspriestajiem jautājumiem bija: cilvēktiesību pārkāpumi, neatkarīgas tieslietu sistēmas trūkums, politiskā vardarbība, ko piekopj vadošās partijas "Valsts Demokrātijas aizsardzības padome – Demokrātijas aizsardzības spēki" (*CNDD-FDD*) jaunatnes nodaļa "*Imbonerakure*", ierobežojumi pilsoniskajām brīvībām un vārda un biedrošanās brīvības ierobežojumi, kā arī draudi, kas vērsti pret disidentiem, tostarp valdošās partijas disidentiem.

Padome 2015. gada martā pieņēma secinājumus par pirmsvēlēšanu posmu Burundi, aicinot radīt apstākļus, lai darītu iespējamas brīvas, iekļaujošas un pārredzamas vēlēšanas un ievērotu cilvēktiesības un pamatbrīvības. Tā kā netika radīti vajadzīgie apstākļi, Savienības Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos un Komisijas priekšsēdētāja vietniece pieņēma lēnumu atcelt ES vēlēšanu novērošanas misiju uz Burundi 2015. gada 29. jūnijā.

Pēc tam, 2015. gada maijā, jūnijā un novembrī, Padome pieņēma secinājumus par Burundi, kuros tika atspoguļotas pieaugošās bažas par stāvokļa pasliktināšanos un arvien biežākajiem cilvēktiesību pārkāpumiem.

Ņemot vērā minēto un balstoties uz to, ka ir pārkāpti būtiski Kotonū nolīguma elementi, tostarp nav ievēroti demokrātijas principi un tiesiskums, ES 26. oktobrī aicināja Burundi piedalīties konkrētajās apspriedēs, kas noteiktas Kotonū nolīguma 96. pantā. Vispārējais šā procesa mērķis ir mudināt Burundi apņemties noteiktā laikposmā veikt pasākumus būtiskajās demokrātijas, cilvēktiesību un tiesiskuma jomās, kuri balstītos uz Arušas līgumos paustajiem principiem, un rast savstarpēji pieņemamu risinājumu. Šis process ir iecerēts arī tādēļ, lai atbalstītu Āfrikas Savienības, ANO un Austrumāfrikas Kopienas centienus krīzes risināšanai sākt iekļaujošu starpniecības dialogu.

Pēc 8. decembrī notikušajām konsultācijām ES strādāja pie pasākumu kopuma, kas jāpieņem Padomē, tostarp pie pasākumiem attīstības sadarbības jomā, lai mudinātu Burundi piekrist šādam dialogam, pārtraukt vardarbību un aizstāvēt cilvēktiesības, un galu galā nostiprināt demokrātiju un mieru. ES, visticamāk, apturēs valdībai sniegto tiešo attīstības sadarbības finansējumu, taču parūpēsies par to, lai arī turpmāk tiktu sniegts finansējums iedzīvotāju aizsardzībai, tostarp ar humānās palīdzības starpniecību.

2015. gada 1. oktobrī ES Padome, ņemot vērā Padomes 2015. gada jūnija secinājumus, pieņēma sankcijas, kas vērstas pret četrām personām. Padome pieņēma ceļošanas ierobežojumus un aktīvu iesaldēšanu četrām personām, kuru darbības kaitēja demokrātijai vai kavēja politiska risinājuma rašanu pašreizējā krīzē Burundi, proti, pielietojot vardarbību, represijas vai kūdot uz vardarbību, tostarp veicot darbības, ar kurām tiek nopietni pārkāptas cilvēktiesības.

Pasākumu ziņā visu 2015. gadu ES turpināja pastāvīgu dialogu ar cilvēktiesību aizstāvjiem. Stāvokļa pasliktināšanās dēļ delegācija saņēma 145 lūgumus mobilizēt nelielas dotācijas cilvēktiesību aizstāvju atbalstam (Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments); 32 no tiem tika izraudzīti ES atbalsta saņemšanai.

Mobilizējot *EIDHR* finansējumu, ES atbalstīja astoņus projektus, kurus īstenoja starptautiskas NVO sadarbībā ar valsts NVO. ES ieguldījums sadarbībā EUR 5,2 miljonu kopsummā ir koncentrēts uz šādām būtiskām jomām: sieviešu tiesības, bērnu un jauniešu tiesības un neaizsargātu grupu tiesības. Papildpasākumu pakete 2016. gadā būs koncentrēta uz rīcību, lai risinātu pret sievietēm un bērniem vērstas vardarbības problēmu un cilvēktiesību aizstāvju aizsardzības jautājumu.

Visbeidzot, aktīvas ES iesaistīšanās rezultātā Cilvēktiesību padome 2015. gada 30. oktobra sesijā pieņēma rezolūciju par cilvēktiesību stāvokli Burundi. Ar šo rezolūciju Burundi jautājums ir iekļauts visu 2016. gada regulāro padomes sesiju darba kārtībā, ar to ir nodrošināts ANO Augstā cilvēktiesību komisāra ziņojums martā un jūnijā un tiek aicināts 2016. gada septembrī risināt interaktīvu dialogu dažādu ieinteresēto personu klātbūtnē. 2015. gada decembrī – pēc uzbrukumiem kazarmām un drošības spēku pretuzbrukumiem – notika īpaša Cilvēktiesību padomes sanāksme par Burundi.

Kaboverde

2015. gadā saistībā ar ES un Kaboverdes īpašo partnerību ES turpināja iesaistīties regulārā dialogā par demokrātijas un cilvēktiesību nostiprināšanu. Partnerībā ir paredzēts pastiprināts politiskais dialogs par demokrātiju, cilvēktiesībām, tiesiskumu un labu pārvaldību. Īpašās partnerības rīcības plānā īpaša uzmanība ir veltīta sieviešu un bērnu tiesībām, migrantu stāvoklim, cīņai pret vardarbību ģimenē, tiesu sistēmas uzlabošanai, korupcijas apkarošanai un labas pārvaldības veicināšanai.

Kaboverdes vispārējie rādītāji cilvēktiesību un pamatbrīvību jomā kopumā joprojām ir ļoti pozitīvi. Valstij ir stabili politikas institūti, daudzpartiju parlamentāra demokrātija, kas labi darbojas, un neatkarīgas tiesu iestādes. ES mērķi attiecībās ar Kaboverdi galvenokārt ir atbalstīt iestāžu centienus uzlabot cilvēktiesību ievērošanu jomās, kuras vēl aizvien vieš bažas, it īpaši tādās kā ar dzimumu saistīta vardarbība un sieviešu diskriminācija, bērnu tiesības, tostarp slikta izturēšanās pret bērniem un seksuāla vardarbība pret bērniem.

ES finansēja piecus projektus, lai valstī sekmētu sieviešu tiesības un sieviešu iespēju veicināšanu, uzlabotu ekonomisko situāciju neaizsargātām iedzīvotāju grupām, bērniem un personām ar invaliditāti un stiprinātu pilsonisko sabiedrību. ES arī atbalstīja Valsts vēlēšanu komisiju, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības informētību par vēlēšanām (parlamenta, pašvaldību un prezidenta) 2016. gadā un lai mazinātu nepiedalīšanās rādītājus, īpaši attiecībā uz sievietēm un gados jauniem vēlētājiem.

ES sekmīgi veica demaršu attiecībā uz SDO 182. konvencijas par ļaunākajām bērnu darba formām 4. panta (par kaitīgu darbu saraksta izveidi) īstenošanu. Valsts parlaments sarakstu vienprātīgi pieņēma 2015. gada novembrī.

Attiecībā uz vardarbību pret sievietēm un diskrimināciju Kaboverde īsteno divus galvenos plānus jaunā tiesiskā regulējuma atbalstam nākamo triju gadu laikā: "Trešo valsts plānu līdztiesībai" un "II plānu cīņai pret ar dzimumu saistītu vardarbību (2015–2018)".

Kamerūna

2015. gadā ES prioritātes cilvēktiesību un demokrātijas jomā attiecībā uz Kamerūnu joprojām bija cīņa pret spīdzināšanu, ieslodzījuma apstākļu uzlabošana, cilvēktiesību aizstāvju aizsardzība, bērnu tiesību veicināšana, jo īpaši cīņa pret bērnu tirdzniecību, vardarbības pret sievietēm izskaušana un diskriminācijas nepieļaušana.

Izmantojot dažādus kanālus – tostarp politisko dialogu saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu – ES turpināja aktīvi iesaistīties cilvēktiesību un demokrātijas jomā Kamerūnā. 2015. gada 16. janvārī ES un Kamerūna rīkoja dialoga sesiju, kas bija veltīta pārvaldībai, un Kamerūna iepazīstināja ar pasākumiem, kas veikti tās solījumu pildīšanai, tostarp cilvēktiesību, demokrātijas un tiesiskuma jomā un cīņā pret korupciju. Diskusija deva ES iespēju pieminēt, ka ir jānodrošina pilnīga cilvēktiesību aizsardzība, tostarp saistībā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, kā arī aicināt veikt turpmākas reformas vēlēšanu procesā, tiesu sistēmā un korupcijas apkarošanas mehānismos. Otrā ikgadējā dialoga sesija notika 2015. gada 19. oktobrī, un tās uzmanības centrā bija drošība, reģionāli jautājumi, ekonomikas attīstība un migrācija. Kamerūna apstiprināja savu apņemšanos cīnīties pret grupējumu "*Boko Haram*" saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām un cilvēktiesībām.

2015. gada laikā ES arī vairākkārt lūdza Kamerūnā atcelt nāvessodu un ratificēt Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtus. ES turpināja dialogu ar pilsonisko sabiedrību un rīkoja regulāras sanāksmes ar cilvēktiesību aizstāvjiem, tostarp ar tiem, kas ir iesaistīti LGTBI tiesību aizstāvēšanā. ES pārstāvji apmeklēja pilsoniskās sabiedrības pārstāvju un politisko aktīvistu tiesas procesus.

2015. gadā *EIDHR* bija koncentrēts uz cīņu pret cilvēku tirdzniecību, uz to, lai novērstu bērnu seksuālo izmantošanu, izbeigtu piespiedu darba izmantošanu tradicionālajās kopienās (*Lamidas*) Kamerūnas ziemeļos un izskaustu vardarbību pret sievietēm. Tā kā ir svarīgi saliedēt demokrātiju valstī, 2015. gada februārī tika izsludināts jauns *EIDHR* uzaicinājums iesniegt priekšlikumus par kopējo summu EUR 1,9 miljonu, kura mērķis ir pastiprināt politisko dialogu, atbalstīt līdzdalības demokrātiju un mudināt uz plašu piedalīšanos vēlēšanās. 104. Starptautiskajā Darba konferencē ES deva ieguldījumu tajā, lai izskatītu to, kā Kamerūna ievēro SDO 182. konvenciju par ļaunākajām bērnu darba formām.

ES arī turpināja finansiāli atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju projektus vides un dabas resursu pārvaldības jomā. Dažos projektos, ko finansē no nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu instrumenta, uzmanības centrā bija sekmēt vietējo iedzīvotāju un neaizsargātu grupu tiesības, kuras dzīvo ieguves rūpniecības, agrorūpniecības ieguldījumu un/vai infrastruktūras būvniecības apvidos (tostarp tiesības uz kompensāciju, aizsardzību pret nelikumīgu pārvietošanu, prasību apspriesties ar vietējiem iedzīvotājiem un tiesības uz drošu vidi).

Centrālāfrikas Republika

2015. gadā Eiropas Savienība centās, koncentrējoties uz regulāru dialogu ar pārejas posma iestādēm, uzlabot cilvēktiesību situāciju Centrālāfrikas Republikā un sniedza atbalstu ar dažādiem ES instrumentiem. Pārejas posma iestādes ir izteikušas dziļas bažas par cilvēktiesību stāvokli Centrālāfrikas Republikā. Bangi foruma (2015. gada 4.–11. maijs) galīgajos ieteikumos ir uzsvērts, cik svarīga ir cīņa pret nesodāmību, kura joprojām ir izšķiroša Centrālāfrikas Republikas izlīguma procesā. 5. maijā Bangi 10 bruņotu grupējumu līderi parakstīja vienošanos tūlīt un bez nosacījumiem atbrīvot bērnus no saviem bruņotajiem grupējumiem. Līdz maija beigām bruņotie grupējumi Bambari bija atbrīvojuši 300 bērnu. Pēc pārējām atlaišanas ceremonijām to bērnu skaits, kas ir atbrīvoti kopš maija, sasniedza 645.

Ar cilvēktiesībām saistītos pasākumus, ko ES un tās dalībvalstis veica Centrālāfrikas Republikā, ļoti ietekmēja drošības stāvokļa pasliktināšanās gan galvaspilsētā, gan visā valstī, kā arī bēgļu jautājums (aptuveni aprēķinātais skaits – 450 000) un valsts iekšienē pārvietotu personu jautājums (aptuveni aprēķinātais skaits – 430 000), tostarp Bangi. ANO savu pirmo cilvēktiesību ziņojumu publicēja 2015. gada decembrī, un tas aptvēra laikposmu no 2014. gada septembra līdz 2015. gada maijam. Tā konstatēja, ka šajā periodā, neraugoties uz to, ka konflikta apmēri un smagums bija mazinājušies, nevalstiski bruņoti grupējumi, tostarp "*Antibalaka*" un bijušie "*Seleka*" grupējumi, kā arī mazākā mērā valsts, turpināja izdarīt nopietnus starptautisko cilvēktiesību un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus visā valstī. No šādas vardarbības visvairāk cieš valsts iekšienē pārvietotas personas.

Ņemot vērā nedrošību politikas un drošības frontē, kura Centrālāfrikas Republikā turpinājās visu pārejas posmu no 2014. līdz 2015. gadam, ES un tās dalībvalstis joprojām bija galvenie iestāžu partneri.

Kopējais *EIDHR* tematiskās programmas finansējums trim projektiem ir EUR 1,2 miljoni. Ar to tiek atbalstīti Centrālāfrikas iestāžu centieni cīnīties pret nesodāmību un stiprināt tiesnešu spēju veidošanu.

ES ir arī piešķīrusi EUR 20,9 miljonus, lai Centrālāfrikas Republikā atbalstītu *UNICEF* iniciatīvu izglītības jomā. Projekta mērķis ir pastiprināt pamatizglītības pakalpojumus un nodrošināt pagaidu aprūpi līdz 1000 bērniem, kas atbrīvoti no bruņotiem un paramilitāriem grupējumiem.

ES atbalsta Centrālāfrikas Republiku cīņā pret nesodāmību un tās centienos atjaunot tiesu iestāžu un kriminālās justīcijas sistēmu. Ar *RESEJEP* projektu (justīcijas un policijas sektora pārveide) ES sniedz finansiālu atbalstu (EUR 15 miljoni) Tieslietu ministrijai. Ar to cita starpā tika finansēta Ngaragbas un Bimbo cietumu pārveide Bangi.

2015. gada maijā sākās no Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta finansēts EUR 1 miljona projekts, kurš paredzēts Augstā cilvēktiesību komisāra biroja atbalstam un kurā galvenā uzmanība veltīta cilvēktiesību pārkāpumu novēršanai un vietējo cilvēktiesību NVO spēju veidošanai.

Čada

2015. gadā ES galvenie cilvēktiesību sekmēšanas mērķi Čadā joprojām bija justīcijas sistēmas reforma, drošības spēku reforma, bērnu un sieviešu tiesību veicināšana, demokrātijas veicināšana, cīņa pret nāvessodu un iespēju došana pilsoniskajai sabiedrībai. ES darbībai bija dažādas formas, sākot no politiskā dialoga līdz tehniskai sadarbībai, īpaši ar EAF, Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta un *EIDHR* starpniecību.

2015. gada janvārī tika rīkota politiskā dialoga sesija saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, un tā deva ES iespēju paust bažas par vairākiem cilvēktiesību jautājumiem, piemēram, par justīcijas reformu, apstākļiem cietumos un par tiesas procesu bijušajam Čadas prezidentam *Hissène Habré*. Visa gada laikā ES arī ļoti aktīvi darbojās attiecībā uz individuāliem gadījumiem.

2014. gada novembrī bija sācies Čadas cilvēktiesību organizāciju īstenots un *EIDHR* finansēts projekts, kura mērķis ir atbalstīt Čadas juristus, kas strādā pie *Hissène Habré* tiesas procesa. ES delegācija vērīgi sekoja tiesas procesam, kas sākās 2014. gada decembrī un kā rezultātā 20 *Habré* režīma drošības aģenti tika notiesāti par slepkavību, spīdzināšanu, nolaupīšanu un patvaļīgu aizturēšanu. Tiesa septiņām personām piesprieda mūža ieslodzījumu, tostarp bijušajam Dokumentācijas un drošības direktorāta vadītājam *Saleh Younous*, kā arī *Mahamat Djibrine*, kuru Čadas Patiesības komisija 1992. gadā raksturoja kā vienu no "visšausminošākajiem spīdzinātājiem Čadā". Ar Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta finansējumu Čadā tika īstenotas izpratnes veicināšanas sesijas saistībā ar *Habré* tiesas procesu.

Attiecībā uz Policijas reformprojektu ir divi spēkā esoši līgumi ar NVO, kuru mērķis ir uzlabot attiecības starp drošības spēkiem un iedzīvotājiem, nodrošinot mācības drošības spēkiem, saziņu un tādu vietēju forumu izveidi, kas ļautu drošības spēkiem, pilsoniskajai sabiedrībai un vietējām iestādēm apspriest drošības jautājumus. Ar Policijas reformprojektu drošības spēki tiks apmācīti ētikas jautājumos. Šā projekta ietvaros tika veikts pētījums, lai izvērtētu nosacījumus novērošanas centra izveidei attiecībā uz valsts iekšējiem drošības spēkiem un noziedzību. Pētījums liecināja, ka visas puses ir ieinteresētas šādas struktūrvienības izveidē.

2015. gadā *EIDHR* ietvaros tika izraudzīti trīs projekti, ar ko par kopējo summu EUR 1 miljona apmērā tiks aizsargātas un sekmētas bērnu un sieviešu tiesības. Ar Attīstības sadarbības un pētniecības aģentūru *(ACORD*) kopīgā 36 mēnešus ilgā projekta mērķis ir samazināt bērnu laulību skaitu Čadas centrālajā daļā. Vietējās organizācijas "*Union des femmes pour la Paix*" (Sieviešu savienība mieram) īstenotā 24 mēnešus ilgā projekta mērķis ir sniegt juridiskas konsultācijas sievietēm Mundu pilsētā valsts dienvidos. Trešā, organizācijas *Avocats Sans Frontières France* (Juristi bez robežām, Francija) īstenotā projekta mērķis ir sniegt juridiskās konsultācijas bērniem un sievietēm, kas atrodas apcietinājumā Ndžamenas, Abešes un Kumras pilsētā.

Francijas vēstniecība ar īpaša instrumenta – *Fonds social de développement* (Sociālais attīstības fonds) – starpniecību arī turpināja atbalstīt NVO, kuras aktīvi darbojas sieviešu un bērnu tiesību aizsardzībā. 2015. gadā tika izraudzītas sešas vietējas NVO: *CONA-CIAF* (cīņa pret sieviešu dzimumorgānu kropļošanu), *LTDH* (cīņa pret agrām laulībām), *AECPEM* un *MUDESOFT* (vardarbība skolās), *CAASFFA* (meiteņu migrantu aizsardzība) un *AFJT* (sievietes vadībā).

Ar Labas pārvaldības atbalsta projektu ES sekmē labāku dzimšanas reģistrāciju Čadā. Trīs projektus īsteno *UNICEF*, *ACORD* un Mandūlas *RAPS* (*Réseau d'Action, de Partage et de Solidarité du Mandoul* – Mandūlas Rīcības, dalīšanās un solidaritātes tīkls) trijos izmēģinājuma reģionos, lai uzlabotu iedzīvotāju izpratni un apmācītu ierēdņus bērnu reģistrācijā.

ES delegācija vērīgi seko tam, kā notiek gatavošanās 2016. un 2017. gada vēlēšanām. Čadas Cilvēktiesību līgai (*LTDH*) tika piešķirts projekts EUR 475 000 vērtībā uz trīs gadu ilgu laiku, lai tā veiktu izpratnes veicināšanas kampaņas un valsts novērotāju apmācību. Francijas vēstniecība arī finansēja sešu mēnešu projektu (kas tika sākts 2015. gada oktobrī), lai sekmētu jauniešu piedalīšanos vēlēšanās.

Kas attiecas uz justīcijas reformu – 2014. gadā beidzās atbalsts justīcijas reformas programmai, un ES uzsāka darbu ar Tieslietu ministriju un citām galvenajām jaunajā programmā ieinteresētajām personām. Vēl joprojām norit organizācijas *Avocats Sans Frontières Belgique* (Juristi bez robežām, Beļģija) projekts, kas paredzēts, lai uzlabotu Čadas iedzīvotāju zināšanas par tiesas procedūrām un palīdzētu viņiem aizstāvēt savas tiesības.

Visbeidzot, ES turpināja ciešu kopēju darbu ar vietējām cilvēktiesību organizācijām un rīkoja vairākas tikšanās ar pilsonisko sabiedrību.

Komoru Salu Savienība

Attiecībās ar Komoru Salu Savienību ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomā ir sekmēt cilvēktiesību, demokrātijas un tiesiskuma ievērošanu, īpašu uzmanību veltot vēlēšanu procesiem, tieslietām un cīņai pret korupciju, kā arī sieviešu un bērnu tiesībām.

ES turpināja dažādos formātos – tostarp biežās augsta līmeņa misijās, regulāros politikas dialogos un attīstības sadarbībā – iesaistīties diskusijās ar Komoru Salām par cilvēktiesībām un demokrātiju. Turklāt pastiprinātajā politiskajā dialogā ar Komoru Salu iestādēm saistībā ar atbalstu, kas tiek sniegts vēlēšanām, ES vairākkārt lūdza nodrošināt brīvus, pārredzamus un ticamus vēlēšanu procesus, kas balstītos uz nesen pārskatīto tiesisko regulējumu un strukturētām apspriedēm ar ieinteresētajām personām. Gan ar juridisko reformu, gan ar plašām informēšanas kampaņām tika arī veicināts labāks dzimumu līdzsvars vēlēšanu iestādēs un politiskajā dalībā.

Atjaunojot Savienības un Komoru Salu leģislatīvo varu un izpildvaru un līdz ar pašām pirmajām municipālo padomju vēlēšanām, 2014.–2016. gada vēlēšanu cikls varētu vai nu apstiprināt šīs valsts virzību uz demokrātiju, valsts integrāciju un attīstību, vai arī palielināt risku atgriezties ilgstošas nestabilitātes, separātisma un nabadzības situācijā.

Citi svarīgi ar cilvēktiesībām saistīti notikumi, par kuriem ES pauda nostāju 2015. gadā, galvenokārt attiecas uz tiesu sistēmu. Saskaņā ar prioritātēm, kas noteiktas jaunajā valsts attīstības stratēģijā 2015.–2019. gadam, ES patlaban atbalsta justīcijas sektora reformas izstrādi, kura ir paredzēta, lai uzlabotu neatkarību, integritāti, efektivitāti, taisnīgumu un pieejamību. Būtisks ES atbalsts šīs reformas īstenošanai tiek nodrošināts no 11. EAF.

ES pastiprināja dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, pieņemot kopīgu ES un Francijas ceļvedi ES darbam ar pilsonisko sabiedrību 2014.–2017. gadam, kuram finansiālais atbalsts tiek sniegts no "Nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu" un *EIDHR* budžeta pozīcijām. Patlaban tiek īstenoti pieci nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu projekti, un 2016.–2017. gadā ir plānots izsludināt papildu uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus finansējumam no nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu programmas un *EIDHR*. Francija plāno 2016. gadā ar jaunu finansējumu palielināt atbalstu cilvēktiesībām Komoru Salās.

Kongo Republika

2015. gadā ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomā bija cīņa pret spīdzināšanu, ieslodzījuma apstākļu uzlabošana, pareiza tiesas spriešana un neaizsargātu iedzīvotāju tiesību veicināšana un aizsardzība.

Saistībā ar 25. oktobra referendumu par grozījumiem konstitūcijā tika ļoti ierobežotas tādas fundamentālas cilvēktiesības kā pulcēšanās brīvība un vārda brīvība. Opozīcijas partijām tika aizliegts pēc 20. oktobra rīkot politiskus mītiņus. Dažas no demonstrācijām, kas tomēr notika, kļuva vardarbīgas, un drošības spēki reaģēja ar pārmērīgu spēku. Vairāki cilvēki gāja bojā, un daudzi tika ievainoti. Divi opozīcijas līderi vairāk nekā nedēļu tika turēti mājas arestā. Radio un televīzijas programmas pilnībā bija veltītas valdošajai partijai un tās vēlēšanu kampaņai. No 20. oktobra līdz novembra sākumam tika pārtrauktas starptautiskās radio stacijas *RFI* pārraides, kā arī mobilais internets un īsziņu pakalpojumi. Kādas neatkarīgas radiostacijas aprīkojums tika konfiscēts un tās telpas – izdemolētas, bet tās īpašniekam tika draudēts ar nāvi. Citi žurnālisti ziņoja par spiedienu, kas uz viņiem izdarīts, lai viņi nepublicētu faktus par Brazavilā un Puentnuārā briestošajiem nemieriem.

Politiskais dialogs, kas 20. februārī tika risināts saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, aptvēra arī cilvēktiesību jautājumus. ES uzsvēra, ka Kongo Republikai ir efektīvi jāpilda savi pienākumi saskaņā ar starptautiskajiem nolīgumiem, tostarp attiecībā uz spīdzināšanas aizliegšanu, un principā jāļauj piekļūt apcietinātajiem. Notika arī viedokļu apmaiņa par piemērotu pieeju, lai īstenotu vispārējā regulārā pārskata ieteikumus, kurus Kongo Republika akceptēja (164 ieteikumus no 171) 2013. gada oktobrī. Neraugoties uz šo diskusiju, dialogā ar Kongo Republiku par cilvēktiesībām un demokrātiju kopumā bija iespējams panākt tikai ļoti nelielu progresu. Bieži vērojami ir fundamentāli apcietināto, pirmiedzīvotāju, bērnu un sieviešu cilvēktiesību pārkāpumi. Iestādes neatbild uz lūgumiem veikt izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības gadījumos, kad Kongo drošības spēki ir piemērojuši nežēlības un spīdzināšanu, un ļaut cilvēktiesību NVO novērot un apmeklēt brīvības atņemšanas iestādes. Kongo Republikas pieņemtie juridiskie kodeksi un jaunie tiesību akti arvien vairāk neatbilst starptautiskajiem līgumiem.

ES pa dažādiem formāliem un neformāliem saziņas kanāliem turpināja dialogu ar Kongo pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai dalītos viedokļos un apspriestu svarīgākās cilvēktiesību problēmas. ES ikgadējā sanāksme ar cilvēktiesību aizstāvjiem notika 17. augustā. ES iesaistīšanās cilvēktiesību ievērošanas atbalstīšanā un cilvēktiesību aizstāvju aizsardzībā tika ļoti atzinīgi novērtēta. Īpašas bažas tika paustas attiecībā uz migrantu cilvēktiesību stāvokli saistībā ar operāciju, kas paredzētu viņu izraidīšanu no Kongo. Turklāt par prioritāti tika uzskatīta likuma par pirmiedzīvotāju tautu tiesībām un rīcības plāna īstenošana.

ES sniedz atbalstu cilvēktiesību nostiprināšanai Kongo ar *EIDHR* starpniecību. Pēc tam, kad 2015. gada vidū bija publicēts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus (budžets EUR 700 000), tika izraudzīti trīs projekti šādās jomās – cīņa pret patvaļīgu aizturēšanu un spīdzināšanu, kā arī bērnu un riskam pakļauto ģimeņu tiesību aizsardzība un sekmēšana. Otrais uzaicinājums iesniegt priekšlikumus *EIDHR* ir plānots 2016. gada pirmajā pusē. Vēl citi cilvēktiesību projekti, kuros galvenā uzmanība ir pievērsta sieviešu un bērnu tiesībām, arī tiek finansēti, izmantojot uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, kuru mērķis ir pilsoniskās sabiedrības organizācijas un vietējās iestādes.

Turklāt ES ar *PAREDA* projekta starpniecību atbalsta tiesiskuma stiprināšanu Kongo. Tagad tā jau otrajā posmā ar EAF nodrošinātu EUR 920 000 lielu budžetu atbalsta Tieslietu ministriju tālejošajā un ilgi gaidītajā valsts tiesību kodeksu pārskatīšanā. Turklāt ar *PAREDA* projektu tiek atbalstīta svarīgāko cilvēktiesību līgumu ratifikācija un integrācija Kongo tiesību sistēmā, lai uzlabotu tiesisko paredzamību, stiprinātu tiesu nozīmi un visiem nodrošinātu pienācīgu tiesu iestāžu pieejamību. Tas, ka pēc valsts kodeksu atjaunināšanai paredzētās valsts komisijas izveides 2015. gada septembrī notika iepazīstināšana ar kodeksiem, kurus novembrī bija izskatījuši starptautiskie *PAREDA* projekta eksperti, iezīmēja vēsturisku brīdi Kongo Republikas tiesību sistēmas modernizācijas procesā.

Kotdivuāra

ES cilvēktiesību jomas prioritātes Kotdivuārā joprojām ir tiesības uz drošību, tieslietas un tiesiskums, cīņa pret nesodāmību un izlīgums, demokrātijas atbalsts, cilvēktiesību aizstāvju aizsardzība, kā arī bērnu un sieviešu tiesības, it īpaši pasākumi, lai apkarotu seksuālu vardarbību pret sievietēm un bērnu darbu.

2015. gadā Kotdivuāra ir nozīmīgi progresējusi, sarīkojot rāmas un mierīgas prezidenta vēlēšanas un īstenojot tādu vēlēšanu procesu, kas saskaņā ar novērotājiem atbilda starptautiskajiem demokrātisku vēlēšanu standartiem. ES bija nosūtījusi ekspertu misiju, lai analizētu procesu kopumā, tostarp vēlētāju saraksta atjaunināšanu.

Lai gan vispārējais cilvēktiesību stāvoklis ir ievērojami uzlabojies salīdzinājumā ar iepriekšējo desmitgadi un it īpaši ar laiku pēc 2010. gada pēcvēlēšanu krīzes, tomēr šajā jomā joprojām ir vairāki nopietni trūkumi. Valstī joprojām pastāv etniski ģeogrāfiska politiskā sašķeltība, un vēl ir jāpanāk progress izlīgumā pēc 2010. gada pēcvēlēšanu krīzes.

Pēc atkārtotās ievēlēšanas 2015. gada oktobrī prezidents *Ouattara* paziņoja, ka joprojām ir apņēmies īstenot prioritātes – izlīgumu, sociālo kohēziju un objektivitāti tieslietās –, un 2015. gadā šajās jomās jau daudz kas ir paveikts. Politiskā dialoga un izlīguma jomā 2015. gadā tika izveidota Valsts komisija cietušo izlīgumam un kompensācijām (*CONARIV*), lai cietušajiem atlīdzinātu zaudējumus 2010. gada pēcvēlēšanu krīzē. Ar nāvessoda atcelšanu 2015. gada martā un Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtu transponēšanu valsts tiesību aktos tika arī panākts progress justīcijas sistēmā. Atbildot uz Starptautiskās Krimināltiesas apcietināšanas orderi prezidents *Ouattara* atteicās *Simone Gbagbo* izdot uz Hāgu, paužot uzskatu, ka viņa būtu jātiesā Kotdivuārā. Pret *Simone Gbagbo* un viņas atbalstītājiem tika sākta valsts kriminālvajāšana. Valsts Izmeklēšanas komisija guva panākumus, veicot izmeklēšanu abās pusēs. Tomēr progress justīcijas sektorā attiecībā uz kompensācijām cietušajiem, tiesu iestāžu neatkarību, tiesu iestāžu pieejamību un vēršanos pret nesodāmību ir visnotaļ lēns. Pastāv arī bažas par patvaļīgas un/vai pagarinātas aizturēšanas un ieslodzījuma apstākļiem.

2015. gadā tika pabeigts atbruņošanās, demobilizācijas un reintegrācijas process. Tomēr vēl ir jāuzlabo drošības sektora reforma, it īpaši valsts rietumos un centrālajā daļā, kā arī Abidžanā, un arī saistībā ar pakāpenisku ANO miera uzturēšanas misijas *ONUCI* izbeigšanu valstī.

Gada laikā valdība ir pieņēmusi politiskus pasākumus, lai vērstos pret bērnu darbu un cilvēku tirdzniecību. Tomēr, neraugoties uz zināmu progresu, personu sociālā aizsardzība joprojām ir zemā līmenī un piekļuve pamatpakalpojumiem daudziem Kotdivuāras iedzīvotājiem arvien ir problēma. Vēl arvien pastāv nopietnas bažas par dzimumu līdztiesības trūkumu un seksuālo vardarbību valstī. Arī sensitīvi jautājumi par zemes īpašumtiesībām, valstspiederību un migrāciju/imigrāciju rada būtiskas problēmas stabilitātei dažās valsts daļās.

Uzturot pastāvīgos politiskos sakarus un turpinot 8. panta politisko dialogu (saskaņā ar Kotonū nolīgumu), ES ar Kotdivuāras iestādēm regulāri izskatīja cilvēktiesību jautājumus. 2015. gada jūnijā notika nesenākais 8. panta politiskais dialogs starp ES vēstniekiem un ārlietu ministru, kuram pievienojās daudzi ministri vai ministriju (iekšlietu, tieslietu un cilvēktiesību, ekonomikas) pārstāvji. ES turpina pastāvīgu dialogu ar visu piederību politiskajām partijām, kā arī ar vietējām cilvēktiesību pilsoniskās sabiedrības un nevalstiskajām organizācijām.

Īpašās dialoga sanāksmes un ES attīstības palīdzība koncentrējās uz drošības sektora reformas jautājumiem un tiesu iestāžu stiprināšanu un pieejamību – ko finansēja ar 10. EAF palīdzību –, kā arī uz bijušo kaujinieku reintegrāciju, ko finansēja ar stabilitātes instrumentu. Ar *EIDHR* ES sniedza atbalstu NVO, kas strādā konfliktu novēršanas jomā rietumu reģionā un sensitīvos pilsētu rajonos. Ar šo instrumentu ES finansēja arī pilsoniskās sabiedrības centienus cīnīties pret nesodāmību un veicināt neatkarīgu justīcijas sistēmu, kā arī iniciatīvas pārejas tiesiskuma jomā. No *EIDHR* tika arī finansēti projekti, kas paredzēti, lai palīdzētu no seksuālas vardarbības cietušām sievietēm un lai stiprinātu pilsoniskās sabiedrības spējas sekmēt izlīgumu valstī. No 10. EAF turpināja atbalstīt pilsonisko sabiedrību vietējās pārvaldības veicināšanas projektā.

Kongo Demokrātiskā Republika

Cilvēktiesību stāvoklis Kongo Demokrātiskajā Republikā (KDR), īpaši valsts austrumu daļā, rada aizvien lielākas bažas. Tas, ka netika rīkotas vietējās un reģionālās vēlēšanas, kā arī kavēšanās saistībā ar likumdevēja un prezidenta vēlēšanu plānošanu, ir radījis nopietnu pieaugošu saspīlējumu un bažas gan par pilsoniskās sabiedrības, gan politiskās opozīcijas brīvību un drošību.

KDR austrumos joprojām darbojas daudzi bruņoti grupējumi, un, lai gan ir gūti zināmi panākumi, tomēr armija (KDR bruņotie spēki – *FARDC*) un ANO miera uzturēšanas spēki (*MONUSCO*) nav sasnieguši gaidīto, it īpaši ierobežotas operatīvās sadarbības dēļ. Bruņoto grupējumu komandieri ir atbildīgi par daudziem kara noziegumiem un smagām ļaunprātībām, kas nodarītas civiliedzīvotājiem, it īpaši par nolaupīšanu un seksuālu vardarbību. Arī *FARDC* ir izdarījuši cilvēktiesību pārkāpumus un piemērojuši pārmērīgu spēku. Bruņotie grupējumi – kā arī *FARDC* – joprojām ir saistīti ar dabas resursu nelikumīgu izmantošanu.

Papildus jau tā ierobežotajām iespējām un nedrošībai, arī bēgļu klātbūtne no vairākām kaimiņvalstīm – visnesenākie bēgļi ir no Burundi – un liels skaits valsts iekšienē pārvietotu personu austrumu provincēs ir veicinājuši to, ka humanitārā situācija ir sarežģīta un neprognozējama.

Septembrī vairāku valdošās koalīcijas, tā dēvētās G7, politisko partiju līderi tika atstādināti no valdības par oficiālu paziņojumu, ka viņi iestājas pret prezidenta mēģinājumiem trešo reizi pagarināt savu pilnvaru termiņu. Pēc tam ES saņēma ziņas par opozīcijas pārstāvju un viņu ģimenes locekļu vajāšanu. Kopš tā laika ir bijuši fiziski draudi žurnālistiem, tikušas pārtrauktas dažas radio/televīzijas pārraides, notikuši pret radiostaciju *RFI* vērsti radiosakaru traucējumi un ilgāku laiku ir bijusi liegta piekļuve mobilajam internetam un īsziņu pakalpojumiem. Oktobrī ES nāca klajā ar deklarāciju, kurā ar bažām tika minēti dati, kurus publicējis KDR un ANO Kopējais cilvēktiesību birojs (*UNJHRO*) un kuri liecina par būtisku konstatēto cilvēktiesību pārkāpumu skaita pieaugumu, īpaši Kinšasā un Gomā, tostarp par cilvēku bojāeju, ievainojumiem, aizturēšanu un laupīšanu. Nesen ir pieaudzis arī izlūkdienestu veiktas patvaļīgas aizturēšanas gadījumu skaits.

ES ir atkārtoti aicinājusi nodrošināt mierīgu politisko klimatu, mierīgas debates, vārda brīvības aizsardzību, cilvēktiesību ievērošanu, tiesiskumu un opozīcijas tiesību ievērošanu, KDR Konstitūcijas ievērošanu un atklātu politisko telpu un garantēt tiesu iestāžu neatkarību un objektivitāti. ES arī aktīvi iesaistījās konkrētu pasākumu atbalstīšanā, kurus īstenoja vietējās nevalstiskās struktūras un kurus finansēja *EIDHR*. Daži no 2015. gadā veikto pasākumu piemēriem ir šādi: atbalsts sieviešu organizācijām Kivu, finansējums iniciatīvām, ar kurām pirms gaidāmajām vēlēšanām sekmē uz cilvēktiesībām balstītu pilsonisko izglītību, dažādu konfliktu novēršanas pasākumu finansēšana kopienu līmenī, tiesu iestāžu pieejamības sekmēšana sievietēm un bērniem, kas cietuši no seksuālas vardarbības, un atbalsta nodrošināšana tiem, kas pārcietuši spīdzināšanu un citas ļaunprātības. ANO Cilvēktiesību padome 2015. gada 2. oktobrī vienprātīgi pieņēma rezolūciju par stāvokli KDR.

Valstī bija vērojami daži pozitīvi vērtējami pasākumi. Piemēram, KDR septembrī ratificēja Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām un tās fakultatīvo protokolu.

Būtu arī jāpiemin, ka 2015. gadā notika tādi svarīgi pasākumi kā vispārēja konference par tiesiskumu, Cilvēktiesību komitejas inaugurācija un Konstitucionālās tiesas izveide.

ES, izmantojot savas sadarbības programmas, turpina darbu, lai uzlabotu vēlēšanu tiesisko regulējumu un veicinātu vēlētāju izglītošanu. ES arī atbalsta iniciatīvas, kas paredzētas, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības nostiprināšanos, lai sekmētu pilsonisko izglītību un atbalstītu cilvēktiesību pārkāpumos cietušos un seksuālās vardarbības gadījumu izmeklēšanu. Savas visaptverošās pieejas kontekstā ES nevilcinājās paust bažas gan paziņojumos, runās un semināros, gan veicot formālus un neformālus pasākumus, lai mudinātu KDR valdību nodrošināt to, ka visā valstī tiek pilnībā ievērotas cilvēktiesības.

Džibutija

Kopumā 2015. gadā cilvēktiesību stāvoklis Džibutijā neuzlabojās un turpinājās cilvēktiesību aktīvistu un valdības oponentu vajāšanas, jo īpaši laikposmā pirms pēdējām prezidenta vēlēšanām. Tas, ka 2014. gada decembrī starp valdību un opozīciju tika parakstīts pamatnolīgums par politiskajām reformām, deva opozīcijai zināmu iespēju rīkot publiskas sanāksmes un piekļūt valsts plašsaziņas līdzekļiem, tomēr tā beidzās, kad sarunas apstājās pie jautājuma par neatkarīgu vēlēšanu komisiju. Cilvēktiesību stāvokli nepalīdzēs uzlabot arī valdības 2015. gada novembra beigās pieņemtais lēmums izsludināt "ārkārtas drošības pasākumus" tikai dažus mēnešus pirms prezidenta vēlēšanām, kas plānotas 2016. gada aprīlī. 2015. gada 21. decembrī valstī notika vardarbīgas sadursmes starp drošības spēkiem un opozīcijas pārstāvjiem, kuras arī ietekmēja pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus un kuru rezultātā gāja bojā vairāki cilvēki. Nopietnas bažas vēl arvien rada tas, ka policijas un drošības spēki piemēro pārmērīgu vardarbību un ka cilvēktiesību pārkāpēju un spīdzinātāju nesodāmība ir plaši izplatīta.

2015. gada sākumā ES un Francija nāca klajā ar publiskiem paziņojumiem, kuros kā solis pareizajā virzienā tiek atzinīgi vērtēts 2014. gada decembra pamatnolīgums par politiskajām reformām, un norādīja, cik svarīgi ir to īstenot pilnībā. Šo vēstījumu ES atkārtoja 2015. gada februārī notikušajā 8. panta politiskā dialoga sanāksmē ar valdību. Visu gadu ES turpināja arī rīkot regulāras sanāksmes ar opozīcijas partijām un cilvēktiesību aizstāvjiem. Tā kā 2015. gada beigās Džibutijā pasliktinājās politiskā situācija, ko raksturoja vardarbīgas sadursmes starp valdību un opozīciju, ES nāca klajā ar publisku paziņojumu, kurā pieprasīja sniegt paskaidrojumu par notikumiem un saukt pie atbildības pārkāpumu izdarītājus, un mudināja valdību un opozīciju īstenot 2014. gada pamatnolīgumu.

ES delegācija pārvalda vairākus pilsoniskās sabiedrības projektus Džibutijā, it īpaši par sieviešu tiesībām, lauku izturētspēju un personu ar invaliditāti tiesībām. Tā kā pilsoniskās sabiedrības stiprināšana ir būtiska ES prioritāte Džibutijā, ES ir sākusi veidot strukturētāku dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām valstī. 2015. gadā ar kopējo budžetu EUR 1,8 miljonu tika sākti trīs ES projekti par izturētspēju ar pilsoniskās sabiedrības komponenti, kā arī divi projekti par sieviešu tiesībām un projekts par personu ar invaliditāti integrēšanu saimnieciskajā darbībā.

Turklāt 11. EAF Valsts indikatīvajā programmā Džibutijai EUR 8 miljoni tika piešķirti pilsoniskajai sabiedrībai, decentralizācijai un dzimumu līdztiesībai.

2015. gadā notika arī ar cilvēktiesībām saistīti diplomātiski informētības pasākumi. Aprīlī ārlietu un starptautiskās sadarbības ministram tika iesniegts demaršs, lai atbalstītu Ieroču tirdzniecības līguma ratifikāciju, un 2015. gada oktobrī tam pašam ministram tika iesniegts demaršs, lai atbalstītu ES prioritātes un iniciatīvas ANO ĢA Trešajā komitejā.

Ekvatoriālā Gvineja

Vispārējais cilvēktiesību stāvoklis Ekvatoriālajā Gvinejā joprojām vieš Eiropas Savienībai bažas, jo šajā gadā nav vērojams nekāds reāls progress, lai gan 2014. gadā bija dažas zināmā mērā cerīgas iezīmes. Tādēļ galvenās ES prioritātes Ekvatoriālajā Gvinejā attiecībā uz cilvēktiesībām arvien vēl ir tās pašas: nāvessoda moratorija transponēšana valsts tiesību aktos, labāka vārda brīvības un biedrošanās brīvības ievērošana, faktisks politiskais plurālisms un atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai. Neraugoties uz dažiem uzlabojumiem, 2015. gadā situācija saistībā ar personu aizturēšanu joprojām bija problemātiska.

2015. gadā Ekvatoriālās Gvinejas demokratizācijas procesā nebija nekāda būtiska progresa. Ļoti lēnām tika īstenoti pasākumi, kas izrietēja no ES sekmētajām apaļā galda sarunām (2014. gada novembris) starp valdību un opozīcijas partijām. Tomēr divas politiskās partijas tika legalizētas: *Unión de Centro Derecha* (Labējā centra savienība, *UCD*) un *Ciudadanos por la Innovación en Guinea Ecuatorial* (Pilsoņi inovācijai, *CI*), tādējādi legalizēto politisko partiju skaits valstī sasniedza 15. Turklāt netika veikta nekāda būtiska reforma vēlēšanu tiesību aktos, un joprojām tiek vajāti un iebiedēti opozīcijas pārstāvji, kas apvienojušies platformā *Frente de Oposición Democrática* (Demokrātiskās opozīcijas fronte, *FOD*, izveidota 2015. gada martā). ES izmantos katru iespēju, lai aicinātu uz jēgpilnu dialogu ar visām opozīcijas partijām, gatavojoties 2016. gadā paredzētajām prezidenta vēlēšanām.

2015. gadā uz priekšu nav pavirzījusies to ieteikumu īstenošana, kurus Ekvatoriālās Gvinejas iestādes akceptēja kā daļu no otrās pārskatīšanas 2014. gada ANO vispārējā regulārajā pārskatā. ES un tās dalībvalstis palīdzēja pilsoniskajai sabiedrībai sagatavoties šim procesam un turpina cieši uzraudzīt minēto ieteikumu īstenošanu, lai gan šajā ziņā nav gūti nekādi panākumi.
Attiecībā uz nāvessodu – 2015. gadā, pēc moratorija pieņemšanas 2014. gadā, nav notikusi neviena nāvessoda izpilde.

Neraugoties uz grūtībām, ES un tās dalībvalstis cik vien iespējams turpināja darbu ar Ekvatoriālās Gvinejas iestādēm, dažādos formātos diskutējot par cilvēktiesībām un demokrātiju, tostarp par atsevišķiem gadījumiem, kad cilvēki ir patvaļīgi aizturēti. Eiropas Parlamenta deputāti izvirzīja vairākus jautājumus par oponentu vajāšanu, patvaļīgu aizturēšanu un vārda brīvību, kā arī par atsevišķiem gadījumiem.

Pozitīvi ir tas, ka valsts pirmo reizi saņem palīdzību no *EIDHR*. 2015. gadā par EUR 600 000 piešķīrumu tika izsludināts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, kas paredzēti, lai atbalstītu pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību aizstāvjus. Tā rezultātā 2015. gada decembrī ar vienu Ekvatoriālās Gvinejas NVO tika noslēgts līgums par projektu "*Incidencia de la sociedad civil en su fortalecimiento y en la promoción de los derechos humanos en Guinea Ecuatorial*".

Eritreja

Cilvēktiesību stāvoklis Eritrejā 2015. gadā joprojām vieš nopietnas bažas. Iekšējās politiskās iespējas saistībā ar neatkarīgu politisko partiju, arodbiedrību un plašsaziņas līdzekļu darbību un pilsoniskās sabiedrības aktīvu iesaisti ir ārkārtīgi ierobežotas. ANO īpašajam referentam par cilvēktiesību stāvokli Eritrejā un Izmeklēšanas komisijai Eritrejas cilvēktiesību jautājumos valdība joprojām liedz piekļuvi valstij.

Izmeklēšanas komisija 2015. gada jūnijā publicēja savu pirmo ziņojumu, kurā secināts, ka Eritrejā ir notikuši un turpina notikt sistemātiski, plaši izplatīti un smagi cilvēktiesību pārkāpumi, ko sankcionējusi valdība. Pēc šā ziņojuma Cilvēktiesību padome uzdeva Izmeklēšanas komisijai veikt turpmāku izmeklēšanu, tostarp gadījumos, kad pārkāpumus var uzskatīt par noziegumiem pret cilvēci. Ar šīs izmeklēšanas rezultātiem iepazīstinās 2016. gada jūnijā.

Valdība ir izrādījusi zināmu gatavību vairāk strādāt kopā ar starptautisko kopienu cilvēktiesību, cilvēku tirdzniecības un kontrabandas jautājumos. Konkrētāk, valdība ir paudusi gatavību panākt progresu attiecībā uz dažiem ieteikumiem, kas tika doti vispārējā regulārā pārskata procesā, un aktīvi iesaistās Hartūmas procesā par migrāciju, kurā tā ir vadības komitejas locekle. Ar vispārējā regulārā pārskata ieteikumiem (kurus valdība ir akceptējusi) saistīts cilvēktiesību aspekts ir iekļauts ES 11. EAF Valsts indikatīvajā programmā (2014–2020). Tiek gatavots projekts šo pasākumu īstenošanai. 2015. gadā valdība nāca klajā ar paziņojumu par savu ieceri Eritrejas pilsoņiem patlaban neierobežoto valsts dienesta laiku samazināt līdz 18 mēnešiem, kas gan vēlāk tika atsaukts. 2015. gadā ES turpināja Eritrejai atgādināt tās cilvēktiesību pienākumus, kas izriet gan no starptautiskajām tiesībām, gan no valsts tiesību aktiem. Politiskajā dialogā, kā arī gan oficiālā, gan neoficiālā viedokļu apmaiņā ar iestādēm ES mudināja Eritrejas valdību veikt konkrētus pasākumus cilvēktiesību stāvokļa uzlabošanai.

2015. gada aprīlī notika 8. panta politiskā dialoga sanāksme par migrāciju, kuras uzmanības centrā bija cēloņi, cilvēku tirdzniecība un kontrabanda, kā arī reģionāla un starptautiska sadarbība. 2015. gada novembrī cilvēktiesībām un migrācijai bija veltīts vēl viens dialogs. Šai saistībā ES pauda atzinību par valsts iesaisti vispārējā regulārā pārskata procesā un stingri apņēmās ar Eritreju strādāt pie svarīgākajiem cilvēktiesību aspektiem. Vienlaikus ES izteica bažas par vispārējo cilvēktiesību stāvokli un uzsvēra, ka ir jāgūst konkrēti panākumi un jāapliecina apņemšanās cilvēktiesību jomā.

2015. gadā ES arī turpināja iestādēm paust bažas par migrācijas un cilvēku tirdzniecības problēmu Āfrikas ragā. ES delegācija it īpaši bija cieši iesaistīta sagatavošanas darbos Eritrejas dalībai Valletas samitā, kā arī turpināja sekmēt to, lai Eritrejas valdība konkrēti iesaistītos Hartūmas procesā.

Gada laikā ir noticis arī ar cilvēktiesībām saistīts diplomātisks informētības uzlabošanas pasākums. 2015. gada martā darba un cilvēku labklājības ministram tika iesniegts arī demaršs, kas paredzēts, lai sekmētu aktuālu kaitīgo darbu sarakstu izveidi saskaņā ar SDO 182. konvenciju par ļaunākajām bērnu darba formām. 2015. gada oktobrī un novembrī valdībai tika iesniegti vairāki demarši, kas paredzēti, lai atbalstītu ES prioritātes un iniciatīvas ANO Ģenerālās asamblejas Trešajā komitejā.

Kas attiecas uz konkrētu finansiālo atbalstu cilvēktiesībām, patlaban *EIDHR* programmā norit astoņi projekti un programmā "Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un vietējās iestādes" – 12 projekti par dažādiem jautājumiem, piemēram, darba tiesībām, sieviešu un bērnu tiesībām un personu ar invaliditāti tiesībām.

Etiopija

2015. gadā Etiopijā joprojām bija problēmas ar vārda brīvību un biedrošanās brīvību, jo visu gadu, īpaši saskaņā ar Terorisma apkarošanas proklamāciju (*Anti-Terrorism Proclamation – ATP*), turpinājās tādu personu aresti, kas kritizējušas valdību, tostarp opozīcijas pārstāvju un žurnālistu aresti. Pieaug tiesā ierosinātu terorisma lietu skaits, sasniedzot vairāk nekā 40 vēl nepabeigtu lietu ar 280 apsūdzētajiem. ES delegācija vērīgi sekoja situācijai un novēroja dažus no šiem tiesas procesiem. Turklāt ES un tās dalībvalstis ir apspriedušas pilsoniskās un politiskās tiesības 8. panta dialogā ar valdību, tostarp visaugstākajā politiskajā līmenī.

2015. gada martā tika arestēti septiņi zemes tiesību aktīvisti, kas bija ceļā uz starptautisku NVO sanāksmi par pārtikas apgādes suverenitāti un tiesībām uz zemi, un pret trim no viņiem tika celta apsūdzība saskaņā ar *ATP*. Desmitiem arestu tika piemēroti arī sadursmēs ar policiju, kuras 22. aprīlī norisinājās oficiālajos mītiņos, kas bija vērsti pret "Islāma valsti" pēc Etiopijas kristiešu nonāvēšanas Lībijā. Arestēti tika vismaz deviņi aktīvi partijas biedri, kuriem pēc tam tika pasludināti spriedumi par brīvības atņemšanu uz laiku no diviem mēnešiem līdz trīsarpus gadiem.

2015. gada jūlijā, dažas dienas pirms ASV prezidenta *Barack Obama* apmeklējuma, Tieslietu ministrija atsauca terorisma apsūdzību pieciem emuāristiem un žurnālistiem no emuāru kopienas "*Zone 9*" un īsi pirms ieslodzījuma termiņa beigām atbrīvoja žurnālisti *Reyot Alemu*, kurai ar līdzīgu apsūdzību bija piespriests piecu gadu cietumsods. Četru pārējo grupas "*Zone 9*" biedru attaisnošana notika pēc tam oktobrī. Tomēr pēc prokurora pārsūdzības lietu vēl var pārskatīt Augstākajā tiesā, un vienam no grupas "*Zone 9*" biedriem vēl arvien ir spēkā apsūdzība saskaņā ar kriminālkodeksu.

Vēl viens zīmīgs tiesas process bija, kad 18 Musulmaņu arbitrāžas komitejas biedriem par viņu lomu musulmaņu protestos tika piespriesti ilgi cietumsodi, kas sniedzās no septiņiem līdz 22 gadiem. Daži no viņiem tika atbrīvoti septembrī ikgadējās Jaungada apžēlošanas ietvaros.

Vispārējās vēlēšanas Etiopijā notika 2015. gada 24. maijā stingri kontrolētos pirmsvēlēšanu apstākļos un ar šaurām politiskajām iespējām. ES netika aicināta novērot vēlēšanas; AP/PV runaspersona 27. maijā nāca klajā ar paziņojumu par vēlēšanām, kurā atsaucās uz ierobežotajām iespējām atklāti debatēt un uz negatīvo ietekmi, kādu tas ir atstājis uz vispārējiem vēlēšanu apstākļiem. Starptautisku vēlēšanu novērošanas misiju bija nosūtījusi tikai ĀS, un tā secināja, ka vēlēšanas bija "rāmas, mierīgas un ticamas". Tomēr ĀS misija uzsvēra trūkumus, kas saistīti ar pārredzamību, turklāt vēlēšanu dienā uz laiku tika aizturēti vairāk nekā 100 novērotāju, kas pārstāvēja opozīciju. Beigās valdošā partija un tās sabiedrotie ieguva visas vietas parlamentā, saņemot 82 % balsu. Pēc vēlēšanām turpinājās mērķtiecīgi politiskās opozīcijas pārstāvju aresti, un opozīcija apgalvo, ka septiņi no tās aktīvajiem biedriem ir nonāvēti politisku iemeslu dēļ.

Etiopijas valdība patlaban izstrādā jaunu Valsts cilvēktiesību rīcības plānu 2016.–2018. gadam, un Etiopijas Cilvēktiesību komisija (*EHRC*) turpināja novērot cilvēktiesību stāvokli valstī. Ar vairāku līdzekļu devēju atbalstu *EHRC* novēroja cilvēktiesību aspektus vēlēšanās, bet ziņojums līdz šim vēl nav publiskots. Tas, ka par jauno komisijas vadītāju ir iecelts bijušais Etiopijas Valsts vēlēšanu padomes priekšsēdētāja vietnieks, liek šaubīties par *EHCR* spēju objektīvi pārraudzīt izpildvaru. 2015. gada augustā Etiopija ieviesa jaunu likumu par cilvēku tirdzniecību. No cilvēktiesību viedokļa tā trūkumi ir nāvessoda ieviešana un iespēja pierādīšanas pienākumu novelt uz apsūdzēto.

Bažas par cilvēktiesībām 2015. gadā izraisīja arī vairāki konflikti un vardarbīgas sadursmes. Gonderas reģionā etniskais saspīlējums starp amhariešu (*Amhara*) un kimantu (*Quemant*) kopienām novembrī un decembrī esot bijis par cēloni vairāku simtu cilvēku bojāejai. Ugunsgrēks cietumā un tam sekojošie nemieri pēc oficiāliem apgalvojumiem esot prasījuši vismaz 17 ieslodzīto un iedzīvotāju dzīvības, lai gan vairākos citos uzziņu avotos tiek norādīts lielāks nāves gadījumu skaits. Decembrī vairāk nekā 150 Oromo reģiona pilsētās atkal atsākās plaši studentu un zemnieku protesti, īpaši saistībā ar Adisabebas ģenerālplānu; to rezultātā izcēlās plaši nemieri un tika nogalināti vismaz 100 cilvēki. Precīzas informācijas trūkums joprojām ir būtiska problēma, jo neatkarīgi ziņu avoti ir reti un trūkst piekļuves konfliktu zonām. AP/PV runaspersona 23. decembrī nāca klajā ar paziņojumu par sadursmēm.

2015. gada 20. oktobrī AP/PV *Mogherini* apmeklēja Adisabebu, kur viņa tikās ar Etiopijas vadītājiem, tostarp ar premjerministru, kā arī ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Pilsoniskās sabiedrības iespējas Etiopijā ir ļoti ierobežotas, un viņa apsprieda cilvēktiesību problēmas valstī un to, kā ES varētu palīdzēt.

Gabona

ES prioritātes cilvēktiesību un demokrātijas jomā attiecībā uz Gabonu ir pievērsties jautājumiem par ieslodzījuma apstākļiem, "rituāliem" noziegumiem, sieviešu tiesībām, cilvēku, tostarp bērnu, tirdzniecībai. Sakarā ar prezidenta un parlamenta vēlēšanām 2016. gadā bažas viesa arī vēlēšanu procesa pārredzamība un iekļautība. Pilsoniskā sabiedrība plaši ir lūgusi īstenot vēlēšanu sistēmas reformas, tostarp pilnīgu un integrētu biometrisko sistēmu. Tiesu sistēmas efektivitāti ierobežo finanšu resursu un cilvēkresursu nepietiekamība (piemēram, tiesu medicīniskās ekspertīzes jomā), kā arī korupcija. Radās šaubas par tiesībām uz taisnīgu tiesu un tiesībām dzīvot, kā to apliecina bijušā ministra *Serge Maurice Mabiala* aizturēšana un gadījums ar jauno studentu *Bruno Mboulou Mbeka*, kurš esot nonāvēts opozīcijas protestu laikā 2014. gada 20. decembrī. Pēc minētajiem notikumiem ES nāca klajā ar vietēju paziņojumu, kurā ir pausta nožēla par vardarbību un jaunā studenta nāvi un visas puses tiek aicinātas būt savaldīgām, savukārt iestādes – nekavējoties sākt izmeklēšanu un atklātu un konstruktīvu politisko dialogu.

Nebija speciāla ikgadējā cilvēktiesību dialoga, kurā piedalītos visas attiecīgās iestādes, bet ES un tās dalībvalstis turpināja iesaistīties cilvēktiesību un demokrātijas diskusijās ar Gabonu dažādos formātos un līmeņos. 2015. gada jūnijā ar Gabonas iestādēm notika politiskais dialogs saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu. Puses apņēmās no 2016. gadā rīkot šo dialogu divreiz gadā, nākamo sanāksmi plānojot 2016. gada sākumā.

2015. gadā ES turpināja sadarboties ar Gabonu saistībā ar tās dalību ANO Cilvēktiesību padomē. ES un tās dalībvalstis veica vairākus *ad hoc* demaršus un informētības uzlabošanas pasākumus ar Gabonas iestādēm. ES vēl vairāk pastiprināja sadarbību un viedokļu saskaņošanu ar Gabonu, galvenokārt gatavojoties Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas Trešās komitejas sanāksmēm un attiecībā uz daudzpusējiem kopējas ieinteresētības jautājumiem.

Attiecībā uz starptautisko cilvēktiesību instrumentu ratifikāciju 2015. gadā Gabona ir guvusi panākumus, iesniedzot un apspriežot vairākus ziņojumus, tostarp attiecībā uz Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, Konvenciju pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu un Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu. Attiecīgās iestādes šobrīd izskata Starptautiskās konvencijas par visu migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību un Āfrikas Demokrātijas, vēlēšanu un pārvaldības hartas ratifikācijas procesu.

2015. gadā Gabona sāka ministriju savstarpējās konsultācijas, lai sagatavotos trešajam vispārējam regulārajam pārskatam, kas, kā gaidāms, notiks 2016. gada beigās vai 2017. gada sākumā.

ES delegācija turpināja regulāru dialogu ar pilsoniskās sabiedrības un cilvēktiesību organizācijām un tikās ar attiecīgo oficiālo struktūru pārstāvjiem, it īpaši ar Cilvēktiesību jautājumu ģenerāldirektorāta un Valsts cilvēktiesību komisijas pārstāvjiem. 2015. gadā ES un tās dalībvalstis izstrādāja ceļvedi to darbam ar pilsonisko sabiedrību Gabonā.

Kas attiecas uz finansiālo sadarbību – valsts saņem palīdzību no *EIDHR*. 2015. gadā valsts atbalsta shēmas ietvaros tika izsludināts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus un tika noslēgts līgums par EUR 600 000 lielu dotāciju.

Gambija

Stāvoklis Gambijā attiecībā uz cilvēktiesību un tiesiskuma jomu vēl arvien Eiropas Savienībai vieš nopietnas bažas. 2015. gadā ES prioritātes joprojām bija plašsaziņas līdzekļu brīvība, nāvessods, vardarbība pret sievietēm, atbilstība starptautiskiem cilvēktiesību mehānismiem, ieslodzījuma apstākļi, atbalsts cilvēktiesību aizstāvjiem, diskriminācijas nepieļaušana un tiesiskums. Sarežģīto politisko apstākļu kontekstā ES turpināja minētās prioritātes īstenot kopā ar dalībvalstīm, kas Gambijā uz vietas ir pārstāvētas vai akreditētas. 2015. gada jūnijā atsākās 8. panta politiskais dialogs, ko Gambija bija pārtraukusi kopš 2014. gada novembra. Cilvēktiesību jautājumi visu gadu tika izskatīti oficiālā politiskā dialogā un/vai diplomātiskajos sakaros ar Gambijas iestādēm.

2015. gadā ES pauda bažas par esošajiem tiesību aktiem par vārda brīvību, ar kuriem tiek dota iespēja plašai interpretācijai un potenciālai ļaunprātīgai izmantošanai, kā arī par arestiem un ziņojumiem par žurnālistu un cilvēktiesību aizstāvju vajāšanu. ES delegācija Bandžulā rīkoja regulāras pusdienas presei, kurās pārstāvji no vietējiem plašsaziņas līdzekļiem tika aicināti uz neformālu viedokļu apmaiņu. Turklāt Eiropas Savienība ar EAF finansēta (EUR 870 000) *UNESCO* projekta starpniecību atbalstīs apstākļu uzlabošanu plašsaziņas līdzekļiem. ES arī turpināja valstī atbalstīt pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību aizstāvjus, tostarp sniedzot palīdzību vietējām NVO.

Starp dažām negatīvi vērtējamām norisēm 2015. gadā ierindojās augstāku finansiālu un loģistikas "sliekšņu" noteikšana vēlēšanu kandidātiem un politiskajām partijām. Tas pastiprina šaubas par to, vai pirms 2016. un 2017. gadā gaidāmajām prezidenta un parlamenta vēlēšanām pastāv vienlīdzīgi konkurences apstākļi. Reliģijas brīvības jomā, kurā stāvoklis kopumā ir labs, bažas vieš tas, ka prezidents *Jammeh* Gambiju pasludinājis par Islāma Republiku.

Attiecībā uz sieviešu tiesībām manāms progress ir panākts ar prezidenta *Jammeh* 2015. gada novembra paziņojumu par sieviešu dzimumorgānu kropļošanas aizliegumu, paziņojumam 2016. gada sākumā pārtopot likumā. Pirms šī svarīgā soļa notika pastāvīga lobēšana, ko veica vietējās apvienības un starptautiski rīcībspēki, tostarp ES. Tika sākti trīs ES finansēti projekti (EUR 800 000), lai risinātu jautājumu par sieviešu tiesībām un ekonomisko iespēju radīšanu sievietēm.

Gambija 2014. gada novembrī piedalījās otrajā vispārējā regulārajā pārskatā, kurā savu ieguldījumu ir devusi ES. Vispārējā regulārā pārskata darba grupa norādīja uz vairākiem nopietniem trūkumiem pilsonisko un politisko tiesību jomā, īpaši attiecībā uz vārda un biedrošanās brīvību, tomēr atzina, ka ir panākts progress sieviešu tiesību, izglītības un veselības aprūpes jomās. 2015. gada marta atbildē Gambijas valdība akceptēja lielāko VRP ieteikumu daļu attiecībā uz sieviešu tiesībām, tostarp attiecībā uz sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, uz bērnu tiesībām, personu ar invaliditāti tiesībām, veselību, izglītību un mācībām, bēgļiem, Valsts cilvēktiesību komisiju, ANO ziņošanas pienākumu izpildi, tiesu sistēmas uzlabošanu un tās neatkarību, sociālo labklājību un attīstību. Tomēr tika noraidīti vispārējā regulārā pārskata ieteikumi par nāvessoda atcelšanu vai ierobežošanu vai attiecībā uz LGTBI tiesībām. Ieteikumi par vārda brīvību tika "ņemti vērā" vai akceptēti "atkarībā no atbilstības Gambijas tiesību aktiem".

Kā pozitīvi vērtējama norise ir jāmin, ka 2015. gada jūnijā Gambija pievienojās Starptautiskajai Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām un tās fakultatīvajam protokolam. Tomēr Gambija līdz šim vēl nav ratificējusi vairākas svarīgas starptautiskās konvencijas, īpaši attiecībā uz spīdzināšanu un piespiedu pazušanu.

2015. gada sākumā ANO īpašais referents nelikumīgas, patvaļīgas vai tūlītējas nāvessodu izpildes jautājumos un īpašais referents spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas jautājumos publicēja ziņojumus par savu misiju Gambijā 2014. gada novembrī. Abi ziņojumi izcēla nopietnus trūkumus, un Gambijas iestādes tos noraidīja. Misija tika daļēji apstādināta, jo īpašajiem referentiem netika ļauts pilnībā piekļūt galvenajam cietumam, pretēji iepriekš saskaņotajām pilnvarām. ES regulāri mudināja Gambijas valdību vēlreiz uzaicināt īpašos referentus.

Jūlijā aptuveni 300 ieslodzītajiem tika dota prezidenta apžēlošana. Turklāt Gambijas amatpersonas apmeklēja Nigēriju nolūkā iepazīties ar šīs valsts cilvēktiesību komisiju, lai šādu komisiju izveidotu Gambijā. Tomēr, neraugoties uz atkārtotiem ziņojumiem par progresu un nepārtraukto ES lobēšanu, attiecīgais tiesību akts vēl nav pieņemts.

2015. gadā prezidents apstiprināja savu nostāju pret LGBTI, un spēkā palika gan likums pret "nedabīgu uzvedību", gan grozījums par "homoseksualitāti vainu pastiprinošos apstākļos". ES turpināja paust bažas, izmantojot oficiālo politisko dialogu un diplomātiskos sakarus.

Pēc neveiksmīgā valsts apvērsuma mēģinājuma 2014. gada 30. decembrī ES nāca klajā ar vietēju paziņojumu, kurā uzbrukums tika nosodīts un tika mudināts ievērot tiesiskumu attiecībā uz apcietinātajiem. Turpinās galvenokārt Valsts izlūkdienesta (*NIA*) veikta vajāšana un iebiedēšana, tostarp patvaļīgi aresti un nelikumīga aizturēšana, kas pārsniedz konstitūcijā noteiktās 72 stundas. ES 8. panta dialogā pauda bažas par nelikumīgajiem arestiem un par aizturēšanas gadījumiem, kuros tiek pārsniegts konstitūcijā noteiktais ilgums. Tiesu iestāžu neatkarība joprojām ir apšaubāma, tostarp tāpēc, ka tiesneši tiek bieži atstādināti un iecelti. Patlaban tiek sniegts ilgtermiņa tehniskais atbalsts tiesu iestāžu pieejamībai un juridiskai izglītībai, kuru finansē ar EAF (EUR 2 689 850). Pasākumi aptver tādas jomas kā tiesu iestāžu pieejamība, juridiskā izglītība, pētniecība un mācības, kā arī lietu pārvaldība.

Gana

Saskaņā ar organizācijas "*Freedom House*" vērtējumu cilvēktiesību stāvoklis Ganā ir diezgan labs ar rādītāju 37/40 attiecībā uz politiskajām tiesībām un 47/60 attiecībā uz pilsoniskajām brīvībām. Tomēr Ganas likumos joprojām ir paredzēts nāvessods, lai arī neviens ieslodzītais nav sodīts ar nāvi kopš 1993. gada (vairumā gadījumu nāvessods tiek aizstāts ar mūža ieslodzījumu). Līdzīgā kārtā homoseksualitāte Ganā joprojām ir nelikumīga, lai arī šis likums tiek piemērots reti.

ES un Ganas 8. panta politiskajā dialogā, kurš notika 2015. gada jūnijā un kuru kā viens no līdzpriekšsēdētājiem vadīja Ganas prezidents *John Dramani Mahama*, tika izskatīts plašs cilvēktiesību jautājumu klāsts. Gan ES, gan Gana uzsvēra kopīgu apņemšanos veicināt demokrātisko procesu un cilvēktiesību ievērošanu, īpaši uzsverot to, cik svarīgas ir iekļaujošas, pārredzamas un ticamas vēlēšanas 2016. gada novembrī, ar kurām tiks vēlreiz apliecināti Ganas jau panāktie demokrātiskie sasniegumi. Abas puses bija vienisprātis par to, cik liela nozīme šajā procesā ir Vēlēšanu komisijai.

Arvien lielākas bažas joprojām vieš korupcija. Korupcija tika noteikta par vienu no galvenajām problēmām ES 2015. gada maijā rīkotajā sagatavošanas sanāksmē ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kura bija paredzēta, lai noteiktu attiecīgos jautājumus, kas būtu jāiekļauj politiskajā dialogā. Šis jautājums tika izvirzīts dialogā, kurā ES pauda atzinību, ka valdība ir pieņēmusi Valsts rīcības plānu korupcijas apkarošanai, un paziņoja, ka turpmāk atbalstīs tā īstenošanu. 2015. gada maijā ES pauda gandarījumu par to, ka ir pieņemts un publicēts Ganas Algu izmaksu rīcības plāns, lai novērstu algu izmaksu pārkāpumus; tāpēc un pamatojoties uz pozitīvo izmaksas nosacījumu novērtējumu, tika atsākts atbalsts Ganai no ES budžeta. Tomēr joprojām ir daudz jāstrādā pie tā, lai pie atbildības tiktu sauktas personas, kuras atbildīgas par korupciju visos līmeņos. Ganas teicamā retorika šajā jautājumā neatspoguļojas spēcīgā rīcībā.

Viens no svarīgākajiem 2015. gada laikā izskatītajiem cilvēktiesību jautājumiem bija atbildīgas, taisnīgas un efektīvas justīcijas sistēmas pieejamība. Īpašu sabiedrības ievērību izpelnījās dokumentālā filma par tiesnešu korupcijas gadījumiem, ar kuru sabiedrība septembrī tika iepazīstināta Akrā. Šis skandāls izraisīja valsts debates par tiesnešu iecelšanas procesu un veicināja vispārējākas diskusijas par justīcijas sektora reformu. Šajā jautājumā, kā arī iepriekšējos ar to saistītajos korupcijas gadījumos notiek izmeklēšana.

Šajā gadā Ganā daudzu ES projektu un diskusiju centrā bija integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai. Dzimumu, bērnu un sociālās aizsardzības ministrija ir galīgajā redakcijā izstrādājusi Pozitīvas diskriminācijas likumprojektu, kas tiks iesniegts izskatīšanai ministru kabinetā. Kad tas būs pārtapis likumā, tas, cerams, palīdzēs mazināt sociālo, kultūras, ekonomisko un izglītības nelīdzsvarotību un sekmēt dzimumu līdztiesību Ganā. Pa to laiku 2015. gadā ministrija sāka Valsts dzimumu līdztiesības politiku, lai dzimumu līdztiesības problēmu risināšanu integrētu valsts attīstības procesos. Politikas uzmanības centrā ir cilvēku sociālo, tiesisko, pilsonisko, politisko, ekonomisko un sociāli kulturālo apstākļu uzlabošana Ganā, īpaši attiecībā uz sievietēm, bērniem, neaizsargātiem cilvēkiem un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, piemēram, personām ar invaliditāti un atstumtām personām.

ES turpināja sekmēt cilvēktiesības, izmantojot savu attīstības sadarbību. Tika piešķirti EUR 12 miljoni, lai atbalstītu neatkarīgas valdības iestādes, kas iesaistītas vēlēšanu procesā (piemēram, Vēlēšanu komisiju, Valsts Plašsaziņas līdzekļu komisiju un Valsts Pilsoniskās izglītības komisiju), iespēju vairošanas iniciatīvas sievietēm un jauniešiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas veicina pilsonisko izglītību un vēlētāju izglītošanu.

EIDHR piešķīra līdzekļus, lai partnerībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām īstenotu vairākus pasākumus bērnu tiesību veicināšanai un aizsardzībai valstī. Tas tiek veikts ciešā sadarbībā ar *UNICEF*.

2015. gada 16. oktobrī ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un vietējām iestādēm tika sarīkots forums, lai tās informētu par ES "Pilsoniskās sabiedrības organizāciju un vietējo iestāžu" programmu un lai lūgtu to viedokli pamatnostādņu izstrādei, kuras paredzētas, lai 2016. gadā izsludinātu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus.

Gvineja

Tāpat kā 2014. gadā, arī 2015. gadā Gvineja saskārās ar cilvēktiesību un tiesiskuma problēmām saistībā ar politisko spriedzi un jau sen nepieciešamo medicīnisko un ekonomikas atveseļošanos no Ebolas vīrusslimības. ES rīcību cilvēktiesību jomā veidoja iesaiste ar iestādēm, izmantojot regulāru dialogu un publisko diplomātiju, kā arī tehniskas un finansiālas palīdzības sniegšana.

Alpha Condé (*RPG*), pēc vairākkārtējiem autoritārajiem režīmiem un apvērsumiem pirmais demokrātiski ievēlētais prezidents (2010. gada decembris), tika atkārtoti ievēlēts prezidenta vēlēšanu pirmajā kārtā 11. oktobrī. No 2015. gada septembrim līdz novembrim tika izvērsta ES vēlēšanu novērošanas misija, lai novērotu procesu. Lai arī pirms vēlēšanu dienas notika vardarbīgi starpgadījumi, kuru rezultātā, kā ziņots, bojā gāja 11 cilvēki, pati balsošana notika salīdzinoši mierīgos apstākļos un ar augstu aktivitātes līmeni. Tomēr prezidenta vēlēšanās apgrūtinājumus radīja loģistikas un organizatoriskas problēmas, kā arī pārredzamības trūkums no vēlēšanu komisijas puses, nepietiekama administratīvā objektivitāte un partiju un kandidātu nevienlīdzīga pieeja sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem. Neraugoties uz institucionālo vājumu, reformu lēno gaitu un vājo valsts spēju nodrošināt iedzīvotājus ar pamatpakalpojumiem, salīdzinot ar 2013. gada parlamenta vēlēšanām, 2015. gadā notika mazāk demonstrāciju ielās. Pēc vardarbīgām sadursmēm starp opozīcijas aktīvistiem un drošības spēkiem 2015. gada aprīlī un maijā un opozīcijas boikota pret aprīļa–jūlija parlamenta sesijām opozīcija un valdošā koalīcija jūnija beigās atsāka politisko dialogu, ar starptautiskās sabiedrības (tostarp ES) aktīvu atbalstu panākot vienošanos.

Pierādījums tam, ka tiek apkarota nesodāmība, ir tas, ka kopš atkārtotas ievēlēšanas *Alpha Condé* ir atbrīvojis vienu ministru un vairākas augsta līmeņa amatpersonas par amata pienākumu pārkāpumiem. Turklāt 2015. gadā Tiesnešu augstākā padome (*CSM*) par pārkāpumiem sodīja piecus tiesnešus.

Tas, ka drošības spēki pārmērīgi lieto spēku sabiedriskās kārtības atjaunošanai, 2015. gadā izraisīja mazāk negadījumu salīdzinājumā ar 2013. vēlēšanu gadu, kas liecina par uzlabojumu drošības spēku izmantotajā taktikā. Jau vairāk nekā piecus gadus turpinās vietējā izmeklēšana par 2009. gada septembrī mītiņa laikā Konakri īstenoto opozīcijas atbalstītāju slaktiņu, ko lielākoties veica elitārās prezidenta apsardzes locekļi. Gvinejas vietējā tiesnešu kolēģija, kas izmeklē šo slaktiņu, 2015. gadā guva zināmu progresu, pabeidzot cietušo iztaujāšanas un izvirzot apsūdzības vairāk nekā 12 cilvēkiem. Pašreizējais tieslietu ministrs arī pauda apņemšanos 2016. gadā virzīt uz priekšu tiesvedību.

Neraugoties uz šo progresu nesodāmības apkarošanā, joprojām trūkst atbildības par nopietniem pārkāpumiem, ko izdarījuši drošības spēki un citas amatpersonas. Ar starptautiskās sabiedrības (tostarp ES) atbalstu tiek īstenotas vērienīgas reformas tieslietu un drošības jomās. Ar ES tehnisko palīdzību vairāki svarīgi tiesību akti (Kriminālkodekss, Kriminālprocesa kodekss, Militārais kodekss, Civilkodekss un Bērnu kodekss) tiek pārskatīti saskaņā ar starptautiskajiem standartiem. Kas attiecas uz cietumu stāvokli, 2015. gadā labošanas iestāžu nozare sasniedza kritisku posmu – notika vairākas bēgšanas no cietumiem vai bēgšanas mēģinājumi, izraisot vardarbīgas sadursmes starp ieslodzītajiem un drošības spēkiem. Joprojām saglabājas nevienlīdzība tiesu iestāžu pieejamībā, nesodāmība, pārpildīti cietumi un ilgas tiesas procedūras, kas Gvinejas iedzīvotājos izraisa uzticēšanās trūkumu valsts tiesu sistēmai. Tomēr 2015. gada augustā tika pieņemts likumprojekts, lai racionalizētu zvērināto tiesu organizāciju un paātrinātu tiesas procesus. Šo reformu efektīvi īstenot traucē resursu un apmācītu darbinieku trūkums. Ar ES finansētu tematisku programmu palīdzību turpinājās dažādi nevalstisko organizāciju īstenoti projekti sieviešu iespēju veicināšanas un sieviešu un bērnu tiesību jomā.

Joprojām nopietnas bažas izraisa vardarbība pret bērniem un ļoti lielā sieviešu dzimumorgānu kropļošanas izplatība. Tomēr kopumā tiek ievērota vārda brīvība, kā tas paredzēts Gvinejas konstitūcijā. Ir ziņots par regulārām sadursmēm saistībā ar strīdiem starp dažādiem islāma virzieniem, un iestādes savā darba kārtībā ir iekļāvušas islāmistu terorisma draudu jautājumu. Valdība nesen pavēlēja slēgt vienu no mošejām, pamatojoties uz lidostas drošības apsvērumiem, un tika sāktas debates par pilna sejas plīvura aizliegumu – šo jautājumu prezidents *Condé* vēlas reglamentēt reģionālā līmenī, izmantojot Rietumāfrikas valstu ekonomikas kopienu (*ECOWAS*). Pagaidu nacionālā izlīguma komisija (*PNRC*), kas izveidota 2011. gadā un kas ir izrādījusies neefektīva, provizoriski atsāka darbu 2015. gadā bez jebkādiem nopietniem panākumiem.

Gvineja 2015. gada janvārī piedalījās otrajā vispārējā regulārajā pārskatā, akceptējot 179 ieteikumus un "ņemot vērā" 15 citus ieteikumus. Cilvēktiesību jautājumu ministram vēl nav izdevies minētos ieteikumus iekļaut valsts politikā attiecībā uz cilvēktiesībām, kura vēl ir jāapspriež vietējā, reģionu un valsts līmenī, lai to varētu pieņemt.

ES 2015. gadā turpināja sniegt tehnisku un finansiālu atbalstu Gvinejai, to koordinējot ar Apvienoto Nāciju Organizāciju un citām starptautiskajām ieinteresētajām personām. ES galvenās darbības cilvēktiesību jomā 2015. gadā bija vērstas uz atbalstu prezidenta vēlēšanu organizēšanai, palīdzību tieslietu nozares reformai (*PARJU*), cīņu pret nesodāmību un cietumu sistēmas reformu. ES atbalsts ietver arī palīdzību drošības sektora reformai, atbalstu civilajai aizsardzībai un mežsargiem (devītais EAF), finansējumu spēju veidošanas un miera veidošanas darbībām pilsoniskajai sabiedrībai un plašsaziņas līdzekļiem un atbalstu pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm un citām neaizsargātām grupām.

Gvineja-Bisava

2015. gadā cilvēktiesību situācija Gvinejā-Bisavā uzlabojās. Tomēr bija ziņojumi par spīdzināšanu un citu veidu sliktu izturēšanos un nāves gadījumiem, personām atrodoties policijas apcietinājumā. ES galvenie mērķi demokrātijas un cilvēktiesību jomā šajā valstī ietver gan atbalstu iestāžu centieniem nostiprināt demokrātisko stabilitāti un tiesiskumu, gan nabadzības apkarošanu, gan cilvēktiesību situācijas uzlabošanu valstī. Pēc tam, kad 2014. gadā bija notikušas vēlēšanas un atjaunota konstitucionālā kārtība, 2015. gada martā ES atcēla ierobežojumus attiecībā uz savu attīstības sadarbību ar Gvineju-Bisavu. Tajā pašā mēnesī ES kopā ar Gvinejas-Bisavas valdību un *UNDP* organizēja līdzekļu devēju konferenci Briselē, atbalstot valsts attīstības stratēģiju 2015.–2025. gadam un piecgades rīcības plānu "*Terra Ranka*", kas ietver demokrātijas nostiprināšanas, tiesiskuma un cilvēktiesību sekmēšanas pīlāru.

2015. gadā tika atsākts politiskais dialogs ar Gvineju-Bisavu saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, un 7. jūlijā Bisavā notika dialoga sesija ar toreizējo premjerministru. Minētās sanāksmes laikā un visos citos regulārajos divpusējos kontaktos gan delegācijas, gan centrālo dienestu līmenī tika apspriestas cilvēktiesības, tiesiskums un cīņa pret nesodāmību.

Politiskie notikumi kopš 2015. gada augusta apstiprina, ka viena no galvenajām problēmām Gvinejā-Bisavā joprojām ir tiesiskums.

ES 2015. gadā turpināja sniegt finansiālu atbalstu projektiem, kas saņem finansējumu no EAF un *EIDHR*. Minētie projekti bija vērsti uz pilsoniskās sabiedrības spēju stiprināšanu attiecībā uz cilvēktiesībām, ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanas atbalstīšanu un sieviešu iespēju veicināšanu, bērnu tiesību sekmēšanu, apstākļu uzlabošanu aizturēšanas vietās un vispārējās izpratnes palielināšanu par cilvēktiesībām, organizējot dažādus pasākumus.

Kenija

Kopumā saistībā ar cilvēktiesību situāciju Kenijā dažās jomās tika sperti nelieli soļi pareizajā virzienā, savukārt citās jomās situācija pasliktinājās. Nopietnas bažas joprojām izraisa nedrošība un diezgan radikālā valdības atbildes reakcija uz terorismu. Kenijas valsts komisija cilvēktiesību jomā ziņoja par vairākiem pazušanas vai nogalināšanas bez tiesas sprieduma, nelikumīgas aizturēšanas, spīdzināšanas un citiem cilvēktiesību pārkāpumu gadījumiem. LGBTI tiesības joprojām ir apdraudētas, jo homoseksualitāte aizvien vēl pēc likuma ir krimināli sodāma, lai gan saukšana pie atbildības *de facto* nenotiek. Kenija nav atcēlusi nāvessodu, un tiesas joprojām piespriež nāvessodu.

Tāpat kā iepriekšējos gados ES strādāja pie daudziem cilvēktiesību jautājumiem Kenijā, jo īpaši pie šādiem: atbalsts 2010. gada konstitūcijas īstenošanai, nesodāmības apkarošana, nogalināšanas bez tiesas sprieduma novēršana un cilvēktiesību aizstāvju aizsardzība.

Ar 2010. gada konstitūciju tika izveidota decentralizācijas sistēma, ar kuras palīdzību likumdevēja vara un izpildvara tiek nodotas 47 administratīvajiem apgabaliem. ES atbalsta šo procesu. Joprojām pastāv dažas konstitucionālas problēmas, piemēram, "noteikuma par divām trešdaļām viena un tā paša dzimuma pārstāvju" īstenošana. Konstitūcijas īstenošanas atbalstīšanu ES ir noteikusi par īpašu prioritāti, šim jautājumam pievēršoties politiskajā dialogā un izmantojot publisko diplomātiju. Arī daudzos attīstības sadarbības projektos 2015. gadā šis bija svarīgs jautājums, un ES nesen atlasīja četrus pilsoniskās sabiedrības organizāciju projektus nolūkā noteikumu par divām trešdaļām viena un tā paša dzimuma pārstāvju palīdzēt īstenot vietējā līmenī, gatavojoties 2017. gada vēlēšanām, lai partiju kandidātu izvirzīšanas laikā novērstu sieviešu diskrimināciju un ziņotu par šādiem gadījumiem.

Prezidents *Kenyatta*, viņa vietnieks *William Ruto* un viņu atbalstītāji stingri iestājās pret Starptautisko Krimināltiesu, lai atceltu apsūdzības pret prezidenta vietnieku *Ruto*, kuras vēl joprojām tiek izskatītas. Izmantojot privātu saziņu ar valdību un ietekmīgiem dalībniekiem, ES uzsvēra, cik svarīga ir Kenijas pastāvīga sadarbība ar Starptautisko Krimināltiesu saskaņā ar Romas statūtiem. Nesodāmība joprojām ir svarīgs jautājums Kenijā, jo politiķi, drošības spēki un augsta līmeņa amatpersonas tiek reti saukti pie atbildības par savu rīcību. Dialogā ar valdību ES izvirzīja jautājumu par nogalināšanu bez tiesas sprieduma.

Turklāt daudzi cilvēktiesību aizstāvji bieži tiek iebiedēti, vajāti un pakļauti uzraudzībai. Daudzi no viņiem ir arī pakļauti kriminalizācijai un neslavas celšanai. ES delegācija un ES dalībvalstis atbalstīja pilsoniskās sabiedrības organizācijas un cilvēktiesību aizstāvjus, kas aicina pārtraukt nesodāmību, – piemēram, Kenijas valsts komisiju cilvēktiesību jautājumos (*KNCHR*) un neatkarīgo medicīniski-juridisko vienību (*IMLU*). Nīderlande turpina darboties kā ES koordinācijas centrs šajā jautājumā un vada cilvēktiesību aizstāvju grupas ikmēneša sanāksmes, kurās pulcējas dalībvalstis, starptautiskie partneri (ASV, Kanāda, Norvēģija, Šveice) un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras darbojas šajā jomā.

ES uztur arī regulāru dialogu ar pilsonisko sabiedrību par cilvēktiesību jautājumiem.

Kenija 2015. gada janvārī piedalījās vispārējā regulārā pārskata procesā. Kenija atbalstīja lielāko daļu ieteikumu, tostarp tos, kas attiecas uz cilvēktiesību aizsardzības valsts instrumentiem, ārpustiesas nonāvēšanām, dzimumu jautājumiem, bērnu tiesībām un starptautisko tiesību ievērošanu cīņā pret terorismu. Tomēr Kenija noraidīja ieteikumus, kas saistīti ar dažādu starptautisko konvenciju ratifikāciju, nāvessoda atcelšanu, kriminālsankcijām par plašsaziņas līdzekļu pārkāpumiem, abortu legalizāciju un kriminālsodu atcelšanu par viendzimuma attiecībām. Attiecībā uz cīņu pret terorismu jāuzsver, ka, neskarot vispāratzītu cilvēktiesību nodrošināšanas normu ievērošanu, tiesiskums ir jāpiemēro pilnā mērā, vēršoties pret radikalizācijas un terorisma ekstrēmajām formām.

Lesoto

2015. gadā palielinājās cilvēktiesību pārkāpumu skaits. Nestabilitāte pēc 2014. gada augusta varbūtējā apvērsuma vājināja tiesiskumu. Cilvēktiesību pārkāpumi ietver spīdzināšanas, nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas, patvaļīgas nogalināšanas, ilgstošas pirmstiesas aizturēšanas un tiesas procesa ilgas kavēšanās gadījumus. Palielinājās arī nāves draudu skaits pret juristiem, pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un citām personām, kā arī bija daži vārda brīvības un pilsoniskās sabiedrības telpas ierobežošanas gadījumi. Nopietna problēma valstī joprojām ir vardarbība pret sievietēm un bērniem.

Neskatoties uz šo situāciju, salīdzinājumā ar kontinenta un reģiona standartiem Lesoto rādītāji pārvaldības, tiesiskuma un cilvēktiesību jomā joprojām ir salīdzinoši apmierinoši.

Darbojas tādas pārvaldības iestādes kā ombuda birojs, korupcijas un ekonomisko noziegumu jautājumu direktorāts un ģenerālrevidents. Tomēr civildienests ir vājš un ļoti politizēts, pārvaldības spēja ir neviendabīga, un ir plaši izplatīta korupcija. Korupcijas apkarošana bija iepriekšējā premjerministra darbības prioritāte, bet pašreizējā valdība, šķiet, par to ir mazāk norūpējusies. Joprojām izskatīšanas procesā atrodas vairākas lietas, tostarp lietas pret ministriem.

Jau sen vajadzīgā valsts cilvēktiesību komisija vēl nav izveidota. Tomēr 2015. gadā Nacionālajā asamblejā tika iesniegts likumprojekts, lai šo komisiju padarītu darbaspējīgu, un drīz ir paredzēts balsojums.

Tieslietu nozare ir salīdzinoši vāja, to izkropļo iekšējā konkurence un pastāvīgi lēnā lietu izskatīšana. 2014. gadā par Lesoto galveno tiesnesi iecēla tiesnesi *Majara*. Cerams, ka viņa spēs īstenot vajadzīgās reformas un mudināt tiesu izmantot lietu pārvaldības sistēmu, kurai ES sniedza ievērojamu atbalstu spēju veidošanai. Pašreizējais Apelācijas tiesas priekšsēdētājs tiesnesis *Mosito* saņēma kritiku no pašreizējā premjerministra, un klīst baumas, ka viņu varētu atlaist, aizstājot ar kādu pretrunīgi vērtētu personu.

Attiecībā uz nāvessodu ir parādījusies jauna satraucoša tendence. Nāvessoda spriedumi automātiski nokļūst Apelācijas tiesā, kur tiesneši, kas līdz šim parasti nāca no Dienvidāfrikas, tos aizstāja ar spriedumiem par mūža ieslodzījumu; tomēr šobrīd notiek izmaiņas, jo tiesneši vairs nenāk pārsvarā no Dienvidāfrikas.

Lesoto septiņu partiju koalīcijas valdība, kas tika izveidota pēc 2015. gada februāra ārkārtas vēlēšanām, visa gada laikā saskārās ar būtiskām problēmām, jo īpaši saistībā ar Lesoto aizsardzības spēku (*LDF*) bijušā komandiera ģenerāļa *Mahao* nogalināšanu. Tā rezultātā 2015. gada jūlijā Dienvidāfrikas attīstības kopiena (*SADC*) nolēma izveidot izmeklēšanas komisiju, lai izmeklētu komandiera *Mahao* nošaušanas apstākļus, iespējamo sazvērestību Lesoto aizsardzības spēkos, bijušo *LDF* locekļu iespējamo nolaupīšanu un dažu opozīcijas locekļu iespējamo nogalināšanu. Dienvidāfrikas attīstības kopienas izmeklēšanas komisijas darbu kavēja neapmierinoša sadarbība no armijas liecinieku puses un valdība. Izmeklēšanas komisijas darbu apgrūtināja arī Lesoto aizsardzības spēku vienlaicīgi īstenotās kara tiesas darbības un tas, ka tie neievēroja Augstākās tiesas rīkojumu atbrīvot militāros ieslodzītos, kuriem bija paredzēts liecināt izmeklēšanas komisijā. Kopš maija opozīcijas partiju vadītāji atrodas trimdā kaimiņvalstī Dienvidāfrikā, to pamatojot ar bažām par savu drošību, un parlamenta opozīcijas deputāti pašlaik boikotē parlamentu.

2015. gadā ES atbalsts pārvaldības nozarē bija vērsts uz atbalsta sniegšanu šādām nozarēm: tieslietas, sociālā aizsardzība, jo īpaši attiecībā uz neaizsargātiem bērniem, valsts finanšu pārvaldība, pilsoniskā sabiedrība un cilvēktiesības. *EIDHR* ietvaros ES arī finansēja iniciatīvas saistībā ar cilvēku tirdzniecības un ar dzimumu saistītas vardarbības apkarošanu. ES arī atbalsta projektu saistībā ar integrētu pieeju dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un tiesiskumu, lai palīdzētu iestādēm panākt virzību dzimumu līdztiesības jomā valstī. Ar EAF starpniecību ES arī strādā ar *UNICEF*, lai sniegtu tehnisku palīdzību Sociālās attīstības ministrijai saistībā ar tās centieniem veicināt neaizsargātu bērnu tiesības.

Galvenās problēmas, kas jārisina pārvaldības nozarē, ietver šādus jautājumus: padarīt pārvaldības iestādes par efektīvākām savu tiesisko prerogatīvu sargātājām, izveidot efektīvi funkcionējošu valsts cilvēktiesību komisiju, nodrošināt efektīvu tiesas spriešanu, īstenot civildienesta reformas (un depolitizēt armiju), apkarot diskrimināciju pret sievietēm, uzlabot sociālās aizsardzības sistēmas un izveidot tiesisko regulējumu, lai pilsoniskā sabiedrība varētu darboties efektīvi un brīvi.

Libērija

ES prioritātes cilvēktiesību jomā attiecībā uz Libēriju ietver nāvessoda oficiālu atcelšanu, sieviešu un bērnu tiesību veicināšanu un aizsardzību, atbalsta nodrošināšanu pilsoniskajai sabiedrībai tās centienos veicināt cilvēktiesības. Daži konkrēti mērķi ir: sievietēm un bērniem nodrošināt piekļuvi veselības aprūpei un izglītībai, samazināt visas ekspluatācijas formas, apkarot ar dzimumu saistītu vardarbību un risināt jautājumu par mātes mirstību dzemdībās. Starp jautājumiem, kas izraisa bažas, ir apstākļi cietumos un pirmstiesas apcietinājumā esošo personu lielais skaits, kas atspoguļo plašākus sistēmiskus trūkumus kriminālās justīcijas sistēmā. Visā valsts sektorā pastāv atbildības un pārredzamības problēmas.

2015. gadā ES turpināja aktīvi iesaistīties cilvēktiesību jautājumu risināšanā, tostarp izmantojot oficiālo ES un Libērijas politisko dialogu. ES arī centās sniegt informatīvu ieguldījumu, tostarp izmantojot plašsaziņas līdzekļus, publiskās debatēs par tādiem jautājumiem kā nāvessods un ar dzimumu saistīta vardarbība. Gan ES, gan tās dalībvalstis piedāvāja praktisku atbalstu cilvēktiesību problēmu risināšanā, īstenojot konkrētus projektus sieviešu tiesību un bērnu tiesību jomās un tieslietu nozarē. 2015. gada maijā Libērija otro reizi piedalījās vispārējā periodiskajā pārskatā ANO Cilvēktiesību padomē. Tā tika atzinīgi novērtēta par centieniem Ebolas vīrusslimības apkarošanā un par aizvadītajos gados panākto progresu mierīgas politiskas pārejas procesā.

Libērijas valdība ir apzinājusi daudzus no šiem jautājumiem un ir pieņēmusi pasākumus to risināšanai, tomēr tā ir arī uzsvērusi vajadzību ievērot valstī pastāvošo viedokli par tādiem tematiem kā LGBTI tiesības un nāvessods. Daudzās jomās resursu trūkums un spēju ierobežojumi kavē centienus izpildīt starptautiskās saistības, tostarp attiecībā uz ekonomiskajām un sociālajām tiesībām.

2015. gada sākumā Libērijā bija lielā mērā panākta kontrole pār Ebolas vīrusslimības uzliesmojumu, un netika atkārtoti izsludināts ārkārtas stāvoklis, kas bija izziņots 2014. gada augustā. Senāta vēlēšanu sarīkošana 2014. gada decembrī bija pozitīva zīme, kas liecināja par apņemšanos ievērot demokrātiju un paredzēto kārtību, neskatoties uz sarežģītajiem apstākļiem, kādā tās notika; savukārt skolu darbības atsākšana 2015. gada februārī apliecināja, ka tiek izbeigti apjomīgie ierobežojumi, kuriem bija bijusi tieša ietekme uz cilvēktiesībām.

Tomēr Ebolas vīrusslimības uzliesmojums akcentēja Libērijas valdības ierobežotās spējas apmierināt savu iedzīvotāju pamatvajadzības un atklāja pastāvīgo uzticēšanās trūkumu starp iedzīvotājiem un valdošo eliti. Šis uzticēšanās trūkums ir saistīts ar nepietiekamu pārredzamību un atbildību, tostarp plaši izplatītu korupciju visos valsts pārvaldes līmeņos, kā arī augstāka līmeņa izpildvaras, likumdošanas un tiesu iestādēs.

Pašlaik Libērijā ar ES līdzekļiem, izmantojot *EIDHR*, tiek īstenoti vairāki projekti, kas attiecas uz tiesu iestāžu pieejamību sievietēm un meitenēm, ar dzimumu saistītu vardarbību un kaitīgām tradicionālām paražām, tostarp sieviešu dzimumorgānu kropļošanu. Libērijas valsts Sarkanā Krusta biedrība ar Dānijas Sarkanā Krusta starpniecību īsteno kopienas iniciatīvu, lai veicinātu cilvēktiesības un dzimumu līdztiesību Libērijas lauku apvidos, un tiek veikts darbs, lai stiprinātu Sarkanā Krusta spēju strādāt pie dzimumu līdztiesības jautājuma, kā arī apkarot diskrimināciju dzimuma dēļ un neaizsargātību lauku kopienās *Lofa*, *Bong* un *Nimba* apgabalos. Sakarā ar Ebolas vīrusslimības epidēmiju projekts bija apturēts līdz 2015. gada maijam.

2015. gadā tika atlasīti jauni projekti, lai sāktu darbību 2016. gadā, tostarp projekti par tiesiskumu un labu pārvaldību, uzlabojot pārredzamību un piekļuvi informācijai drošības un justīcijas jomās.

Ar iniciatīvu "*AWARE*: Rietumāfrikas atbilde uz Ebolas vīrusslimību" ES ir piešķīrusi prioritāru nozīmi izglītības nozares atbalstam Libērijā. Viens no ES galvenajiem mērķiem ir nodrošināt piekļuvi tīram ūdenim skolās Libērijā un mobilizēt kopienas, lai saglabātu un pienācīgi izmantotu nodrošinātos labiekārtojumus. Ar projektu, ko organizē organizācija "Glābiet bērnus" un ko finansē, izmantojot Eiropas stabilitātes instrumentu, atbalstīja bērnu un jauniešu līdzdalību, kā arī profesionālo apmācību.

Madagaskara

Galvenās prioritātes cilvēktiesību jomā Madagaskarā 2015. gadā bija: pamatbrīvību veicināšana, sieviešu un bērnu tiesību stiprināšana un vardarbības izskaušana, cilvēktiesību ievērošana valsts pārvaldē un tiesu sistēmā, atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai un cilvēktiesību aizstāvjiem.

2015. gadā priekšsēdētāju līmenī notika divi 8. panta dialogi par tiesu sistēmas slikto darbību kopumā un jo īpaši par efektīvu cīņu pret korupciju un dalberģijas nelikumīgu tirdzniecību, par pastāvošajām grūtībām attiecībā uz vārda brīvību un jauno komunikācijas kodeksu, par kuru balsojumam jānotiek 2016. gada jūlijā. Starp citiem apspriestajiem jautājumiem bija cilvēktiesību pārkāpumi un nelikumīgas nāvessoda izpildes valsts dienvidos, ko īstenoja drošības spēki represijās pret bruņotiem laupītājiem (*Dahalo*), to vietējo kopienu pārraudzība, kas pretojas minēto laupītāju nesodāmībai, nepietiekama pilsoniskās sabiedrības līdzdalība publiskā sektora politikas noteikšanā un īstenošanā.

2015. gadā notikušās pašvaldību vēlēšanas bija pārredzamas, mierīgas, ar pienācīgu vēlētāju aktivitāti (50 %), un tajās uzvarēja prezidenta partija. Saskaņā ar pašlaik notiekošajiem stabilizācijas centieniem 29. decembrī notika senāta vēlēšanas, un 2016. gadā notiks reģionālās vēlēšanas.

ES īpašu uzmanību pievērš atkārtotiem mēģinājumiem neitralizēt (lejupvērstā virzienā – no korumpētās tiesu sistēmas) vai uzurpēt (augšupvērstā virzienā – no politisko partiju puses) korupcijas apkarošanas izmeklēšanas aģentūras (*BIANCO*) darbu (ko atbalsta ar programmu no 11. EAF, lai uzlabotu pārvaldes attieksmi pret iedzīvotājiem) un tam, kāda ir izturēšanās pret lieciniekiem, kas liecina konkrētās korupcijas lietās (piemēram, *Armand Marozafy* un *Patrick Zakariasy*). ES arī ļoti rūpīgi seko līdzi misijām uz vietas un tās rīko, lai izvērtētu to, kā attīstītās korupcija, nelegāla ieroču tirdzniecība un cilvēktiesību pārkāpumi, ko drošības spēki veic pret iedzīvotājiem liellopu zādzības apkarošanai paredzētu operāciju laikā. Madagaskaras prezidents uzskata, ka jautājums par liellopu zādzību (kas aptver desmitiem tūkstošu zebu) ir kļuvis par atklātu laupīšanu un organizētu noziedzību, kas ietekmē valsts ekonomiku un drošību un izraisa atsevišķus cilvēktiesību pārkāpumu gadījumus. Pēc viņa domām, tikai ar tālejošām reformām drošības un tieslietu nozarē var panākt ilgstošu risinājumu šai situācijai.

2015. gadā dialogā ar pilsonisko sabiedrību galvenokārt pievērsās korupcijai un cilvēktiesību pārkāpumiem, kā arī varas decentralizācijai (pašvaldību vēlēšanas 2015. gada jūlijā) un turpmākajām atbalsta vajadzībām šai sakarā. Prezidenta *Rajaonarimampianina* vizīte Briselē 2015. gada novembrī bija iespēja Eiropas iestādēm izteikt savas bažas par pastāvīgo korupciju un valdības reformu lēno norisi valstī, kas mazina iedzīvotāju spēju baudīt demokrātiju.

2015. gadā Madagaskarā notikušās trīs ES un Āfrikas darba grupas (*COAFR*) sanāksmes palīdzēja ES dalībvalstīm regulāri iegūt informāciju par lēno progresu cilvēktiesību jomā šajā valstī.

2015. gada sākumā Madagaskara apņēmās ievērot visus ANO Cilvēktiesību padomes vispārējā regulārā pārskata ieteikumus, un 2015. gada martā juridiski atcēla nāvessodu (kas nekad nebija izpildīts). Cits svarīgs ieteikums – neatkarīgas Valsts cilvēktiesību padomes izveide – jau ir paredzēts budžetā, un tā īstenošana ir paredzēta 2016. gadā. Kopumā Padome atzinīgi novērtēja Madagaskaru par to, ka tā ir sākusi dažus uzlabojumus cilvēktiesību jomā, neskatoties uz tās grūtībām politiskās krīzes pārvarēšanā.

Atbilstīgi savām četrām stratēģiskajām prioritātēm cilvēktiesību jomā ES 2015. gadā turpināja sniegt atbalstu pilsoniskajai un vēlētāju izglītošanai Madagaskarā, sekmēt bērnu tiesības, izmantojot valsts programmu, lai veicinātu piekļuvi izglītībai un aizsargātu bērnus pret seksa tūrismu un prostitūciju, cilvēku tirdzniecību un ekspluatāciju mājsaimniecībā. ES arī centās uzlabot ieslodzījuma apstākļus nepilngadīgiem un darbojās, lai sekmētu sieviešu tiesības, izmantojot apmācību un atbalstot visneaizsargātāko grupu ekonomisko un sociālo emancipāciju pilsētu teritorijās. Citas jomas, kurām tika pievērsta uzmanība bija – vēlētāju apmācība saistībā ar pašvaldību vēlēšanām, cilvēktiesību ievērošana no valsts pārvaldes un tiesu amatpersonu puses un atbalsts juristiem. Tika finansēti arī projekti, lai uzlabotu ieslodzījuma apstākļus un apcietināto personu sociālo reintegrāciju.

Cilvēktiesību dienā 10. decembrī ES delegācijas vadītājs kopā ar Madagaskaras pilsoniskās sabiedrības organizācijām parakstīja sešus jaunus projektus, kuros pievēršas minētajām jomām, un 2016. gada sākumā būs vēl citi astoņi projekti. Īpaša uzmanība tika pievērsta tam, lai palīdzētu neaizsargātām grupām izmantot savas ekonomiskās tiesības.

Malāvija

2015. gadā attiecībās ar Malāviju ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomās galvenokārt bija saistīti ar politiskajām tiesībām, demokrātisku pārvaldību un neaizsargātu grupu tiesībām.

Vispārējā cilvēktiesību situācija valstī 2015. gadā joprojām bija diezgan stabila, un galvenās problēmas vēl aizvien ir saistītas ar dzimumu līdztiesību un vardarbību pret sievietēm un bērniem, augstiem bērnu laulības rādītājiem, diskrimināciju dzimumorientācijas dēļ, ieslodzījuma apstākļiem cietumos, ekonomiskajām un sociālajām tiesībām. Turklāt 2015. gadā bažas izraisīja ziņotie gadījumi par vardarbību pret personām ar albīnismu un viņu nogalināšanu.

Darbību koordinējot ar ES dalībvalstīm, ES iesaistījās cilvēktiesību un demokrātijas diskusijās ar Malāviju dažādos formātos, tostarp politiskajā dialogā un pastāvīgā saziņā ar Malāvijas cilvēktiesību komisiju.

ES sniedza atbalstu vēlēšanu reformas procesam, ar ko cenšas risināt problēmas vēlēšanu sistēmā un vēlēšanu pārvaldībā, tostarp turpmākiem pasākumiem pēc 2014. gada ES vēlēšanu novērošanas misijas.

Vietējā līmenī ES turpināja atbalstīt pilsoniskās izglītības centienus, izmantojot valsts iniciatīvu par pilsonisko izglītību (*NICE*), kas vērsta uz iedzīvotāju (ietverot nelabvēlīgā situācijā esošas grupas) viedokļu paušanas iespēju stiprināšanu, nolūkā uzlabot tiesību īstenotāju un pakalpojumu sniedzēju pārredzamību, atbildību, atsaucību.

2015. gada maijā vispārējā regulārā pārskata mehānisma ietvaros ar ES atbalstu tika pārskatīts Malāvijas sniegums cilvēktiesību jomā. Pēc pārskatīšanas valdība akceptēja 132 ieteikumus un 41 noraidīja. Vairākums noraidīto ieteikumu attiecas uz nāvessodu un LGBTI jautājumiem.

Attiecībā uz finansiālo sadarbību – Malāvija saņēma ES atbalstu, kura mērķis ir stiprināt cilvēktiesību situācijas novērošanu valstī, veidojot Malāvijas cilvēktiesību komisijas spējas. 2015. gadā palīdzība koncentrējās uz to, lai pārraudzītu, kā tiek īstenoti ar cilvēktiesībām saistītie tiesību akti, un uz institucionālās sistēmas stiprināšanu attiecībā uz cietumiem. ES arī sniedza atbalstu izmeklēšanām uz vietas un sekmēja uz cilvēktiesībām balstītu pieeju budžeta analīzei.

ES turpināja atbalstīt dzimumu līdztiesības programmu, izmantojot dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas (*GEWE*) projektu partnerībā ar ANO Iedzīvotāju fondu (*UNFPA*), kā arī mazāka apjoma darbu ar vietējām NVO. Pateicoties popularizēšanas pasākumiem, *GEWE* programma veicināja to, ka parlaments pabeidza un pieņēma jauno laulības, šķiršanās un ģimenes attiecību likumu, kurā noteikts, ka minimālais vecums, lai stātos laulībā, ir 18 gadi.

ES un tās dalībvalstis turpināja atbalstīt vietējās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas iestājas par minoritāšu un neaizsargātu iedzīvotāju grupām piederošu personu, tostarp LGBTI un personu ar invaliditāti, tiesībām. Pateicoties projektiem, ar kuriem tiek atbalstītas uzlabotas bērnu aizsardzības sistēmas, tiek risināts arī bērnu tiesību jautājums.

Mali

Mali 2015. gadā notika divi svarīgi notikumi, proti, Bruņoto grupu koalīcijas koordinācija 15. maijā un 20. jūnijā parakstīja Nolīgumu par mieru un izlīgumu Mali un visā valstī pieauga nedrošība un teroristu darbība, kas bīstami izplatījās uz dienvidiem.

Ārlietu padomes 9. februāra secinājumos tika atkārtoti apstiprināta ES apņemšanās atbalstīt Mali virzību uz attīstību, mieru, izlīgumu un stabilitāti. Šā atbalsta sakarā ir ļoti svarīgi, lai Mali valdība panāktu progresu tādās jomās kā pārvaldība, demokrātija, tiesiskums, tieslietu un drošības sektoru reforma un cīņa pret nesodāmību. Stabilizācijas centieniem ir jābūt ar mērķi nodrošināt drošību iedzīvotājiem, jo īpaši sievietēm un bērniem.

Nesen ieceltais ES īpašais pārstāvis Sāhelā *Ángel Losada* 17. un 18. decembrī devās savā pirmajā oficiālajā vizītē uz Bamako, lai uzsvērtu, cik Mali ir svarīga Eiropas Savienībai, kā arī to, cik svarīga ir cilvēktiesību ievērošana un drošības jautājumi.

ES humānās palīdzības un krīžu pārvarēšanas komisārs *Stylianides* 17. februārī apmeklēja Mali un piedalījās diskusijās ar prezidentu *Keïta* par pārtikas trūkumu un uztura nepietiekamību bērniem, ar ko saskaras Mali iedzīvotāji.

ES demokrātijas jomas prioritātes ir saistītas ar Mali valsts nostiprināšanu un tās klātbūtni uz vietas, jo īpaši ziemeļos. Lai šo mērķi sasniegtu, ir jāpalīdz Mali iestādēm nodrošināt brīvus un pārredzamus vēlēšanu procesus, dzimumu līdztiesību, labu pārvaldību (ietverot cīņu pret korupciju un nelikumīgu iedzīvošanos) un tieslietu nozares reformu un panākt Mali drošības spēku modernizāciju un profesionalizāciju, pateicoties drošības sektora reformai.

Visos šā atbalsta aspektos ir integrētas cilvēktiesības, jo pamattiesību ievērošana un veicināšana ir vienīgais veids, kā neatgriezeniski pārvarēt pašreizējo krīzi, nostiprināt valsts struktūras un stiprināt dienestus.

ES ir nozīmīga loma miera nolīgumam sekojošajā turpmākajā procesā, un šobrīd tā vada *Comité de suivi de l'Accord* (Nolīguma turpmākā procesa komiteja, *CSA*) sociāli ekonomiskās attīstības apakškomiteju. Šī apņemšanās nodrošināt mieru un stabilitāti ir apliecināta arī ar aktīvu ieguldījumu politiskajā dialogā par cilvēktiesībām, kurā Mali iestādes, pilsoniskā sabiedrība un bruņotās grupas tiek iesaistītas politiskajās konsultācijās un sarunās. Kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) misijas, ES apmācības misija (*EUTM*) un Eiropas Savienības spēju veidošanas misija Mali (*EUCAP Sahel Mali*) arī ir iekļāvušas cilvēktiesību moduļus savās apmācībās.

2015. gada 14. oktobrī tika apstiprināti 15 Patiesības, tieslietu un izlīguma komisijas locekļi, bet šī komisija pagaidām vēl nefunkcionē.

Decembrī tika ieviests tiesību akts, ar kuru tika noteiktas kvotas vēlētām un ieceltām amatpersonām, un tas iesāka jaunu posmu dzimumu līdztiesības jomā Mali valsts sektorā.

Kas attiecas uz praktiskiem pasākumiem, tad 2015. gadā ES vairākkārt veica pasākumus cilvēktiesību veicināšanai un aizstāvībai. Piemēram, izmantojot *EIDHR* ārkārtas dotāciju, viens cilvēktiesību aizstāvis un viņa ģimene tika uz laiku izvesti drošībā ārpus valsts.

Citās iniciatīvās, kas tiek īstenotas *EIDHR* ietvaros, pievērsās tādiem jautājumiem kā ielu bērni, ieslodzīto tiesības un atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai, lai tā varētu veikt savu lomu cilvēktiesību pārkāpumu pārraudzīšanā.

Ievērojama dotācija EUR 250 000 apmērā diviem gadiem tika piešķirta valsts cilvēktiesību komisijai, lai atbalstītu tās obligātās darbības un reformu. Turklāt 2015. gadā tika parakstīti četri lieli dotāciju līgumi par kopējo summu EUR 1 500 000, kuri aptver tādus jautājumus kā piespiedu laulība, bērnu izmantošana un ekspluatācija un pilsoniskās nostājas veicināšanu jauniešu vidū (jo īpaši ziemeļu daļā).

ES delegācija Bamako un ES dalībvalstis turpināja sniegt ieguldījumu vēlēšanu procesa atbalsta projektā (*PAPEM*). Administratīvās vēlēšanas 2015. gadā tika atliktas, un tām būtu jānotiek 2016. gadā. 2015. gadā *PAPEM* ietvaros veiktais darbs bija vērsts uz tautas skaitīšanas veikšanu iedzīvotāju reģistra biroja vajadzībām, lai uzlabotu iespējas brīvām, reprezentatīvām un pārredzamām demokrātiskām vēlēšanām.

Speciāli naudas līdzekļi no 10. EAF tika piešķirti tieslietu nozares reformai, ko atbalsta ES. Programmas mērķis ir sniegt strukturālu atbalstu aizturēšanas centru atjaunošanai un nodrošināt daudzlīmeņu pieeju attiecībā uz tieslietu nozares reformu.

Mauritānija

ES mērķi cilvēktiesību jomā 2015. gadā turpināja ietvert šādus Mauritānijai prioritārus jautājumus: tieslietu sistēmas uzlabošana, cīņa pret verdzību, etniskā diskriminācija un diskriminācija dzimuma dēļ, nevalstisko organizāciju statuss, nāvessoda atcelšana, cīņa pret spīdzināšanu, sliktu izturēšanos un piespiedu pazušanu. Īpaša uzmanība tika veltīta arī etniskajiem konfliktiem un tiesībām brīvi paust (reliģiskos) uzskatus.

2015. gadā norisinājās divi svarīgi likumdošanas notikumi, proti, tika pieņemti divi tiesību akti: viens, kurā nosaka kriminālatbildību par spīdzināšanu un citu necilvēcīgu vai nežēlīgu izturēšanos kā par noziegumiem pret cilvēci, un otrs, ar kuru izveido valsts preventīvo mehānismu, lai novērstu spīdzināšanu un sliktu izturēšanos. Pieņemot jaunu pret verdzību vērstu likumu, tika aizstāts 2007. gada likums, un maksimālais cietumsods par verdzības noziegumu tika divkāršots no 10 uz 20 gadiem. Tajā beidzot tika atzītas pilsoniskās sabiedrības organizāciju (bet tikai to, kas atbilst noteiktu kritēriju kopumam) tiesības kā civilprasītājam cietušo vārdā iesniegt sūdzību tiesā. Likumā tika paredzēta arī bezmaksas juridiskā palīdzība cietušajiem un minētas viņu tiesības uz atlīdzību.

Satraucošs notikums bija tas, ka likumprojektu par apvienībām Ministru padome pieņēma bez iepriekšējas publiskas apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību; projektā ir saglabāta pašreizējā sistēma, kurā paredzēts, ka jāpieprasa iepriekšēja atļauja, un Iekšlietu ministrijai ir piešķirta rīcības brīvība attiecībā uz NVO un politiskajām partijām.

Neskatoties uz juridisku un institucionālu progresu cilvēktiesību jomā dažos pēdējos gados, jo īpaši saistībā ar starptautisku konvenciju pieņemšanu, starptautiskā sabiedrība turpināja paust nopietnas bažas par daudzām jomām un norādīja uz to, ka tiesību akti faktiski netiek īstenoti. Pastāvīgas problēmas joprojām ir arī valdības kontrole pār tiesu iestādēm, nesodāmība un atbildības trūkums, tiesībaizsardzības amatpersonu ļaunprātīga darbība, pulcēšanās brīvības ierobežojumi, vardarbība pret sievietēm, bērnu, agrīna un piespiedu laulība, rasu un etniskā diskriminācija, bērnu darbs. Vēl ir jārisina jautājumi par necilvēcīgiem apstākļiem cietumos, patvaļīgu apcietināšanu un ilgstošu pirmstiesas aizturēšanu.

2015. gada jūnijā SDO Standartu piemērošanas komiteja (*CAS*) izskatīja to, kā Mauritānija ievēro Konvenciju par piespiedu darbu, un īpaši pievērsās joprojām pastāvošajai verdzības problēmai.

ANO vispārējais regulārais pārskats par cilvēktiesībām Mauritānijā notika 2015. gada novembrī Ženēvā. Lielākā daļa ieteikumu attiecās uz joprojām pastāvošās verdzības prakses izskaušanu, cilvēku tirdzniecību un spīdzināšanu, nāvessoda atcelšanu, cīņu pret sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, sieviešu iespēju veicināšanu, sieviešu un bērnu tiesību aizsardzību un vairāku svarīgu cilvēktiesību instrumentu ratifikāciju.

Viens no galvenajiem ES delegācijas Mauritānijā darba virzieniem ir ES regulārais dialogs ar iestādēm un cilvēktiesību aizstāvjiem. 2015. gadā ES sarīkoja divas oficiālas sanāksmes ar cilvēktiesību aizstāvjiem un divas politiskā dialoga sesijas ar valdību saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, kurās tika izskatīti arī cilvēktiesību jautājumi.

ES sniedza atbalstu jauna tiesību akta izstrādē, lai novērstu jebkāda veida vardarbību pret sievietēm, tomēr tā iesniegšana parlamentā ir aizkavējusies. ES delegācija atkārtoti ir uzsvērusi, cik svarīga ir tā pieņemšana. Tā arī ir iestājusies par to, ka ir labāk jāīsteno nepilngadīgo tiesvedības sistēma, jo īpaši alternatīvas iespējas jauniešu ieslodzījumam kopā ar pieaugušajiem.

Īpaša nozīme bija šādiem incidentiem, saistībā ar kuriem ES sniedza vietējus paziņojumus: strupceļš *Cheikh Ould Mohamed Ould M'Kheitir* juridiskajā lietā, kuras izskatīšana apstājās apelācijas posmā pēc tam, kad 2014. gada beigās viņam piesprieda nāvessodu par apostāzi; pret verdzību vērstas kustības *Initiative de Resurgence du Mouvement Abolitionniste* līderiem *Biram Ould Dah Abeid* and *Brahim Bilal Ramdhane* piespriestais divu gadu cietumsods par piedalīšanos neatļautā demonstrācijā pret verdzību un zemes ekspropriācijas praksi.

2015. gadā tika īstenoti trīs jauni projekti *EIDHR* ietvaros. Tie aptvēra svarīgākās stratēģiskās prioritātes, tādas kā vardarbības novēršana pret jaunām sievietēm, kuras tiek nodarbinātas kā kalpones, pilnvērtīgu ekonomisko iespēju nodrošināšana bijušajiem vergiem, atbalsts kopienu mierīgai līdzāspastāvēšanai un ar zemi saistītu strīdu atrisināšana.

Maurīcijas Republika

Attiecībās ar Maurīcijas Republiku ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomā ir turpināt veicināt cilvēktiesību ievērošanu, demokrātiju un tiesiskumu, īpašu uzmanību veltot ar dzimumu saistītai vardarbībai un vardarbībai pret bērniem. ES turpināja iesaistīties diskusijās ar Maurīcijas Republiku par cilvēktiesībām un demokrātiju dažādos formātos, tostarp politikas dialogā un attīstības sadarbībā. Korupcijas lietu skandāli ir izraisījuši bažas par pārvaldības jautājumiem valstī. Valdība par svarīgu prioritāti ir pasludinājusi pārredzamību un labu pārvaldību. Tomēr dažus valdības pasākumus opozīcija uzskata par politisko atriebību. Bažas izraisa Maurīcijas pazemināšana uz otrā līmeņa kontrolsarakstu ASV Valsts departamenta ikgadējā ziņojumā par cilvēku tirdzniecību attiecībā uz 2015. gadu.

ES 2015. gada aprīlī veica demaršu, lai Maurīcija pievienotos ANO Ieroču tirdzniecības līgumam. Maurīcija pievienojās minētajam līgumam 2015. gada jūlijā. 2015. gada oktobrī Maurīcijas valdība deponēja savu dokumentu par pievienošanos Konvencijai par kasešu munīciju. ES veica arī demaršu par ES prioritātēm ANO Trešajā komitejā.

ES nāca klajā ar Augstās pārstāves / Komisijas priekšsēdētāja vietnieces paziņojumiem par Starptautisko dienu pret nāvessodu.
Gada laikā ES pastiprināja dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, piedaloties un dodot finansiālu ieguldījumu kampaņās, kuru mērķis bija veicināt sieviešu tiesības, lai piešķirtu jaunu sparu valsts līmeņa reakcijām uz vardarbību, kas ir saistīta ar dzimumu, kā arī lai palielinātu informētību un izraisītu publisku dialogu.

Kas attiecas uz finansiālu sadarbību, Maurīcijas Republika saņem finansējumu no ES tematiskās budžeta pozīcijas, kas paredzēta nevalstisko dalībnieku atbalstam. Pēc 2013. gadā izsludinātā uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus ES delegācija īsteno četrus līgumus ar NVO, kas strādā bērnu un sieviešu tiesību jomā.

2015. gadā Maurīcija no *EIDHR* saņēma finansējumu EUR 0,1 miljona apmērā darbību īstenošanai, sākot no 2016. gada. Minēto līdzekļu izlietojums tiks plānots pēc konsultācijām ar cilvēktiesību aizstāvjiem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām. Turklāt ES turpināja sniegt finansiālu atbalstu Maurīcijas Republikai, pateicoties EUR 86 miljonu budžeta atbalsta programmai. Šajā programmā divi no rādītājiem ir saistīti ar mātes veselības veicināšanu un bērnu mirstības samazināšanu.

Mozambika

Politiskā spriedze un lokāli bruņoti konflikti, kas notika pēc vēlēšanām 2014. gada oktobrī, turpinājās 2015. gadā. Tas ir izraisījis papildu spiedienu uz demokrātisko un izlīguma procesu un radījis vidi, kurā arvien biežāk varētu notikt cilvēktiesību pārkāpumi, lai arī Mozambikas iestādes dažās jomās ir spērušas pozitīvus soļus.

ES vēlēšanu novērošanas misija Mozambikā veica atkārtotu apmeklējumu februārī un publicēja galīgo ziņojumu ar galvenajiem ieteikumiem turpmākajām vēlēšanām. Turklāt ES turpināja atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas strādā ar cilvēktiesībām, pilsonisko izglītību, informācijas brīvību un demokrātiju, kā arī palīdzēt parlamentam. Kas attiecas uz dalībvalstīm, Portugāle organizēja pieredzes apmaiņas braucienus starp Mozambikas un Portugāles parlamentiem, un Somija atbalstīja politikas pētījumus par demokratizāciju vietējās universitātēs.

Kas attiecas uz tiesiskumu, 2015. gada jūnijā stājās spēkā pārskatīts Kriminālkodekss, ar ko legalizē abortus un atceļ sodus par "pretdabisku darbību", ko plaši interpretēja kā homoseksualitātes dekriminalizāciju. Kodeksā tiek vienkāršoti vairāki kriminālprocesi, tiek samazināts pirmstiesas apcietinājuma laiks un tiek paredzēti ar apcietinājumu nesaistīti sodi.

ES un vairākas dalībvalstis atbalstīja spēju veidošanu tieslietu nozarē. ES sniedza atbalstu prokuratūrai, korupcijas apkarošanas birojam un Augstākajai tiesai. Portugāle organizēja sadarbību starp ģenerālprokuroriem. Vācija atbalstīja tiesu sistēmas decentralizāciju, ombudu un ētikas komiteju. ES, Itālija un Zviedrija arī atbalstīja iniciatīvas, lai uzlabotu iekļaujošas tiesu sistēmas pieejamību.

Vārda brīvības jomā – Mozambika 2015. gada pasaules preses brīvības indeksā noslīdēja par sešām vietām (85/180). Tomēr tā pieņēma likumu par piekļuvi informācijai; šāda likuma neesamība bija uzskatīta par būtisku trūkumu. ES un jo īpaši Zviedrija ir atbalstījusi pilsoniskās sabiedrības centienus dot savu ieguldījumu jaunajā likumā un tā regulējumā un kopā ar G14 dalībvalstīm rīkoja regulāru dialogu ar valdību, lai tiesības uz informāciju iekļautu vispārējā budžeta atbalsta izvērtējuma sistēmā. ES arī veicināja informācijas izplatīšanu, atbalstot kopienu radiostacijām paredzēto valsts forumu.

Martā tika nogalināts konstitucionālo tiesību profesors *Gilles Cistac*. Akadēmiķis bija zināms ar saviem juridiskajiem atzinumiem par *RENAMO* priekšlikuma par autonomām provincēm atbilstību konstitūcijai. Augustā tika nošauts žurnālists *Paulo Machava*, bet joprojām nav skaidri zināms motīvs. Šo slepkavību izmeklēšanā vēl nav gūti nekādi rezultāti, un ES turpina cieši sekot šim jautājumam, kā arī tiesneša *Silica* slepkavībai 2014. gadā.

Augustā notika plašu rezonansi ieguvusī tiesas prāva par neslavas celšanu, kurā tiek tiesāts plaši pazīstamais akadēmiķis *Carlos Nuno Castel-Branco*, kurš ierakstā *Facebook* kritizēja bijušo prezidentu *Guebuza*, un pret žurnālistu *Fernando Mbanze*, kas pārpublicēja tekstu. Abi apsūdzētie tika attaisnoti. Tomēr prokuratūra pēc tam iesniedza apelācijas sūdzību par abiem spriedumiem. Tiesas prāvu novēroja vairākas dalībvalstis.

Tāpat tiek pieliktas pūles, lai atbalstītu biedrošanās brīvību un pilsoniskās sabiedrības organizācijas un platformas, kas prasa vietēju atbildību, tostarp atbalstu darba ņēmēju apvienību izveidei.

ES un vairākas dalībvalstis atbalsta arī darbības, kas saistītas ar dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, īpašu uzmanību pievēršot ar dzimumu saistītai vardarbībai un bērnu laulībai. Gandrīz 50 % Mozambikas meiteņu joprojām apprecas pirms 18 gadu vecuma. Bērnu laulība ir nelikumīga, tomēr tā netiek sodīta ar likumu. Decembrī valdība pieņēma valsts stratēģiju bērnu laulības novēršanai un izskaušanai. Citas ES darbības jomas ietver atbalstu attiecībā uz piekļuvi izglītībai, sieviešu līdzdalību politikā un juridisko palīdzību. ES un vairākas dalībvalstis sniedz atbalstu NVO, arodbiedrībām un valdības pasākumiem, kuru mērķis ir palielināt sabiedrības informētību par bērnu tiesībām un ļaunprātīgas izmantošanas risku, vienlaikus atvieglojot piekļuvi izglītībai un sociālajiem pakalpojumiem.

Mozambikas otrā vispārējā regulārā pārskata sesija notiks 2016. gada 19. janvārī. Lai arī valdības ziņojumā kā vieni no galvenajiem problēmjautājumiem ir uzsvērti ieslodzījuma apstākļi un pārpildīti cietumi, pilsoniskās sabiedrības organizāciju ēnu ziņojumā tā vietā uzmanība galvenokārt ir veltīta tādām jomām kā tiesu iestāžu pieejamība, seksuālās minoritātes, kopienu tiesības un vārda brīvība. Kopš iepriekšējā vispārējā regulārā pārskata 2011. gadā Mozambika ir veikusi pasākumus, lai vairāk stiprinātu cilvēktiesību sistēmu, piemēram, ratificējot fakultatīvo protokolu ANO Konvencijai pret spīdzināšanu un pieņemot likumu par piekļuvi informācijai. Tomēr tā vēl nav izpildījusi saistības ratificēt Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un fakultatīvo protokolu Starptautiskajam paktam par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Nav arī nosūtīti pastāvīgie ielūgumi Cilvēktiesību padomes īpašajām procedūrām. Tas, ka joprojām tiek saņemti ziņojumi par patvaļīgu aizturēšanu, pārmērīga spēka lietošanu un pat nogalināšanām, ko veic policija, liek domāt, ka ieteikumi šo jautājumu risināšanai varētu nebūt atbilstoši ievēroti. Īpašais referents jautājumos par ārpustiesas, tūlītēju vai patvaļīgu nāvessoda izpildi kopš 2008. gada gaida no valdības atbildi attiecībā uz vizīti.

2015. gadā bažas radīja arī ziņojumi par to, ka dažās valsts daļās tiek vajāti cilvēki ar albīnismu (kas tiek nogalināti melnās maģijas ceremonijās). Valdība ir iecēlusi komiteju, kas izstrādās pasākumus ar mērķi aizsargāt cilvēkus ar albīnismu, un ir plānotas sabiedrības informēšanas kampaņas par albīnismu.

Namībija

Namībijai ir progresīvs tiesiskais regulējums attiecībā uz cilvēktiesību aizsardzību, un tā piedalās lielākajā daļā starptautisko konvenciju par šo jautājumu. Tā ir arī viena no nedaudzajām valstīm, kas ir pieņēmusi rīcības plānu cilvēktiesību jomā. Tā ir īstenojusi daudzus vispārējā regulārā pārskata ieteikumus un arī apzinās galvenos trūkumus attiecībā uz LGBTI stāvokli. Sociālo un ekonomisko tiesību īstenošana tomēr nav apmierinoša. 2011. gada vispārējā regulārajā pārskatā tika uzsvērtas galvenās nepilnības attiecībā uz tiesu pieejamību, situāciju aizturēšanas centros, minoritāšu (jo īpaši sanu) aizsardzību un ar dzimumu saistītu vardarbību.

Valstij ir labs rādītājs preses brīvības indeksā un Āfrikas pārvaldības *Ibrahim* indeksā. Aizvadītajā gadā Namībijā arī ir ievērojami pieaugusi sieviešu līdzdalība politikā. Tomēr galvenās problēmas, ar ko joprojām saskaras Namībija, ir bezdarbs, nabadzība un līdztiesības trūkums, kas ietekmē arī cilvēktiesību stāvokli valstī [9]. Šī sociāli ekonomiskā vide kopā ar narkotiku un alkohola pārmērīgu lietošanu, nepietiekams izglītības līmenis un daži sociālās attieksmes veidi veicina gaisotni, kurā vardarbība pret sievietēm un meitenēm sasniedz ievērojamu līmeni.

Pozitīvs pasākums attiecībā uz bērnu tiesībām bija ilgi gaidītā bērnu aprūpes un aizsardzības likumprojekta pieņemšana 2015. gada martā. Tam būtu jāstājas spēkā 2016. gadā. ES un tās dalībvalstis cieši uzraudzīs likumprojekta īstenošanu. Nesenais ES sadarbības pasākums ar valdību, kurā centrālais bija jautājums par visu veidu vardarbību pret bērniem un sievietēm un kas notika 2015. gada 26. novembrī, liecināja, ka Namībija ir labi informēta par šiem jautājumiem. Diskusijas galvenokārt bija vērstas uz bērnu, agrīnu un piespiedu laulību, par ko kopš neatkarības iegūšanas Namībijas valsts tiesību aktos ir noteikta kriminālatbildība. Tomēr joprojām pastāv dažas problēmas attiecībā uz vardarbību pret bērniem pirmiedzīvotāju kopienās (īpaši sanu tautā).

Bērnu tiesību jomā joprojām pastāv problēma saistībā ar dzimšanas apliecību izdošanu, jo tās tiek automātiski izdotas slimnīcās un netiek izdotas tiem bērniem, kas dzimst mājās vai attālos apgabalos.

2015. gadā jaunā valdība veica dažus svarīgus pasākumus attiecībā uz pirmiedzīvotājiem. Sanu tautas pārstāvis prezidenta birojā tika iecelts par ministra vietnieku marginalizēto kopienu jautājumos, lai īpaši izskatītu sanu un citu marginalizēto kopienu jautājumu. 2015. gada jūnijā ombuda birojs pabeidza izstrādāt balto grāmatu par marginalizēto kopienu tiesībām. Ombuds arī atbalstīja marginalizēto kopienu tiesību iekļaušanu valsts rīcības plānā cilvēktiesību jomā 2015.–2019. gadam.

[9] 29 % no Namībijas iedzīvotājiem ir klasificēti kā nabadzīgi vai ļoti nabadzīgi, Džini koeficients ir 0,58, un bezdarba līmenis ir 33,8 %.

2015. gada septembrī beidzot tika pasludināts spriedums Kaprivi nodevības prāvā. Kā ilgākais Namībijas tiesas process par separātistu bruņoto uzbrukumu Kaprivi joslā tas gadiem ilgi bija traips Namībijas cilvēktiesību jomā. Tas ir tiesas process, kuram nav līdzīga Namībijas tiesību vēsturē, iesaistot nepieredzēti lielu skaitu apsūdzēto, kas gandrīz 12 gadu ilgā laikposmā stājās tiesas priekšā par 278 apsūdzībām. Tiesa attaisnoja 35 cilvēkus, kas bija apsūdzēti valsts nodevībā, nogalināšanā un slepkavības mēģinājumā, un atzina 30 personas par vainīgām tajās pašās apsūdzībās. Personas, kuras attaisnoja pēc 12 cietumā pavadītiem gadiem, ir sākušas civilprasību pret valsti par nelikumīgu aizturēšanu.

2015. gadā papildus demaršiem par cilvēktiesību jautājumiem ES un tās dalībvalstis atbalstīja darbības Namībijā, kas saistītas ar spīdzināšanas novēršanu, parlamenta stiprināšanu, dzimumu līdztiesību, bērnu tiesībām, pirmiedzīvotājiem un iespēju palielināšanu NVO un tiem, kas darbojas pilsonisko tiesību jomā. Regulāri sanāk ES Cilvēktiesību jautājumu darba grupa, lai apspriestu demokrātijas un cilvēktiesību jautājumus. 2015. gadā Eiropas Savienība finansēja programmu, kuras mērķis bija stiprināt parlamenta darbību un vietējo atbildību, lai tādējādi atbalstītu tā iesaisti Namībijas attīstības programmā. ES arī atbalsta projektu, kas paredzēts, lai stiprinātu pilsoniskās sabiedrības devumu Namībijas ilgtspējīgā attīstībā un sociāli ekonomiskajā taisnīgumā. Ar trešo ES programmu Namībijā uzsvars ir vērsts uz to, lai palīdzētu valdībai, jo īpaši Izglītības ministrijai, nodrošināt taisnīgu piekļuvi kvalitatīvai, efektīvai izglītības pakalpojumu sniegšanai zemākajos izglītības līmeņos un samazināt līdztiesības trūkumu izglītības pieejamībā un kvalitātē, izmantojot uz vajadzībām balstītu plānošanu. Izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*) un pilsoniskās sabiedrības un vietējo iestāžu tematisko budžeta pozīciju, ES atbalsta arī Namībijas un Eiropas NVO dažu projektu īstenošanā šādās jomās: tiesu iestāžu pieejamība, vēlēšanas un vēlētāju izglītošana, ar dzimumu saistīta vardarbība, bāreņi un neaizsargāti bērni, arī bērni ar dzirdes traucējumiem, neaizsargāti pusaudži, tostarp tie, kuriem ir HIV/AIDS, LGBTI jautājumi un decentralizācijas procesa veicināšana.

Nigēra

Cilvēktiesību situācijā Nigērā 2015. gadā netika gūti nekādi panākumi, neskatoties uz dažiem iestāžu centieniem. Galvenais iemesls tam ir pastāvīgas institucionālās nepilnības un sliktāka drošības situācija, kas kavē strukturālas reformas un starptautisko cilvēktiesību īstenošanu. Turklāt, tā kā Nigēra ir viena no galvenajām tranzīta valstīm ceļā no Rietumāfrikas uz Eiropu, tai ir jārisina jautājumi par neatbilstīgu migrāciju un cilvēku tirdzniecību, kas ar to ir saistīta, kā arī par bēgļiem un grūtā stāvoklī nonākušiem migrantiem no citām valstīm.

Boko Haram arvien lielākā klātbūtne dienvidaustrumos būtiski pasliktina situāciju; ik dienas tiek rīkoti uzbrukumi civiliedzīvotājiem un drošības spēkiem. Cīņa pret *Boko Haram* ir arī izraisījusi cilvēktiesību pārkāpumus, ko veic drošības spēki, kas ne vienmēr ir gatavi ievērot starptautiskās normas. To apliecina drošības spēku rīcība situācijā, kad tiem nākas saskarties ar iedzīvotāju masveida pārvietošanos, un simtiem cilvēku, tostarp bērnu, cilvēktiesību aizstāvju un žurnālistu, aresti.

Drošības situācija, *Diffa* reģionā pasludinātais ārkārtas stāvoklis un saspringtā pirmsvēlēšanu gaisotne (2016. gada februārī notika prezidenta un likumdevēja vēlēšanas) ir izraisījušas dažus ļaunprātīgus varas izmantošanas gadījumus no drošības varas puses, jo īpaši saistībā ar vārda, pulcēšanās un preses brīvību. Vardarbīgas pret *Charlie Hebdo* vērstas demonstrācijas 2015. gada janvārī izraisīja daudzu kristīgo baznīcu un īpašumu iznīcināšanu, un to rezultātā gāja bojā vairāki desmiti cilvēku. Neraugoties uz iestāžu ātro atbildes reakciju, šis pēkšņais vardarbības pieaugums liecina par pieaugošo reliģijas klātbūtni valsts sociāli ekonomiskajā dzīvē un radikālo pārliecību ievērojamu izplatību. Turklāt gada beigas izcēlās ar paziņojumu par neizdevušos valsts apvērsumu, vēlreiz apliecinot saspringto politisko atmosfēru.

Nigērā joprojām vērojama sieviešu diskriminācija un vardarbība pret sievietēm. Lai arī Nigēras iestādes apzinās nekontrolētas demogrāfiskās izaugsmes sekas, tās saskaras ar tradīcijas ietekmi un tādējādi nevar gūt panākumus tajā, lai ļautu sievietēm būt izglītotākām. To skaidri parādīja Nacionālās asamblejas nespēja panākt progresu attiecībā uz ģimenes kodeksu saistībā ar bērnu, agrīnu un piespiedu laulību, kā arī tas, ka nav bijis iespējams atcelt Nigēras atrunas attiecībā uz ANO Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW*).

ES cilvēktiesību prioritātes Nigērā ietver šādus jautājumus: demokrātisko principu un tiesiskuma ievērošana, tieslietu sistēmas uzlabošana, jo īpaši tiesu pieejamība un ieslodzījuma apstākļi, un sieviešu un bērnu tiesību aizsardzība. Šīs prioritātes ir izklāstītas konkrētās iniciatīvās, piemēram, rīcības plānā par dzimumu līdztiesību un ceļvedī par attiecību veidošanu ar pilsonisko sabiedrību. Politiskā dialoga sanāksmes saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu ir bijušas svarīgs instruments tam, lai ES savas bažas par cilvēktiesību jautājumiem darītu zināmas valdībai. ES delegācija Niamejā arī kontaktējās ar Nigēras iestādēm par gatavošanos ANO vispārējam regulārajam pārskatam par cilvēktiesībām, kas notiks 2016. gada janvārī.

Ir vērts uzsvērt virkni pasākumu, kas notika 2015. gadā. Starptautiskajā cilvēktiesību dienā ES delegācija Niamejā īstenoja divas iniciatīvas saistībā ar cīņu pret visu veidu vardarbību pret sievietēm un bērniem, koncentrējoties uz bērnu, agrīnu un piespiedu laulību un uz sieviešu dzimumorgānu kropļošanu. Tika apstiprināti četri jauni projekti *EIDHR* ietvaros, kas aptver cietuma apstākļu – arī nepilngadīgu ieslodzīto dzīves apstākļu – uzlabošanu un cīņu pret bērnu laulību. Misija *EUCAP Sahel Niger* turpina apmācīt drošības spēkus un dažas ieinteresētās personas no tieslietu jomas par pretterorisma tiesību aktu pareizu īstenošanu, pilnībā ievērojot starptautiskās cilvēktiesības un humanitārās tiesības, krimināltiesības, cietušo un tādu neaizsargāto grupu kā sievietes, bērni un bēgļi aizsardzību.

Nigērija

ES iesaiste attiecībā uz cilvēktiesībām un demokrātiju Nigērijā 2015. gadā bija vērsta galvenokārt uz attiecīgā gada prioritātēm, piemēram, prezidenta vēlēšanām, ilgstošajiem *Boko Haram* rīkotajiem nemieriem, drošības un tieslietu nozares reformu, nāvessoda atcelšanu un bērnu tiesībām.

2015. gada vispārējās vēlēšanas bija vēsturiskas, jo pirmo reizi kopš pārejas no militāra režīma 1999. gadā uzvarēja opozīcija un notika varas mierīga nodošana. Nigērijas tauta apliecināja apņemšanos ievērot demokrātiju un kļūt par paraugu citām Āfrikas valstīm. Tomēr arī jāpiebilst, ka vēlēšanas, kurās piedalījās ļoti daudz kandidātu, sabojāja vardarbības gadījumi, amata ļaunprātīga izmantošana un manipulācijas mēģinājumi. Tika ziņots, ka ar vēlēšanām saistītas vardarbības rezultātā tika nogalināti 160 cilvēki. ES nosūtīja vēlēšanu novērošanas misiju, kuru dažādas ar šīm vēlēšanām saistītās ieinteresētās personas atzinīgi novērtēja par tās pozitīvo ieguldījumu demokrātijas nostiprināšanā Nigērijā.

Jaunais prezidents *Muhammadu Buhari*, kurš stājās amatā maija beigās, uzsvēra jaunās valdības apņemšanos ievērot cilvēktiesības, jo īpaši saistībā ar cīņu pret *Boko Haram* nemieriem, kas 2015. gadā joprojām izraisīja smagus cilvēktiesību un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus. Neraugoties uz Nigērijas un kaimiņvalstu bruņoto spēku virzīšanos uz priekšu un to, ka tika atgūta lielākā daļa no *Boko Haram* kontrolētajām teritorijām, nemiernieki turpināja vērsties pret civiliedzīvotājiem, izmantojot bumbas un pašnāvnieku uzbrukumus, kā arī slepkavības, spīdzināšanu, izvarošanu, piespiedu laulību, bērnu kareivju vervēšanu un skolu un īpašuma iznīcināšanu. *Boko Haram* uzbrukumu rezultātā 2015. gadā dzīvību zaudēja vairāk nekā 3 600 civiliedzīvotāju. Teroristu grupējums arī veica uzbrukumus kaimiņvalstīs Čadā, Nigērā un Kamerūnā, kļūstot par reģionālu miera un drošības apdraudējumu. Tiek ziņots, ka vardarbības izraisītās humanitārās sekas ir visstraujāk progresējošā krīze Āfrikā, kuras rezultāts ir apmēram 2,2 miljoni iekšzemē pārvietotu personu un vairāk nekā 190 000 nigēriešu, kas aizbēguši uz kaimiņvalstīm.

Nigērijas armija turpināja nežēlīgi apspiest nemierus. 2015. gada jūnijā publicētajā ziņojumā *Amnesty International* lēsa, ka Nigērijas armija pretlikumīgi ir nogalinājusi vairāk nekā 1 200 cilvēku, savukārt 7 000 vīriešu un zēnu ir miruši militārajās apcietinājuma iestādēs. Ziņojumā tika aicināts veikt izmeklēšanu par augsta ranga Nigērijas virsnieku pastrādātajiem kara noziegumiem. Lielas bažas raisa arī ziņas par to, ka Nigērijas armija 2015. gada decembrī Zarijā, Kadunas štatā, iespējams, ir masveidā nogalinājusi Nigērijas Islāma kustības grupai piederošo šiītu musulmaņu protestētājus. Nigērijas armija tika asi kritizēta arī pēc vardarbīgajām sadursmēm Kadunas štata ziemeļdaļā esošajā Zarijas pilsētā 2015. gada decembrī, kuru rezultātā EĀDD runaspersona nāca klajā ar paziņojumu, aicinot veikt rūpīgu izmeklēšanu, lai identificētu atbildīgās personas un liktu tām stāties tiesas priekšā. Saskaņā ar *Amnesty International* vēlāk – 2016. gada aprīlī – publiskotu ziņojumu pēc sadursmēm starp Nigērijas Islāma kustības locekļiem un Nigērijas armiju tika nogalināti vairāk nekā 350 cilvēki.

Nigērijā problēmas joprojām rada arī bērnu tiesību pārkāpumi. Saskaņā ar pētījuma par vardarbību pret bērniem Nigērijā secinājumiem 60 % Nigērijas bērnu, kas jaunāki par 18 gadiem, ir piedzīvojuši kādu no fiziskās, emocionālās vai seksuālās vardarbības veidiem. Šis pētījums par vardarbību pret bērniem Nigērijā, ko publicēja 2015. gadā un ko atbalstīja ES, bija pats pirmais šāda veida pētījums Rietumāfrikā. Turklāt ANO ĢS gada ziņojumā par bērniem un bruņotiem konfliktiem *Boko Haram* ir iekļauts to vienību sarakstā, kas vervē vai izmanto bērnus, nogalina vai sakropļo bērnus, izvaro bērnus vai veic cita veida seksuālo vardarbību pret tiem, vai iesaistās uzbrukumos skolām un/vai slimnīcām.

Zināms progress tika panākts likumdošanas jomā: vēl pirms 2015. gada maijā bijušais prezidents *Goodluck Jonathan* nolika pilnvaras, tika ieviesti vairāki daudzsološi likumi, tostarp likums par kriminālo tiesvedību, ar kuru nosaka vispārēju satvaru šā sektora pārveidošanai, un likums par vardarbības pret cilvēkiem aizliegumu, kurā risināti jautājumi par vardarbību pret sievietēm un meitenēm. Likumi par spīdzināšanas aizliegumu un par personām ar invaliditāti ir noslēguma stadijā Nacionālajā asamblejā.

Tā kā līdz 11. novembrim nebija iecelta un nestrādāja jaunā valdība, 2015. gadā nevarēja sarīkot nevienu oficiālu ES un Nigērijas ministru dialogu vai ES un Nigērijas cilvēktiesību dialogu. Taču vietējā ES darba grupa cilvēktiesību jautājumos regulāri rīkoja tikšanās un uzaicināja vairākus cilvēktiesību aktīvistus un speciālistus, lai turpinātu attiecību veidošanu ar pilsonisko sabiedrību.

Turklāt 2015. gadā ES un tās dalībvalstis veica vairākus pasākumus – uz vietas un galvenās pārvaldes līmenī –, lai panāktu turpmāku progresu cilvēktiesību un demokrātijas jomā. Ārlietu padome 2015. gada 9. februārī nāca klajā ar secinājumiem par *Boko Haram* nemieriem, un tika publicēti daudzi AP/PV un runaspersonas paziņojumi par vēlēšanām, par *Boko Haram* veiktajiem nāvējošajiem uzbrukumiem un par apžēlošanu uz nāvi notiesātajiem. Eiropas Parlamentā steidzamības kārtā rīkotās debatēs Nigērija 2015. gadā tika apspriesta divas reizes: janvārī pievērsās zvērībām Nigērijas ziemeļos, un oktobrī – sliktajam stāvoklim, kādā ir bērni, kurus skāruši pašlaik notiekošie nemieri. Ar *EIDHR* starpniecību tika uzsākts jauns projekts, lai papildus bezmaksas juridisko pakalpojumu sniegšanai uz nāvi notiesātajiem vai tiem, kam draud nāvessoda piespriešana, veicinātu likuma par nāvessoda moratoriju pieņemšanu un turpinātu stratēģiskas kampaņas par nāvessoda atcelšanu. 2015. gadā tika uzsākti vēl četri *EIDHR* projekti, kas vērsti uz bērnu tiesībām. Nigērijas Ārlietu ministrijai tika iesniegti ES demarši, lai atbalstītu ES prioritātes un iniciatīvas, jo īpaši tās, kas noteiktas 29. Cilvēktiesību padomes sanāksmē. Atzīmējot 2015. gada Starptautisko cilvēktiesību dienu, Francija un ES delegācija rīkoja pasākumu par vardarbību pret sievietēm un meitenēm, kurā demonstrēja filmu "*The Man Who Mends Women*" un kā viens no runātājiem aktīvi piedalījās Saharova balvas ieguvējs *Hauwa Ibrahim*.

Ruanda

Galvenais pozitīvais notikums cilvēktiesību jomā 2015. gadā bija oficiāla Konvencijas pret spīdzināšanu fakultatīvā protokola (*OPCAT*) ratifikācijas instrumenta deponēšana 2015. gada 1. jūlijā (stāšanās spēkā 2015. gada 30. jūlijā). Lai gan tagad vēl ir jāizveido valsts preventīvais mehānisms, *OPCAT* ratifikācija, kas paver ceļu oficiālai starptautiskai uzraudzībai, ir būtiska oficiāla Ruandas apņemšanās novērst tādus cilvēktiesību pārkāpumus kā spīdzināšana.

Kā minēts valsts 2015. gada vispārējā regulārā pārskata veikšanas laikā, ar cilvēktiesībām saistītas problēmas saglabājas vārda brīvības un plašsaziņas līdzekļu brīvības, pilsoniskās sabiedrības attīstības, biedrošanās brīvības un citās ar politiskajām tiesībām saistītās jomās. 2013. gada likums par plašsaziņas līdzekļiem tagad ir pienācīgi jāīsteno tā, lai reglamentāciju primāri nodotu neatkarīgai struktūrai, nevis valdībai. Vārda brīvība tiktu nostiprināta vēl vairāk, ja tiesību akti – un to īstenošana, kuru veic valsts, – būtu vērsti uz personas tiesību aizsardzību, nevis vārda brīvības ierobežošanu un kontrolēšanu. Neskatoties uz iepriekšējo reformu un valdības centieniem ieviest lielāku pārredzamību, tiesiskais regulējums attiecībā uz nevalstiskajām organizācijām joprojām ir apgrūtinošs un traucē valstī veidoties dinamiskai pilsoniskajai sabiedrībai, kas spēj veicināt politisko dialogu, pakalpojumu sniegšanu un darbvietu radīšanu. 2015. gadā bija vairāki gadījumi, kad pilsoniskās sabiedrības organizācijas nevarēja reģistrēties.

2015. gadā ES cilvēktiesību jautājumos turpināja sazināties ar valdību, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, cilvēktiesību aizstāvjiem un citām ieinteresētajām personām, izmantojot gan politisko dialogu, gan praktiskus pasākumus. Politiskajā dialogā (ĀKK un ES Kotonū nolīguma 8. pants), kas joprojām ir galvenā platforma attiecību veidošanai ar valdību šajā jomā, 2015. gadā galvenā uzmanība tika pievērsta Ruandas konstitūcijas pārskatīšanas procesam un jautājumiem par plašsaziņas līdzekļiem un vārda brīvību, pilsonisko sabiedrību un biedrošanās brīvību, kā arī citiem cilvēktiesību jautājumiem. Tika panākta vienošanās, ka 2016. gadā ES un Ruandas valdība to turpinās, mērķtiecīgāk iesaistoties 2015. gada VRP ieteikumu īstenošanā.

Papildus 8. panta politiskajam dialogam ES par konkrētiem cilvēktiesību jautājumiem, piemēram, plašsaziņas līdzekļiem un aizturēšanas gadījumiem, sazinājās arī ar attiecīgajiem valdības ministriem. ES īpašais pārstāvis cilvēktiesību jautājumos *Stavros Lambrinidis*, kurš Ruandu 2015. gadā apmeklēja, lai piedalītos ES un ĀS cilvēktiesību dialogā, izmantoja šo iespēju, lai iestātos par to, ka Ruanda kļūst par Starptautiskās Krimināltiesas dalībvalsti, un aicinātu valsti paplašināt iespējas izmantot vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvību. ES nāca klajā ar vietējiem paziņojumiem par vārda brīvību (Pasaules preses brīvības dienā 2015. gada martā) un ar konkrētāku paziņojumu par plašsaziņas līdzekļu brīvību – 2015. gada jūnijā pēc tam, kad *BBC* pārraides Kiņasungvē bija apturētas uz nenoteiktu laiku.

Nevalstiskā līmenī ES rīkoja ikmēneša sanāksmes ar cilvēktiesību aizstāvjiem, tostarp par tādiem jautājumiem kā VRP process, biedrošanās brīvība un aizturēšanas jautājumi, kā arī *ad hoc* sanāksmes ar citiem pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem. Ņemot vērā nesen izstrādāto ES ceļvedi attiecību veidošanai ar pilsonisko sabiedrību, šādām sanāksmēm būtu jākļūst strukturētākām.

Praktiski ES arī sniedza finansiālu atbalstu *Ligue des Droits de la personne dans la région des Grands Lacs* (Līga personu tiesībām Lielo ezeru reģionā), lai sagatavotu VRP ēnu ziņojumu, un izsludināja uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības un cilvēktiesību organizācijas. Pilsoniskās sabiedrības atbalsta jomā galvenā uzmanība uzaicinājumā tika pievērsta budžeta pārredzamībai un iedzīvotāju līdzdalībai politikas īstenošanas uzraudzībā, kopienu radiostaciju spēju veidošanai un brīvas informācijas plūsmas starp valdību un citām ieinteresētajām personām paplašināšanai. Cilvēktiesību jomā galvenā uzmanība uzaicinājumā tika pievērsta iedzīvotāju dalībai demokrātijas un vēlēšanu procesos, aizturēto tiesībām, tostarp juridiskās palīdzības pieejamībai kriminālās justīcijas sistēmā, un alternatīviem pasākumiem, ar kuriem varētu aizstāt aizturēšanu pirmstiesas un pēctiesas posmā. ES un dalībvalstu vēstniecības arī atbalstīja vairākus projektus, lai Ruandā stiprinātu plašsaziņas līdzekļus, šim nolūkam veidojot pašregulējuma struktūras – Ruandas Plašsaziņas līdzekļu komisijas – spējas, atbalstot debašu radioraidījumus par politiskiem jautājumiem un atbalstot kopienu radiostacijas, kas iesaista iedzīvotājus.

Santome un Prinsipi

Starp ES prioritātēm Santomē un Prinsipi attiecībā uz cilvēktiesībām un demokrātiju ir starptautisko cilvēktiesību nolīgumu ratificēšana, atbalsta pasākumi tieslietu sistēmai, policijas spēku sliktas izturēšanās izskaušana, centieni apkarot korupciju un izpratnes veicināšana par to, ka ir jāapkaro diskriminācija. 2015. gadā valdība veica vairākus pozitīvi vērtējamus pasākumus, lai šajos jautājumos panāktu progresu. Piemēram, 2015. gada 5. novembrī Santome ratificēja ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām. ES šo svarīgo notikumu atzinīgi novērtēja, izmantojot ES vietēju paziņojumu.

2015. gada oktobrī par Santomi un Prinsipi tika veikts otrais vispārējais regulārais pārskats (VRP). Pārskatā tika atzīts kopš iepriekšējā VRP 2011. gadā panāktais progress, un valsts tika mudināta ratificēt arī citus cilvēktiesību instrumentus.

Santomi pēdējos gados ir skārušas atkārtotas izmaiņas pārvaldē, jo secīgas valdības no četriem gadiem, uz kuriem tās pilnvarotas, caurmērā ir bijušas pie varas divus gadus. Šķiet, ka šo tendenci izmainīja 2014. gada vēlēšanas, kuru rezultātā pie varas nāca valdība, kuru atbalstīja Nacionālās asamblejas vairākums (60 %). Jāpiemin arī fakts, ka kopš 1990. gada šī ir otrā valdība, kurai ir Nacionālās asamblejas vairākuma atbalsts. Šī politiskā stabilitāte ir uzskatāma par labu iespēju valdībai risināt tādus ilgi novārtā atstātus jautājumus kā valsts cilvēktiesību iestādes izveide atbilstoši Parīzes principiem un turpmāka sieviešu un bērnu cilvēktiesību aizsardzība.

Valstij no *EIDHR* tika piešķirti EUR 150 000. Uzaicinājums iesniegt priekšlikumus tika izsludināts 2015. gada pirmajā pusē, un galvenā uzmanība tika pievērsta cīņai pret diskrimināciju dzimuma dēļ un sieviešu līdzdalības sociālajā, ekonomiskajā un sabiedriskajā dzīvē uzlabošanai. 2015. gada decembrī tika parakstīts līgums ar vietējo NVO, un projekts papildinās pašreizējo iniciatīvu par vardarbības, kas saistīta ar dzimumu, novēršanu.

Senegāla

Senegālas vispārējā cilvēktiesību situācija ir apmierinoša. Tomēr sieviešu, bērnu un LGBTI tiesības joprojām rada bažas. 2015. gadā ES gan publiskajā diplomātijā, gan attīstības sadarbībā iesaistījās ar pasākumiem, kuri bija vērsti uz šīm jomām, kā arī uz nesodāmību, atbalstu miera procesam Kazamansas reģionā un biedrošanās un vārda brīvību. Šīs prioritātes tika izskatītas arī politiskajā dialogā un īpašās sanāksmēs ar nozaru ministrijām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

Tiesību akti ģimenes, krimināltiesību un darba tiesību jomā joprojām ir diskriminējoši attiecībā pret sievietēm, un tie traucē viņām izmantot sociālās un ekonomiskās tiesības. Joprojām problemātiska ir veselības aprūpes (tostarp drošu abortu), izglītības, nodarbinātības, zemes, kredītu un tiesu pieejamība, jo īpaši lauku apvidos. Saglabājas seksuāla vardarbība pret sievietēm, tostarp kaitīgas ieražas, piemēram, sieviešu dzimumorgānu kropļošana un agrīna laulība. Joprojām slikti tiek īstenoti aizsardzības pasākumi, jo īpaši tiesību akti par paritāti un pret sieviešu dzimumorgānu kropļošanu. Iestādes ir izrādījušas vēlmi pieņemt likumu, kas ierobežotā skaitā gadījumu ļautu veikt medicīnisku abortu.

2015. gadā pasliktinājās bērnu ubagu (*talibés*), kuri apmeklē korāna skolas (*daaras*), stāvoklis. Neskatoties uz vairākiem vardarbīgiem *talibés* nāves gadījumiem visā valstī, saukšana pie atbildības joprojām bija minimāla. Situācija saistībā ar 2013. gada likumprojektu, kura mērķis bija reglamentēt un modernizēt *daaras*, ir neskaidra. Tomēr valdība pastiprina centienus atjaunot *daaras* un uzlabot mācīšanas kvalitāti.

Jūnijā 8. panta dialoga laikā ES uzsvēra vajadzību īstenot esošos tiesību aktus un ieteikumus attiecībā uz sieviešu un bērnu tiesībām. Lai atzīmētu 2015. gada Starptautisko sieviešu dienu, ES delegācija piedalījās apaļā galda diskusijā par plašsaziņas līdzekļu lomu dzimumu līdztiesības veicināšanā, kuru rīkoja vietējās NVO. Delegācija arī nāca klajā ar demaršu saistībā ar vardarbību pret sievietēm un bērniem, īpašu uzmanību pievēršot bērnu laulībai, agrīnai un piespiedu laulībai un sieviešu dzimumorgānu kropļošanai. Attīstības sadarbības jomā tika piešķirti EUR 4,2 miljoni, lai stiprinātu PSO spējas aizsargāt un atbalstīt bērnu tiesības un palielināt informētību par tām.

Attiecībā uz cīņu pret nesodāmību – Dakārā Āfrikas Ārkārtas palātā sākās vēsturiskais process pret bijušo Čadas prezidentu *Hissène Habré* par kara noziegumiem, noziegumiem pret cilvēci un spīdzināšanu.

Vietējā līmenī –Augstākā tiesa apstiprināja sešu gadu cietumsodu un prāvu sodanaudu par nelikumīgu iedzīvošanos, kuru īpašā pretkorupcijas tiesa (*Cour de repression de l'enrichissement illicite*, *CREI*) bija piespriedusi *Karim Wade* (bijušā prezidenta *Abdoulaye Wade* dēls un bijušais ministrs). Reaģējot uz ANO un daudzu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pausto kritiku par to, kā *CREI* ievēro starptautiskos juridiskos standartus, likumību un leģitimitāti, valdība paziņoja par savu nodomu izveidot apelācijas palātu.

2015. gadā valdība pastiprināja centienus samazināt pirmstiesas apcietinājuma termiņus un uzlabot ieslodzījuma apstākļus, šim nolūkam izmantojot projektus būvēt jaunus cietumus un apmācīt cietumu personālu. Tiek izstrādāts likums, ar kuru tiek nostiprinātas tiesības uz jurista palīdzību civillietās.

Starp ES darbībām, kas attiecas uz cīņu pret nesodāmību, bija dalība *Hissène Habré* tiesas procesa koordinācijas komitejā, finansiālas palīdzības sniegšana, lai stiprinātu Senegālas tiesiskumu (tiesas, cietumi, apmācība, informētības veicināšana), un finansējuma spēju veidošana Senegālas Revīzijas palātai. ES nodrošināja vairāk nekā EUR 400 000, lai sniegtu atbalstu valsts krāpniecības un korupcijas apkarošanas birojam tādās jomās kā apmācība, informētības palielināšana, komunikācija un izmeklēšana.

2015. gadā prezidents *Macky Sall* atkārtoti pauda atbalstu homoseksualitātes kriminalizācijai. Kopumā Senegālā turpinās LGBTI diskriminācija, vajāšana un stigmatizācija. Plaši izplatītās homofobijas, fanātiskās policijas un bieži pārāk konservatīvo tiesu rezultātā homoseksuāliem vīriešiem tiek piespriests vairāk sodu, un tie ir stingrāki. Turklāt tiesas procesiem par viendzimuma attiecībām ir raksturīgi dažādi pamata procesuālo garantiju pārkāpumi, zemas prasības attiecībā uz pierādījumiem un publiska neslavas celšana. Citas satraucošas tendences ir arī cilvēktiesību organizāciju arvien stiprākā nevēlēšanās publiski aizstāvēt LGBTI tiesības, arvien homofobiskākā retorika un islāma NVO darbība.

Stāvoklis Kazamansas reģionā, kuru skar ilgstošs neliela apjoma separātistu konflikts, kopumā gada laikā ir uzlabojies. Miera process joprojām ir trausls, tomēr iestādes vēl arvien ir apņēmušās to īstenot. ES miera procesu atbalstīja ar programmu EUR 3 miljonu apmērā no Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta. Turklāt ES Kazamansas reģiona attīstību turpināja atbalstīt ar Eiropas Attīstības fonda starpniecību par kopējo summu EUR 35 miljoni.

Jauns prezidenta dekrēts pastiprināja kontroli pār NVO, primāri tās definējot kā pakalpojumu sniedzējas, kuru budžets un darbības ir iepriekš jāapstiprina, ņemot vērā valdības attīstības politiku. ES un vairākas dalībvalstis apstiprināja ceļvedi sakaru veidošanai ar Senegālas PSO. Ceļveža mērķis ir sekmēt dialogu un konstruktīvas attiecības starp Senegālas iestādēm un šīm organizācijām un stiprināt to spējas.

Attiecībā uz preses brīvību – tāpat kā iepriekšējos gados, vairākos gadījumos žurnālisti tika aizturēti par preses nodarījumiem un pēc tam atbrīvoti. Prezidents *Sall* atsauca savu atbalstu preses kodeksa projektam, ar kuru kriminālatbildība par šādiem nodarījumiem tiek atcelta, un likums parlamentā ir nogrimis aizmirstībā.

Seišelu Republika

Attiecībās ar Seišelu Republiku starp ES mērķiem cilvēktiesību un demokrātijas jomās ir vēlēšanu reformu procesa nostiprināšana, VRP īstenošanas turpināšana un atbalsta sniegšana starptautisku konvenciju un līgumu īstenošanai vietējā mērogā.

Prezidenta vēlēšanas 2015. gada decembrī apliecināja Seišelu demokrātiskā brieduma augsto pakāpi. Tās notika mierīgā, organizētā un pārredzamā veidā, tajās bija lielāka konkurence nekā jebkad agrāk – seši kandidāti.

ES ar Seišelām dažādos formātos turpināja iesaistīties diskusijās par cilvēktiesībām un demokrātiju, tostarp 2015. gada jūlijā atsāktajā politiskajā dialogā saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu.

ES ir vairākkārtīgi atkārtojusi aicinājumu par to, ka ir jāuzlabo demokrātiskā vide, galveno uzmanību pievēršot vēlēšanu procesa nostiprināšanai un tiesību normu grozīšanai, lai stiprinātu pulcēšanās brīvību, vārda brīvību, preses brīvību, sieviešu diskriminācijas aizliegumu un bērnu tiesību aizsardzību.

Sjerraleone

Kopš pilsoņu kara beigām Sjerraleone cilvēktiesību jomā ir panākusi apsveicamu progresu. Tomēr joprojām pastāv būtiskas problēmas. ES mērķi cilvēktiesību jomā ietver nāvessoda atcelšanu, dzimumu līdztiesību, pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, pret bērnu darbu un ekspluatāciju vērstu tiesību aktu īstenošanu, nabadzības samazināšanu un tiesu iestāžu, veselības aprūpes un izglītības uzlabotu pieejamību. Joprojām uzmanība ir jāpievērš to cilvēku tiesībām, kurus skārusi liela apjoma zemes nomāšana un ieguves rūpniecība. Saistībā ar Sjerraleones dalību Cilvēktiesību padomē ES ar valdību apsprieda starptautiskus cilvēktiesību jautājumus un turpināja atbalstīt projektus ar mērķi šajā valstī veicināt pamattiesības.

2015. gadā cilvēktiesību stāvokli lielā mērā noteica Ebolas vīrusslimības uzliesmojums. Tas paņēma lielu daļu no valsts finanšu resursiem un cilvēkresursiem, un pastāv viedoklis, ka tas negatīvi ietekmēja ekonomiskās un sociālās tiesības. Tomēr ar Ebolas vīrusslimību saistītais ārkārtas stāvoklis valstī un ļoti plašās izpildvarai piešķirtās pilnvaras neizraisīja plašākus cilvēktiesību pārkāpumus, izņemot dažus vietēja rakstura incidentus.

Trešo gadu būdama ANO Cilvēktiesību padomes locekle, valsts turpināja konstruktīvu rīcību. Iepriekšējais vispārējais regulārais pārskats notika 2011. gadā, un Sjerraleone gatavojas jaunai salīdzinošai izvērtēšanai 2016. gada janvārī. Valdība akceptēja 126 no 129 ieteikumiem; savukārt trīs ieteikumi, kas attiecas uz seksuālo orientāciju un paražām, tika pieņemti zināšanai.

2015. gada 2. jūlijā parlaments ratificēja Āfrikas Cilvēktiesību un tautu tiesību hartas protokolu par sieviešu tiesībām Āfrikā, ko pazīst ar nosaukumu "Maputu protokols". Apspriedēs parlamentā valdības un parlamenta pārstāvji atzīmēja, ka nav nodoma nekavējoties īstenot pārmaiņas attiecībā uz kaitīgām tradicionālām paražām, piemēram, sieviešu dzimumorgānu kropļošanu. Būtu vajadzīga stingrāku tiesību aktu īstenošana un uzlabota tiesu iestāžu pieejamība seksuālu un ar dzimumu saistītu vardarbību pārdzīvojušām personām. NVO organizēja kampaņas, lai apturētu sieviešu dzimumorgānu kropļošanas paražu meitenēm līdz 18 gadu vecumam.

2015. gada 5. novembrī Sjerraleones Cilvēktiesību komisija (*HRCSL*), kuru atbalstīja Apvienotā Karaliste un Īrija, iesniedza ziņojumu Āfrikas Cilvēktiesību un tautu tiesību komisijai tās 57. sesijā Bandžulā. Sjerraleone izpildīja savu saskaņā ar Āfrikas hartu noteikto ziņošanas pienākumu pirmo reizi, kopš to 1981. gada 27. jūnijā pieņēma Āfrikas vienotības organizācijā.

Vairākkārt izsludinātā apspriede par Kriminālprocesa likumu Parlamentā norisinās veiksmīgi, taču likuma ieviešana vēl stāv priekšā. Minētais likums dos iespēju galvenajam tiesnesim izdot rīkojumus politiskos jautājumos – piemēram, par atbrīvošanu pret galvojumu un notiesāšanu – un samazināt tiesās uzkrājušos neizskatīto lietu skaitu un pirmstiesas apcietinājumā esošo cilvēku skaitu.

Neslavas celšanas, noziedzīgas apmelošanas un musināšanas aspekti 1965. gada Sabiedriskās kārtības likumā joprojām tiek izmantoti, lai apcietinātu un aizturētu žurnālistus. Joprojām nav rasts risinājums saistībā ar radio žurnālistu *David Baryoh*, kuru vairākkārt arestēja un aizturēja un kura pasi konfiscēja iestādes. Viņš ir iesniedzis lietu Frītaunas Augstākajā tiesā, apstrīdot Neatkarīgās plašsaziņas līdzekļu komisijas (*IMC*) pieņemto lēmumu uz nenoteiktu laiku apturēt radio programmu "*Monologue*".

2015. gadā Finanšu un ekonomiskās attīstības ministrija sāka izstrādāt jaunu NVO politiku. Pastāv bažas, ka jaunās politikas rezultātā pastiprināsies kontrole pār Sjerraleones pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbību, proti, pilsoniskās sabiedrības organizācijas tiks nepamatoti noslogotas ar pārlieku apgrūtinošām administratīvajām prasībām, un tādējādi praksē tiks ierobežotas to operatīvās spējas. Cenšoties risināt dažus no šiem jautājumiem, valdība tika lobēta nodrošināt to, lai izstrādes process būtu atvērtāks pilsoniskās sabiedrības locekļu viedokļiem. Process joprojām norisinās.

Cilvēktiesības – kopā ar konkrētiem pasākumiem, ar ko atbalsta dzimumu līdztiesību un izglītību kā būtisku ieguldījumu nabadzības samazināšanā, – ietilpst valsts labklājības programmā (2013.–2018. gadam), kuru valdība izsludināja 2013. gada jūlijā. ES atbalsta šo procesu. Ar ANO Attīstības programmas pārvaldīta kopfonda starpniecību tā atbalsta arī konstitūcijas pārskatīšanas procesu, kas vērsts uz iekļaujošāku demokrātiju, sociālās kohēzijas sekmēšanu, konfliktu novēršanas instrumentiem un cilvēktiesību labāku aizsardzību. Termiņš, kad Konstitūcijas pārskatīšanas komitejai jāiesniedz ziņojums valdībai un parlamentam, Ebolas vīrusslimības dēļ tika pārcelts uz 2016. gada martu, un paredzēts, ka 2017. gada rudenī notiks referendums.

Ar politiskā dialoga un plašsaziņas līdzekļu starpniecību ES turpina atbalstīt bērnu tiesības, jo īpaši jautājumā par bērnu, agrīnu un piespiedu laulību, un tiesības uz izglītību / meiteņu izglītību. Izglītības, zinātnes un tehnoloģiju ministrija turpina īstenot politiku, saskaņā ar kuru meitenēm grūtniecēm aizliedz apmeklēt vispārējo izglītību un kārtot valsts eksāmenus. 2015. gadā tika izveidots Īrijas un Apvienotās Karalistes atbalstīts pagaidu projekts, lai ļautu meitenēm grūtniecēm turpināt izglītību, un turpinās lobēšana, lai aizliegumi tiktu atcelti. Ar bērnu tiesību projekta starpniecību ES delegācija stiprina Sjerraleones Bērnu tiesību koalīcijas un bērnu tīklu spējas iestāties par bērnu tiesību veicināšanu un aizsardzību valsts un vietējā līmenī un pārraudzīt to.

Turpinās arī projekts, ar kuru ES veicina pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un sociālo dialogu, pielāgojot darba tiesības starptautiski atzītām darba ņēmēju pamattiesībām. Šis projekts ir cieši saistīts ar nesenajām valdības stratēģijām, kas paredzētas, lai pievērstos darbvietu veidošanai un sieviešu un jauniešu tiesībām, kā izklāstīts labklājības programmā.

Somālija

Somālija lēnām atgūstas no desmitgadēm ilga konflikta un anarhijas, un stāvoklis cilvēktiesību jomā joprojām ir īpaši kritisks. Neskatoties uz centieniem uzlabot situāciju, 2015. gadā turpinājās plaša apjoma cilvēktiesību pārkāpumi, tostarp sodīšana ar nāvi bez tiesas sprieduma, vardarbība pret sievietēm un bērniem, bērnu tirdzniecība, uzbrukumi žurnālistiem un vārda brīvībai, patvaļīga aizturēšana un nāvessoda izmantošana. Drošības situācija joprojām ir kopumā nestabila, lai arī Somālijas iestādes un Somālijas Nacionālā Armija, kuru atbalsta Āfrikas Savienības misija Somālijā (*AMISOM*), turpināja centienus sakaut nemiernieku grupējumu *Al-Shabaab* un, cik vien iespējams, ierobežot galvenokārt ar *Al-Shabaab* teroristu organizāciju saistītus liela apmēra cilvēktiesību pārkāpumus. Kopumā cilvēktiesību situācija joprojām būs cieši saistīta ar politiskajām norisēm un drošības situāciju valstī.

Cilvēktiesību jautājumu darba grupu (*HRWG*) 2015. gadā vadīja Zviedrija un Dānija. Papildus ES un tās dalībvalstīm darba grupā piedalās arī Norvēģija, Šveice un ASV. *HRWG* visu 2015. gadu uzturēja sakarus ar partneriem no Somālijas un starptautiskiem partneriem. 2015. gada jūnijā tā organizēja kopīgas sanāksmes Mogadīšo, lai apmainītos viedokļiem ar partneriem un lai sniegtu kopīgus vēstījumus. 2015. gada 10. decembrī *HRWG* arī izdeva paziņojumu presei, lai atzīmētu Cilvēktiesību dienu.

2015. gada laikā ES ar vispārīgo mērķi uzlabot iekļaujošu, taisnīgu un atbildīgu drošības un aizsardzības veidu pieejamību visiem Somālijas iedzīvotājiem pievērsās tiesiskumam, iespējai vērsties tiesu iestādēs un cīņai pret nesodāmību, tādējādi palīdzot veidot tādu vidi, kas būtu labvēlīga cilvēktiesību ievērošanai. Tas ietvēra mobilo tiesu izmantošanu, juridiskās palīdzības sniegšanu, strīdu izšķiršanu tradicionālā ceļā, policijas un ieslodzījuma vietu darbinieku apmācību, tiesu infrastruktūras atjaunošanu un publisko un individuālo diplomātiju. ES iestājās arī par vārda brīvību un plašsaziņas līdzekļu brīvību, piemēram, atbalstot aizturētos žurnālistus.

Saskaņā ar cilvēktiesību stratēģiju attiecībā uz konkrētām valstīm ES ir bijusi demokratizācijas procesa atbalstītāju pirmajās rindās Puntlendā un Somālilendā ar mērķi palielināt valsts iestāžu efektivitāti un pārskatatbildību. Turklāt ES finansē vēlētāju reģistrāciju un tehnisko atbalstu, tādējādi aktīvi atbalstot to, lai 2017. gada martā plānotās Somālilendas vēlēšanas būtu uzticamas un iekļaujošas.

ES līdz ar ANO ir arī bijusi vadoša loma, cenšoties panākt uzticamu un iekļaujošāku vēlēšanu procesu, lai ievēlētu jaunu parlamentu un prezidentu 2016. gadā. No Somālijas iestādēm cita starpā tika prasīts pildīt savu apņemšanos 30 procentus vietu abās parlamenta palātās rezervēt sievietēm. Ir atzīts, ka principa "katram cilvēkam pa vienai balsij" piemērošana 2016. gada vēlēšanās Somālijā nebūs iespējama, bet ka 2016. gada procesā būs paplašināts elektorāts, kam vajadzētu būt solim ceļā uz vēlēšanām, kurās piemērots princips "katram cilvēkam pa vienai balsij" 2020. gadā.

Neatrisinātās konflikta situācijas dēļ 2015. gadā bija vairāki smagi civiliedzīvotāju upuru gadījumi, taču, lielā mērā pateicoties ES iesaistei, *AMISOM* tika izveidota Civiliedzīvotāju zaudējumu izsekošanas, analīzes un reaģēšanas vienība. Bērnu tiesību atbalstam ES turpināja centienus novērst bērnu tirdzniecību, vēršoties pie vietējām iestādēm, politikas veidotājiem, policijas, imigrācijas ierēdņiem un skartajām kopienām. Turklāt turpinājās ES centieni novērst vardarbību pret bērniem un apturēt rupjus bērnu tiesību pārkāpumus, sniedzot atbalstu Somālijas valdības rīcības plāniem izbeigt bērnu kareivju vervēšanu un izmantošanu un izbeigt bērnu nonāvēšanu un sakropļošanu.

2015. gada janvārī Somālija ratificēja Konvenciju par bērna tiesībām, kas sākotnēji tika parakstīta 2002. gadā. Ratifikācijas instrumentu 2015. gada oktobrī deponēja ANO.

Turklāt, ņemot vērā, piemēram, *Human Rights Watch* 2014. gada septembra ziņojumu par seksuālu vardarbību Somālijā no *AMISOM* spēku puses, ES pievērsās arī vardarbībai un seksuālai vardarbībai pret sievietēm, uzturot ciešus kontaktus ar ĀS un iesniedzot vairākus demaršus.

Ņemot vērā valsts iedzīvotāju augsto atbalstu nāvessodam, Somālijā ir grūti aģitēt pret nāvessodu. Visa 2015. gada gaitā ES ieņēma principiālu nostāju attiecībā uz nāvessoda piemērošanu Somālijā. ES misiju vadītāji publiski kritizēja to, ka Somālilendā 2015. gada martā tika izbeigts vairākus gadus ilgušais nāvessoda piemērošanas *de facto* moratorijs. 2015. gadā Somālilendā netika izpildīti papildu nāvessodi. Arī Somālilendas cilvēktiesību aktīvists *Guled Jama* publiski uzstājās pret nāvessodu izpildi un pēc tam tika apcietināts. ES delegācija un vairākas dalībvalstis iestājās par viņa aizstāvību Somālilendas iestādēs, un vēlāk *Guled Jama* tika atbrīvots no apcietinājuma. Izmantojot *EIDHR* ārkārtas līdzekļus, ES palīdzēja evakuēt *Guled Jama* no Somālilendas, ļaujot viņam atkopties Eiropā un dodot iespēju veikt propagandas un lobēšanas pasākumus vairākās ES valstu galvaspilsētās.

Pasaules un Eiropas dienā pret nāvessodu ES misiju vadītāji nāca klajā ar paziņojumu presei par nāvessodu Somālijā, pievēršoties arī tiesību aktos paredzētajai kārtībai, kara tiesu izmantošanai un nepieciešamībai īstenot nāvessoda moratoriju saskaņā ar jaunākajā 2011. gada vispārējā regulārajā pārskatā (VRP) izklāstītajām saistībām.

Somālija ir gatava VRP procesam 2016. gadā, kura sagatavošanas darbā Somālijas federālā valdība ir konstruktīvi iesaistījusies.

2015. gadā ES delegācija ar *EIDHR* palīdzību noslēdza līgumus par jaunu pasākumu kopumu (kas sāksies 2016. gadā), kas konkrēti vērsts uz saikni starp cilvēktiesībām un drošību. Viens no galvenajiem mērķiem ir uzlabot cilvēktiesību aktīvistu un organizāciju kontaktus ar valdību, iesaistot arī policiju, praktizējošus juristus un tiesu iestādes, lai sniegtu kvalitatīvus, atbildīgus un tiesībās balstītus drošības un drošuma pakalpojumus seksuālas vardarbības un ar dzimumu saistītas vardarbības upuriem un tādējādi izbeigtu nesodāmības gaisotni, kas valda ap šādu noziegumu veicējiem.

Dienvidāfrika

Dienvidāfrikas iespaidīgajā un progresīvajā konstitūcijā ir paredzēta cilvēktiesību un galveno politisko brīvību aizsardzība. Demokrātijas institūti kopumā darbojas labi, un pastāv kontroles un līdzsvara sistēma. Tiesu iestādes ir neatkarīgas savā darbībā, un plašsaziņas līdzekļiem un pilsoniskajai sabiedrībai ir iespēja brīvi paust savus uzskatus.

Diemžēl, neraugoties uz Dienvidāfrikas ambiciozo tiesisko regulējumu un valdības centieniem, daudzas no šīm tiesībām pastāv tikai "uz papīra". Dienvidāfrikai ir smags vēsturiski izveidojies vienlīdzības trūkuma un diskriminācijas mantojums, kas daudzējādā ziņā vēl arvien nav pārvarēts, kā arī ekonomiskas problēmas un nepietiekamas spējas, kas kopumā veicina nevienlīdzīgas iespējas, sociālu spriedzi un vardarbīgu atbildes reakciju, kas nesamērīgi ietekmē sievietes un meitenes.

ES un tās dalībvalstis tradicionāli ir atbalstījušas integrētu cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību Dienvidāfrikā, apvienojot tehnisko un finansiālo atbalstu, sabiedrības iesaistīšanu un politisko dialogu. Finansiālu atbalstu sniedz galvenokārt no Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) un finanšu instrumenta sadarbībai attīstības jomā (*DCI*). Attiecībā uz cilvēktiesību jautājumiem ES delegācija un dalībvalstis iesaistās arī publiskās diplomātijas pasākumos dažādos formātos un ar dažādiem partneriem un savu atbalstu pauž arī ar regulāriem kontaktiem, publiski paustu apņemšanos un dialogiem. Jau ilgu laiku tās sniegušas atbalstu parlamentārām iestādēm un efektīvi veidojušas attiecības ar sabiedriskām iestādēm (piemēram, sabiedrisko aizstāvi (*Public Protector*), Cilvēktiesību komisiju un Dzimumu līdztiesības komisiju) un valsts struktūrām (piemēram, Tieslietu un konstitucionālās attīstības departamentu). Attiecības ar pilsonisko sabiedrību ir stabilas, plašas un auglīgas. Tās sniedzas no mijiedarbības saistībā ar ES finansētu pasākumu īstenošanu vietējā un arī valsts līmenī līdz konsultācijām un strukturētiem dialogiem.

Trešais gadskārtējais ES un Dienvidāfrikas cilvēktiesību dialogs, kas notika Pretorijā 2015. gada 11. decembrī un kura līdzpriekšsēdētājs bija ESĪP cilvēktiesību jautājumos *Stavros Lambrinidis*, ir labs piemērs atklātām un tiešām diskusijām, kas palīdz veidot uzticēšanos un labāku sapratni par attiecīgajām nostājām. Pēc šī dialoga Dienvidāfrika mainīja savu "nē" balsojumu uz "jā" attiecībā uz ANO ĢA rezolūciju par cilvēktiesību aizstāvjiem. Dienvidāfrika arī piekrita pirms nākamā dialoga apsvērt iespēju kopā ar ES organizēt kopīgu spīdzināšanas tēmai veltītu pasākumu, plašāk sadarboties ar ES Ženēvā un Ņujorkā un rast labāku pieeju mijiedarbībai ar pilsonisko sabiedrību. ESĪP ar saviem sarunu partneriem pārrunāja arī to, cik svarīgi gan Dienvidāfrikai, gan Āfrikai plašākā nozīmē ir atbalstīt Starptautiskās Krimināltiesas darbu. Pirms trešā Dienvidāfrikas un ES cilvēktiesību dialoga ES īpašais pārstāvis cilvēktiesību jautājumos gan slēgtos, gan publiskos pasākumos atkārtoti sazinājās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, cilvēktiesību tiesnešiem un Dienvidāfrikas sabiedrību.

2015. gadā nostiprinājās attiecības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO). To ir atbalstījis ES ceļvedis iesaistei ar pilsonisko sabiedrību Dienvidāfrikā, kurā ES delegācija Dienvidāfrikā atzina nepieciešamību arī turpmāk atbalstīt pilsoniskās sabiedrības viedokli svarīgākajos politikas procesos, tostarp vairākos tādos, kas ir ES un Dienvidāfrikas stratēģiskās partnerības pamatā. Ceļvedis tapa pēc PSO semināra 2014. gada beigās, kur tikās ieinteresētās personas no Dienvidāfrikas un ES un tika izstrādāti ieteikumi vairākās ar cilvēktiesībām saistītās jomās, piemēram, attiecībā uz policijas darbu saistībā ar migrāciju, rasismu, ksenofobiju, afrofobiju, dzimumu līdztiesību un nediskrimināciju, bērnu tiesībām, personu ar invaliditāti tiesībām un pilsoniskās sabiedrības telpu. Šis seminārs nodrošināja platformu diskusijām par aktuāliem cilvēktiesību jautājumiem un par to, kā stiprināt cilvēktiesību aizsardzību un veicināšanu abās ģeogrāfiskajās teritorijās.

Iesaiste cilvēktiesību tematos 2015. gadā notika dažādos veidos. Starp tiem bija atbalsts PSO projektiem, kas finansēti no finanšu instrumenta sadarbībai attīstības jomā divpusējām programmām (tieslietas, izglītība, veselība) un *EIDHR*. Starp tiem bija arī vairāki pasākumi, kurus organizēja ES delegācija ar publiskās diplomātijas pasākumiem (tādiem kā ES cikls "Iedvesmojoši domātāji" ('*Inspiring Thinkers*') un Eiropas dienu svinības), ES partneri saistībā ar kultūras pasākumiem (piemēram, Trīs kontinentu filmu festivālu), vai arī tos īstenoja ES projektu palīdzības saņēmēji vai Dienvidāfrikas ministrijas, ar kurām ir saistīta ES delegācija un dažas ES dalībvalstis. 2015. gadā šie pasākumi bija vērsti galvenokārt uz personu ar invaliditāti tiesībām, dzimumu līdztiesību un vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, LGBTI tiesībām, migrāciju un ksenofobiju.

Papildus minētajiem pasākumiem Starptautiskajā Cilvēktiesību dienā – vienlaikus tā bija arī pēdējā diena pasākumā "16 aktīvas rīcības dienas pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu" – ES delegācija rīkoja apaļā galda diskusiju par pakalpojumiem, kādi pieejami sievietēm, kas cietušas no vardarbības. Otra diskusijas uzņēmējorganizācija bija Apvienotais dzimumu fonds (*Joint Gender Fund*), kas sniedz atbalstu tām PSO, kuras aktīvi risina ar dzimumu saistītas vardarbības problēmas Dienvidāfrikā. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kas piedāvā pakalpojumus sievietēm (piemēram, pajumti, konsultācijas un krīzes centrus izvarošanā cietušām personām), pārstāvji un Dienvidāfrikas valdības pārstāvji apzināja galvenās problēmas saistībā ar līdzekļu sagādi minētajiem pakalpojumiem cerībā, ka nākamajā gadā diskusijas turpināsies.

Attiecībā uz prezidenta *al-Bashir* vizīti Dienvidāfrikā, lai piedalītos Āfrikas Savienības samitā, ES 14. jūnijā nāca klajā ar paziņojumu, aicinot Dienvidāfriku rīkoties saskaņā ar ANO Drošības padomes Rezolūciju 1593 un izpildīt apcietināšanas orderi pret jebkuru Starptautiskās Krimināltiesas apsūdzēto personu, kura atrodas valstī. Šis jautājums tika izvirzīts arī trešajā cilvēktiesību dialogā ar Dienvidāfriku.

Dienvidsudāna

Konflikts, kurš sākās 2013. gada decembrī starp prezidentam *Salva Kiir* un viceprezidentam *Riek Machar* lojālajiem spēkiem, turpinājās arī 2015. gadā. No aprīļa līdz jūnijam šajā konfliktā atsākās intensīvas cīņas, līdz 2015. gada 26. augustā tika parakstīts Nolīgums par konflikta atrisinājumu Dienvidsudānā (*ARCISS*). *ARCISS* puses ir īstenojušas ārkārtīgi lēni; Nacionālās vienotības pārejas valdība, kurai saskaņā ar nolīgumu bija jāstājas amatā novembrī, līdz gada beigām vēl nebija izveidota.

Ir bijuši daudzi pamiera pārkāpumi, un sākušies jauni konflikti vietās, kur pirms tam valdīja miers, jo īpaši Ekvatorijās, un tie ir saplūduši ar galveno konfliktu.

Konfliktā gāja bojā daudzi tūkstoši, lai arī precīzu bojāgājušo skaitu nav iespējams noteikt. Āfrikas Savienība izveidoja izmeklēšanas komisiju attiecībā uz Dienvidsudānu, lai izmeklētu ar krīzi saistītos jautājumus, tostarp cilvēktiesību pārkāpumus. Komisijas ziņojumā, kas publicēts 2015. gada oktobrī, secināts, ka ir pietiekams pamats uzskatīt, ka konflikta laikā dažādās Dienvidsudānas daļās ir pastrādāti tādi noziegumi kā slepkavības, iznīcināšana, neselektīva civiliedzīvotāju nogalināšana, karadarbībā neiesaistītu (*hors de combat*) karavīru noslepkavošana, spīdzināšana (tostarp piespiedu kanibālisma akti), izvarošana, politiski motivēta vajāšana, bērnu kareivju piespiedu vervēšana un necilvēcīga un pazemojoša izturēšanās. Ir arī pamats uzskatīt, ka šie noziegumi ir pastrādāti plašā mērogā vai sistemātiski. Vairums zvērību tika pastrādātas pret civiliedzīvotājiem, kuri konfliktā nepiedalījās. Uzskata, ka konflikta laikā aptuveni 16 000 bērnu tika savervēti par kareivjiem. Komisija pievērsa uzmanību pastrādāto noziegumu ārkārtīgajai brutalitātei, atzīmējot liecības par cilvēkiem, kuri sadedzināti dievkalpošanas vietās un slimnīcās, par masu slepkavībām, visu vecumu sievietēm, kuras tikušas izvarotas grupveidā, un par personām, kuras nevis vienkārši nošautas, bet vispirms piekautas un tad piespiestas lēkt ugunī. Komisija atzīmēja, ka šie noziegumi varētu būt klasificējami kā noziegumi pret cilvēci vai kara noziegumi, un aicināja turpināt izmeklēšanu, lai noskaidrotu individuālo atbildību. *ARCISS* V nodaļā ir paredzēts izveidot pārejas tiesiskuma mehānismu, tostarp hibrīdtiesu, kas būtu pilnvarota veikt izmeklēšanu un saukt pie atbildības privātpersonas, kas ir atbildīgas par starptautisko tiesību aktu pārkāpumiem.

Aptuveni 1,66 miljoni dienvidsudāniešu joprojām bija iekšzemē pārvietotas personas, un vēl 645 000 personas meklēja patvērumu kaimiņvalstīs. ĀS komisijas ziņojumā atzīmēti daudzi gadījumi, kad iekšzemē pārvietotas personas tikušas izvilinātas no civiliedzīvotāju aizsardzības nometnēm un tad nogalinātas, izvarotas vai piekautas; šie uzbrukumi tikuši īstenoti, lai vairotu bailes iekšzemē pārvietoto personu vidū.

Tika lēsts, ka 2015. gadā aptuveni 4,6 miljoni dienvidsudāniešu cieta no ārkārtīga pārtikas trūkuma un viņiem bija nepieciešama humānā palīdzība.

Vērtēja, ka vairāk nekā 245 000 bērnu līdz piecu gadu vecumam saņem ārkārtīgi nepietiekamu uzturu. Starptautiskās humānās palīdzības sniegšanu bieži traucēja karojošās puses. Gan valdības, gan opozīcijas spēki izlaupīja palīdzības aģentūru birojus un tirgus un iznīcināja infrastruktūru, tādējādi kavējot centienus sniegt palīdzību. Tika reģistrēti daudzi uzbrukumi slimnīcām un klīnikām.

Dienvidsudānas iestādes, jo īpaši Valsts drošības dienests (*NSS*), ļoti ierobežoja vārda brīvību. Drošības spēki iebiedēja un patvaļīgi aizturēja žurnālistus, slēdza laikrakstus un piespieda radiostacijas pārtraukt raidīšanu. Tika iebiedēti arī pilsoniskās sabiedrības aktīvisti. 2015. gada decembrī Vau *NSS* arestēja 13 aktīvistus, kuri bija izteikuši apsūdzību valdības spēkiem par noziegumiem pret civiliedzīvotājiem, un apsūdzēja viņus par to, ka viņi ir nemiernieku sabiedrotie un ceļ "publisku neslavu" valsts valdībai. Tika pieņemts likumprojekts par *NSS*, ar ko *NSS* virsniekiem piešķīra plašas pilnvaras uzraudzīt, arestēt un aizturēt, kā arī piešķīra viņiem plašu imunitāti, taču šīs pilnvaras netika papildinātas ar pienācīgām tiesībām uz likumā paredzēto kārtību.

Aprīlī Dienvidsudāna pievienojās ANO Konvencijai par bērna tiesībām, ANO Konvencijai pret spīdzināšanu un tās fakultatīvajam protokolam un ANO Konvencijai par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu un tās fakultatīvajam protokolam.

ES aktīvi atbalstīja centienus noslēgt un īstenot *ARCISS*, konkrēti, ES sniedza atbalstu dažādu nolīgumā paredzēto administratīvo struktūru izveidei, tostarp pārejas tiesiskuma mehānismu izveidei. ES noteica ceļošanas aizliegumus un līdzekļu iesaldēšanu militārajiem vadītājiem, kuri apdraudēja miera procesu, un 2011. gada jūlijā noteiktais ieroču embargo palika spēkā. 2015. gada oktobrī Eiropas Savienības Padome pieņēma secinājumus, kuros pauda satraukumu par šausminošajiem cilvēktiesību pārkāpumiem Dienvidsudānā un aicināja saukt vainīgos pie atbildības. ES aicināja prioritārā kārtā īstenot pārejas tiesiskuma mehānismus, kas izklāstīti miera līgumā, un saukt pie atbildības tos, kas atbildīgi par cilvēktiesību pārkāpumiem. Gada laikā ES vairākos paziņojumos atkārtoti pauda savu nosodījumu par cilvēktiesību pārkāpumiem Dienvidsudānā. ANO Cilvēktiesību padomē ES aicināja iecelt par Dienvidsudānu atbildīgu pilnvaroto personu un mudināja uz ciešu sadarbību starp ĀS un ANO. ES sniedza gan finansiālu, gan politisku atbalstu atsevišķiem cilvēktiesību aizstāvjiem Dienvidsudānā.

Sudāna

2015. gada gaitā cilvēktiesību stāvoklis Sudānā kopumā neuzlabojās un dažās jomās pat pasliktinājās. Turpinājās konflikti Dārfūras, Dienvidkordofānas un Zilās Nīlas reģionos. Ņemot vērā politisko vidi, 2015. gada vēlēšanas nevarēja būt uzticamas, un prezidents *al-Bashir* saglabāja savu amatu uz vēl vienu termiņu. Smagus cilvēktiesību pārkāpumus nesodīti pastrādāja valsts struktūras, valdības atbalstīti militāri grupējumi un nemiernieku spēki, neņemot vērā Sudānas 2005. gada pagaidu konstitūciju, starptautiskās saistības vai Cilvēktiesību padomei sniegtos ieteikumus. Vairākkārt atkārtojās gadījumi, kad bija problēmas ar humānās palīdzības piekļuvi, notika uzbrukumi civiliedzīvotājiem, tostarp neselektīva bombardēšana no gaisa un "izdedzinātās zemes" taktika, ar dzimumu saistīta vardarbība, nāves sodu izpilde bez tiesas sprieduma un patvaļīga aizturēšana. Stāvokli Sudānā joprojām sarežģīja vispārējais atbildības trūkums.

2015. gadā ES prioritāte joprojām bija centieni panākt mieru un cilvēktiesību ievērošanu. ES, jo īpaši ar ES Īpašā pārstāvja Āfrikas ragā *Alexander Rondos* starpniecību, atbalstīja centienus panākt vispārēju un iekļaujošu politisko risinājumu Sudānā. Tā sniedza politisku un finansiālu atbalstu mediācijas centieniem, kurus saistībā ar ĀS augsta līmeņa darba grupu Sudānai un Dienvidsudānai vadīja prezidents *Mbeki*. ES pauda viedokli, ka smagais cilvēktiesību stāvoklis Sudānā prasa pastāvīgu ANO Cilvēktiesību padomes uzmanību, un tādēļ atbalstīja pilnvaru pagarināšanu neatkarīgajam ekspertam Sudānā, vienlaikus cenšoties panākt to, lai viņam būtu nodrošināta pilnīga piekļuve visiem valsts reģioniem. Kaut gan dialogs starp ES un valdību cilvēktiesību jomā 2015. gadā nevarēja notikt, ES joprojām atbalstīja valsts cilvēktiesību iestāžu spēju veidošanu un, pildot priekšsēdētāja funkcijas Starptautisko partneru cilvēktiesību forumā, veicināja starptautisku koordināciju cilvēktiesību jautājumos. Regulāri notika arī dialogs ar pilsonisko sabiedrību.

ES arī aktīvi aizstāvēja vārda brīvību un plašsaziņas līdzekļu brīvību saistībā ar nacionālo dialogu un vēlēšanām. ES nāca klajā ar vairākiem paziņojumiem, aicinot valdību nodrošināt vārda brīvību, mierīgas pulcēšanās brīvību un plašsaziņas līdzekļu brīvību, atbrīvot aizturētos un dot viņiem taisnīgas tiesas iespēju, veikt uzticamu izmeklēšanu par cilvēktiesību pārkāpumiem, kuru rezultātā notikušas slepkavības, izraisīti ievainojumi un materiāli zaudējumi. ES pastāvīgi uzraudzīja lietas tiesā pret vairākām politiskām personām un aktīvistiem. Vairākos atsevišķos cilvēktiesību pārkāpumu gadījumos, kas vērsti pret politiskiem aktīvistiem, tā īstenoja arī kluso diplomātiju. Ar *EIDHR* tematisko programmu ES sniedza atbalstu vairākiem projektiem par pilsonisko izglītību un izglītību cilvēktiesību, kā arī preses brīvības jomā.

Konkrēti, ES delegācija ar lielām bažām sekoja divu Dienvidsudānas mācītāju aizturēšanai Sudānā, novērojot šo lietu izskatīšanu un izvirzot šo jautājumu politiskā līmenī dialogos ar Sudānas iestādēm, lai nodotu spēcīgu politisku signālu par to, ka ES lielu nozīmi piešķir reliģijas un ticības brīvībai, vārda brīvībai un tiesībām uz taisnīgu tiesu.

ES uzmanību turpināja piesaistīt katastrofālā situācija Dārfūrā. ES vairākkārt pauda bažas par to, ka turpinās karadarbība un plaša civiliedzīvotāju pārvietošana Dārfūrā, un arī brīdināja, ka *UNAMID* nevajadzētu doties projām, – tas drīkst notikt vienīgi tad, kad būs izpildīti konkrēti kritēriji, jo īpaši – kad būs panākts politisks risinājums Dārfūras konfliktiem, pastiprināta drošība un rasti risinājumi attiecībā uz civiliedzīvotājiem un iekšzemē pārvietotām personām.

ES delegācija arī organizēja vairākus publiskus pasākumus cilvēktiesību atbalstam un ar attīstības projektu palīdzību un dialogu vietējā mērogā ar valsts un starptautiskiem partneriem sniedza atbalstu sieviešu un bērnu tiesībām Sudānā.

Visbeidzot, ES ar *EIDHR* un nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu tematisko programmu palīdzību atbalsta vairākas cilvēktiesību organizācijas un PSO, lai stiprinātu to spējas un interešu aizstāvības prasmes, lai atbalstītu koordināciju un tīklu veidošanu un lai veicinātu PSO labvēlīgāku vidi.

Svazilenda

2005. gadā pieņemtās valsts konstitūcijas 3. nodaļā paredzēta "Tiesību harta", kura garantē pamattiesību un brīvību ievērošanu un veicināšanu. Tomēr valstī joprojām pastāv bažas, ka konkrēti likumi ierobežo pilsoņu iespējas pilnībā izmantot minētās tiesības. Kaut gan politiskās partijas var darboties brīvi, tomēr tās nevar piedalīties valdības veidošanā, jo cilvēki parlamentā tiek ievēlēti, balstoties uz individuāliem nopelniem. Ar 1988. gada Sabiedriskās kārtības likumu policijas komisāram ir piešķirtas tiesības piespriest sodu par jebkuru publisku pulcēšanos, un tas nelabvēlīgi ietekmē pulcēšanās un biedrošanās brīvību.

2015. gadā turpinājās politisko vadītāju vajāšana un aresti saskaņā ar 2008. gada likumu "Par cīņu pret terorismu", kuru uzskata par instrumentu, ko iestādes izmanto, lai apspiestu jebkādas neapmierinātības izpausmes valstī. Pavadījuši cietumā vairāk nekā 12 mēnešus un saņēmuši atteikumu tikt atbrīvotiem pret galvojumu, *PUDEMO* (Tautas vienotā demokrātiskā kustība) priekšsēdētājs *Mario Masuku* un *SWAYOCO* (Svazilendas Jaunatnes kongress) ģenerālsekretārs *Maxwell Dlamini* no apcietinājuma tika atbrīvoti ar apelācijas tiesas lēmumu pēc tam, kad trešo reizi bija iesnieguši lūgumu atbrīvot pret galvojumu. Attiecībā uz nāvessodiem Svazilendā pastāv *de facto* moratorijs, un pēdējais nāvessods tika izpildīts 1983. gadā. 2015. gada ANO sesijā Svazilenda pirmo reizi necēla iebildumus pret rezolūciju par moratoriju nāvessoda izmantošanai.

Starptautisko cilvēktiesību konvenciju un protokolu ratifikācija valstī, šķiet, nerada problēmas. Grūtības sagādā konvenciju – piemēram, Konvencijas par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu – īstenošana, par ko liecina apstāklis, ka valsts sociāli ekonomiskajā un politiskajā dzīvē sievietes joprojām ir mazākumā.

Problēmas valstī joprojām sagādā tiesu iestāžu pieejamība – iesaistīto izmaksu dēļ. Turklāt, pirms 2015. gada maijā tika atlaists galvenais tiesnesis, pastāvēja šaubas par tiesu neatkarību – tika izteikti nopietni apgalvojumi, ka, pirms lietas nokļuva tiesā, tās apsprieda un izlēma bijušais galvenais tiesnesis un bijušais tieslietu ministrs.

2014. gadā pēc žurnāla redaktora *Bheki Makhubu* un cilvēktiesību tiesneša *Thulani Maseko* aresta tika ierobežota vārda brīvība un plašsaziņas līdzekļu brīvība. Viņus abus notiesāja par necienīgu izturēšanos pret tiesu tāpēc, ka viņi miermīlīgi izmantoja savas tiesības uz vārda brīvību. 2015. gada 21. maijā Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju par Svazilendu, paužot bažas par nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem pēc abu apsūdzēto aresta. Pēc tam, kad *Maseko* un *Makhubu* bija cietumā pavadījuši 15 mēnešus no piespriestajiem diviem gadiem, 2015. gada jūnijā Svazilendas Augstākā tiesa pavēlēja viņus atbrīvot.

Eiropas Parlamenta rezolūcija par šo lietu uzlaboja informētību par Svazilendu pasaulē, kā arī parādīja atklātībā valsts nelabvēlīgo stāvokli cilvēktiesību jomā.

104. Starptautiskā Darba konference pieņēma lēmumu paturēt Svazilendu "īpašā punktā" (tas nozīmē, ka SDO to cieši novēros), jo tā konsekventi pārkāpj SDO 87. Konvenciju par biedrošanās brīvību un tiesību apvienoties aizsardzību.

2015. gada 1. janvārī Svazilendu faktiski izslēdza no ASV tirdzniecības programmas "Āfrikas Izaugsmes un iespēju akts" (*AGOA*), jo pastāvēja bažas saistībā ar darba ņēmēju tiesībām.

ES delegācija sadarbībā ar citām ieinteresētajām personām 2015. gadā veica vairākus pasākumus, lai veicinātu cilvēktiesību ievērošanu Svazilendā. Izmantojot 8. panta politisko dialogu, ES turpināja veidot attiecības ar Svazilendas iestādēm jautājumos par cilvēktiesībām un demokrātiju. ES arī pauda bažas par jauno 2015. gada Likumu par valsts pārvaldi, kurā iekļauti regresīvi noteikumi saistībā ar civildienesta ierēdņu politisko stāvokli.

Ar dažādu finanšu instrumentu – piemēram, *EIDHR*, "Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un vietējās iestādes" (PSO-VI) tematisko budžeta pozīciju un EAF – palīdzību ES ir sniegusi finansiālu atbalstu PSO projektiem, kas vērsti uz tādiem jautājumiem kā kultūras tiesības, bērnu un sieviešu tiesības, tiesu un informācijas pieejamība. Finansējums ir izmantots tam, lai atbalstītu politisku reformu un vēlēšanu sistēmu, nodrošinot pilsoniskās sabiedrības organizācijām apmācību sarunu risināšanas iemaņu, komunikācijas un diplomātijas jomā. Ar ES atbalstu PSO ir sagatavojušas ēnu ziņojumu, kur ir izklāsts par cilvēktiesību stāvokli valstī. Ziņojumā ir ierosināti daži ieteikumi par to, kā risināt cilvēktiesību problēmas. Ņemot vērā to, ka vardarbība pret bērniem un sievietēm valstī saglabājas ļoti augstā līmenī, 2015. gadā ES atbalstīja vairākas iniciatīvas, lai uzlabotu sieviešu statusu, un tika īstenotas atbalsta iniciatīvas, lai lobētu to, ka likumprojektam par dzimumnoziegumiem un vardarbību ģimenē tiktu piešķirts likuma spēks.

Tanzānija

Tanzānijas gatavošanās 2015. gada oktobra vispārējām vēlēšanām ES veiktajai cilvēktiesību uzraudzībai piešķīra īpašu nozīmi un aizvien vairāk priekšplānā izvirzīja politiskās tiesības. Starp ES galvenajām prioritātēm bija politiskās telpas uzturēšana, vēlēšanu procesa iekļautība, plašsaziņas līdzekļu brīvība, tiesības uz informāciju un biedrošanās brīvība.

2015. gadā nenotika Tanzānijas un ES politiskais dialogs – būtiska divpusējo attiecību iezīme saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu cilvēktiesību un tiesiskuma jautājumu apspriešanai. Tomēr regulāri notika konsultācijas par cilvēktiesībām ar ieinteresētajām personām valstī, piemēram, ar Cilvēktiesību un labas pārvaldības komisiju, politiskajām partijām un pilsonisko sabiedrību, tostarp ar Cilvēktiesību aizstāvju koalīciju.

Atbalstu vēlēšanu sagatavošanai ES virzīja caur *UNDP* pārvaldītu kopfondu, "Demokrātijas iespēju došanas projektu". Tā sniedza finansiālu un tehnisku atbalstu valsts vēlēšanu komisijai un Zanzibāras vēlēšanu komisijai un veicināja ar vēlēšanām saistītas juridiskas un institucionālas reformas, kā arī pilsonisko un vēlētāju izglītošanu. ES pārraudzīja vēlētāju biometrisko datu reģistrācijas procesu un oktobrī uz vispārējām vēlēšanām nosūtīja pilna apjoma vēlēšanu novērošanas misiju, kuru vadīja Eiropas Parlamenta deputāte *Judith Sargentini*. Pirms vēlēšanām Zanzibārā, iesaistot visas attiecīgās vēlēšanās ieinteresētās personas, tika uzsākts projekts, kura mērķis bija konfliktu novēršana un mediācija. Dažas dienas pēc vēlēšanām ES delegācija un ES dalībvalstis nāca klajā ar vietēju paziņojumu, kurā pauda bažas par Zanzibāras vēlēšanu komisijas (*ZEC*) priekšsēdētāja lēmumu anulēt vēlēšanas Zanzibārā, jo īpaši ņemot vērā to, ka visi starptautiskie novērotāji bija devuši pozitīvu novērtējumu par vēlēšanu norisi. Paziņojumā tika pausts arī pamudinājums *ZEC* atsākt un pabeigt balsu apkopošanu un pasludināt balsošanas rezultātus un aicinājums visām ieinteresētajām personām iesaistīties konstruktīvā dialogā, izmantojot to kā galveno līdzekli domstarpību atrisināšanai, un saglabāt demokrātiskos un ekonomiskos ieguvumus, kas panākti daudzu gadu ilgstošu centienu rezultātā.

Kas attiecas uz plašsaziņas līdzekļu brīvību un tiesībām uz informāciju – populāra nedēļas laikraksta "*The East African*" darbības apturēšana 2015. gada sākumā pamudināja ES nākt klajā ar vietēju paziņojumu, kurā tika uzsvērts, cik svarīgi ir nodrošināt vārda brīvību un tiesības uz informāciju un ka ir nepieciešami taisnīgi un līdzsvaroti tiesību akti par plašsaziņas līdzekļiem. Plašsaziņas līdzekļos plaši tika citēta delegācijas vadītāja runa, atzīmējot Pasaules preses brīvības dienu. Pēc vēlēšanām ES un līdzīgi domājoši partneri nāca klajā ar kopīgu vietēju paziņojumu, pievēršot uzmanību sekām, ko izraisa jaunais kibernoziedzības likums, kā apliecina cilvēktiesību pārkāpumi, kas vērsti pret vietējiem novērotājiem. Gada beigās tika organizēts forums ar ieinteresētajām personām no plašsaziņas līdzekļiem, kurā apsprieda plašsaziņas līdzekļu uzdevumus un atbildību sabiedrībā un politiskajā dzīvē.

ES turpināja izrādīt pastiprinātu interesi par Tanzānijā notiekošajiem strīdiem attiecībā uz zemi, jo īpaši tādos gadījumos, kad tie skāra ganību lopkopju kopienu dzīves apstākļus un iegūtās paražu tiesības. Martā Eiropas Parlamenta rezolūcijā tika nosodīti vietējo lauku kopienu svarīgāko cilvēktiesību pārkāpumi, to nelikumīga pārvietošana, viņu mājokļu un tradicionālā dzīvesveida iznīcināšana. Tajā pausts arī aicinājums iestādēm ieviest un īstenot efektīvu politiku zemes jautājumos un nodrošināt adekvātus un savlaicīgus strīdu noregulēšanas mehānismus.

2015. gada sākumā tika uzsākti divi ES finansēti projekti, kas vērsti pret kaitīgām tradicionālām ieražām. Viens no šiem projektiem bija vērsts uz bērnu laulību un uz sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, otrs – uz gados vecāku sieviešu tiesībām saistībā ar apvainojumiem burvestībās un tiem sekojošiem uzbrukumiem. 2015. gadā turpinājās ES finansētu pasākumu visaptveroša portfeļa īstenošana bērnu tiesību un sieviešu iespēju veicināšanas jomā Tanzānijā.

Jūnijā, Starptautiskajā dienā izglītošanai par albīnismu, ES delegācija nāca klajā ar paziņojumu presei, kurā apliecināja dziļas bažas par diskrimināciju un vardarbību, kas jāpiedzīvo cilvēkiem ar albīnismu, un uzsvēra, ka ir jāizglīto cilvēki un jāizskaidro, ka mīti, kas apvij albīnismu, ir nepatiesi un maldinoši, turklāt tie ir arī cilvēktiesību pārkāpums, ir pret likumu un, plašāk izsakoties, pret humānisma principiem.

Veicot ES propagandu pret nāvessodu, ES misiju vadītāji oktobrī saistībā ar Pasaules dienu pret nāvessodu apmeklēja cietumu, tikās ar ieslodzītajiem, kuri gaida nāvessoda izpildi, un apmainījās viedokļiem ar valdību un cilvēktiesību jomas ieinteresētajām personām, paužot gandarījumu par to, ka nāvessoda moratorijs Tanzānijā turpinās, un mudinot atcelt nāvessodu pavisam.

Visbeidzot, decembrī Cilvēktiesību dienā ES delegācija publicēja paziņojumu divos nozīmīgos dienas laikrakstos gan angļu, gan svahili valodā par to, cik svarīgi ir, lai tanzānieši varētu realizēt savas tiesības un brīvības.

Togo

Saistībā ar cilvēktiesību stāvokli Togo 2015. gadā var izcelt trīs galvenos elementus. Pirmkārt, prezidenta vēlēšanas 2015. gada aprīlī norisinājās bez vardarbīgiem incidentiem un bez problēmām saistībā ar cilvēktiesībām. Otrkārt, tika pieņemts jauns kriminālkodekss, kurā ir dažādi noteikumi, kas liecina par progresu tādās jomās kā kriminālatbildības noteikšana par spīdzināšanu, migrantu nelegālu pārvadāšanu, jebkādu personu (nevis tikai bērnu) tirdzniecību, noteikumi par sieviešu un AIDS slimnieku diskrimināciju un par sieviešu dzimumorgānu kropļošanu. Treškārt, joprojām saglabājās būtiskas problēmas – nesodāmība, pārmērīga spēka lietošana un uzticības trūkums policijai un tiesu sistēmai. Par to liecina fakts, ka drošības spēki demonstrāciju laikā nogalināja vairāk nekā divpadsmit cilvēku.

Kopumā vērtējot, reformu un to īstenošanas temps ir bijis pārāk lēns, lai Togo iedzīvotājiem dotu reālu dzīves apstākļu uzlabošanos. Joprojām problēmas sagādāja slikti apstākļi cietumos un preventīvās aizturēšanas ļaunprātīga izmantošana.

ES rīcība cilvēktiesību jomā Togo 2015. gadā ietvēra regulāru dialogu ar iestādēm, līderiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī publisko diplomātiju un tehnisku un finansiālu atbalstu. Pasākumi bija vērsti uz to, lai stiprinātu pilsonisko sabiedrību un atbalstītu nacionālā izlīguma centienus, reformētu tieslietu un drošības sektorus un lai novērstu konfliktus saistībā ar vēlēšanām. Jautājums par cilvēktiesību stāvokli Togo tika izvirzīts ES regulārajā politiskajā dialogā, tostarp oficiālajā politiskā dialoga sesijā 2015. gada novembrī.

2015. gadā ES turpināja strādāt, lai īstenotu Patiesības, taisnīguma un izlīguma komisijas ieteikumus un lai atbalstītu pilsonisko sabiedrību un nostiprinātu vietējās iestādes, jo īpaši *EIDHR* ietvaros īstenojot *Pascrena* projektu pilsoniskās sabiedrības un nacionālā izlīguma atbalstam (*Projet d'appui à la société civile et à la reconciliation nationale*). 2015. gada pēdējos mēnešos ES guva panākumus, gatavojot jaunu programmu, kas veltīta valsts konsolidēšanai, un uzsāka programmu tieslietu nozares modernizēšanas atbalstam. Turpinās arī darbs, lai stiprinātu drošības spēku spējas un lai to darba paņēmienus padarītu profesionālākus un atbilstīgākus cilvēktiesībām; tiks atbalstīts arī projekts par jaunas policijas koledžas izveidi.

Uganda

Pirms 2016. gadā paredzētajām prezidenta un parlamenta vēlēšanām ES turpināja mudināt Ugandas iestādes īstenot ES 2011. gada vēlēšanu novērošanas misijas (*EOM*) ieteikumus. ES pauda nožēlu par to, ka 2015. gada Konstitucionālajā (grozījuma) aktā, ar kuru sākotnēji bija paredzēts īstenot nozīmīgas reformas vēlēšanu sistēmā, netika ņemti vērā konstruktīvi ieteikumi, ar kuriem nāca klajā Starppartiju organizācija dialogam, kurā piedalījās visas Ugandas politiskās partijas, kurām ir vismaz viena vieta parlamentā, vai ar kuriem nāca klajā *EOM*. ES pieņēma lēmumu nosūtīt *EOM* uz 2016. gada vēlēšanām.

2015. gadā joprojām saglabājās bažas saistībā ar biedrošanās un pulcēšanās brīvību. ES pauda bažas par to, ka pirmais parlamentā iesniegtais likumprojekts par nevalstiskām organizācijām būtu regulatīvām iestādēm piešķīris plašas pilnvaras kontrolēt pilsoniskās sabiedrības darbības. ES aktīvi pauda savas bažas Ugandas iestādēm un iesniedza rakstiskus iesniegumus Parlamentārajai aizsardzības un iekšlietu komitejai, kas bija atbildīga par likumprojekta detalizētu izskatīšanu. Ar komitejas ieviestajiem grozījumiem tika svītroti daži no visierobežojošākajiem noteikumiem, tomēr pieņemtais akts nosaka NVO neskaidri formulētus un plašus pienākumus, kuri varētu kavēt to darbību. ES uzmanīgi sekos līdzi akta īstenošanai, tostarp to noteikumu formulēšanai, ar kuriem aktu īsteno.

2013. gada Sabiedriskās kārtības pārvaldības likums tika izmantots kā pamats, lai aizliegtu vairākas opozīcijas partiju organizētas politiskas sanāksmes. Strīdus galvenokārt izraisīja jautājums, vai akts tiek interpretēts pareizi, politisku sanāksmju organizētājiem vienmēr izvirzot prasību pirms sanāksmes noturēšanas saņemt policijas atļauju. ES mudināja policiju un opozīcijas partijas vienoties par kopīgu akta interpretāciju, kas atvieglinātu politisku sanāksmju miermīlīgu norisi.

2015. gada 24. aprīlī dialogā, kas tiek risināts saskaņā ar 8. pantu, ES apsprieda cilvēktiesības ar prezidentu *Museveni*. Diskusijā pievērsās vēlēšanu procesam, biedrošanās brīvībai, dzimumu līdztiesībai, policijas atbildībai un cīņai pret spīdzināšanu.

2012. gadā pieņemtais akts par spīdzināšanas novēršanu un aizliegšanu radīja visaptverošu tiesisko regulējumu spīdzināšanas novēršanai Ugandā. ES turpināja atbalstīt šā tiesību akta īstenošanu, piemēram, popularizējot tā saturu, iztulkotu vietējās valodās. ES sniedza atbalstu arī Āfrikas centram spīdzināšanas upuru ārstēšanai un rehabilitācijai un Ugandas Cilvēktiesību komisijai, lai tā varētu izmeklēt apsūdzības par spīdzināšanu. ES mudināja Ugandas iestādes pēc iespējas drīz ratificēt ANO Konvencijas pret spīdzināšanu fakultatīvo protokolu.

Paužot gandarījumu par to, ka turpinās *de facto* nāvessoda moratorijs, ES turpināja mudināt Ugandas iestādes atcelt nāvessodu ar likumu.

ES strādāja ar vietējiem pilsoniskās sabiedrības partneriem, lai veicinātu sieviešu un bērnu tiesības. Konkrēti, 2015. gada jūlijā tā palīdzēja Ugandas Sieviešu parlamentārajai asociācijai sarīkot sieviešu parlamenta sesiju, atbalstīja kopīgu pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, vērstu projektu, kurā iesaistīta pilsoniskā sabiedrība un Dzimumu jautājumu, darba un sociālās attīstības ministrija, un piedalījās nacionālajā forumā par Ugandas bērnu stāvokli.

ES turpināja atbalstīt Ugandas Cilvēktiesību komisijas (*UHRC*) darbu, piemēram, ES palīdzēja *UHRC* un Vienlīdzīgu iespēju komisijai novērot piekļuvi veselības aizsardzības pakalpojumiem visā Ugandā, kā arī darba apstākļus rūpniecībā, raktuvēs un zvejnieku kopienās. ES pauda bažas par to, ka kopš 2015. gada aprīļa *UHRC* ir samazināta, proti, tajā palikuši tikai divi komisāri un tai vairs nav priekšsēdētāja, un mudināja iecelt aizstājējus.

2015. gada janvārī ES pauda gandarījumu par *Dominic Ongwen* (tiek uzskatīts, ka viņš ir Tā Kunga pretošanās armijas brigādes komandieris) padošanos un viņa nodošanu Starptautiskajai Krimināltiesai, lai viņš tiktu tiesāts par noziegumiem pret cilvēci un kara noziegumiem.

Ikgadējā ES cilvēktiesību aizstāvja balva Ugandā 2015. gadā tika piešķirta Cilvēktiesību iniciatīvas fonda dibinātājam un izpilddirektoram *Dr. Livingstone Sewanyana*.

Zambija

Prezidenta papildvēlēšanas 2015. gadā tika novērtētas kā samērā brīvas un demokrātiskas. Kaut gan valdību kritizējoši plašsaziņas līdzekļi pastāv joprojām, tomēr 2016. gada augusta vispārējās vēlēšanas un no tām izrietošais jaunās Tautas frontes (*PF*) valdības valdīšanas īsais termiņš jau ir atstājuši ietekmi uz preses brīvību un vārda brīvību. Informācijas un apraides ministrs regulāri izsaka publiskus draudus, kas vērsti pret plašsaziņas līdzekļu kanāliem, tādējādi izraisot pašcenzūru valsts (un dažos privātos) plašsaziņas līdzekļos. 2015. gadā vadošā neatkarīgā laikraksta *The Post* žurnālisti tika arestēti un iebiedēti, savukārt Zambijas Ieņēmumu dienests mēģināja to slēgt pavisam, pamatojoties uz nodokļu saistībām. Kopienu radiostacijas saņēma draudus no *PF* locekļiem par to, ka tās savās programmās ļāva uzstāties opozīcijas pārstāvjiem. Dziedātājs *Pilato* tika aizturēts un saukts pie atbildības par to, ka publicēja dziesmu, kurā izsmiets prezidents, tomēr vēlāk viņu atbrīvoja.

ES un tās dalībvalstis ir nobažījušās par to, ka, tuvojoties 2016. gada vēlēšanām, politisko un pilsonisko tiesību pārkāpumu skaits varētu pieaugt. Korupcija un politiskā vardarbība Zambijā joprojām sagādā problēmas (piemēram, bijušie politiķi saņem priekšlaicīgu apžēlošanu no cietumsoda, vardarbīgi partijas locekļi iejaucas parlamenta papildvēlēšanās, opozīcijas līderiem uzbrūk un viņus īslaicīgi aiztur/arestē saskaņā ar Sabiedriskās kārtības likumu), kaut gan salīdzinājumā ar citām reģiona valstīm šīs jomas izraisa mazākas bažas. Pāreja uz e-pārvaldību Zambijā tika uzskatīta par soli pareizā virzienā cīņā pret korupciju un ceļā uz lielāku pārredzamību.

Politisku atbalstu sieviešu un bērnu tiesībām, tostarp pret bērnu, agrīnu un piespiedu laulību, "uz papīra" apliecinājuši gan augsta līmeņa valdības pārstāvji, gan tradicionālie līderi, taču apžēlošana, ko prezidents politisku motīvu dēļ sniedza par nepilngadīgā pavešanu netiklībā sodītajam *PF* atbalstītājam dziedātājam *General Kanene*, un viņa vēlākā iecelšana par Zambijas sūtni ar dzimumu saistītas vardarbības jautājumos rāda šīs apņēmības ierobežojumus. Ar dzimumu saistītas vardarbības incidentu skaits pieaug, iespējams, tādēļ, ka par tiem vairāk ziņo. Ekonomiskā klimata dramatiskā pasliktināšanās 2015. gadā varētu izraisīt neaizsargātām sievietēm un bērniem vēl naidīgāku vidi, jo īpaši nabadzīgās kopienās.

ES pauda gandarījumu par prezidenta doto apžēlošanu, ar ko vairāk nekā 330 cietumniekiem nāvessodu aizstāja ar mūža ieslodzījumu. Kopš 1997. gada Zambijā nav izpildīts neviens nāvessods, un pastāv *de facto* moratorijs. Tomēr apstākļi valsts pārpildītajos cietumos joprojām ir ļoti slikti, jo īpaši sievietēm, bērniem, kas tur uzturas kopā ar viņām, un citām neaizsargātām grupām. Savukārt pozitīvi vērtējams tas, ka, šķiet, aizvien lielāku politisku atbalstu gūst pāreja no vienīgi sodīšanas uz korektīvu pieeju Zambijas cietumu sistēmā.

Zambijā joprojām pastāv problēmas ar LGBTI tiesību atzīšanu, kā liecina kādas transpersonas-sievietes notiesāšana, kurai tagad draud līdz 15 gadus ilgs laiks cietumā, un pret LGBTI vērsta rakstu sērija, kas turpinās vienā no valsts laikrakstiem. Turpretim pozitīvi vērtējams tas, ka Zambijas Augstākā tiesa apstiprināja attaisnojošo spriedumu LGBTI aktīvista *Paul Kasonkomona* lietā un atzina viņa tiesības uz vārda brīvību, savukārt trijās LGBTI lietās vīrieši, kurus apsūdzēja par seksuālām attiecībām ar vīriešiem, zemākās tiesās gada laikā tika attaisnoti.

Zimbabve

Cilvēktiesību situācija Zimbabvē saglabājas stabila, taču trausla. Kaut gan salīdzinājumā ar lielākā vardarbības pieauguma periodu (2008. gada vēlēšanu laikā) smagu cilvēktiesību pārkāpumu biežums saglabājās relatīvi zemā līmenī, tomēr notika vairāki satraucoši incidenti.

Nopietnas bažas joprojām sagādā Zimbabves iestāžu nespēja gūt panākumus cilvēktiesību aktīvista *Itai Dzamara* nolaupīšanas lietā. Demokrātijas aktīvistu *Itai Dzamara* 2015. gada martā nolaupīja neidentificēti vīrieši. Augstākā tiesa izdeva rīkojumu iekšlietu ministram un policijas ģenerālkomisāram darīt visu nepieciešamo, lai atrastu pazudušo aktīvistu, un cieši sadarboties ar viņa juristiem. Līdz šim par viņa atrašanās vietu un stāvokli joprojām nekas nav zināms. Eiropas Parlaments pauda bažas 2015. gada 19. maijā, un ES delegācija nāca klajā ar vietējiem paziņojumiem 2015. gada 11. martā, 9. aprīlī, 9. maijā. 9. jūnijā, 7. jūlijā, 7. augustā un 9. septembrī un turpina atbalstīt pilsoniskās sabiedrības sociālajos tīklos paustās prasības noskaidrot lietas apstākļus.

Pēc vairākiem incidentiem starp partijām un partiju iekšienē ES 17. novembrī nāca klajā ar vietēju paziņojumu, paužot bažas un mudinot visas personas ievērot demokrātijas principus. 2015. gada laikā gaisotne saistībā ar papildvēlēšanām bija lielākoties nevardarbīga. Tomēr 10. jūnijā, gatavojoties vēlēšanām un tūdaļ pēc tām, *Hurungwe West* reģionā notika incidenti ar iebiedēšanu un politisku vardarbību.

Joprojām ir spēkā represīvi tiesību akti (Sabiedriskās kārtības un drošības likums, Akts par piekļuvi informācijai un privātuma aizsardzību). Vasarā palielinājās bardzība pret nelicencētiem pārdevējiem, kuri tirgojās tam neparedzētās vietās Hararē un citās pilsētās. Pilsoniskā sabiedrība kritizēja policiju par pārmērīga spēka lietošanu. Tomēr ir liecības, ka konstitūcijas noteikums, kas nosaka, ka aizturētie jāatbrīvo 48 stundu laikā, ja pret viņiem netiek izvirzītas apsūdzības, attiecībā uz cilvēktiesību aizstāvjiem kopumā tiek ievērots.

Kopš 2013. gadā tika pieņemta jaunā progresīvā konstitūcija, desmit tiesību akti ir pielāgoti konstitūcijai. Trīs svarīgi likumprojekti ir dažādās izstrādes stadijās parlamentā (tostarp vispārējais tiesību aktu grozījumu likumprojekts, ar kuru veiks izmaiņas vēlēšanu likumā). Dzimumu jautājumu likumprojekts gaida prezidenta piekrišanu. Ministriju darba grupa, ko vada Tieslietu ministrija (ar ES delegācijas atbalstu), gatavo divdesmit divus likumprojektus.

Saglabājas bažas par tiesiskumu, tostarp par nepārtraukto zemes sagrābšanu un izturēšanos pret neformālo apmetņu iedzīvotājiem pilsētās un iekšzemē pārvietotām personām.

Par spīti šīm bažām, kopumā vērtējot, cilvēktiesību vidē ir dažas uzmundrinošas jomas, kur novērojams progress. Tiesu iestādes uzrāda dažas neatkarības pazīmes, tostarp attiecībā uz dažiem plašu rezonansi guvušiem zemes sagrābšanas gadījumiem, kaut gan tiesu lēmumi ne vienmēr tiek pildīti. Ir notikusi virzība uz to, lai sāktu darboties neatkarīgas konstitucionālās komisijas. Jūnijā prezidents *Mugabe* iecēla Dzimumu jautājumu komisijas locekļus un decembrī – Nacionālās miera un izlīguma komisijas locekļus. Aizvien aktīvāk darbojas Cilvēktiesību komisija. Tomēr šīm būtiskajām komisijām joprojām ir vajadzīga lielāka neatkarība un līdzekļi.

Telpa, kurā pilsoniskā sabiedrība var darboties, saglabājas relatīvi atvērta. Attiecībā uz sociālajām un ekonomiskajām tiesībām valdība aizvien ciešāk sadarbojas ar dažām pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO), tostarp vietējo pašvaldību līmenī. Visu gadu PSO spēja netraucēti novērot papildvēlēšanas.

Kaut gan privāto drukāto plašsaziņas līdzekļu piegāde Zimbabvē ir ierobežota (tie pieejami galvenokārt pilsētās), tomēr kopumā tie ir brīvi, un žurnālistiem lielākoties ir iespējas kritizēt valdību. Tomēr pētnieciskā žurnālistika, lai atmaskotu korupciju, joprojām ir apgrūtināta. Pārraižu brīvību, jo īpaši lauku rajonos, kur pārraides ir galvenais informācijas avots, valsts ierobežo. Piekļuve sociālajiem tīkliem aug un līdz šim netiek kavēta.

Desmit gadus ir pastāvējis *de facto* moratorijs nāvessoda izpildei. 2015. gadā netika parakstīts neviens nāvessoda izpildes rīkojums.

VI. Arābijas pussala

Bahreina

2015. gadā, četrus gadus pēc nemieru atsākšanās Bahreinas Karalistē, ES turpināja cieši vērot vietējās norises un attiecīgos gadījumos pa dažādiem kanāliem pauda bažas par cilvēktiesību situāciju valstī, izteica atzinību par pozitīvajām reformām un piedāvāja atbalstu, lai veicinātu cilvēktiesību efektīvu aizsardzību.

ES neatlaidīgi aicināja visas personas konstruktīvi iesaistīties patiesa nacionālā izlīguma un dialoga procesā – neizvirzot priekšnosacījumus un miermīlīgā veidā. ES atzinīgi novērtēja dažas no Bahreinas valdības īstenotajām iniciatīvām – tostarp Bahreinas Neatkarīgās izmeklēšanas komisijas ieteikumu īstenošanu – un cieši sekoja nesen izveidoto iestāžu, piemēram, Iekšlietu ministrijas policijas ombuda, Valsts cilvēktiesību institūta (*NIHR*), Īpašās izmeklēšanas vienības un Ieslodzīto un aizturēto personu tiesību komisijas, darbam. Reālam un paliekošam izlīgumam nepieciešamie nosacījumi vēl nav izpildīti, un darbs vēl ir jāturpina. ES atkārtoti aicināja visus Bahreinas iedzīvotājus izmantot jaunās iestādes, lai nodrošinātu, ka tās spēj panākt patiesus cilvēktiesību situācijas uzlabojumus Bahreinā, tostarp, pamatojoties uz stingrajiem ieteikumiem, kas iekļauti *NIHR* un ombuda ziņojumos.

ES pastāvīgi uzturēja kontaktus ar Bahreinas iestādēm par problemātiskiem cilvēktiesību jautājumiem karalistē, vienlaikus mudinot turpināt notiekošos reformu pasākumus. ES īstenoja vairākas oficiālas un neoficiālas sadarbības iniciatīvas, vēršoties pie Bahreinas iestādēm saistībā ar vairāku ievērojamu personu arestiem par to, ka tās kritizējušas Bahreinas vai Saūda Arābijas valdību. ES pauda bažas par preses brīvību un vārda brīvību saistībā ar to, ka uz laiku tika apturēta viena no vadošajiem laikrakstiem *Al Wasat* publicēšana; šo aizliegumu drīz vien atcēla.

Papildus vairākiem publiskiem paziņojumiem AP/PV un EĀDD ierēdņi regulāri tieši sazinājās ar Bahreinas politiskajiem darbiniekiem un aktīvistiem. ES īpašais pārstāvis cilvēktiesību jautājumos *Lambrinidis* 2015. gada maijā otrreiz apmeklēja Bahreinu un rīkoja plašas konsultācijas ar iestādēm, opozīcijas politiskajām biedrībām, valsts cilvēktiesību struktūrām un pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, uzsvaru lielā mērā liekot uz nacionālo izlīgumu un cilvēktiesību situāciju. Šī apmeklējuma laikā viņš atkārtoti apliecināja ES piedāvājumu atbalstīt Bahreinas starptautisko saistību un vispārējā regulārā pārskata ieteikumu īstenošanu, īpaši pievēršot uzmanību atbildības jautājumiem un sliktas apiešanās gadījumiem apcietinājuma vietās.

ES turpināja mudināt visas politiskās biedrības iesaistīties valsts mēroga dialogā, kas vērsts uz reformām un nacionālu izlīgumu, un nepārprotami noraidīt vardarbību, vienlaikus aicinot iestādes spert soli pretim opozīcijai un apsvērt uzticības vairošanas pasākumus, tostarp miermīlīgu aktīvistu atbrīvošanu.

Deviņpadsmit ES dalībvalstis atbalstīja kopīgo paziņojumu par Augstā cilvēktiesību komisāra biroju (*OHCHR*) un cilvēktiesību situāciju Bahreinā, ar kuru kā 2. punkta jautājumu nāca klajā 14. septembrī Ženēvā.

Kuveita

Galvenie jautājumi, par kuriem ES 2015. gadā runāja ar Kuveitas iestādēm, bija bezvalstnieku (saukti par *bidoon*) situācija, nāvessods, vārda brīvība un ārvalstu darba ņēmēju un mājsaimniecībās nodarbināto personu stāvoklis.

ES atzinīgi novērtēja to, ka tika pieņemti divi likumi, ar ko reglamentē mājsaimniecībās nodarbināto personu darba tiesības. Saskaņā ar jaunajiem tiesību aktiem mājsaimniecībās nodarbināto personu tiesības un pienākumi ir skaidri definēti. Ar jaunajiem tiesību aktiem tiek ieviestas dažas pozitīvas izmaiņas, un ES turpinās uzraudzīt to ieviešanas un īstenošanas mehānismus.

Sazinoties ar Kuveitas iestādēm, ES pauda bažas par to, ka vairāki cilvēktiesību aktīvisti bija arestēti, kad viņi miermīlīgi izmantoja savas tiesības uz vārda, biedrošanās un pulcēšanās brīvību. ES arī atkārtoti pauda noraidošu attieksmi pret nāvessodu visos gadījumos un visos apstākļos un aicināja Kuveitu atjaunot *de facto* moratoriju nāvessoda izmantošanai.

2015. gada janvārī vairākas ES dalībvalstis piedalījās Kuveitas izvērtēšanā, kas notika ANO Cilvēktiesību padomes Vispārējā regulārā pārskata (VRP) darba grupā. ES mudina Kuveitas iestādes īstenot VRP ieteikumus un turpinās uzraudzīt šo procesu.

ES cieši vēro bezvalstnieku statusu Kuveitā, jo šim jautājumam vēl nav atrasts galīgais risinājums.

ES arī izvirzīja jautājumu par migrējošo darba ņēmēju tiesībām, jo īpaši par tiesībām uz izglītību valsts skolās.

Omāna

Kopumā Omānā ir vieni no visaugstākajiem cilvēktiesību standartiem reģionā, un tā lepojas ar to, ka ir mierīga un salīdzinoši iecietīga valsts, tomēr cilvēktiesību, jo īpaši vārda brīvības, jomā joprojām pastāv zināmas bažas.

ES pauda bažas par vairākiem tiesas procesiem, kuri ir vērsti pret aktīvistiem, kas protestējuši vai pauduši viedokli sociālajos medijos, taču tā ņēma vērā arī to, ka vairumā gadījumu šīs personas tika apžēlotas. ES cieši uzraudzīja vairākas atsevišķas lietas, tostarp *Ismaeel al-Meqbali*, *Helal al-Alawi*, *Saeed Jadad* un *Hassan al-Basham* lietas.

ES pauda gandarījumu par ANO īpašā referenta mierīgas pulcēšanās un biedrošanās brīvības jautājumā *Maina Kiai* apmeklējumu 2014. gada septembrī. Savā apmeklējuma ziņojumā ANO Cilvēktiesību padomei *Kiai* kungs apgalvoja, ka Omānas iedzīvotājiem "būtībā praktiski nav" mierīgas pulcēšanās tiesību, un izteica ieteikumus Omānai saistībā ar tiesībām uz pulcēšanās un biedrošanās brīvību.

Vēl viens jautājums, kas ES radīja bažas, ir ārpus savas valsts strādājošu darba ņēmēju diskriminēšana darba tiesību piemērošanā un praksē, kā arī šo darba ņēmēju vispārējais statuss un situācija. ES sazinājās ar Omānas iestādēm saistībā ar ārvalstu darba ņēmēju situāciju un cilvēku tirdzniecību. Vērojama arī nepietiekama aizsardzība cietušajiem no vardarbības ģimenē un kulturāli aizspriedumi pret sievietēm.

Katara

ES un tās dalībvalstis īpašu uzmanību pievērsa vārda brīvībai un neatkarīgu plašsaziņas līdzekļu attīstībai, centieniem ar liberālākiem tiesību aktiem par biedrošanās brīvību un pilsoniskās sabiedrības iniciatīvām stiprināt pilsonisko sabiedrību, cilvēktiesību aizstāvju atbalstam, sieviešu tiesībām un migrējošo darba ņēmēju darba un dzīves apstākļu uzlabošanai.

ES pievērsa īpašu uzmanību migrējošo darba ņēmēju apstākļiem Katarā saistībā ar ziņām par neizmaksātām algām, trūkumiem darba aizsardzībā, nepiemērotiem mājokļiem un negodīgām darba aģentūrām darba ņēmēju izcelsmes zemēs saistībā ar 2022. gada pasaules čempionātu futbolā. ES atzinīgi novērtēja jauno tiesību aktu, kas tika ieviests oktobra beigās un ko paredzēts īstenot līdz 2016. gada decembrim, kā svarīgu soli šajā jomā, tajā pašā laikā mudinot Kataras iestādes turpināt reformēt *kafala* (sponsorēšanas) sistēmu un aizstāt to ar sistēmu, kas balstās uz līgumattiecībām.

Turklāt par Kataru ir iesniegta sūdzība SDO saskaņā ar SDO statūtu 26. pantu par SDO Konvencijas Nr. 81 par darba inspekcijām un Konvencijas Nr. 29 par piespiedu darbu pārkāpumiem. 12. novembrī SDO Valdē notika trīs pušu diskusija, kuras laikā Katara vēlreiz apliecināja gatavību sadarboties ar starptautiskām struktūrām un jo īpaši ar SDO, lai uzlabotu migrantu tiesības. ES kopīgā paziņojumā aicināja Kataru cieši sadarboties ar SDO.

Saūda Arābija

ES veidoja attiecības ar Saūda Arābijas iestādēm par cilvēktiesību problēmām karalistē, vienlaikus mudinot veikt reformu pasākumus. Bažas rada galvenokārt tādi jautājumi kā vīriešu aizbildniecības sistēma un sieviešu tiesības, nāvessods, tiesu iestāžu reforma, vārda brīvība, reliģiskā iecietība, diskriminācija un ārvalstu darba ņēmēju tiesības.

Papildus vairākiem publiskiem paziņojumiem ES ciešā koordinācijā ar ES dalībvalstīm un līdzīgi domājošiem partneriem īstenoja vairākas oficiālas un neoficiālas sadarbības iniciatīvas, vairākās ar cilvēktiesībām saistītās tiesā iesniegtās lietās vēršoties pie Saūda Arābijas iestādēm, jo īpaši paužot bažas par lietām saistībā ar vairākiem aktīvistiem, piemēram, *Raif Badawi* un *Ali al-Nimr*. Savā 2015. gada februāra steidzamajā rezolūcijā Eiropas Parlaments aicināja nekavējoties un bez priekšnoteikumiem atbrīvot *Raif Badawi*. Rezolūcijā stingri nosodīta viņa publiskā pēršana, ko veica Saūda Arābijas iestādes, un pausts aicinājums anulēt notiesājošo spriedumu viņa lietā un viņam piespriesto sodu, tostarp ceļošanas aizliegumu. Eiropas Parlaments arī piešķīra *Raif Badawi* Saharova prēmiju par domas brīvību. 18. decembrī to saņēma viņa sieva *Ensaf Haidar* sava vīra vārdā, kurš joprojām bija cietumā.

Decembrī Eiropas Savienības delegācija ciešā sadarbībā ar Eiropas Savienības dalībvalstu vēstniecībām *Baladi* iniciatīvai un *Thulatha* kultūras forumam piešķīra *Chaillot* balvu par cilvēktiesību veicināšanu Persijas līča reģionā 2015. gadā. *Chaillot* speciālbalvu par mūža ieguldījumu piešķīra *Ibrahim al-Mugaiteeb*, novērtējot viņa centienus un darbu cilvēktiesību veicināšanā un aizsardzībā Saūda Arābijas Karalistē un mudinot viņu turpināt tos.

ES regulāri sazinājās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēktiesību aizstāvjiem un vairākkārt ar attiecīgajām iestādēm apsprieda satraucošos jautājumus. Kopš 2013. gada ES delegācija ir saņēmusi atļauju diplomātiem apmeklēt publiskas tiesu sēdes (2015. gada decembrī Saūda Arābija pieņēma likumu par NVO).

ES ar Eiropas Savienības delegācijas starpniecību pirms katras Cilvēktiesību padomes un pirms ANO ĢA Trešās komitejas sanāksmes iesniedza Saūda Arābijas iestādēm ES prioritātes un iniciatīvas.

Eiropas Parlaments februārī apmeklēja Saūda Arābijas Karalisti saistībā ar parlamentāro tikšanos, kurā piedalījās Eiropas Parlaments un *Majlis Ash-Shura*.

8. oktobrī Eiropas Parlaments izdeva rezolūciju, kurā mudināja Saūda Arābiju apturēt nāvessoda izpildi *Ali Mohammed al-Nimr* un aicinot noteikt moratoriju nāvessodam.

2015. gada 10. decembrī Eiropas Savienības delegācija ciešā sadarbībā ar dažām Eiropas Savienības dalībvalstu vēstniecībām un Saūda Arābijas iestādēm organizēja paneļdiskusiju par vardarbību pret sievietēm un bērniem Saūda Arābijā. Šis pasākums bija daļa no ES globālajiem diplomātiskajiem pasākumiem, kas vērsti pret visu veidu vardarbību pret bērniem un sievietēm.

ES atzinīgi novērtēja 12. decembrī notikušās municipālās vēlēšanas Saūda Arābijā, kur pirmo reizi balsot un tikt ievēlēti varēja gan vīrieši, gan sievietes – tas bija nozīmīgs atskaites punkts sieviešu tiesību veicināšanai valstī.

ES ir vienisprātis ar dažiem ANO cilvēktiesību ekspertiem, kuri pauž bažas par pārāk plašiem pretterorisma pasākumiem, kas varētu kļūt par iemeslu cilvēktiesību pārkāpumiem ar terorismu nesaistītos gadījumos un varētu tikt vērsti pret politiskajiem aktīvistiem tiešsaistē.

Apvienotie Arābu Emirāti

ES, cieši koordinējot ar ES dalībvalstu vēstniecībām, turpināja aktīvi uzraudzīt cilvēktiesību stāvokli Apvienotajos Arābu Emirātos.

2015. gada oktobrī Ženēvā Apvienotos Arābu Emirātus atkārtoti ievēlēja Cilvēktiesību padomē. ES īpašu uzmanību pievērsa brīvprātīgajiem solījumiem un saistībām, ko Apvienotie Arābu Emirāti uzņēmās laikposmam no 2016. līdz 2018. gadam.

Maijā un novembrī notika attiecīgi ceturtā un piektā ES un Apvienoto Arābu Emirātu divpusējās tehniskās darba grupas cilvēktiesību jautājumos sanāksme. Abās sanāksmēs pievērsās pilnam ES izvirzīto problēmjautājumu klāstam, tostarp nāvessodam, vārda brīvībai, piespiedu pazušanai, migrācijai un nodarbinātībai un vardarbībai ģimenē.

ANO Ģenerālās asamblejas 69. sesijā Apvienotie Arābu Emirāti atturējās balsojumā par ANO rezolūciju par moratoriju nāvessoda izmantošanai. Apvienotie Arābu Emirāti piemēro ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomes minimālos standartus un nāvessodus izpilda reti. Tomēr 2015. gada jūlijā kāda Emirātu sieviete tika sodīta ar nāvi par kādas amerikāņu/rumāņu sievietes slepkavību iepirkšanās centrā. Nav oficiāla apstiprinājuma tam, vai šī nāvessoda izpilde nozīmē vispārēju nāvessodu izpildes atsākšanu valstī. 2014. gadā prezidents *Khalifa* apturēja visu paredzēto nāvessodu izpildi slepkavību lietās, lai rastu risinājumu saskaņā ar šariatu (asinsnauda); to varētu interpretēt kā *de facto* nāvessoda moratoriju.

Sadarbībā ar izcelsmes valstīm Apvienotie Arābu Emirāti apliecināja apņēmību mēģināt ierobežot ļaunprātības saistībā ar migrējošu darba ņēmēju pieņemšanu darbā. Būtiski ir garantēt darba ņēmēju tiesības izvēlēties savus darba devējus. 2015. gada 29. septembrī Apvienoto Arābu Emirātu darba ministrs izsludināja jaunu dekrētu, ar ko reglamentē darba attiecības, un tam jāstājas spēkā 2016. gada 1. janvārī. Šie noteikumi nenoliedzami radītu pozitīvas pārmaiņas migrējošo darba ņēmēju aizsardzībā Apvienotajos Arābu Emirātos. Praktiski tie paredzēti, lai nepieļautu, ka sākotnējais darba piedāvājums tiek aizstāts ar atšķirīgu galīgo darba līgumu, kas darba ņēmējam ir neizdevīgāks, kā arī lai atļautu darba ņēmējiem mainīt darba devēju Apvienotajos Arābu Emirātos bez pienākuma vispirms doties atpakaļ uz savu izcelsmes valsti.

Apvienoto Arābu Emirātu iestādes turpināja saglabāt stingrus ierobežojumus attiecībā uz vārda un biedrošanās brīvību, īpaši gadījumos, ja tika kritizēta Apvienoto Arābu Emirātu valdība un pieprasītas demokrātiskas reformas. Gada gaitā vairākkārt tika piemērots 2012. gada Apvienoto Arābu Emirātu kibernoziedzības likums, kurā ir noteikts, ka "ikviena datora/viedās ierīces vai elektroniska tīkla/sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas izpausme var tikt sodīta ar ieslodzījumu, kura termiņš var sasniegt mūža ieslodzījumu, un/vai naudas sodu no AED 50 000 līdz AED 3 miljoniem".

Martin Ennals cilvēktiesību aizstāvjiem paredzēto balvu 2015. gadā piešķīra Emirātu iedzīvotājam *Ahmed Mansour*. Ņemot vērā Apvienoto Arābu Emirātu valdības noteikto ceļošanas aizliegumu, viņš nevarēja piedalīties apbalvošanas ceremonijā Ženēvā.

Visu gadu uzmanība tika pievērsta apgalvojumiem par piespiedu pazušanas gadījumiem, tostarp gadījumam ar Emirātu ekonomistu un akadēmiķi *Dr Nasser Bin Ghaith*, kuru saskaņā ar liecībām 18. augustā arestēja un aizveda nezināmā virzienā, un turēja bez saziņas iespējām gandrīz astoņus mēnešus.

3. oktobrī notika Federālās nacionālās padomes (*FNC*) trešās vēlēšanas; vēlēšanu kolēģija bija divreiz lielāka nekā 2011. gada vēlēšanās, un vēlētāju skaits bija pieaudzis, kas liecina par Emirātu iedzīvotāju pieaugošo interesi par šo procesu. Pirmo reizi kādā no Persijas līča valstīm sieviete (*Amal al-Qubaisi*) tika iecelta par Nacionālās asamblejas vadītāju.

Jemena

ES iesaistē Jemenā priekšplānā bija izvirzītas cilvēktiesības un demokrātija. Nacionālā dialoga konference un tās iznākumi, kas tika ņemti vērā konstitūcijas sastādīšanas procesā, šķietami virzīja Jemenu uz jaunu kursu cilvēktiesību un demokrātijas procesā, kas pilnībā atbilstu starptautiskajām tiesībām.

Tomēr 2015. gada sākumā Jemenas sākotnēji daudzsološo pāreju izjauca vairāku apstākļu sakritība pēc tam, kad apvienotie hūsītu/*Saleh* spēki 2014. gada septembrī pārņēma Sanu un lielu daļu valsts teritorijas, kā arī pieaugošais varas vakuums un sarežģītas pārvaldības problēmas. Kopš 2015. gada marta Saūda Arābijas vadītā militārā koalīcija veica intervenci Jemenā, reaģējot uz prezidenta Hadi lūgumu, ar mērķi atgriezt Jemenas leģitīmo valdību pie varas un atspiest atpakaļ hūsītu/*Saleh* lojālistu spēkus; vienlaikus turpinās miera centieni ANO aizbildnībā. Pastāv draudi, ka Jemenas konflikts varētu izvērsties par ieilgušu karu, kas varētu novest pie valsts vēl dziļākas sairšanas, teritoriālās sadalīšanās un sektantiskas vardarbības, un tas viss varētu laupīt tās iedzīvotājiem vairākas svarīgas cilvēktiesības.

Patlaban daudzas Jemenas iestādes, kuras atrodas Sanā, turpina darboties, taču tās vairs nav pilnīgā leģitīmā valdības kontrolē, līdz ar to starptautiskā iesaiste cilvēktiesību jautājumos ir ļoti apgrūtināta, savukārt Jemenas dienvidos arī ir ļoti apgrūtinoša darbības vide. Šajā situācijā jemeniešu vissvarīgākās cilvēktiesības, tostarp tiesības uz dzīvību, apdraud galvenokārt pats konflikts. Konflikts kavē arī humānās palīdzības organizāciju un cilvēktiesību aizstāvju darbu. ANO un cilvēktiesību organizācijas ir nosodījušas visu konfliktā iesaistīto pušu veiktos biežos cilvēktiesību un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus.

Domājams, ka drūmā humanitārā situācija, jo īpaši pārtikas nodrošinājuma un svarīgāko sociālo pakalpojumu trūkums, ietekmēs ne tikai pašreizējo paaudzi vien. Turklāt postījumu pakāpe ir tik liela, ka Jemenas ceļš uz ekonomikas izaugsmi un attīstību joprojām būs smags izaicinājums, iedzīvotāju skaitam pieaugot atbilstoši 3,1 % likmei, un aptuveni 70 % no iedzīvotājiem ir jaunāki par 35 gadiem.

ES delegācija atbalsta ANO īpašā sūtņa un viņa komandas centienus atgriezt Jemenu politiskās sliedēs un izbeigt bruņoto konfliktu. ES arī ir aicinājusi visas iesaistītās puses ievērot cilvēktiesību principus un starptautiskās tiesības. Augstās pārstāves un priekšsēdētāja vietnieces *Mogherini* un humānās palīdzības un krīžu pārvarēšanas komisāra *Stylianides* paziņojumos cita starpā tika pievērsta uzmanība uzbrukumiem civiliedzīvotājiem un humānās palīdzības piekļuvei. ES delegācija sazinās arī ar hūsītu/*Saleh* atbalstītāju puses dalībniekiem, lai lobētu to, ka tiek pārtraukta viņu rīcība, kas pārkāpj demokrātijas principus, starptautiskās cilvēktiesības un humanitārās tiesības (par politieslodzīto atbrīvošanu, žurnālistu aizsardzību utt.), vienlaikus pievēršoties jautājumiem, kas saistīti ar reliģijas vai ticības brīvību. Tomēr turpinās cilvēktiesību pārkāpumi, tostarp žurnālistu aizturēšana un mērķtiecīgi uzbrukumi civiliedzīvotāju teritorijām.

Cilvēktiesību padomes 30. sesijā ES atbalstīja Nīderlandes centienus panākt to, lai saskaņā ar 10. punktu (tehniskā sadarbība) tiktu izstrādāts projekts rezolūcijai par Jemenu. Šī ierosinātā rezolūcija bija vērsta uz neatkarīgu un objektīvu mehānismu cilvēktiesību pārkāpumu izmeklēšanai pašreizējā konfliktā, ievērojot Augstā cilvēktiesību komisāra biroja ziņojumu par šo jautājumu. Tomēr ANO Cilvēktiesību padome 2015. gada 2. oktobrī pieņēma Jemenas valdības un Saūda Arābijas izstrādātu kopīgu rezolūciju "Tehniskā palīdzība Jemenai un šīs valsts spēju veidošana cilvēktiesību jomā", kurā izklāstīti nosacījumi valsts izmeklēšanas komisijai, kurai saskaņā ar ES cerībām būtu jāstrādā neatkarīgi. ES pauda bažas par cilvēktiesību situācijas pasliktināšanos Jemenā un aicināja leģitīmās iestādes nodrošināt to, ka iespējamie pārkāpumi nepaliek nesodīti. ES atkārtoti pauda atbalstu Augstā komisāra mutiski sniegtajai jaunākajai informācijai Cilvēktiesību padomes 31. sesijā; visaptverošu rakstisku ziņojumu gaida Cilvēktiesību padomes 33. sesijā.

ES joprojām mudina Jemenu pievienoties Ieroču tirdzniecības līgumam, jo Jemenas pārliecīgā desmitiem gadu ilgusī bruņošanās bijušā prezidenta *Saleh* valdīšanas laikā šai valstī, kas ir viena no visvājāk attīstītajām arābu valstīm, ne tikai patērēja sabiedrības līdzekļus, bet arī turpina kurināt pašreiz notiekošo konfliktu. Šajā sakarā Jemenai būs jāīsteno vērienīga drošības sektora reforma, lai mainītu savu turpmākās attīstības ceļu un tādējādi uzlabotu savu iedzīvotāju ekonomiskās un sociālās tiesības. ES arī turpmāk meklēs iespējas palīdzēt ar drošības sektora reformas civilo aspektu. Projekts, kas tika plānots 2015. gadā Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta (*IcSP*) ietvaros, bija paredzēts tam, lai pievērstos policijas reformai, Sanā izveidojot izmēģinājuma policijas nodaļu, vietējā policijas darbā demonstrējot uz cilvēktiesībām balstītu pieeju. Šī un ar šo saistīto projektu plāni paliek spēkā tam laikam, kad konflikts pierims.

Līdztekus ES turpināja atbalstīt daudzas Jemenas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras par spīti lieliem šķēršļiem turpina strādāt cilvēktiesību un mediācijas jomā, lai aizsargātu Jemenas trauslo sociālo struktūru. 2015. gada decembrī kopā ar *UNICEF* tika uzsākts projekts bērnu aizsardzībai bruņotā konfliktā. Izmantojot dažādus ES atbalsta mehānismus, visu 2015. gadu turpinājās tieša palīdzība cilvēktiesību aizstāvjiem, kuriem tā nepieciešama. Lai gan vairāki projekti tika apturēti un pamata darbību apjoms tika samazināts, dažas Jemenas pilsoniskās sabiedrības organizācijas aktīvi uzraudzīja cilvēktiesību pārkāpumus izvēlētās jomās (piemēram, upuri civilpersonu vidū, piespiedu pazušanas vai postījumu novērtējums) vai strādāja pie juridiskās noteiktības, aresta procedūru un ieslodzījuma apstākļu uzlabošanas, tostarp sievietēm un meitenēm.

IcSP ietvaros ES kopā ar ANO verifikācijas un inspekcijas mehānismu (*UNVIM*) sniedza atbalstu netraucētai preču plūsmai uz Jemenu – valsti, kura gandrīz pilnībā ir atkarīga no svarīgāko preču un pārtikas importa. *UNVIM* mērķis ir panākt, lai komerciālās kravas un humānā palīdzība, kas ienāk valsts teritoriālajos ūdeņos, atbilstu ANO DP Rezolūcijas 2216 prasībām. Saistībā ar ES pastāvīgo atbalstu civilās drošības sektora reformai *IcSP* finansējumu saņēma arī Ženēvas bruņoto spēku demokrātiskās kontroles centrs (*DCAF*), lai sagatavotu turpmākus projektus šajā sektorā. Turklāt saistībā ar *IcSP* finansētu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus par "atbalstu valstī aktīviem pilsoniskās sabiedrības rīcībspēkiem konfliktu novēršanai, miera veidošanai un gatavībai krīzes situācijām Jemenā" tika veikti piešķīrumi projektiem par "vietējo miera veidošanu" un "sievietēm un bērniem bruņota konflikta situācijā".

Visbeidzot, ES delegācija vērsa aktīvus atbalsta centienus un publisko diplomātiju uz sieviešu tiesību nostiprināšanu un pret Jemenā valdošo agrīnas laulības paradumu, kinoteātros demonstrējot apbalvoto filmu "Mani sauc *Nojoom*, man ir 10 gadu un esmu šķirtene" un ar to saistītu fotogrāfiju izstādi, atbalstot Jemenas fotogrāfes sievietes. Parīzē un Briselē filmas seansi pulcēja gandrīz 1000 skatītāju, Briselē notika papildu pasākumi (festivāls "*Elles tournent*"), savukārt Ņujorkā filmu plānots demonstrēt 2016. gada sākumā, saistot apstākļus Jemenā ar kampaņām visā pasaulē.

Irāna

Neraugoties uz prezidenta *Rouhani* solījumiem, ka viņa valdības laikā stāvoklis pilsonisko brīvību jomā uzlabosies, 2015. gadā tika panākts maz. Problēmas saglabājās, jo īpaši – pieauga nāvessodu skaits, trūka brīvas un taisnīgas tiesas garantiju, bija vārda brīvības, reliģijas un ticības brīvības un sieviešu tiesību pārkāpumi.

ES sakari ar Irānu 2015. gadā joprojām bija vērsti uz kodoljautājuma risinājumu. Tomēr ES, izmantojot dažādus oficiālus un neoficiālus, divpusējus un daudzpusējus ceļus, turpināja uzsvērt savas bažas par cilvēktiesībām Irānā. ES nāca klajā ar paziņojumiem vairākās individuālās lietās, piemēram, saistībā ar drīzumā paredzētu nāvessodu izpildi nepilngadīgiem likumpārkāpējiem, un atkārtoti pauda bažas par lielo nāvessoda izpilžu skaitu Irānā, jo īpaši par tādiem noziegumiem kā ar narkotikām saistīti nodarījumi, kas saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām netiek uzskatīti par "vissmagākajiem noziegumiem". ES arī aicināja Irānas valdību atturēties no nāvessoda piemērošanas.

Tā kā ir ziņas, ka 2015. gadā nāvessods ticis izpildīts 765 personām (saskaņā ar pieejamajiem datiem 2014. gadā tas izpildīts 482 personām un 2013. gadā – 500 personām), nāvessoda piemērošana bija būtiska cilvēktiesību problēma.

Savā pirmajā vizītē Teherānā 2015. gada 28. jūlijā ES Augstā pārstāve/priekšsēdētāja vietniece *Mogherini* uzsvēra, ka ir jāuzlabo cilvēktiesību situācija.

Lielu uzmanību cilvēktiesību situācijai Irānā turpināja pievērst Eiropas Parlaments. 2015. gada jūnijā Irānu apmeklēja Eiropas Parlamenta Ārlietu komitejas (*AFET*) delegācija, ko vadīja *Elmar Brok*, savukārt 2015. gada oktobrī – Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs *Schulz*.

Cilvēktiesību padomes 28. sesijā 2015. gada martā veica otro Irānas vispārējo regulāro pārskatu. ES piedalījās šajā procesā un pauda gandarījumu par to, ka Irāna akceptējusi 130 ieteikumus (no 291). Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejā Ņujorkā ES atkal atbalstīja Kanādas iesniegto rezolūciju, kurā nosodīta cilvēktiesību situācija Irānā.

SDO pārraudzības mehānismos izskatīja Irānas pārkāpumus attiecībā uz biedrošanās brīvību un šai sakarā izcēla smagus un steidzamus gadījumus.

Irāka

Cilvēktiesību situācija Irākā ir kritiska, ņemot vērā *Da'esh* pastrādātos masveida pārkāpumus, pieaugošo reliģiski motivētu vardarbību un sarežģīto situāciju, kādā atrodas etniskās un reliģiskās minoritātes. Valstī ir ārkārtas humanitārā situācija, iekšzemē pārvietotas ir 3,2 miljoni personu, un 8,7 miljoniem irākiešu ir nepieciešama palīdzība.

Visu gadu ES turpināja mēģinājumus rast Irākas konflikta politisku risinājumu, novēršot konflikta pamatcēloņus. ES atbalstīja premjerministru *al-Abadi* reformu programmas īstenošanā, kuras mērķis ir vērsties pret plaši izplatīto korupciju un sabiedrisko pakalpojumu trūkumu. Tā aicināja valdību pievērsties visām Irākas sabiedrības grupām un gūt panākumus nacionālā izlīguma procesā.

2015. gada 16. martā Ārlietu padome pieņēma ES reģionālo stratēģiju attiecībā uz Sīriju un Irāku, kā arī attiecībā uz *ISIL*/*Da'esh* draudiem; ar šo stratēģiju tiecas panākt ilgstošu mieru, stabilitāti un drošību reģionā. Tā nosaka ES un dalībvalstu rīcību reģionā, tostarp ar cilvēktiesībām saistītās jomās, piemēram, tiesiskuma, politiskās iekļautības, vietējās pārvaldības, korupcijas apkarošanas, tiesu iestāžu reformas, kā arī pamatpakalpojumu nodrošinājuma un ekonomiskās attīstības atbalsta jomā. 2015. gada 14. decembra Padomes secinājumos ārlietu ministri stingri nosodīja nemitīgos smagos, sistemātiskos un plaši izplatītos cilvēktiesību pārkāpumus, ko izdara *Da'esh*, un aicināja saukt vainīgos pie atbildības. Tajos ir arī skaidri norādīts, ka cīņai pret *Da'esh* jāturpinās, ievērojot cilvēktiesības.

Saistībā ar 2012. gada maijā parakstīto ES un Irākas partnerības un sadarbības nolīgumu Cilvēktiesību un demokrātijas apakškomiteja 2015. gada aprīlī otro reizi sanāca Bagdādē, lai apspriestu jezīdu sieviešu un bērnu tirdzniecību, spīdzināšanas un piespiedu atzīšanās izmantošanu un plašsaziņas līdzekļu brīvību. Tika izceltas jomas, kurās gūti panākumi saistībā ar cietumu pārraudzību un Irākas policijas spēju risināt lietas par vardarbību ģimenē – kas lielā mērā noticis, pateicoties tam, ka policijā darbā ir pieņemtas sievietes.

Eiropas Parlaments pieņēma vairākas rezolūcijas, kurās nosoda *Da'esh* rīcību un pauž bažas par humanitāro situāciju un par minoritātēm piederošu personu tiesībām Irākā. 2015. gada decembrī Briselē notika Eiropas Parlamenta un Irākas sestā parlamentārā sanāksme.

Vietējā līmenī ES delegācija Irākā vadīja un organizēja ES un Cilvēktiesību darba grupas (ES dalībvalstis, līdzīgi domājošas valstis un ANO) ikmēneša sanāksmes, kas bija platforma regulārai informēšanai un dialogam ar Irākas valdības amatpersonām, parlamentāriešiem, politiskajiem darbiniekiem, NVO un PSO. 2015. gada februārī ES delegācija un ES dalībvalstu vēstniecības nāca klajā ar paziņojumu saistībā ar ANO DP rezolūcijas 1325 par sievietēm, mieru un drošību īstenošanu. 2015. gada novembrī, reaģējot uz politisko strupceļu reģionā un tautas demonstrācijām, tika rīkoti politisko partiju informēšanas pasākumi Kurdistānā. Tika veikti vairāki pasākumi par spīdzināšanu, tostarp attiecībā uz policiju, un par nāvessodu – tostarp delegācijas vadītāja kontakti ar republikas prezidentu. 2015. gadā Kurdistānas reģionā Irākā nāvessods tika izpildīts trim cilvēkiem, tādējādi izbeidzot 2008. gada *de facto* nāvessoda moratoriju. Saskaņā ar federālās valdības avotiem 2015. gadā 37/38 personām tika piespriests nāvessods.

2015. gada novembrī ES delegācija veica informēšanas pasākumus saistībā ar pretrunīgi vērtēto pantu Nacionālās identitātes kartes likumā, ar ko tiek pārkāpta musulmaņiem nepiederīgu grupu reliģijas vai ticības brīvība. Turklāt ES atkārtoti aicināja Irāku parakstīt Starptautiskās Krimināltiesas statūtus, Konvencijas pret spīdzināšanu un Konvencijas par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu fakultatīvos protokolus, kā arī Ženēvas konvenciju otro fakultatīvo protokolu. ES delegācija palīdzēja formulēt ieguldījumu, ko ES deva vispārējā regulārā pārskata Irākas jautājumu darba grupā.

Saistībā ar cilvēktiesībām, tiesiskumu, izglītību un atbalstu vietējām iestādēm Irāka saņem palīdzību no vairākiem ES finansētiem projektiem. Aptuveni 15 % no Irākas daudzgadu indikatīvās programmas 2014.–2017. gadam ir paredzēti projektiem, kas saistīti ar cilvēktiesībām. Ar uzsāktajiem projektiem sniedz atbalstu krimināljustīcijas nozarei, palīdz Neatkarīgās augstās cilvēktiesību komisijas spēju veidošanai un tiecas stiprināt reģionālās un vietējās pārvaldības izturētspēju. No Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) patlaban finansē PSO, skolotāju un augstskolu mācībspēku apmācību, lai viņi varētu vadīt seminārus par cilvēktiesībām, reliģisko iecietību, diskriminācijas novēršanu un dzimumu pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu.

2015. gadā ES atbalstīja humanitāros partnerus Irākā ar EUR 104,65 miljoniem, kas paredzēti uz vajadzībām balstītai palīdzībai grūti sasniedzamās vietās. Tika īstenota diplomātija humanitārā jomā, lai nosodītu izplatītos bruņotu konfliktu tiesību pārkāpumus, ko veic visas konfliktā iesaistītās puses. Šajā sakarā Irāku divreiz apmeklēja Eiropas humānās palīdzības un civilās aizsardzības komisārs *Stylianides*.

VII. ĀZIJA

Afganistāna

2015. gadā ES iesaistījās ar Afganistānas valdību, parlamentu, pilsonisko sabiedrību un starptautisko sabiedrību, kā arī ar dalībvalstīm, lai veicinātu cilvēktiesību ievērošanu un informētību par tām. Vissatraucošākās jomas joprojām ir sieviešu un bērnu tiesības, pilsoniskā sabiedrība un cilvēktiesību aizstāvji, spīdzināšana un vardarbīga rīcība, vārda brīvība, reliģijas un/vai ticības brīvība, nāvessods un tiesu iestāžu pieejamība.

Pirmais Afganistānas un ES vietējais cilvēktiesību dialogs notika 2015. gada 15. jūnijā, un tajā uzsvars tika likts uz sieviešu un bērnu tiesību, spīdzināšanas un vardarbīgas rīcības, tiesu iestāžu pieejamības, vārda brīvības un sociāli neaizsargātu personu un/vai personu ar invaliditāti jautājumiem. Nākamā sanāksme ar valdību notika 2015. gada 1. decembrī.

ES turpināja sniegt atbalstu tam, lai stiprinātu starptautiskās, reģionālās un valsts sistēmas cilvēktiesību aizsargāšanai un veicināšanai Afganistānā. ES saglabāja vadošo lomu politikas dialogā, tostarp saistībā ar jomu "Pašpaļāvība, izmantojot savstarpējās atbildības satvaru" (*SMAF*). Vienošanās par *SMAF* tika panākta 2015. gada septembrī, un tā ir vērsta uz nozīmīgām reformām tādās jomās kā pārvaldība, tiesiskums un cilvēktiesības, tostarp sieviešu tiesības, vardarbības pret sievietēm izskaušana un ANO DP rezolūcijas 1325 par sievietēm, mieru un drošību īstenošana. Politiskā dialoga darba kārtībā nozīmīgu vietu ieņēma arī bērnu tiesības.

ES joprojām mudināja līdz 2015. gada beigām iecelt ģenerālprokuroru un līdz 2016. gada beigām veikt tieslietu nozares reformu. ES arī pauda viedokli, ka Augstākajā tiesā jāieceļ tiesnese sieviete; taču parlaments attiecīgās sievietes kandidatūru noraidīja.

ES uzsvēra, ka Afganistānas valdībai jāparāda politiska griba un jāatbalsta Afganistānas neatkarīgā cilvēktiesību komisija (*AIHRC*).

Lai veicinātu Valsts rīcības plāna par sievietēm, mieru un drošību (ANO DP rezolūcija 1325), ko valdība uzsāka 2015. gada 30. jūnijā, īstenošanu, ES un Somijas vēstniecība kopā ar Afganistānas valdību 2015. gada 20. septembrī sarīkoja konferenci par Valsts rīcības plāna 1325 īstenošanu.

2015. gadā ES nāca klajā ar vairākiem publiskiem paziņojumiem saistībā ar nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem. ES bieži pauda bažas par to, cik daudz civiliedzīvotāju ir krituši par upuriem terora aktu, bruņotā konflikta un nestabilās drošības situācijas rezultātā. Martā ES nāca klajā ar paziņojumu presei, kurā nosodīja gadījumu, kad saniknots pūlis Kabulā brutāli nogalināja kādu jaunu sievieti. 2015. gadā *Taliban* kontrolētās teritorijās piecas sievietes tika līdz nāvei nomētātas ar akmeņiem, un ES nāca klajā ar nosodošiem paziņojumiem.

ES visu gadu turpināja atbalstīt sabiedriskus pasākumus, ar kuriem tika veicinātas cilvēktiesības un sieviešu tiesības, tostarp ierosinot un veicinot debates, sabiedriskus priekšlasījumus, pasākumus un runas.

Pēc tam, kad žurnālisti bija saņēmuši tiešus draudus no *Taliban*, ES iedibināja reizi divos mēnešos notiekošas sanāksmes ar žurnālistiem par plašsaziņas līdzekļu brīvību un žurnālistu drošību.

ES joprojām bija nozīmīga līdzekļu devēja Afganistānā, ar dažādiem instrumentiem un tematiskām programmām atbalstot cilvēktiesības. ES delegācija īstenoja 23 līgumus, ar ko atbalsta pilsonisko sabiedrību, cilvēktiesības, pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, plašsaziņas līdzekļus un sociālo aizsardzību. Tika izstrādāti projekti, lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības lomu, veicinot cilvēktiesības un demokrātiskas reformas; lai radītu afgāņu sievietēm tādu vidi, kas dotu viņām vairāk iespēju piedalīties sabiedriskajā dzīvē; lai stiprinātu marginalizētu iekšzemē pārvietotu personu politisko iesaisti un tiesību aizsardzību pilsētu vidē; lai uzlabotu jaunatnes vadītāju zināšanas par pilsoņu, dzimumu un cilvēktiesību jautājumiem; lai atbalstītu cilvēktiesību aizstāvjus; lai mazinātu un novērstu vardarbību ģimenē pret sievietēm un meitenēm un lai sniegtu politisku atbalstu, piekļuvi arodmācībām, spēju veidošanai un psihosociālām konsultācijām.

2015. gadā, iesaistoties sadarbībā ar reliģiskajiem vadītājiem un mullām, ES piešķīra divas jaunas dotācijas no *EIDHR* valsts atbalsta shēmas, pievēršoties cilvēktiesību pārraudzībai un ziņošanai, plašsaziņas līdzekļu, tostarp pētnieciskās žurnālistikas spēju veidošanai, un pilnvērtīgu politisko un pilsonisko iespēju nodrošināšanai sievietēm un sieviešu tiesībām. ES piešķīra arī ārkārtas dotāciju no *EIDHR*, lai atbalstītu cilvēktiesību un sieviešu tiesību aktīvistus, kuri tika evakuēti no Kunduzas pēc tam, kad šo pilsētu ieņēma *Taliban*.

EUPOL cieši sadarbojas ar Iekšlietu ministriju un atbalsta to ar stratēģiskām konsultācijām saistībā ar tās uzdevumiem un pienākumiem, īpašu uzsvaru liekot uz plāniem īstenot sieviešu policijas stratēģiju. Konkrēti, ir plānots izveidot komiteju, kura pārraudzītu uzmākšanās un seksuālas vardarbības gadījumus pret sievietēm policistēm Afganistānas valsts policijā, un vēl vienu komisiju, kura ziņotu un pārraudzītu Afganistānas valsts policijas darbu un cilvēktiesību pārkāpumus, ko pastrādājuši Afganistānas valsts policijas darbinieki. *EUPOL* sniedza konsultācijas ģenerālprokurora biroja dzimumu jautājumu vienībai, pievēršoties spēju veidošanai cilvēktiesību un dzimumu jautājumu jomā. *EUPOL* sniedza atbalstu diskusijām par saprašanās memorandu starp Iekšlietu ministriju un Afganistānas neatkarīgo cilvēktiesību komisiju/Policijas ombuda biroju. *EUPOL* piedalījās arī Krimināllikuma reformas darba grupā, kas pašlaik izstrādā kriminālkodeksu.

Tika veiksmīgi pabeigtas sarunas par partnerības un attīstības sadarbības nolīgumu ar Afganistānas valdību, un 2015. gada 1. jūlijā nolīgums tika parafēts.

Dienvidaustrumāzijas valstu asociācija (*ASEAN*)

Pēc tam, kad 2012. gadā *ASEAN* valstu un valdību vadītāji pieņēma *ASEAN* cilvēktiesību deklarāciju, darbu pastiprināja *ASEAN* Starpvaldību komisija cilvēktiesību jautājumos (*AICHR*), kas ir galvenā *ASEAN* cilvēktiesību struktūra. Balstoties uz Bandarseribegavanas rīcības plānu *ASEAN* un ES ciešākas partnerības stiprināšanai (2013–2017), būtiski uzlabojās ES un *ASEAN* dialogs un sadarbība cilvēktiesību jautājumos.

Oktobrī ES uzaicināja *AICHR*, *ASEAN* Sieviešu un bērnu tiesību veicināšanas un aizsargāšanas komisijas (*ACWC*), *ASEAN* Sieviešu komitejas (*ACW*), *ASEAN* Deklarācijas par migrantu darba ņēmēju aizsardzību un atbalstu īstenošanas komitejas (*ACMW*) un *ASEAN* sekretariāta (*ASEC*) locekļus uz vienu nedēļu ilgu Briseles apmeklējumu. Šī apmeklējuma laikā ES un *ASEAN* sarīkoja savu pirmo jebkad notikušo politikas dialogu par cilvēktiesībām, kuru vadīja ESĪP cilvēktiesību jautājumos *Stavros Lambrinidis*. ES puses mērķis bija nostiprināt savstarpējo uzticēšanos un nospraust virzienu uz regulāriem cilvēktiesību dialogiem un pastiprinātu divpusēju un daudzpusēju sadarbību, vienlaikus mudinot *ASEAN* cilvēktiesību organizācijas atklātāk iesaistīties sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību un pilnveidot savu pilnvaru aspektu, kas attiecas uz aizsardzību. Diskusiju laikā notika arī konstruktīva politikas viedokļu apmaiņa par tādām tēmām kā konkrētām valstīm adresēti ieteikumi un cilvēktiesības un sieviešu un bērnu tiesības. Papildus oficiālajam dialogam ESĪP vadīja pusi dienas ilgu semināru par sadarbību ar pilsonisko sabiedrību. *AICHR* bija arī izdevība tikties ar Eiropas Parlamenta, ES NVO un uzņēmumu pārstāvjiem, lai apspriestu konkrētām valstīm adresētus ieteikumus. Vēl programmā bija arī daži apmeklējumi uz vietas un tikšanās visas dienas garumā ar Beļģijas iestāžu pārstāvjiem.

Bangladeša

Galvenās ES prioritātes cilvēktiesību un demokrātijas jomā joprojām bija tiesu iestāžu reforma, nāvessoda moratorijs, Čitagongas miera nolīguma īstenošana, atbalsts rohingiem, minoritātēm piederīgu personu tiesības, cilvēktiesību aizstāvji, sieviešu un bērnu tiesības, atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai un darba tiesību īstenošana.

2015. gadā Bangladešā bija novērojama demokrātiskās telpas sarukšana un pilsonisko un politisko tiesību pakāpeniska pasliktināšanās, tostarp sodīšana ar nāvi bez tiesas sprieduma, piespiedu pazušanas un ierobežojošas darbības pret opozīciju un cilvēktiesību aktīvistiem. Palielinājās arī žurnālistu un redaktoru iebiedēšana, turklāt tika veikti pasākumi, lai grautu dažu ievērojamu laikrakstu ekonomisko dzīvotspēju. 2015. gadā palielinājās uzbrukumu skaits vārda brīvībai. Četru "ateistu" emuārrakstītāju un viena izdevēja nogalināšana 2015. gadā apliecināja, ka šī valsts nav imūna pret pieaugošā reliģiskā ekstrēmisma draudiem. To, ka drošības situācija pasliktinās, uzsvēra divu ārvalstu pilsoņu nogalināšana. Pozitīvi vērtējams tas, ka tika gūti zināmi panākumi sociālo un ekonomisko tiesību jomā.

ES turpināja cilvēktiesību un demokrātijas dialogu ar Bangladešu Labas pārvaldības, cilvēktiesību un migrācijas apakšgrupas sanāksmē 2015. gada februārī un ES un Bangladešas Apvienotajā komisijā 2015. gada novembrī. Galvenie apspriestie jautājumi bija demokrātisko pamattiesību aizsardzība, sodīšana ar nāvi bez tiesas sprieduma, piespiedu pazušanas, ierobežojoši pasākumi pret opozīciju un cilvēktiesību aktīvistiem, minoritāšu un pirmiedzīvotāju stāvoklis un vardarbība pret sievietēm un bērniem.

ES un tās dalībvalstis regulāri sekoja cilvēktiesību stāvoklim Bangladešā, izmantojot politisku dialogu, publisko diplomātiju, attīstības palīdzību un projektus, iesaistoties ar Bangladešas pārstāvjiem, tiekoties ar cilvēktiesību aktīvistiem vai organizējot apmeklējumus, lai iepazītos ar stāvokli uz vietas. ES misiju vadītāji nāca klajā ar vairākiem paziņojumiem par vardarbības gadījumiem. 2015. gada 15. janvārī misiju vadītāji tikās arī ar ārlietu ministru un pauda nožēlu par politisko vardarbību un par to, ka tās rezultātā ir cietuši cilvēki.

ES vairākos paziņojumos stingri nosodīja emuārrakstītāju slepkavības un aicināja iestādes veikt pienācīgu izmeklēšanu, lai vainīgos sauktu pie atbildības. 2015. gada 26. novembrī Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju par vārda brīvību Bangladešā, kurā nosodīja uzbrukumus sekulārajiem rakstniekiem, emuārrakstītājiem, reliģiskajām minoritātēm un ārvalstu palīdzības darbiniekiem un aicināja Bangladešas iestādes nekavējoties izbeigt jebkādu vardarbību, vajāšanu, iebiedēšanu un cenzūru. 2015. gada 29. septembrī AP/PV runaspersona nāca klajā ar paziņojumu, kurā nosodīja Itālijas palīdzības darbinieka nogalināšanu un aicināja saukt pie atbildības par šo noziegumu atbildīgos.

Attiecībā uz nāvessodu – Bangladešā turpināja piespriest un izpildīt nāvessodus. 2015. gada 9. aprīlī pēc tam, kad Bangladešas Augstākā tiesa apstiprināja nāvessodu *Muhammad Kamaruzzaman* lietā, AP/PV runaspersona nāca klajā ar paziņojumu, kurā nosodīja nāvessodu. Juridiskie eksperti un Eiropas Parlamenta Delegācijas attiecībām ar Dienvidāzijas valstīm priekšsēdētājs kritizēja Bangladešas Starptautisko noziegumu tribunālu par taisnīguma un pārskatāmības trūkumu tiesvedībā.

Reaģējot uz vēlēšanu komisijas neapmierinošo darbu trijās vēlēšanās pēc kārtas (jaunākais piemērs bija 2015. gada aprīlī Dakā un Čitagongā notikušās pilsētu municipālās vēlēšanas, kuru norisi aptumšoja daudzi pārkāpumi, kam ES "vērotāji" bija liecinieki) un saskaņā ar 2001. gada sadarbības nolīguma 1. pantu, kur noteikts, ka cilvēktiesību un demokrātisko principu ievērošana ir būtisks elements, ES kopā ar citiem līdzekļu devējiem nolēma izbeigt programmu, ar ko atbalsta Bangladešas vēlēšanu komisiju.

2015. gadā turpinājās sadarbība saskaņā ar ilgtspējas paktu nolūkā uzlabot darba tiesības un darba aizsardzību Bangladešas gatavo apģērbu ražošanas nozarē. 2015. gada septembrī tika publicēti sen gaidītie pārskatītā Bangladešas Darba likuma īstenošanas noteikumi, un rūpnīcu inspekcijas gatavo apģērbu ražošanas nozarē turpinājās stabilā tempā. Šos jautājumus 2015. gada aprīlī apsprieda Eiropas Parlamentā, konferencē, kuras nosaukums bija "Pieminot *Rana Plaza* – turpmākais ceļš". 104. Starptautiskajā Darba konferencē ES deva ieguldījumu tajā, lai izskatītu to, kā Bangladeša ievēro SDO 87. konvenciju par biedrošanās brīvību.

Lai veicinātu Čitagongas (*CHT*) miera nolīguma īstenošanu, ES finansēja divus projektus: *CHT* attīstības fonda projektu, kurš saņēma EUR 24 miljonus, un projektu pamatizglītības nostiprināšanai *CHT*.

ES turpināja dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēktiesību aizstāvjiem. Izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu, tika sniegts pastāvīgs atbalsts NVO, kuras darbojas cilvēktiesību jomā.

2015. gadā turpinājās aptuveni 35 projekti, ar kuriem risina plašu jautājumu klāstu, sākot no bērnu un sieviešu tiesībām un personu ar invaliditāti, minoritāšu un pirmiedzīvotāju tiesībām un darba tiesībām un beidzot ar pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu pilsoniskajai sabiedrībai, – par kopējo summu EUR 210 miljoni. 2015. gadā tika izvēlēti septiņi jauni pilsoniskajai sabiedrībai paredzēti projekti, kas saņems EUR 6,8 miljonus. Arī demokrātiskās pārvaldības stiprināšana ir viena no 2014.–2020. gada daudzgadu indikatīvās programmas prioritātēm.

Butāna

2015. gadā galvenās ES prioritātes cilvēktiesību un demokrātijas jomā joprojām bija atbalsts veiksmīgam un nepārtrauktam demokratizācijas un modernizācijas procesam, jo īpaši pilsonisko un politisko tiesību stiprināšanai, aktīvas pilsoniskās sabiedrības veicināšanai un atbalsts Butānas valdības centieniem apkarot vardarbību pret sievietēm un bērniem. ES iesaistījās sadarbībā ar Butānu, lai atrisinātu ilgstošo problēmu ar nepāliešu valodā runājošajiem Butānas bēgļiem Nepālā.

Kopš iepriekšējā vispārējā regulārā pārskata (2014. gadā) Butāna ir pievērsusies virknei VRP ieteikumu, piemēram, par piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem (piem., veselības aizsardzībai un izglītībai), nabadzības izskaušanu, vēršanos pret vardarbību ģimenē, dzimumu jautājumu risināšanu un korupcijas apkarošanu. Butāna ir spērusi būtiskus soļus, jo īpaši, lai apkarotu korupciju un lai nodrošinātu sieviešu un bērnu tiesības. Tomēr ir jānovērš kavēšanās ar svarīgāko starptautisko cilvēktiesību instrumentu ratifikāciju un daži pulcēšanās un biedrošanās brīvības ierobežojumi.

2015. gadā ES dažādos veidos iesaistījās sadarbībā ar Butānas valdību jautājumā par cilvēktiesību problēmām, jo īpaši pēdējās (sestajās) divgadu konsultācijās Timpu 2015. gada novembrī un sanāksmēs ar premjerministru un ārlietu ministru. Jautājumi tika izvirzīti arī premjerministra *Tobgay* pirmajā vizītē Briselē 2015. gada jūnijā. ES misijas vadītāju vizīte Butānā 2015. gada maijā deva iespēju plašai diskusijai ar Butānas iestādēm un citām ieinteresētajām personām par panākumiem demokratizācijas jomā.

Daudzgadu indikatīvās programmas (2014.–2020. gadam) ietvaros ES vērsa savu atbalstu uz pilsoniskās sabiedrības stiprināšanu un vietējās pašvaldības reformu, lai konsolidētu decentralizācijas procesu un varas un resursu nodošanu.

Bruneja

Bruneja Darusalama ir absolūta monarhija, kuru kopš 1963. gada pārvalda saskaņā ar ārkārtas stāvokli. Ciemu "padomes" apvienojumā ar konsultatīvām struktūrām, tostarp Leģislatīvo padomi, ierobežotā mērā veic tiesību aktu ierosināšanas un apstiprināšanas pienākumu. Kopumā Brunejas sabiedrība ir iecietīga, taču Bruneja ir pieņēmusi konservatīvu islāma formu, kuru tā mēģina turpināt attīstīt saskaņā ar Malajas islāma monarhijas koncepciju.

Kaut gan teorētiski konstitūcija aizsargā reliģijas brīvību, praksē tiek piemēroti dažādi ierobežojumi. 2015. gadā valdība turpināja savu ilgstošo politiku, ar ko atbalsta sultanāta sunnītu islāma *Shafi'i* skolu (valsts oficiālā reliģija). Decembrī parādījās starptautiski pieejamas ziņas par spredikiem mošejās, kuros musulmaņiem tika ieteikts izvairīties no saistības ar kristiešu simboliem, kaut gan nemusulmaņiem ir atļauts rīkot dievkalpojumus, piemēram, katoļu vai anglikāņu baznīcās. Pašā islāmā pastāv noteikumi un politiski priekšraksti, ar kuriem ierobežo reliģiskās grupas, kuras nepieder pie *Shafi'i* skolas. 2013. gada oktobrī publicētais šariata kriminālkodeksa rīkojums ietver noteikumus, kas ietekmē juridisko struktūru, ar ko pārvalda reliģijas brīvību. 2014. gada maijā tika ieviesta I fāze (ar sodiem, kas ietver tikai naudas sodus un cietumsodus). Tiesās tika ierosinātas tikai dažas lietas. 2015. gadā nekas neliecināja par to, vai tiks ieviestas kodeksa turpmākās fāzes un kad tas varētu notikt.

2015. gada septembrī Bruneja parakstīja ANO Konvenciju pret spīdzināšanu, bet vēl nav paziņojusi, kad to ratificēs.

Pakāpenisku šariata kriminālliku mu ieviešanu var uzlūkot kā mēģinājumu uzlabot sociālo, kā arī reliģisko disciplīnu un saglabāt malajiešu kultūru, tradīcijas un parašas, nevis sodīt vai ierobežot pieaugošo noziedzību, jo Brunejā noziedzības ir maz. Mērķis ir saglabāt Brunejas sabiedrību tās pašreizējā līmenī un uz mūžīgiem laikiem nostiprināt tās "pamatvērtības". Kriminālkodekss papildina esošās Brunejas šariata ģimenes tiesības. Tā kā II un III fāze vēl nav uzsākta un ir tikai fragmentāras ziņas par to, kā šariata juridiskā koncepcija sadzīvos ar esošajiem tiesību aktiem, pagaidām joprojām vēl ir grūti izvērtēt, kā šariata krimināltiesības varētu īstenot nākotnē.

ES konsekventi izmantoja divpusējās tikšanās ar Brunejas iestādēm, lai izvirzītu cilvēktiesību jautājumus. ES dalībvalstis ir regulāri mudinājušas Bruneju pievienoties arī citiem svarīgākajiem ANO cilvēktiesību instrumentiem. Dalībvalstis, kurām Brunejā ir pārstāvniecība, piedalījās pasākumos, ar ko atzīmē Starptautisko sieviešu dienu, lai palielinātu informētību par ANO Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW*).

Mjanma/Birma

ES iesaistes centrā ar Mjanmu/Birmu joprojām ir cilvēktiesības un demokrātija, jo īpaši situācija Rakhainas štatā, diskriminācijas aizliegums, reliģijas un ticības brīvība un vārda brīvība.

2015. gada 8. novembrī vēsturiskajās vēlēšanās Mjanmā/Birmā savstarpēji konkurēja deviņdesmit viena politiska partija un vairāk nekā 6000 kandidātu. Iespaidīgā vēlētāju aktivitāte – 69 % – ir apliecinājums tam, ka Mjanmas/Birmas iedzīvotāji atbalsta pārmaiņas. Veiksmīgu vēlēšanu norisi palīdzēja veicināt ES vēlēšanu novērošanas misija (*EU EOM*), kuru vadīja Eiropas Parlamenta priekšsēdētāja vietnieks *Graf Lambsdorff*. No 150 personām sastāvošā *EU EOM*, kurā bija arī septiņi Eiropas Parlamenta deputāti, bija lielākā starptautiskā vēlēšanu novērošanas misija; tā bija klāt visā valstī un cieši koordinēja darbu ar citiem starptautiskiem novērotājiem. *EU EOM* sākotnējā paziņojumā 2015. gada 10. novembrī ir uzsvērts, ka organizācija vēlēšanu dienā bija laba un ka balsošanā pastāvēja konkurence. Tomēr, lai vēlēšanas būtu patiesi demokrātiskas, būtu nepieciešamas turpmākas juridiskas reformas un procedūras uzlabojumi, tostarp konstitūcijas grozījums.

Kaut gan Nacionālā demokrātijas līga, ko vada Nobela Miera prēmijas laureāte *Aung San Suu Kyi*, ieguva absolūtu vairākumu parlamentā un tā iecels nākamo prezidentu un veidos jauno valdību, tomēr militāristi, kaut arī ievēlēti netika, parlamentā joprojām paturēs 25 % vietu; viņiem būs veto tiesības un viņi jaunajā valdībā varēs iecelt trīs svarīgus ministrus.

2015. gada 22. jūnijā Ārlietu padome pieņēma secinājumus par gaidāmajām vēlēšanām Mjanmā/Birmā, lai nosūtītu valdībai agrīnu vēstījumu par ES cerībām, ka 2015. gadā notiks uzticamas, iekļaujošas un pārredzamas vēlēšanas.

2015. gadā cilvēktiesību situācija neuzlabojās, konkrēti saistībā ar vēlēšanu tiesību atņemšanu etniskajām minoritātēm, jo īpaši musulmaņu rohingiem, un turpinājās politisko aktīvistu un cilvēktiesību aizstāvju aresti un aizturēšanas. Neraugoties uz starptautiskās sabiedrības, tostarp ES, paustām nopietnām bažām, Mjanma/Birma pieņēma četrus tiesību aktus par "rases un reliģijas aizsardzību". Ar minētajiem tiesību aktiem tiek ierobežotas sieviešu un minoritātēm piederīgu personu cilvēktiesības, kā arī reliģijas un ticības brīvība. Tie ir arī pretrunā valsts starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā.

Joprojām saglabājās liela spriedze dažādu kopienu starpā, jo īpaši Rakhainas štatā. Aptuveni 140 000 iekšzemē pārvietotu personu, nospiedošs vairākums no kuriem ir rohingi, kopš 2012. gada joprojām ir spiesti uzturēties nolaistās nometnēs, un viņiem ir atņemtas tādas pamattiesības kā pārvietošanās brīvība un izglītības pieejamība, veselības aprūpe un iespēja nopelnīt iztiku. Rakhainas štata ziemeļu daļā, kur rohingi ir vairākumā, viņi sastopas ar papildu ierobežojumiem un cilvēktiesību pārkāpumiem. Sistemātiska diskriminācija un marginalizācija katru gadu mudina tūkstošiem rohingu doties ļoti riskantā ceļā pāri jūrai caur Taizemi uz Malaiziju, kur viņi bieži krīt par upuri kontrabandistiem un cilvēku tirgotājiem. Daži no viņiem nokļūst mūsdienu verdzībā, kā liecina migrantu krīze Bengālijas līcī un Andamanu jūrā 2015. gada maijā un Indonēzijas atklājums, ka zvejniecībā tiek izmantoti vergi.

2015. gadā pirmo reizi bijušo pagaidu reģistrācijas apliecību turētāji, tā dēvētie "baltās kartes" turētāji, tostarp rohingi un citas etniskās minoritātes, nevarēja balsot vai kandidēt vēlēšanās, jo viņiem nav pilsonības. Budistu stingrās līnijas pārstāvju spēcīgās ietekmes dēļ kampaņas laikā neviena no abām lielajām partijām neizvirzīja musulmaņu kandidātus. Tā rezultātā jaunajā parlamentā nebūs neviena musulmaņu pārstāvja. Joprojām nesodīti turpinājās naida kurināšana un naida runa.

Šādā situācijā ES īpašais pārstāvis (ESĪP) cilvēktiesību jomā *Lambrinidis* turpināja savu iesaisti valstī cilvēktiesību jomā. ES un Mjanmas otrajā cilvēktiesību dialogā 2015. gada jūnijā ESĪP apmeklēja Rakhainas štatu, lai iepazītos ar sarežģītajām problēmām, ar kurām sastopas rohingu un Rakhainas kopienas. Viņam bija svarīgas tikšanās ar vairākiem ministriem, Nacionālās demokrātijas līgas vadītāju *Aung Saan Su Kyi*, pilsonisko sabiedrību, tostarp īpašā pilsoniskās sabiedrības forumā, kas notika pirms cilvēktiesību dialoga, un ar reliģiskajiem vadītājiem. ESĪP sarunās ar valdību un dažādu kopienu pārstāvjiem centās panākt progresu visos svarīgākajos jautājumos, tostarp jautājumā par kopienu segregāciju un ar to saistītajām bažām cilvēktiesību jomā, par pilsonību, balsstiesībām, četriem likumiem "par rases un reliģijas aizsardzību" un par pieaugošo naida runu, it īpaši pret musulmaņiem. Cilvēktiesību dialogā pievērsās vairākiem cilvēktiesību jautājumiem, tostarp darba tiesībām, tiesībām uz zemi, migrācijai, sirdsapziņas cietumniekiem, apstākļiem cietumos, diskriminācijas aizliegumam, svarīgāko cilvēktiesību konvenciju ratifikācijai un īstenošanai un sadarbībai daudzpusējos forumos.

2015. gada 15. oktobrī ES kā starptautiska lieciniece parakstīja valsts mēroga pamiera nolīgumu starp Mjanmas/Birmas valdību un etniskajām bruņotajām grupām. Šis nolīgums ir nozīmīgs solis ceļā uz mieru, drošību un pārticību, un tas dod iespēju uzsākt politisku dialogu valstī. Deklarācijā, ko ES vārdā sniedza Augstā pārstāve/priekšsēdētāja vietniece *Mogherini*, viņa pauda gandarījumu par nolīguma parakstīšanu un aicināja procesa nākamajā posmā iesaistīt arī tos grupējumus, kas nolīgumu neparakstīja. Iekļautība būs būtiska nacionālajam izlīgumam, minoritātēm piederīgu personu tiesību respektēšanai un taisnīgai attīstībai visiem. Neraugoties uz miera sarunās gūtajiem panākumiem, sadursmes starp armiju un dažām etniskām bruņotām grupām turpinājās, it īpaši Šanas un Kačinas štatos, kā rezultātā turpinājās iedzīvotāju piespiedu pārvietošanās. Ir ziņas par seksuālu vardarbību, piespiedu vervēšanu un piespiedu darbu.

2015. gada maijā pievienojoties iniciatīvai par darba pamattiesību un prakses veicināšanu Mjanmā/Birmā, ES apliecināja savu apņēmību sadarboties ar valdību, SDO un citiem partneriem (piem., ASV un Japānu) jautājumā par darba tiesībām un korporatīvo sociālo atbildību. Tika vēl vairāk nostiprināta sadarbība ar pilsonisko sabiedrību. Pirms cilvēktiesību dialoga ES organizēja pilsoniskās sabiedrības forumu, lai nodrošinātu informāciju par cilvēktiesību problēmām Mjanmā/Birmā. ES ceļvedi sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību sāka īstenot 2015. gada 16. septembrī. Tika izveidotas četras references grupas, ko veidoja vietējās PSO, pārstāvjus no ES dalībvalstīm, starptautiskās nevalstiskās organizācijas un citus partnerus attīstības jomā. Turpinājās tikšanās ar cilvēktiesību aizstāvjiem. ES īstenoja un koordinēja regulāru novērošanu tiesas sēdēs, kurās uzklausīja un izskatīja cilvēktiesību aizstāvju un aktīvistu, tostarp 2015. gada marta protestos aizturēto studentu, lietas.

2015. gadā ES atkal iesniedza rezolūciju par cilvēktiesībām Mjanmā/Birmā – gan Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas Trešajā komitejā, gan Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padomē. Abas rezolūcijas tika pieņemtas bez balsošanas.

Mjanmas/Birmas vispārējais regulārais pārskats tika izskatīts 2015. gada 6. novembrī.

Mjanma/Birma parakstīja Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos, kā arī pievienojās ANO Konvencijas pret spīdzināšanu iniciatīvas draugiem.

Kambodža

Cilvēktiesību stāvoklis Kambodžā Eiropas Savienībai joprojām ir augsta prioritāte. 2015. gada sākumā dažās jomās tika gūti panākumi, jo īpaši – vienošanās par vēlēšanu likuma grozījumiem, divpusējas Valsts vēlēšanu komitejas izveide un zināma valdības iesaiste zemes jautājumu risināšanā. Tomēr gada otrajā pusē attiecības starp abām svarīgākajām politiskajām partijām ievērojami pasliktinājās; notika vairāki incidenti, kas acīm redzami bija vērsti uz opozīcijas iebiedēšanu un viņu vārda brīvības ierobežošanu, tādējādi vājinot politiskās tiesības. Vairāki jauni tiesību akti, kas ir izdoti vai ir pēdējā sagatavošanas stadijā, izraisa bažas par to iespējamu izmantošanu, lai ierobežotu vārda brīvību un biedrošanās brīvību. Saglabājas nopietnas problēmas saistībā ar tiesu iestāžu neatkarību.

2015. gada 9. aprīlī ES delegācija nāca klajā ar vietēju paziņojumu, kurā pauda gandarījumu par jaunās Valsts vēlēšanu komitejas izveidi. 2015. gada 15. jūlijā Augstās pārstāves/priekšsēdētājas vietnieces runaspersona nāca klajā ar paziņojumu par to, ka pieņemts jauns likums par NVO un biedrībām, kurā pauda nožēlu, ka konsultācijas ar ieinteresētajām personām pirms tam bijušas nepietiekamas, un bažas par likuma potenciālo iespēju ierobežot NVO darbības. Pēc tam, kad demonstranti piekāva divus opozīcijā esošus parlamenta deputātus, ES delegācija 2015. gada 27. oktobrī nāca klajā ar vietēju paziņojumu, kurā aicināja iestādes saukt vainīgos pie atbildības un veikt pasākumus, lai nodrošinātu visu demokrātiski ievēlēto pārstāvju drošību.

ES uzturēja regulāru cilvēktiesību dialogu ar Kambodžas iestādēm. Delegācija uzturēja regulārus sakarus arī ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp ar pirmiedzīvotāju kopienu pārstāvjiem. Sadarbībā ar Vāciju ES turpināja mudināt Kambodžas valdību novērst kavēšanos ar kopienas zemes īpašumtiesību piešķiršanu pirmiedzīvotājiem un turpināja cieši novērot zemes reģistrācijas iekļautību. 2015. gadā ES personāla apmeklējumos uz vietas īpaši pievērsās šiem jautājumiem, un šajās reizēs turpat uz vietas notika koordinācija ar NVO un vietējiem iedzīvotājiem.

ES attiecībās un apspriedēs ar Kambodžas valdību augsta prioritāte ir zemes izdalīšanai. ES delegācija turpināja uzstāt, ka vajadzīga lielāka pārredzamība ekonomiski izmantojamu valsts zemes koncesiju (*ELC*) piešķiršanas pārskatīšanā, no *ELC* jau atgūtas zemes turpmākā izmantojumā un centienos atrisināt strīdus par zemi. ES sniedza tehnisku palīdzību Kambodžas karaliskajai valdībai, palīdzot izstrādāt neatkarīgu novērtējuma un kompensācijas mehānismu kopienām, kuras skārušas cukurniedrēm paredzētas ekonomiski izmantojamas zemes koncesijas; valdībai vēl jāpanāk vienošanās par minēto mehānismu.

Politiskajā dialogā prioritātes bija jautājumi par arodbiedrību tiesībām, vardarbību pret darba ņēmējiem un minimālās algas pārskatīšanu. ES uzturēja regulāru dialogu arī ar uzņēmumu asociācijām (jo īpaši gatavo apģērbu nozarē) un atsevišķiem investoriem attiecībā uz darba tiesībām un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību.

104. Starptautiskajā Darba konferencē ES deva ieguldījumu tajā, lai izskatītu to, kā Kambodža ievēro SDO 182. konvenciju par ļaunākajām bērnu darba formām. SDO standarta pārraudzības mehānismos izskatīja arī pārkāpumus attiecībā uz biedrošanās brīvību un šai sakarā izcēla smagus un steidzamus gadījumus.

2015. gadā ES turpināja atbalstīt vairākas ar cilvēktiesībām saistītas NVO, piešķīra kopumā EUR 1 miljonu jaunās dotācijās un piešķīra dotācijas četriem cilvēktiesību aizstāvjiem.

ES 2015.–2016. gada budžetā atvēl EUR 10 miljonus Kambodžas tiesu ārkārtas palātu (*ECCC*) valsts un starptautiskajiem komponentiem. 2015. gadā ES oficiāli kļuva par *ECCC* galveno līdzekļu devēju grupas locekli.

Ķīnas Tautas Republika

2015. gadā ES galvenie mērķi joprojām bija Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (*ICCPR*), kas parakstīts 1998. gadā, ratifikācija Ķīnā, bet vidējā termiņa mērķis bija *ICCPR* noteikumu, kā arī Ķīnas konstitūcijas, Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma noteikumu ievērošana. ES īstenoja arī vispārēju kampaņu pret nāvessodu, īpaši tāpēc, ka Ķīna joprojām ir valsts, kurā izpilda visvairāk nāvessodu, neraugoties uz valsts centieniem būtiski samazināt to noziegumu skaitu, par kuriem var piespriest nāvessodu, tostarp 2015. gada Kriminālprocesa likuma grozījumu, ar kuru šādu noziegumu skaitu samazināja līdz 46. ES prioritāte Ķīnā joprojām bija arī viens no *ICCPR* centrālajiem pīlāriem – vārda brīvība gan tiešsaistē, gan bezsaistē, kā arī aktīvas pilsoniskās sabiedrības attīstība un aktīvi cilvēktiesību aizstāvji. Visbeidzot, bet ne mazāk būtiski – ES turpināja veicināt to, lai visas cilvēktiesības varētu izmantot minoritātēm piederīgas personas, īpaši uiguri un tibetieši.

Kopumā cilvēktiesību situācija turpināja ievērojami pasliktināties, jo jūlijā sākās jauns arestu un aizturēšanu vilnis, kas bija vērsts pret aptuveni 300 cilvēktiesību juristiem, aktīvistiem un advokātu biroju darbiniekiem, kaut gan par prelūdiju šim jaunajam represiju uzplūdam varētu uzlūkot 2014. gada maiju, kad tika arestēts pazīstamais ķīniešu cilvēktiesību jurists *Pu Zhiqiang*, kurš bija iesaistīts vairākās lietās saistībā ar preses brīvību, vārda brīvību un cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību. Gada beigās aptuveni 30 juristiem joprojām piemēroja "uzraudzību dzīvesvietā", t. i., viņus turēja ieslodzītus vietā, kas netika darīta zināma, viņiem nebija pieejamas juridiskās konsultācijas vai radinieku apmeklējumi, un tas izraisīja nopietnus jautājumus par Ķīnas apņemšanos nostiprināt tiesiskumu.

2015. gada 20. maijā ES nāca klajā ar runaspersonas paziņojumu par apsūdzībām, kas izvirzītas *Pu Zhiqiang*. 2015. gada decembrī Pekinā *Pu Zhiqiang* beidzot tika tiesāts par tiešsaistes komentāru sociālajā tīklā, kurā viņš kritiski izteicās par valdošo Komunistisko partiju, un viņam piesprieda trīs gadu cietumsodu par agresīvu uzvedību un etniskā naida kurināšanu, atliekot sprieduma izpildi medicīnisku apsvērumu dēļ.

Gada beigās notika kādas franču žurnālistes *de facto* izraidīšana, jo viņa kādā franču žurnālā bija publicējusi rakstu, kurā kritizēja Ķīnas politiku Siņdzjanā.

Juridiskā reforma uzņēma ātrumu, un tika pieņemti tiesību akti par valsts drošību un terorisma apkarošanu un ieviesti likumprojekti par ārvalstu NVO un kiberdrošību, kuriem visiem bija negatīva ietekme uz cilvēktiesībām un pilsoniskās sabiedrības telpu, kā arī uz uzņēmējdarbības aprindām. ES sistemātiski nosūtīja komentārus par atbildi uz likumprojektu sabiedrisko apspriešanu Ķīnā, lai mudinātu Ķīnu izvairīties no juridiskiem cilvēktiesību ierobežojumiem, neparedzot aizsardzības pasākumus, un no neatbilstības starptautiskajiem standartiem.

Situācija Tibetas reģionā neuzlabojās, un 2015. gada augustā notika 143. pašsadedzināšanās gadījums starp tibetiešiem kopš 2009. gada februāra (2015. gadā tādi bija septiņi). Turklāt pašsadedzināšanos joprojām uzskata par krimināli sodāmu, kā rezultātā kolektīvu sodu piespriež ģimenes locekļiem un kopienām. Siņdzjanā pagājušajā gadā turpinājās vardarbīgas sadursmes starp uiguru tautu un Ķīnas iestādēm, kurās vairāk nekā 100 cilvēki gāja bojā, kaut gan apstāklis, ka Ķīnas iestādes nesniedz informāciju un žurnālistiem un diplomātiem piekļuve ir liegta, apgrūtina iespēju iegūt precīzu ainu par notikušo.

Neraugoties uz Ķīnas apgalvojumiem Konvencijas pret spīdzināšanu (*CAT*) komitejā, ka tā ir veikusi iedarbīgus leģislatīvus, administratīvus, tieslietu un citādus pasākumus, lai stingri aizliegtu jebkādus spīdzināšanas aktus, komiteja pauda nopietnas bažas par ticamiem apgalvojumiem par tibetiešu, uiguru un mongoļu spīdzināšanu, par nāves gadījumiem brīvības atņemšanas iestādēs, par patvaļīgu aizturēšanu un pazušanu, kā arī par pastāvīgi pienākošām ziņām, ka tiek turpināta nelikumīgas aizturēšanas prakse neatzītās un neoficiālās ieslodzījuma vietās – tā dēvētajos "melnajos cietumos" – un par bēgošu ziemeļkorejiešu piespiedu atgriešanu.

ES turpināja dažādos formātos un līmeņos iesaistīties darbā ar Ķīnu saistībā ar cilvēktiesību jautājumiem. Piemēram, jūnijā ES un Ķīnas samitā priekšsēdētājs *Tusk* izvirzīja jautājumu par cilvēktiesību situāciju un noslēguma preses konferencē izteica piezīmes, paužot ES atbalstu Ķīnas vērienīgajam reformu procesam, kopīgo vēlmi turpināt uzlabot sadarbību cilvēktiesību jomā divpusējā un starptautiskā līmenī un ES bažas par vārda un biedrošanās brīvību, tostarp par minoritātēm piederīgu personu, piemēram, tibetiešu un uiguru, situāciju. Šajā sakarībā priekšsēdētājs *Tusk* mudināja Ķīnu atsākt jēgpilnu dialogu ar Dalailamas pārstāvjiem. Ikgadējā ES un Ķīnas Apvienotās tirdzniecības komitejas sanāksmē (2015. gada oktobrī) komisāre *Malmström* uzsvēra to, cik svarīgi ir stiprināt tiesiskumu un neatkarīgu tiesu sistēmu, dodot iespēju juristiem strādāt brīvi un neatkarīgi, un atbalstīt ārvalstu uzņēmēju un pilsoņu darbu. Pieminot to, cik svarīga uzņēmējdarbībai Ķīnā ir digitālā sabiedrība, komisāre *Malmström* aicināja Ķīnas puses pārstāvjus "sniegt ieguldījumu, lai padarītu internetu par vārda brīvības un brīvās tirdzniecības dzinuli".

Novembrī ES īpašais pārstāvis cilvēktiesību jautājumos *Lambrinidis* otrreiz apmeklēja Ķīnu (Pekinu, Guaņdžou, Šendžeņu un Honkongu) un piedalījās vairāk nekā 30 atsevišķās sanāksmēs ar augsta ranga Ķīnas amatpersonām, ar ķīniešu un eiropiešu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem (tostarp ar juristiem, interneta žurnālistiem, akadēmiķiem, cilvēktiesību aizstāvjiem, kas pārstāv sievietes un seksuālās minoritātes, darba tiesību aktīvistiem un starptautisku organizāciju amatpersonām). ESĪP pauda īpašas bažas par to, ka pieaug represijas pret cilvēktiesību aizstāvjiem un juristiem, kā arī par juridiskās reformas ievirzi, jo īpaši par tiesību aktu projektiem attiecībā uz ārvalstu NVO un par citiem tiesību aktiem vai tiesību aktu projektiem valsts drošības jomā, un par to negatīvo ietekmi uz cilvēktiesībām un pilsonisko sabiedrību. Viņš apsprieda arī Pekinas deklarācijas 20. gadadienu un tiesību akta projektu par vardarbību ģimenē, kuru beidzot pieņēma 2015. gada decembrī, tostarp dažus ES ierosinātus grozījumus, darba tiesības, uzņēmējdarbību un cilvēktiesības, reliģiskām un etniskām minoritātēm piederīgu personu tiesības, tostarp Tibetā un Siņdzjanā, spīdzināšanu un nāvessodu.

30. novembrī un 1. decembrī Pekinā notika 34. ES un Ķīnas cilvēktiesību dialogs. Ķīna turpināja uzsvērt savus panākumus nabadzības samazināšanā un kopējā dzīves līmeņa uzlabošanā Ķīnā un pauda neapmierinātību, kad ES izteica bažas, ilustrējot tās ar individuāliem gadījumiem. Ķīna izvirzīja jautājumu par ES rīcību saistībā ar bēgļu krīzi un cīņu pret terorismu un norādīja, ka tā vēlētos, lai būtu vairāk sadarbības projektu cilvēktiesību jomā ar ES par tādām tēmām kā vides tiesības, sieviešu cilvēktiesības un darījumdarbība un cilvēktiesības.

AP/PV runaspersona 2015. gadā nāca klajā ar septiņiem paziņojumiem par Ķīnu: martā – par sieviešu tiesību aktīvistu arestiem un aizturēšanām Ķīnā, aprīlī – par žurnālista *Gao Yu* notiesāšanu, maijā – par apsūdzībām, kas izvirzītas pret cilvēktiesību juristu *Pu Zhiqiang*, jūlijā – par jaunākajiem notikumiem cilvēktiesību jomā, oktobrī – par tiesnešu un cilvēktiesību aizstāvju aizturēšanu un par izturēšanos pret viņu ģimenes locekļiem un decembrī – par cilvēktiesību tiesnesim *Pu Zhiqiang* piespriesto sodu un par to, ka Ķīna neatjaunoja vīzu Eiropas žurnālistei *Ursula Gauthier*.

ES minēja cilvēktiesību situāciju Ķīnā savos paziņojumos, ko tā sniedza Cilvēktiesību padomes kārtējās trīs sesijās martā, jūnijā un septembrī un ANO 70. Ģenerālajā asamblejā, paužot ES bažas dažādos jautājumos.

Honkonga

ES cieši sekoja notikumiem saistībā ar vispārēju vēlēšanu ieviešanu galvenās amatpersonas vēlēšanām 2017. gadā. 2015. gada 18. jūnijā runaspersona ES vārdā nāca klajā ar paziņojumu par politiskajām reformām Honkongā, aicinot visus iesaistīties konstruktīvās apspriedēs, lai drīzumā varētu atsākt vēlēšanu reformas procesu. ES turpināja atbalstīt Honkongas pilsonisko sabiedrību, uzturot regulārus kontaktus ar cilvēktiesību aizstāvjiem, NVO un plašsaziņas līdzekļiem un rīkojot seminārus un darbseminārus cilvēktiesību jomā. 2015. gada novembrī ES īpašais pārstāvis cilvēktiesību jautājumos *Stavros Lambrinidis* pirmo reizi apmeklēja Honkongu un apsprieda plašu jautājumu klāstu, tostarp tiesiskumu un tiesu sistēmas neatkarību saskaņā ar principu "viena valsts – divas sistēmas", darba tiesības, akadēmisko brīvību un plašsaziņas līdzekļu brīvību, sociālo nevienlīdzību un vienlīdzīgas iespējas. 2015. gada beigās pazuda pieci Honkongas izdevēji, no kuriem diviem ir ES pilsonība un kuri saistīti ar Honkongas izdevniecību un grāmatnīcu. Pazušanas apstākļi bija aizdomīgi.

Taivāna

Kopumā cilvēktiesību situācija ir laba. Tomēr joprojām tiek piemērots nāvessods, ko ES nosoda. Jūnijā nāvessodu izpildīja sešām personām, kas sekoja 2012., 2013. un 2014. gadā izpildītajiem nāvessodiem, ar kuriem tika pārkāpts *de facto* moratorijs, kuru Taivāna bija ievērojusi no 2005. līdz 2010. gadam. ES paziņojumā aicināja nekavējoties noteikt moratoriju nāvessoda izpildei, kā to 2013. gadā ieteica starptautisko ekspertu grupa. ES turpināja sadarboties ar vietējām iestādēm un pilsonisko sabiedrību, lai panāktu nāvessoda moratorija atjaunošanu nolūkā oficiāli atcelt nāvessodu. Šajā sakarā ES ar Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta starpniecību turpināja atbalstīt NVO "Taivānas aliansi nāvessoda izbeigšanai". Regulārā dialogā ar Taivānu – ES un Taivānas ikgadējās konsultācijās par jautājumiem, kas neattiecas uz tirdzniecību – ES pauda bažas par nāvessodu un par to, ka tas joprojām tiek piemērots.

Indija

2015. gadā ES cilvēktiesību prioritātes Indijā bija vērstas uz sieviešu un bērnu tiesību aizsardzību, spīdzināšanas novēršanu un cilvēktiesību aizstāvju tiesībām. Nozīmīgu vietu darba kārtībā joprojām ieņēma mēģinājumi panākt nāvessoda moratoriju, kas novestu pie tā atcelšanas, un apņemšanās apkarot visas diskriminācijas izpausmes.

Indija ir plaša un mutuļojoša demokrātiska valsts ar stabilu konstitucionālu un institucionālu sistēmu, kuras mērķis ir aizsargāt cilvēktiesības. Indijā daudzu cilvēktiesību problēmu saknē ir dziļi iesakņojušās sabiedrības paražas, kuras valdība nevar pārvarēt tikai ar savu pozitīvo rīcību vien. Plašsaziņas līdzekļi un pilsoniskā sabiedrība bieži ziņo par vardarbības un diskriminācijas gadījumiem, kas it īpaši skar dalītus, kā arī par vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, un reliģiskās iecietības trūkumu. Kopumā vārda brīvība tiek ievērota. Martā Augstākā tiesa noraidīja pretrunīgi vērtētu tiesību akta grozījumu, ar ko ierobežo vārda brīvību internetā. Likuma, ar ko reglamentē ārvalstu ieguldījumus, kurā grozījumi izdarīti 2010. gadā, stingrāka īstenošana ir ietekmējusi aptuveni 13 000 PSO piekļuvi ārvalstu finansējumam. Indijā ir vismaz 2 miljoni PSO, no kurām aptuveni 42 000 ir atļauja saņemt ārvalstu finansējumu.

Neraugoties uz to, ka ikgadējais cilvēktiesību dialogs nenotika, ES iesaistījās dialogā ar daudzām cilvēktiesībās ieinteresētām personām, tostarp ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, valdības amatpersonām un speciālu institūciju pārstāvjiem. Pēdējā gada laikā ES atbalstītos cilvēktiesību projektu pasākumus ir apmeklējuši vadoši politiski darbinieki, tostarp valsts ministri vai galvenie ministri. Cilvēktiesību jautājumus apsprieda jūnijā Tautas palātas (*Lok Sabha*) spīkera vizītes laikā Eiropas Parlamentā un martā Eiropas Parlamenta delegācijas attiecībām ar Indiju vizītes laikā Ņūdeli.

Nolūkā veicināt sieviešu un bērnu tiesības ES piedalījās vairākos pasākumos, jo īpaši saistībā ar Starptautisko sieviešu dienu un Starptautisko meiteņu dienu. Oktobrī kā daļa no ES finansēta trīs gadu projekta dzimumu līdztiesības veicināšanai un meiteņu diskriminācijas apkarošanai izvēlētos Radžastānas, Utarpradēšas un Džārkhandas rajonos Džaipūrā notika sabiedrības iesaistes dialogs ar valdības pārstāvjiem.

Pēc divu gadu pārtraukuma 2015. gada 30. jūlijā tika izpildīts viens nāvessods, ko piesprieda personai, kura bija notiesāta par līdzdalību 1993. gada Bombejas uzbrukumos. Tikai mēnesi vēlāk Indijas tiesību komisija iesniedza ziņojumu par nāvessodu, ierosinot atcelt nāvessodu jebkādos apstākļos, izņemot terorisma un pret valsti notiekoša kara gadījumus. Atzīmējot Pasaules dienu pret nāvessodu 10. oktobrī, ar *EIDHR* atbalstītu projektu tika organizēts pasākums, kurš apliecināja ES neatslābstošo interesi.

ES pievērsa uzmanību cilvēktiesību aizstāvju situācijai, mijiedarbojoties ar cilvēktiesību aizstāvju tīkliem, tostarp izbraukumos uz vietām (piem., Manipūrā), nodarbojoties ar atsevišķu cilvēktiesību aizstāvju lietām un ar cilvēktiesību aizstāvju ārkārtas atbalsta mehānisma starpniecību, rīkojoties katrā gadījumā atsevišķi, sniedzot atbalstu tiem, kam tas nepieciešams.

Vēl viens ES atbalstīts projekts darbojās policijas reformu jomā Dienvidāzijā, aptverot tādas darbības kā virtuālā policijas iecirkņa izveide; tas ir novatorisks apmācības instruments, kas jau ir ieviests Radžastānas policijas apmācības akadēmijā.

Plašs klāsts uzsāktu projektu, kurus sponsorē ES un/vai dalībvalstis, aptver dzimumu un bērnu tiesības, personu ar invaliditāti tiesības, pirmiedzīvotāju tiesības, cilvēku tirdzniecību, nāvessoda atcelšanu un vārda brīvību tiešsaistē un bezsaistē.

EIDHR ietvaros Eiropas Savienība izsludināja vietēju aicinājumu iesniegt priekšlikumus, kam atvēlēts EUR 1,9 miljonu liels budžets un kuru mērķis ir palielināt vietējo PSO spējas veicināt cilvēktiesības, balstoties uz līdztiesības, iekļautības un nediskriminācijas principiem. Izvēlētie projekti ir vērsti uz marginalizētu kopienu, jo īpaši reliģisku minoritāšu, sociālo iekļaušanu, iekļaujošu policijas darbu, uz nāvi notiesāto personu piekļuvi tiesu iestādēm, plurālisma un daudzveidības veicināšanu valsts cilvēktiesību iestādēs un iekļautības un dažādības veicināšanu darba vietās.

Indonēzija

Visu gadu ES īpašu uzmanību veltīja reliģijas un ticības brīvībai un to personu aizsardzībai, kuras pieder pie minoritāšu grupām. ES delegācija Džakartā regulāri tikās ar minoritāšu grupām, neiecietības upuriem un cilvēktiesību organizācijām, kas strādā šajā jomā. ES delegācija turpināja sadarbību ar *Nahdlatul Ulama* – valsts lielāko musulmaņu organizāciju, kura iestājas par iecietību un plurālismu. Kopā ar *Gadjah Mada* universitāti delegācija Jogjakartā organizēja arī semināru par "reliģiju un sabiedrības godbijību".

2015. gadā Indonēzijā par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar narkotikām nāvessodu izpildīja 14 cilvēkiem (sešiem janvārī un astoņiem aprīlī), tostarp 12 ārvalstu pilsoņiem. Pašlaik uz nāvi notiesāti ir vismaz 130 ieslodzītie, aptuveni puse no viņiem – par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar narkotikām. ES janvārī, februārī un aprīlī nāca klajā ar paziņojumiem, nosodot nāvessodu izpildi. ES uzturēja ciešus sakarus ar augsta ranga amatpersonām, uzsverot, ka tā iebilst pret nāvessodu, un aicinot Indonēzijas valdību apturēt turpmāku nāvessodu izpildi. Saistībā ar Pasaules dienu pret nāvessodu 10. oktobrī ES delegācija īstenoja kampaņu sociālajos medijos pret nāvessodu.

Ačehas autonomās provinces valdība paziņoja, ka kopš 23. oktobra provincē ir spēkā paplašinātais islāma kriminālkodekss (*qanun jinayat*). Saskaņā ar šo likumu par krimināli sodāmiem nodarījumiem cita starpā tiek uzskatītas viendzimuma seksuālās attiecības un ārlaulības seksuālās attiecības ar abu pušu piekrišanu. Tiekoties ar centrālās valdības un vietējām amatpersonām, ES delegācija izteica bažas par jaunā šariata likuma iespējamām sekām attiecībā uz minoritāšu grupām un aicināja iestādes nodrošināt cilvēktiesību ievērošanu, tostarp minoritātēm piederošu personu tiesību ievērošanu, neatkarīgi no reliģijas, etniskās piederības vai seksuālās orientācijas.

ES cieši sekoja notikumu attīstībai Papua un Rietumu Papua provincēs un atzinīgi novērtēja prezidenta *Widodo* lēmumu apžēlot vairākus politieslodzītos un ļaut visiem ārzemju žurnālistiem apmeklēt Papua. Joprojām pastāv bažas saistībā ar vardarbību un cilvēktiesību pārkāpumiem no drošības spēku puses, kā arī par vārda brīvības ierobežojumiem provincēs. ES delegācija rīkoja vairākas tikšanās ar Papua cilvēktiesību aizstāvjiem.

Viena no ES prioritātēm Indonēzijā joprojām ir spīdzināšanas novēršana. Pārraudzības mehānismu stiprināšanas jomā ES delegācija sadarbojas ar valsts cilvēktiesību komisiju un Ženēvā bāzēto Spīdzināšanas novēršanas asociāciju. Delegācija organizēja kampaņu sociālajos tīklos, lai atzīmētu Starptautisko spīdzināšanas upuru atbalsta dienu.

Jautājumā par uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām ES delegācija sniedza atbalstu Starptautiskajam cilvēktiesību ziņošanas standartu fondam (*FIHRRST*), kas ir izstrādājis un popularizē cilvēktiesību ziņošanas standartus uzņēmumiem un kopā ar Bandungas pilsētas mēru izstrādāja cilvēktiesību hartu.

2015. gadā no *EIDHR* tika atbalstīti 13 projekti, kas attiecas uz plašu jautājumu klāstu, tostarp vēlēšanām, konfliktu risināšanu un mediāciju, reliģijas brīvību, darījumdarbību un cilvēktiesībām, atbildību par cilvēktiesību pārkāpumiem un neaizsargātu grupu aizsardzību.

Japāna

ES turpināja sen iesākto sadarbību cilvēktiesību jomā ar Japānu – valsti, ar kuru mums ir kopīgas vērtības un kopīgs skatījums daudzos aspektos un kura vēlas, lai to uztver kā atbildīgu pasaules līmeņa rīcībspēku. Japāna vairāk nekā jebkad agrāk ir ieinteresēta sadarboties ar ES cilvēktiesību jautājumos. 2015. gadā ES un Japāna turpināja rīkot konsultācijas par cilvēktiesībām, kas bija daļa no kopīgās apņemšanās veicināt cilvēktiesību ievērošanu visā pasaulē. Tās joprojām apliecināja apņēmību ANO ietvaros risināt cilvēktiesību jautājumus, aktīvi piedaloties Cilvēktiesību padomes un ANO Ģenerālās asamblejas darbā, tostarp saistībā ar kopīgi atbalstīto rezolūciju par cilvēktiesībām Korejas Tautas Demokrātiskajā Republikā. Visu gadu turpinājās darbs saistībā ar sarunām par ES un Japānas stratēģiskās partnerības nolīgumu par sadarbību politikas, globālos un citu nozaru jautājumos, tostarp attiecībā uz cilvēktiesību aspektiem.

2015.gadā nozīmīgu vietu cilvēktiesību darba kārtībā joprojām ieņēma nāvessods, jo Japāna turpināja to piemērot, neraugoties uz ES aicinājumiem atcelt to vai pieņemt moratoriju nāvessodu izpildei. 2015. gadā nāvessods tika izpildīts trīs personām (vienai jūnijā un divām decembrī). ES pauda publisku nosodījumu par šīm nāvessoda izpildēm. Izmantojot politiskus paziņojumus, sociālajos tīklos ievietotas ziņas un tikšanās ar parlamenta un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, tā turpināja aktīvi uzturēt kontaktus ar Japānas valdību un pilsonisko sabiedrību jautājumā par nāvessodu, lai veicinātu sabiedrības debates par nāvessodu. ES sniedza atbalstu arī *Waseda* universitātes pētījumam par nāvessodu Japānā.

ES sadarbība ar Japānu cilvēktiesību jomā turpināja paplašināties – tika veikti konkrēti pasākumi dzimumu līdztiesības jomā; ES izvirzīja jautājumu par preses brīvību (pēc tam, kad tika pieņemti jauni tiesību akti par valsts noslēpumiem) un par apstākļiem cietumos Japānā un arī veicināja informētību par LGBTI jautājumiem Japānā (rīkojot kopīgus pasākumus Tokijas varavīksnes nedēļā).

EK rūpniecības politikas dialoga ar Japānu paspārnē 2015. gada 25. un 26. novembrī notika ES un Japānas darba grupas uzņēmumu sociālās atbildības jautājumos otrā sanāksme. Sanāksmes dalībnieki diskutēja par sadarbību starp Japānu un ES uzņēmumu sociālās atbildības jomā.

Korejas Republika

Vispārējo cilvēktiesību principu ievērošana ir būtisks ES un Korejas Republikas pamatnolīguma elements, par ko 2010. gadā panākta vienošanās līdztekus brīvās tirdzniecības nolīgumam un deklarācijai par stratēģisko partnerību.

ES un Korejas Republikas samitā 2015. gada septembrī vadītāji atkārtoti apliecināja, ka cilvēktiesību veicināšana un atbalstīšana ir būtiska, lai uzturētu mieru un drošību un lai panāktu ilgtspējīgu attīstību. Tās abas bija vienisprātis, ka sarežģītās krīzes un mēģinājumi samazināt pilsoniskās sabiedrības telpu pasaulē prasa uzmanību un kopīgus centienus. Šajā sakarā tās apņēmās vairāk pastiprināt sadarbību cilvēktiesību jomā.

Korejas Republika ir viens no tiem ES partneriem, kura viedoklis ANO cilvēktiesību forumos, piemēram, Ģenerālās asamblejas Trešajā komitejā un Cilvēktiesību padomē, ir ES vistuvākais. Tā iesniedza ziņojumu Cilvēktiesību komitejai par to, kā tā īsteno Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, un komiteja 2015. gada oktobrī nāca klajā ar secinājumiem. Korejas Republika tika atkārtoti ievēlēta Cilvēktiesību padomē un 2016. gadā būs Cilvēktiesību padomes prezidentvalsts.

2015. gada jūnijā Briselē notika ES un Korejas Republikas cilvēktiesību konsultāciju otrā kārta, kas deva iespēju vēl vairāk nostiprināt sadarbību starptautisko prioritāšu jomā 2015. gadā. Abas puses jo īpaši strādāja pie tā, lai saglabātu starptautiskās sabiedrības uzmanību pret cilvēktiesību situāciju Korejas Tautas Demokrātiskajā Republikā.

Seulā ES pārraudzīja notikumu attīstību saistībā ar tādu tiesību aktu īstenošanu, kas varētu ietekmēt vispārējo pulcēšanās brīvības un vārda brīvības vidi, ņemot vērā plašo viedokļu klāstu un kaislīgās politiskās debates Dienvidkorejas demokrātijā. Tika paustas bažas par to, ka joprojām ieslodzījumā tiek turēti cilvēki, kas idejiskās pārliecības dēļ atsakās iet armijā (aptuveni 600 vīriešu izcieš 18 mēnešu ilgu cietumsodu par atteikšanos dienēt bruņotos militārajos spēkos). Korejas Republika vēl nav ratificējusi darba pamatstandartu konvencijas par biedrošanās brīvību un darba koplīgumu slēgšanas sarunām. To apspriež ES un Korejas Republikas sanāksmēs, kas notiek kā ES un Korejas Republikas Brīvās tirdzniecības nolīguma pēcpasākums. Šai kontekstā ES un Korejas Republika vienojās par kopīgu sadarbību, lai īstenotu darba pamatstandartu konvenciju par nediskriminēšanu nodarbinātībā. Starptautiskā Darba konference apsvēra problēmas, kas Korejas Republikā varētu rasties saistībā ar šīs konvencijas piemērošanu.

ES atzinīgi novērtēja ilgstošo *de facto* moratoriju nāvessodu izpildei, kas ilgst jau 17 gadus, un turpināja mudināt juridiski atcelt nāvessodu. ES ar prieku sadarbojās ar pilsoniskās sadarbības organizācijām, praida festivālā Seulas centrā svinot LGBTI cilvēku vienlīdzīgās tiesības.

Korejas Tautas Demokrātiskā Republika

ES joprojām ir nobažījusies par ziņām par smagiem un plaši izplatītiem cilvēktiesību pārkāpumiem Korejas Tautas Demokrātiskajā Republikā. Uzlabojumi attiecībā uz cilvēktiesībām šajā valstī joprojām ir pamatā ES politikai attiecībā uz Korejas Tautas Demokrātisko Republiku. 2015. gadā ES turpināja centienus iesaistīt plašu starptautisko sabiedrību šo jautājumu risināšanā, piedaloties visos galvenajos atbilstīgajos forumos un cieši sadarbojoties ar partneriem. Tā regulāri ir izvirzījusi jautājumu par Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas pilsoņu izraidīšanu no citām valstīm, jo īpaši no tām, kurām ar Korejas Tautas Demokrātisko Republiku ir kopīga robeža, aicinot pilnībā ievērot neizraidīšanas principu.

ES kopīgi ar Japānu ierosināja divas rezolūcijas Cilvēktiesību padomē un ANO Ģenerālajā asamblejā, kas vēlreiz atspoguļoja secinājumus un ieteikumus, kuri ietverti ANO izmeklēšanas komisijas 2014. gada ziņojumā un ANO ģenerālsekretāra un Īpašā ziņotāja ziņojumos. Tur uzsvērts, ka stāvoklis ir smags un steidzami risināms, un ieteikts ANO Drošības padomei apsvērt iespēju vērsties Starptautiskajā krimināltiesā un noteikt sankcijas pret tām personām, kuras, domājams, ir vislielākā mērā atbildīgas par noziegumiem pret cilvēci. Vairākas ES dalībvalstis sadarbojās ar citiem partneriem, lai sekmētu Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas situācijas iekļaušanu ANO Drošības padomes darba kārtībā, kur 2015. gada decembrī situāciju apsprieda otro reizi.

ES pauda gandarījumu par to, ka Seulā darbu sāka Apvienoto Nāciju Organizācijas augstā cilvēktiesību komisāra biroja uz vietas strādājoša struktūra. Tās mērķis ir stiprināt cilvēktiesību situācijas pārraudzību un dokumentēšanu, lai nodrošinātu atbildību, lai sniegtu pastiprinātu atbalstu īpašajam referentam, lai veicinātu visu attiecīgo valstu valdību, pilsoniskās sabiedrības un citu ieinteresēto personu iesaisti un spēju veidošanu un lai uzturētu cilvēktiesību situācijas valstī uzskatāmību.

Kā daļu no aktīvas iesaistīšanās politikas ES saglabāja durvis atvērtas dialogam ar Korejas Tautas Demokrātisko Republiku. Cilvēktiesību jautājumiem pievērsās ES un Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas politiskajā dialogā 2015. gada jūnijā. ESĪP cilvēktiesību jautājumos joprojām ir gatavs apmeklēt valsti, ja vien pastāvēs apstākļi konstruktīvai iesaistei, ar mērķi apmainīties viedokļiem un censties panākt konkrētus uzlabojumus uz vietas. ES atzinīgi novērtēja dažus pozitīvus signālus no Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas puses (piemēram, Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvā protokola ratifikāciju un gatavošanos iesniegt ziņojumu par Konvencijas par bērna tiesībām īstenošanu Bērnu tiesību komitejai) un mudināja to darīt vēl daudz vairāk, tostarp pilnībā īstenot VRP ieteikumus, kurus tā akceptēja 2014. gadā, un sadarboties ar ANO cilvēktiesību mehānismiem. ES turpināja iesaistīties vairākos projektos Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas iekšienē, ar kuriem galvenokārt pievēršas pārtikas nodrošinājumam, veselībai, ūdenim un sanitārijai un kuri dod labumu daļai no visneaizsargātākajiem Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas iedzīvotājiem. Tā atzinīgi vērtē šajās jomās notiekošo sadarbību starp Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas iestādēm un starptautiskajām ieinteresētajām personām, tostarp īstenošanas partneriem no ES.

Laosa

2015. gadā cilvēktiesību stāvoklis Laosā joprojām bija problemātisks. Praksē vārda brīvība Laosā vēl nav vispārpieņemtas pamattiesības. Plašsaziņas līdzekļus ļoti rūpīgi pārbauda valsts aģentūras, un žurnālistu pašcenzūra ir ikdienas realitāte. Likuma par kibernoziegumiem pieņemšana vēl vairāk pastiprināja valsts kontroli pār interneta un sociālo plašsaziņas līdzekļu "negatīvu izmantošanu". Vairāki internetpilsoņi (*netizens*) ir tikuši iebiedēti par viedokļu paušanu tiešsaistē. Līdz šim arī netiek ievērota pulcēšanās brīvība un biedrošanās brīvība. Par virkni sensitīvu jautājumu, tostarp zemes tiesībām, korupciju un etniskajām minoritātēm piederošu personu tiesībām, nav iespējams veikt likumīgu pilsoniskās sabiedrības rīcību bez iebiedēšanas un atriebības riska. Valsts joprojām lielu daļu no pilsoniskās sabiedrības darbības jomas cenšas pārvaldīt, izmantojot "masu organizācijas", kuras patiesībā ir valsts paplašinājums. Likumdošanas un normatīvās vides reforma attiecībā uz Laosas PSO un starptautiskajām nevalstiskajām organizācijām nav paplašinājusi to ierobežoto darbības telpu, un šim sektoram ir raksturīga iebiedēšanas gaisotne. Reģistrēto nacionālo PSO skaits ir mazs, un tas samazinās.

Nāvessods attiecībā uz vissmagākajiem noziegumiem (piemēram, narkotiku tirdzniecība) joprojām ir nostiprināts kriminālkodeksā. *De facto* tiek piemērots moratorijs. Saistībā ar kriminālkodeksa pārskatīšanu tiek pieliktas pūles samazināt nāvessoda piemērošanas gadījumu skaitu. Publiski pieejamas informācijas par nāvessoda piemērošanu nav.

Laosas otrais vispārējais regulārais pārskats notika 2015. gadā. Jūnijā Laosa akceptēja 116 no 196 ierosinātajiem ieteikumiem. Lielākā daļa ieteikumu attiecībā uz pilsoniskajām un politiskajām tiesībām tika noraidīta. Starp tiem bija Romas statūti, sadarbība ar īpašajām procedūrām un valsts cilvēktiesību iestādēm, nāvessods, vārda/biedrošanās/pulcēšanās brīvība, pilsoniskā sabiedrība un *Sombath Somphone* pazušana. Šajā sakarā pēc vairāk nekā 1000 dienām ES turpina paust dziļas bažas par neizskaidroto *Sombath Somphone* pazušanu, un tā ir lūgusi papildu paskaidrojumus par izmeklēšanu.

Novembrī ES un Laosas cilvēktiesību dialoga laikā Laosa piekrita ES un dalībvalstīm sarīkot sanāksmi ar izmeklētāju grupas vadītāju. ES arī uzdeva jautājumus par Polijas pilsoni *Bounthanh Thammavong*, kurš tika arestēts 19. jūnijā un kuram 25. septembrī par propagandu pret Laosu tika piespriests cietumsods uz pieciem gadiem un naudassods LAK 9,5 miljonu apmērā. Novembrī ES un Laosas cilvēktiesību dialoga laikā ES, ņemot vērā Laosas starptautiskās saistības attiecībā uz piekļuvi konsulārajai palīdzībai un pienācīgu tiesas procesu, pauda bažas par šo lietu un par nepamatotiem ierobežojumiem.

Malaizija

2015. gadā pēc gandrīz piecus gadus ilgušām sarunām ES un Malaizija pabeidza darbu pie partnerības un sadarbības nolīguma teksta. Galīgo PSN tekstu veido 60 panti, tostarp cilvēktiesību klauzula, kurā ir paredzēts strukturēts cilvēktiesību dialogs.

2015. gadā augstas pakāpes kontrole pār drukātajiem plašsaziņas līdzekļiem joprojām palika nemainīga, savukārt vārda brīvība tiešsaistē strauji samazinājās vēl vairāk: saskaņā ar Likumu par musināšanu tika veikta izmeklēšana attiecībā uz 220 personām, no kurām 11 tika izvirzītas apsūdzības un trijām tika piespriesti sodi. Šis likums arvien vairāk tiek izmantots tam, lai kontrolētu sociālos plašsaziņas līdzekļus. Stingrāka Likuma par musināšanu redakcija ievērojami paplašina sodus par musināšanu.

Lai apspiestu opozīciju, valdība ir sākusi izmantot iebiedēšanas taktiku, pastiprināti izmantojot represīvus tiesību aktus. Ar jauno Likumu par terorisma novēršanu ir atļauta aizturēšana uz nenoteiktu laiku bez tiesas procesa vai pārskatīšanas tiesā. Vairākos citos tiesību aktos administratīvajām komisijām ir ļauts pagarināt aizturēšanas termiņu, un tie arī atļauj izmantot slepenus pierādījumus un lieciniekus. Šie pasākumi liecina par nopietnu regresu un rada nopietnus draudus jau tā ļoti ierobežotajai vārda brīvībai šajā valstī.

Turklāt 3. decembrī Malaizijas parlaments pieņēma 2015. gada likumprojektu par Valsts drošības padomi. Likumprojektā ir paredzētas plašas pilnvaras noteiktu "drošības zonas" un veikt arestu, apcietināšanu un mantas konfiscēšanu bez ordera. Pret drošības spēkiem nevar tikt vērstas nekādas darbības vai ierosināti tiesas procesi. Jēdziens "valsts drošība" nav skaidri definēts. Deputāti, juristi un cilvēktiesību aktīvisti ir pauduši bažas par to, ka nav paredzēta apspriešanās, un par ļaunprātīgas izmantošanas iespēju.

Faktiskā opozīcijas līdera *Anwar Ibrahim* notiesāšana, piespriežot piecu gadu cietumsodu par sodomiju, un tiesas procesa norise radīja nopietnas bažas, ka tā ir politiski motivēta. Oktobrī ANO darba grupa par patvaļīgu aizturēšanu konstatēja, ka *Anwar* brīvības atņemšana bija patvaļīga.

LGBTI kopiena Malaizijā joprojām saskaras ar nopietnu diskrimināciju – par viendzimuma attiecībām ir noteikta kriminālatbildība. Oktobrī Federālā tiesa formālas neatbilstības dēļ atcēla iepriekšējo apelācijas tiesas nolēmumu, saskaņā ar kuru kriminālatbildības noteikšana par pretējā dzimuma apģērba valkāšanu neatbilst konstitūcijai.

Jūlijā ASV Valsts departaments ikgadējā ziņojumā par cilvēku tirdzniecību oficiāli paaugstināja Malaizijas vērtējumu, iekļaujot to otrā līmeņa kontrolsarakstā. Malaizija 2014. gadā bija trešā līmeņa kontrolsarakstā. Ziņojumā par cilvēku tirdzniecību ir norādīts, ka vairāk nekā 139 kapu atrašana 28 rohingu cilvēku kontrabandas tranzītnometnēs, kas notika maijā, neattiecas uz pārskata periodu.

ES delegācija visā pārskata periodā rīkoja vairākas tikšanās ar cilvēktiesību aizstāvjiem. Turklāt ES delegācija, ES dalībvalstis, līdzīgi domājošās valstis un *OHCHR* rīkoja regulāras koordinācijas sanāksmes par cilvēktiesību aizstāvjiem. ES delegācija un ES dalībvalstis regulāri apmeklēja tiesas sēdes par lietām saistībā ar ievērojamiem cilvēktiesību aizstāvjiem, izvirzīja jautājumu par viņu lietām valdībai un sazinājās ar to augsta līmeņa vizītēs.

2015. gada 10. februārī AP/PV runaspersona nāca klajā ar paziņojumu par opozīcijas līdera *Anwar Ibrahim* notiesāšanu un sodīšanu, kas, kā uzskata ES, radīja nopietnus jautājumus par likumīguma pienācīgu ievērošanu procesā.

2015. gada 17. martā AP/PV runaspersona nāca klajā ar paziņojumu par premjerministra *Nurul Izzah* aizturēšanu un pret viņu vērsto izmeklēšanu, uzsverot, ka vārda brīvība, tiesu neatkarība un tiesiskums ir demokrātiskas sistēmas pamatiezīmes un ka tie ir jāsaglabā.

2015. gada 15. aprīlī AP/PV runaspersona nāca klajā ar paziņojumu par nesen pieņemto grozījumu Likumā par musināšanu, norādot, ka Likumu par musināšanu bija paredzēts atcelt, kā iepriekš tika paziņots 2012. gadā, un ka tā pastiprināšana varētu ietekmēt vārda brīvības īstenošanu, kā apliecina nesenie strīdīgie likuma piemērošanas gadījumi.

2015. gada maijā saistībā ar Pasaules preses brīvības dienu ES delegācija rīkoja forumu "*Journalism Now*", kurā piedalījās žurnālisti, plašsaziņas līdzekļu vadītāji, redaktori, politiskie aktīvisti un diplomāti. Forumā tika uzsvērts, cik svarīga Malaizijā ir preses brīvība.

11. un 12. jūnijā ES delegācija un Francijas vēstniecība atbalstīja *Ensemble contre la peine de mort* (Kopā pret nāvessodu) un *Anti-Death Penalty Asia Network* (Pret nāvessodu vērsts Āzijas tīkls), palīdzot Kualalumpurā rīkot Āzijas reģionālo kongresu pret nāvessodu. 17. novembrī ES delegācija un Apvienotās Karalistes Ārlietu un Sadraudzības lietu ministrija atbalstīja "Parlamentārieši par globālu rīcību", palīdzot Malaizijas parlamentā rīkot apaļā galda diskusiju par obligātā nāvessoda atcelšanu Malaizijā.

2015. gada septembrī ES atbalstīja Malaizijas politiskā karikatūrista *Zunar* dalību pasākumā par vārda brīvību, ko Parīzē ar ES atbalstu rīkoja *Cartooning for Peace* (Karikatūras mieram).

Decembrī Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju par Malaiziju. Rezolūcijā tika pausta nožēla par arvien sliktāko cilvēktiesību stāvokli valstī, Malaizijas valdība tika mudināta atbrīvot visus politiski ieslodzītos un atcelt ierobežojošus tiesību aktus un ES tika mudināta pastiprināt centienus Malaizijā finansēt projektus, tostarp no *EIDHR*.

23. decembrī ES delegācija Malaizijas Ārlietu ministrijai rīkoja demaršu par vardarbību pret bērniem un sievietēm, īpašu uzmanību pievēršot tam, lai tiktu izbeigtas bērnu, agrīnās un piespiedu laulības un sieviešu dzimumorgānu kropļošana/apgraizīšana.

Patlaban tiek īstenots *EIDHR* projekts "Tīklu veidošana brīvībai tiešsaistē un bezsaistē – informācijas, vārda un biedrošanās brīvības aizsardzība internetā Indijā, Malaizijā un Pakistānā". Šo projektu vada delegācija Ņūdeli, un to laikposmā no 2014. gada februāra līdz 2017. gada februārim Malaizijā īsteno *EMPOWER Malaysia*.

Maldīvija

2015. gads Maldīvijā bija politiski nemierīgs, radot negatīvas sekas demokrātijai un cilvēktiesībām. ES turpināja paust nopietnas bažas par tiesiskumu šajā valstī, jo īpaši politisko iejaukšanos tiesu varas jomā, antikonstitucionālām manipulācijām ar tiesību aktiem politiskos nolūkos un pēkšņām izmaiņām konstitūcijā, lai nostiprinātu izpildvaru.

Šim gadam bija raksturīgi tas, ka saruka pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbības telpa, kas strādā pie demokrātijas un cilvēktiesībām, tostarp juridisku ierobežojumu dēļ (piemēram, jauni noteikumi par nevalstiskajām organizācijām) un iestāžu īstenotās vajāšanas dēļ. Pastiprinājās tādi jautājumi kā jauniešu radikalizācija, reliģiskais ekstrēmisms, ar dzimumu saistīta vardarbība un iestāžu politizēšana. Eiropas Savienībai arī ir nopietnas bažas par virzību uz nāvessoda izpilžu atsākšanu pēc vairāk nekā 60 gadus ilguša moratorija.

Bijušā prezidenta *Nasheed*, kā arī citu politiskās opozīcijas pārstāvju, tostarp bijušā aizsardzības ministra *Mohamed Nazim* un bijušā viceprezidenta *Ahmed Adeeb*, kriminālvajāšana un tas, ka viņi joprojām atrodas apcietinājumā, ir izsaucis starptautisku un vietēju kritiku par pienācīga tiesas procesa trūkumu un procesuāliem pārkāpumiem. Pēc tam, kad par apsūdzībām terorismā tika apcietināts bijušais prezidents *Nasheed* un viņam tika piespriests 13 gadu cietumsods, ES nāca klajā ar paziņojumiem. Aprīlī Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju, aicinot atbrīvot *Nasheed* kungu. Oktobrī ANO darba grupa patvaļīgas aizturēšanas jautājumos publicēja atzinumu, kurā secināts, ka *Nasheed* kunga aizturēšana bija patvaļīga, un aicināja viņu nekavējoties atbrīvot.

ES nāca klajā ar vēl citiem paziņojumiem, kuros pauda bažas par stāvokli tiesiskuma jomā Maldīvijā un nosodīja vardarbību, kas tika pielietota Pirmā maija publiskās demonstrācijas laikā un citos pret valdību vērstos protestos šā paša gada laikā.

ES misiju vadītāji Šrilankā aprīlī Malē tikās ar Maldīvijas valdību, galvenajām politiskajām partijām, parlamenta priekšsēdētāju un vēlēšanu komisiju. Visu tikšanos laikā misiju vadītāji atkārtoti uzsvēra galvenos ES vēstījumus: cik svarīgi ir tādi demokrātijas principi kā tiesiskums un cilvēktiesību aizsardzība, aicinājums visām pusēm ievērot mieru un savaldību un aicinājums uz politisko dialogu, lai risinātu politiskas problēmas.

ES un tās dalībvalstis aktīvi piedalījās Maldīvijas otrajā vispārējā regulārajā pārskatā (VRP), kas notika 6. maijā. Lai gan tika atzīts, ka atsevišķās jomās, piemēram, Maldīvijas pievienošanās Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtiem un pasākumi, kas veikti, lai veicinātu izglītības un veselības pieejamību, ir panākts progress, kopumā tika uzskatīts, ka kopš iepriekšējā pārskata, kas tika veikts pirms četriem gadiem, valstī ir nopietni trūkumi attiecībā uz cilvēktiesību stāvokli. Turklāt Maldīvijas Cilvēktiesību komisijas neatkarībai un tās spējai sadarboties ar ANO cilvēktiesību sistēmu nopietnu kaitējumu radīja Augstākās tiesas nolēmums *suo motu* lietā, kas 2014. gadā tika sākta pret pieciem locekļiem pēc tam, kad komisija VRP bija iesniegusi rakstiskus dokumentus.

Novembrī ES nāca klajā ar paziņojumu, paužot kritiku par prezidenta *Yameen* izsludināto ārkārtas stāvokli uz 30 dienām, par iemeslu minot paaugstinātu apdraudējumu valsts drošībai pēc tam, kad septembrī prezidenta ātrlaivā notika sprādziens un divās dažādās valsts daļās tika atrasti ieroči. Ārkārtas stāvoklis tika atcelts pēc sešām dienām. Tomēr dekrēts, ar kuru ierobežoja vairākas konstitūcijā noteiktās pamattiesības, tika izmantots, rīkojot policijas reidus privātīpašumos un divās televīzijas raidstacijās un arestējot žurnālistus.

Decembrī Eiropas Parlaments pieņēma vēl vienu rezolūciju, kurā paustas bažas par "pakāpenisku demokrātijas standartu pasliktināšanos un arvien lielākām autoritārām tendencēm Maldīvijā". Rezolūcijā valdība tika aicināta nekavējoties un bez nosacījumiem atbrīvot bijušo prezidentu *Mohamed Nasheed*, bijušo viceprezidentu *Ahmed Adeeb* un bijušos aizsardzības ministrus *Tholhath Ibrahim* un *Mohamed Nazim*, kā arī *Sheikh Imran Abdulla* un citus politiski ieslodzītos. Tajā arī ES tika aicināta piemērot līdzekļu iesaldēšanu un ceļošanas aizliegumu Maldīvijas valdības locekļiem un viņu aktīvākajiem atbalstītājiem Maldīvijas uzņēmēju aprindās.

ES un tās dalībvalstis arī turpināja sadarboties ar Maldīvijas valdību, Cilvēktiesību komisiju, opozīcijas politiķiem un pilsonisko sabiedrību.

Mongolija

2015. gadā Mongolija atzīmēja 25. gadadienu, kopš notika pirmās brīvās un godīgās vēlēšanas. Pa šo laiku Mongolija ir nostiprinājusi demokrātisko sistēmu, kuras pārvaldei ir raksturīgi neatkarīgi izpildvaras un likumdošanas varas atzari, un valsts iestādes, kuras ir paudušas apņemšanos uzlabot tiesu profesionālismu un neatkarību. Arī vārda un biedrošanās brīvības esamība un kopumā netraucēta pilsoniskās sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu darbība kalpo par stūrakmeņiem tam, lai saglabātu demokrātisku pārvaldību. Vispārējā vide pilsoniskajai sabiedrībai ir laba un turpina uzlaboties; nevalstiskās organizācijas ir aktīvas un līdzdarbojas politikas izstrādē, jo kopumā nepastāv ierobežojumi to darbībai.

Sadarbojoties ar Mongoliju cilvēktiesību jomā, ES un tās dalībvalstis galveno uzmanību ir pievērsušas tādiem jautājumiem kā tiesiskuma veicināšana, atbalsts pilsoniskās sabiedrības attīstībai, līdzekļu nodrošināšana, lai valsts līmenī un attālos reģionos nodrošinātu pilnvērtīgas iespējas neaizsargātām grupām, un piekļuves nodrošināšana efektīviem kompensācijas mehānismiem un sabiedriskajiem pakalpojumiem, kas attiecas uz ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību veicināšanu. 2015. gada decembrī abas puses arī vienojās sākt ES un Mongolijas cilvēktiesību dialogu, starp kura mērķiem ir divpusējā sadarbība par savstarpēji interesējošiem jautājumiem saistībā ar cilvēktiesībām, tiesiskumu un demokrātijas principiem un informācijas un paraugprakses apmaiņa, lai veicinātu un nostiprinātu cilvēktiesību ievērošanu.

Izskatāmajā laikposmā bija vairākas pozitīvas norises, jo īpaši tas, ka saskaņā ar grozīto kriminālkodeksu, ko Mongolijas parlaments apstiprināja decembra sākumā (un kas stāsies spēkā 2016. gada septembrī), skaidri tiek atcelts nāvessods. Kad jaunais kodekss būs ieviests, cerams, ka tā rezultātā arī tiks pārskatīta spīdzināšanas definīcija atbilstoši Konvencijas pret spīdzināšanu noteikumiem un tiks izveidots neatkarīgs mehānisms, lai izmeklētu spīdzināšanas un sliktas izturēšanās gadījumus, kurus pastrādājušas tiesībaizsardzības amatpersonas. Šīs pārskatīšanas pēc būtības atbilstu ieteikumiem, ko Mongolija saņēma vispārējā regulārā pārskata (VRP) laikā.

Mongolijā pastāvīgi ir samazinājies nabadzības līmenis – no 27,4 % 2012. gadā līdz 21,6 % 2014. gadā. Tomēr Mongolija joprojām saskaras ar daudzām problēmām. Starp tām ir nepieciešamība nodrošināt, lai ilgtspējīgas attīstības politika tiktu īstenota plašākā valsts teritorijā, tostarp *ger* (jurtu) rajonos Ulanbatorā, paplašināt adekvātas veselības aprūpes pieejamību attālos reģionos, konsekventi turpināt īstenot ar dabas aizsardzību saistītas tiesību normas, rīkoties, lai maksimāli samazinātu gaisa piesārņojuma ietekmi uz iedzīvotāju veselību, un nodrošināt atbalstu personām ar invaliditāti.

Mongolija arī turpina risināt jautājumu par korupcijas izmeklēšanu un novēršanu, kas joprojām ir nopietna problēma. Lai gan vairums starptautisko mērījumu par korupcijas līmeni neliecina, ka stāvoklis pasliktinās, šķiet, ka pieaug Mongolijas iedzīvotāju pesimisms attiecībā uz korupcijas esamību un tā ietekme uz valstī notiekošām vēlēšanām. Plaši izplatīta problēma joprojām ir arī vardarbība ģimenē.

ES ir aktīvi atbalstījusi un rosinājusi Mongolijas starptautisko iesaisti, jo īpaši 2015. gada VRP laikā. Turklāt cilvēktiesību jautājumi tika izvirzīti saistībā ar VPS+ sistēmu, un šajā saistībā ir panākts ievērojams progress. Mongolija ne tikai bez atrunām ir ratificējusi visas VPS+ relevantās ANO cilvēktiesību konvencijas, bet ir panākti arī skaidri uzlabojumi saistībā ar to, kā tiek ievēroti ziņošanas pienākumi attiecībā uz līguma uzraudzības struktūrām un saistību izpildi. Patiešām, kā jau minēts, 2015. gada decembrī Mongolijas parlaments nobalsoja par grozījumiem valsts kriminālkodeksā, starp kuriem bija arī nāvessoda atcelšana.

Dalībvalstis ir veikušas vairākas darbības, lai uzturētu un pastiprinātu kontaktus ar pilsonisko sabiedrību. Starp tām bija pasākumi un publiskās diplomātijas centieni, kuri paredzēti, lai komunicētu ES prioritātes, piemēram, pasākumi Starptautiskajā dienā vardarbības pret sievietēm izskaušanai, apaļā galda diskusija par vārda brīvību Starptautiskajā preses brīvības dienā, kopā ar Mongolijas pilsonisko sabiedrību organizēta konference par tiesībām uz veselību un citi pasākumi, kuru uzmanības centrā bija tiesības uz veselīgu vidi un tas, cik svarīgi, gatavojoties *COP21*, ir pievērsties klimata pārmaiņām.

Nepāla

Galvenie cilvēktiesību jautājumi, kas ietekmē Nepālu, ir politiskā nestabilitāte un neapmierinātība, kuru izraisīja domstarpības par konstitūcijas izstrādes procesu (jo īpaši tādi jautājumi kā pārstāvība un robežu iezīmēšana), ilgstošās konflikta sekas un valdošā nesodāmības prakse, kā arī nabadzība un diskriminācija, kas skar lielas iedzīvotāju grupas. 2015. gadā ES uzmanību pievērsa konstitūcijas izstrādes procesa uzraudzībai, tiesu iestāžu pieejamības veicināšanai konfliktā cietušajiem, zemestrīces seku novēršanai un atjaunošanas centieniem, tostarp izmantojot valsts veidošanas līgumu.

Pēc ilgstoša sarunu procesa Nepālas Konstitucionālā asambleja 2015. gada 20. septembrī pieņēma jaunu konstitūciju. Nepāla ir definēta kā sekulāra, federāla, etniski daudzveidīga un iekļaujoša demokrātiska, republikāniska valsts, kurā suverenitāte pieder tautai. Konstitūcijā ir paredzētas tiesības uz līdztiesību, diskriminācijas aizliegums un tiesības netikt kvalificētam kā "neaizskaramam", kā arī tiesības būt brīvam no tradīcijās balstītas ekspluatācijas. Ar to ievieš proporcionālu iekļaujošu pārstāvību: sievietēm un etniskajām un kastu minoritātēm, pamatojoties uz iekļaujošo principu, būs konstitucionālas tiesības piedalīties valsts iestāžu darbībā, federālajā likumdevējā vismaz vienu trešdaļu no katras politiskās partijas vietām ieņems sievietes un vai nu valsts prezidentam, vai viceprezidentam vajadzētu būt sievietei.

Cilvēktiesību stāvoklis Nepālā tika izskatīts devītajā Nepālas un ES Apvienotās komisijas sanāksmē. Diskusiju uzmanības centrā jo īpaši bija nesodāmība, tostarp nesenā vardarbība Madešā, kā arī sodīšana ar nāvi bez tiesas sprieduma, patvaļīgas aizturēšanas un izturēšanās brīvības atņemšanas iestādēs, kā arī dzimumu līdztiesība, tostarp diskriminējoši pilsonības noteikumi un stāvokļa pasliktināšanās cilvēku tirdzniecības jomā, diskriminācija kastas dēļ, pārejas tiesiskums un bēgļu stāvoklis.

Izmantojot attīstības programmas, ES ir turpinājusi darbu prioritārajās jomās, tostarp attiecībā uz dzimumu aspektiem, diskriminācijas aizliegumu un cīņu pret nesodāmību, kā arī turpinājusi konkrētas darbības cilvēktiesību jomā, kas paredzētas visneaizsargātākajām grupām. Izmantojot *Nepal Peace Trust Fund* finansējumu, ES turpināja atbalstīt valsts rīcības plāna īstenošanu attiecībā uz ANO Drošības padomes Rezolūciju 1325 un Rezolūciju 1820 par sievietēm, mieru un drošību un vardarbību pret sievietēm. Martā ES delegācija rīkoja filmu festivālu par jaunatni, kurā tika uzsvērtas bērnu un jauniešu tiesības. Sniedzot atbalstu pilsoniskās sabiedrības projektiem, ES iesaistījās ar cilvēktiesību aizstāvju stāvokli saistītu jautājumu risināšanā.

Tematiski projekti, kurus finansēja ar *EIDHR* un nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu tematisko pozīciju palīdzību, ir palīdzējuši veicināt atstumto kopienu ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības. Atstumto kopienu tiesību nostiprināšana un pārskatatbildības un pārredzamības veicināšana ir palīdzējusi paplašināt sieviešu, dalītu un personu ar invaliditāti dalību lēmumu pieņemšanas procesos un uzlabot viņu piekļuvi tiesu iestādēm. Cīņai pret diskriminējošu praksi, piemēram, *chhaupadi* (sieviešu ievietošana govju kūtīs menstruāciju laikā), un atbalstam ar HIV inficētajiem bērniem un graustu iemītniekiem ir bijusi pozitīva ietekme uz sieviešu un bērnu stāvokli.

Pakistāna

Cilvēktiesību stāvoklis Pakistānā joprojām ir ļoti problemātisks. Lai gan pakāpeniski tiek ieviesta sistēma ar galvenajām cilvēktiesību iestādēm, daudzas no tām joprojām meklē iespējas, kā savas pilnvaras piepildīt ar reālu saturu un nokomplektēt personālu, birojus un aprīkojumu, kas tām nepieciešams, lai spētu efektīvi strādāt. Pakistāna ir paziņojusi, ka ir izstrādāts valsts rīcības plāns cilvēktiesību jomā un ka tuvākajā laikā to ir plānots pieņemt. Tomēr saistībā ar VPS+ Eiropas Savienība pauda nopietnas bažas par to, ka konkrētās cilvēktiesību jomās nav panākts jūtams progress.

Jaunas problēmas cilvēktiesību jomā ir radījusi cīņa pret terorismu. Pēc teroristu uzbrukuma armijas pārraudzītai skolai Pešāvarā 2014. gada decembrī, kurā tika nogalināti 148 cilvēki, tostarp 132 bērni, valdība apstiprināja valsts rīcības plānu cīņai pret terorismu, atcēla moratoriju nāvessodam, kas bija spēkā kopš 2008. gada, un uz diviem gadiem militāro tiesu jurisdikciju attiecināja uz terorismā apsūdzētām civilpersonām. 2015. gadā tika izpildīts vairāk nekā 300 nāvessodu. Daudzos gadījumos ir pierādījumi, kas liecina par to, ka, lai panāktu atzīšanos, plaši tiek izmantota spīdzināšana. Daudzos gadījumos nav skaidrs, vai notiesātie, kad tie izdarīja noziedzīgus nodarījumus, par kuriem tie notiesāti, bija jaunāki par 18 gadiem. Tā kā Pakistānā nav uzticamas dzimšanas reģistrācijas sistēmas, bieži vien ir grūti novērtēt personas vecumu. Vēl viens nopietns iemesls bažām, jo īpaši attiecībā uz pienākumu nodrošināt taisnīgu tiesu, kā noteikts *ICCPR* 14. pantā, ir selektīva civillietu nodošana militārajām tiesām.

Saskaņā ar valdības noteikto vispārējās kontroles pastiprināšanu visām starptautiskajām NVO ir pieprasīts ievērot stingrākas reģistrācijas prasības.

Citas jomas, kurās pēdējā gada laikā stāvoklis joprojām bija īpaši problemātisks, ir minoritāšu, žurnālistu un cilvēktiesību aizstāvju aizsardzības trūkums un tas, ka turpinās sodīšana ar nāvi bez tiesas sprieduma un piespiedu pazušanas.

Attiecībā uz reliģijas un ticības brīvību – reliģiskās minoritātes Pakistānā dzīvo bailēs no vajāšanas un vardarbības. Grupa, pret kuru reliģiski motivēti uzbrukumi tika vērsti visbiežāk, bija šiīti, un jau tā sarežģītais kristiešu, ahmadiešu un hinduistu stāvoklis turpināja radīt bažas. Janvārī tika sarīkots sprādziens šiītu mošejā, nogalinot 53 cilvēkus; martā notika uzbrukums divām baznīcām Lahoras tuvumā, kurā, pateicoties drošības darbinieku tūlītējai reakcijai, bija maz bojāgājušo; un maijā Karāči tuvumā no slēpņa notika uzbrukums autobusam ar izmailiešu pasažieriem, kā rezultātā gāja bojā 46 cilvēki. Valsts rīcības plāna ietvaros valdība ir veikusi dažas darbības pret naida runu, taču progress joprojām ir niecīgs.

Ir ieviesti daži pasākumi, lai nostiprinātu procesuālās garantijas pret tiesību aktu par zaimošanu ļaunprātīgu izmantošanu. Augstākā tiesa atzina, ka valsts pienākums ir nodrošināt, lai neviens nevainīgs cilvēks netiktu piespiests vai viņam netiktu uzlikts pienākums piedalīties izmeklēšanā vai tiesas procesā, pamatojoties uz nepatiesiem vai izdomātiem apgalvojumiem par šāda nodarījuma izdarīšanu. Tā arī atzina, ka tiesību aktu par zaimošanu ļaunprātīgas izmantošanas kritizēšana un aicināšana ieviest tiesiskās garantijas nav uzskatāmas par zaimošanu.

Šis gads bija grūts arī attiecībā uz dzimumu līdztiesību, jo tika ziņots par tūkstošiem pret sievietēm vērstas vardarbības un diskriminācijas gadījumiem. Joprojām pastāv milzīgas atšķirības starp sabiedrības augstākajai kārtai piederošām sievietēm un tām, kas pieder pie sabiedrības zemākajiem slāņiem. Ievērojamas atšķirības joprojām saglabājas starp pilsētu un lauku sabiedrību.

Saspringta situācija valda vārda brīvības jomā. Plašsaziņas pakalpojumu sniedzēji ievēro pašcenzūru, un viņi tiek regulāri iebiedēti. Visgalējākie piemēri ir draudi, vardarbība un žurnālistu nogalināšana. Pakistāna tiek uzskatīta par vienu no pasaulē visbīstamākajām vietām, kur strādāt par žurnālistu.

Būtiski trūkumi joprojām saglabājas policijas un tiesu sistēmā, kas apvienojumā ar nāvessodu rada augstu risku pieļaut tiesas kļūdu.

2015. gada februārī Pakistānu apmeklēja Eiropas Parlamenta Dienvidāzijas delegācija. Pirmā ES un Pakistānas vietējā sanāksme par cilvēktiesību jautājumiem notika martā Islāmābādā. Šis vietējais dialogs papildina apakšgrupu par labu pārvaldību un cilvēktiesībām, kas darbojas ES un Pakistānas Apvienotās komisijas ietvaros, kura tikās 2015. gada 7. septembrī Briselē. Visos šajos pasākumos tika apspriestas dažādas cilvēktiesību problēmas, tostarp nāvessods, reliģisko minoritāšu stāvoklis, militārās tiesas un plašāk – ar VPS+ shēmu saistīto cilvēktiesību konvenciju efektīva īstenošana. Ārlietu padomes jūlija secinājumos Padome aicināja Pakistānu aktīvāk rīkoties, lai ievērotu, aizsargātu un veicinātu reliģijas vai ticības brīvību, pie minoritātēm piederošu personu tiesības, sieviešu tiesības un bērnu tiesības, un vārda brīvību, tostarp attiecībā uz žurnālistiem un cilvēktiesību aizstāvjiem, un noteikt šos jautājumus par prioritāti.

ES ir paudusi nopietnas bažas par moratorija nāvessoda izpildei atcelšanu: šajā sakarībā tika sniegti vairāki paziņojumi un AP/PV *Mogherini* nosūtīja vēstuli premjerministra valsts drošības un ārlietu īpašajam padomniekam *Sartaj Aziz*. ES delegācija ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm sekoja vairākiem atsevišķiem gadījumiem, kuros nāvessoda izpilde var norādīt uz to, ka Pakistāna neievēro savas saistības cilvēktiesību jomā (nāvessoda izpilde nepilngadīgajiem, spīdzināšanas izmantošana, pārkāpumi attiecībā uz taisnīgu tiesu).

Delegācija regulāri sekoja likumdošanas procesam, jo īpaši ar NVO saistītiem tiesību aktiem un gaidāmajam kibernoziedzības likumam. ES arī visa gada garumā iestādēm pauda bažas par konkrētiem pārkāpumiem (tostarp par *Asia Bibi* zaimošanas lietu, kura tagad spriedumu ir pārsūdzējusi, lai to pēdējā instancē izskatītu Augstākā tiesa).

ES arī turpināja sniegt atbalstu tiesiskuma, sieviešu un bērnu tiesību un reliģijas vai ticības brīvības jomā.

Filipīnas

Lai gan vispārējais cilvēktiesību stāvoklis Filipīnās Eiropas Savienībai joprojām rada bažas, nešķiet, ka 2015. gadā tas ir būtiski pasliktinājies. Paredzams, ka 2012. gadā parakstītais Partnerības un sadarbības nolīgums starp ES un Filipīnām stāsies spēkā 2016. gadā. Tā kā tajā ir ietverts noteikums par sadarbību cilvēktiesību jomā, tas sniegs oficiālu iespēju šajā jautājumā iesaistīties daudz strukturētākā veidā.

Galvenā Filipīnu problēma joprojām ir nesodāmības prakse, jo smagu cilvēktiesību pārkāpumu gadījumi, tostarp sodīšana ar nāvi bez tiesas sprieduma un spīdzināšana, lielā mērā paliek neatrisināti. Tas attiecas ne tikai uz agrāk notikušiem smagiem cilvēktiesību pārkāpumiem, bet arī uz pēdējos gados notikušām cilvēktiesību aktīvistu un plašsaziņas līdzekļu darbinieku nogalināšanām. Nesodāmības strukturālie cēloņi ir dažādi, piemēram, lielākajai daļai iedzīvotāju ir grūtības piekļūt tiesu iestādēm (jo īpaši grupām ar zemiem ienākumiem – sakarā ar tiesvedības augstajām izmaksām un īstenošanas noteikumu sarežģītību) un tiesvedībās ir ilgstošas kavēšanās, kā rezultātā tās bieži pārsniedz sūdzības iesniedzēja dzīves ilgumu.

Kopš 2010. gada *Aquino* administrācija ir centusies stiprināt cilvēktiesību tiesisko regulējumu valstī. Sodīšanas ar nāvi bez tiesas sprieduma un piespiedu pazušanas gadījumu skaits, salīdzinot ar iepriekšējo administrāciju, ir samazinājies.

Tomēr joprojām pastāv nepilnības attiecībā uz pavēlniecības atbildību, politiku un praksi, jo tiesību akti ne vienmēr tiek pilnībā īstenoti un uzraudzība ir vāja, jo īpaši provincēs. Administratīvais process valdības aģentūrās, kuru uzdevums ir izmeklēt un sniegt pierādījumus, lai pamatotu apsūdzības iespējamos cilvēktiesību pārkāpumos, ir lēns.

Bažas rada pirmiedzīvotāju un cilvēktiesību aizstāvju stāvoklis. Tas pats attiecas uz privāto armiju un paramilitāro grupējumu lomu. *Aquino* administrācija nav atcēlusi bijušā prezidenta *Arroyo* laikā parakstīto Izpildrīkojumu Nr. 546, ar kuru tika legalizēta paramilitāro grupējumu un privāto armiju izveide. Cilvēktiesību organizācijas atzīst pašreizējās politiskās vadības un administrācijas nolūku aizsargāt cilvēktiesības un saukt pie atbildības pārkāpējus, un jo īpaši – izbeigt aktīvistu un žurnālistu nogalināšanas, tomēr tās prasa reālus uzlabojumus uz vietas.

Tā kā daudzi pārkāpumi notiek attālākos reģionos vietējo politisko vai uzņēmējdarbības interešu ietekmē, šajā kontekstā jāatzīst, ka ir grūtības nodrošināt, ka valsts līmeņa politika tiek īstenota vietējā līmenī.

Attiecībā uz ratifikācijas statusu un ziņošanu – Filipīnas ir ratificējušas visas septiņas attiecīgās ANO cilvēktiesību konvencijas un atbilst visiem ziņošanas pienākumiem (izņemot ziņojumu par Rasu diskriminācijas izskaušanas komiteju). Tomēr pastāv nopietnas problēmas attiecībā uz to valsts tiesību aktu īstenošanu, kas ir saistīti ar cilvēktiesībām.

Pozitīvāka tendence ir tas, ka, neskatoties uz sodīšanām ar nāvi bez tiesas sprieduma un nesodāmības atmosfēru, kopumā pilsoniskā sabiedrība Filipīnās joprojām ir aktīva.

Filipīnās aktīvi tiek veicinātas sieviešu tiesības, piemēram, ar Filipīnu Komisijas par sievietēm starpniecību un īstenojot *Magna Carta* par sievietēm.

Ziņošanas pienākumi saskaņā ar ANO konvencijām tiek ievēroti, un ir arī skaidri jūtams, ka valdība VPS+ mehānisma saistības uztver ļoti nopietni.

2015. gadā ES turpināja sadarboties ar attiecīgajiem sarunu partneriem, tostarp ar valsts un reģionālajām cilvēktiesību komisijām, valsts struktūrām, cilvēktiesību aizstāvjiem un pilsonisko sabiedrību. Regulārajā politiskajā dialogā ar Filipīnu iestādēm ES ir vairākkārt atzīmējusi, ka ir sistemātiskāk jārisina nesodāmības problēma un jāsauc pie atbildības personas, kas vainīgas rupjos cilvēktiesību pārkāpumos.

Izmantojot attīstības sadarbības instrumentu (ASI) un stabilitātes instrumentu (SI), ES turpināja sniegt finansiālu atbalstu šādās jomās: programma "Tiesiskums visiem", kuras mērķis ir tiesu iestāžu plašāka pieejamība un cīņa pret nesodāmību, reģionālās cilvēktiesību komisijas autonomajā reģionā Mindanao spēju veidošana un iedzīvotāju ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību aizsardzība, galveno uzmanību pievēršot nabadzības mazināšanai, tautas un sociālajai attīstībai un labai pārvaldībai.

Singapūra

Attiecībā uz cilvēktiesību stāvokli Singapūrā 2015. gadā norises bija vērojamas vairākos līmeņos. Lai gan Singapūra ir veikusi turpmākus pasākumus, lai sasniegtu starptautisko cilvēktiesību mērķus, dažādos jautājumos joprojām ir vajadzīgi uzlabojumi.

ES atzinīgi vērtēja Singapūras obligātā nāvessoda režīma reformu, kas notika 2012./2013. gadā un ar kuru automātisku nāvessoda piespriešanu sašaurināja, to paredzot par slepkavību ar nodomu, noziedzīgiem nodarījumiem, izmantojot šaujamieročus, un nelikumīgu narkotisko vielu tirdzniecību, ja ir pārsniegta kvantitatīvā robežvērtība. Šajā laikposmā tika saglabāts *de facto* moratorijs. Tomēr 2014. gadā nāvessoda izpildes tika atsāktas, un tās turpinājās 2015. gadā. Informācijā par nāvessoda izpildēm ir ietverts tikai gada ziņojums par kopējo izpildīto nāvessodu skaitu, nesniedzot sīkāku informāciju. Par dažiem konkrētiem nāvessoda piespriešanas un izpildes gadījumiem tiek ziņots, izmantojot paziņojumus presei vai plašsaziņas līdzekļos.

2014. gada 30. oktobrī Singapūras apelācijas tiesa kriminālkodeksa 377.a pantu atzina par konstitūcijai atbilstošu. Ar šo tiesību aktu tiek noteikta kriminālatbildība par jebkādām seksuālām darbībām starp vīriešiem, pat ja tās ir ar savstarpēju piekrišanu un notiek privāti. Lai gan Singapūras sabiedrība LGBTI jautājumos joprojām ir sašķelta, pēdējo gadu laikā sabiedrībā ievērojami cilvēki un daudzi reliģiskie līderi Singapūrā ir aicinājuši akceptēt savas kopienas LGBTI locekļus. Pilsētvalstī arī palielinās dalība ikgadējos "*Pink Dot*" svētkos, kuru mērķis ir veicināt brīvību mīlēt.

2015. gadā Singapūrā vārda brīvības ierobežojumi notika uz vispārējo vēlēšanu, valsts dibinātāja *Lee Kuan Yew* nāves un Singapūras neatkarības 50. gadadienas fona. Viena nozīmīga lieta saistībā ar vārda brīvību joprojām tiek izskatīta. Diviem vadošiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem tika uzlikti naudassodi pa viņu emuāros rakstītajiem paziņojumiem. Viņu lietas radīja precedentus attiecībā uz internetpilsoņiem (*netizens*) Singapūrā. Viņi tika atzīti par vainīgiem attiecīgi par neslavas celšanu premjerministram *Lee Hsien Loong* un necieņu pret tiesu (tiesu autoritātes graušana).

Ceturtais gadījums attiecās uz pusaudžu vecuma emuāristu, kas tika atzīts par vainīgu aizskarošu komentāru paušanā, kuru mērķis ir aizvainot kristiešus. Viņš tika atzīts par vainīgu un saņēma četru nedēļu ilgu cietumsodu, kas, stājoties spēkā ar atpakaļejošu datumu, nozīmēja viņa tūlītēju atbrīvošanu. Attiecībā uz likumu par aizsardzību pret vajāšanu nesenā spriedumā – par labu atbildētājam – tika atzīts, ka valdības ministriju saskaņā ar likumu par aizsardzību pret vajāšanu nevar uzskatīt par personu.

ES darbības cilvēktiesību jomā 2015. gadā bija uzraudzība un ziņošana, demarši, cieša koordinācija ar dalībvalstīm, kā arī sanāksmju, dialogu un vairāku pasākumu rīkošana.

Atbilstoši savām pilnvarām cilvēktiesību jomā ES delegācija rīkoja daudzus dialogus ar ievērojamiem Singapūras pilsoniskās sabiedrības locekļiem par tādiem jautājumiem kā LGBTI, vārda brīvība, nāvessods un problēmas, ar kurām saskaras pilsoniskā sabiedrība.

Lai atzīmētu Eiropas un Pasaules dienu pret nāvessodu, ES rīkoja paneļdiskusiju par nāvessodu Singapūrā. Tā bija otrā reize, kad šāda veida pasākums Singapūrā notika ārpus delegācijas telpām – Singapūras Valsts universitātē. Paneļdiskusijas dalībnieku vidū bija vietējais krimināltiesību advokāts, nāvessoda atcelšanas aktīvists un divi krimināltiesību profesori. Auditoriju veidoja praktizējoši juristi, akadēmisko aprindu pārstāvji, studenti, diplomāti no līdzīgi domājošām valstīm un ES politiskie padomdevēji.

Cilvēktiesību dienas konferencē 2015. gadā galvenā uzmanība tika pievērsta "progresam un perspektīvām attiecībā uz sieviešu tiesībām Singapūrā un *ASEAN*". Seminārā bija iekļauti trīs specializēti paneļi: "Progress Singapūrā kopš *CEDAW* ratificēšanas pirms 20 gadiem", "Problēmas attiecībā uz sieviešu tiesībām dienvidaustrumu Āzijā" un "Sieviešu tiesību perspektīvas Eiropā un Āzijā".

Šrilanka

Prezidenta *Sirisena* uzvara prezidenta vēlēšanas, kas notika 2015. gada janvārī un kurās viņš saņēma mandātu īstenot reformu un labu pārvaldību, Šrilankai iezīmēja pagrieziena punktu visos aspektos, tostarp cilvēktiesību jomā. Tādējādi ir ievērojami uzlabojušās iespējas pilsoniskās sabiedrības darbībām un atšķirīgiem viedokļiem politiskās debatēs.

Pēc Šrilankas valdības ielūguma Eiropas Savienība uz parlamenta vēlēšanām 2015. gada augustā nosūtīja vēlēšanu novērošanas misiju. Misija izdarīja pozitīvus secinājumus, ka vēlēšanas bija "labi organizētas un sniedza vēlētājiem patiesas izvēles iespējas no plaša politisko alternatīvu klāsta". Tomēr ES vēlēšanu novērošanas misija sniedza vairākus ieteikumus par to, kā uzlabot vēlēšanu sistēmu un to pilnībā saskaņot ar starptautiskajiem standartiem. ES arī nodrošināja finansiālu atbalstu EUR 1,2 miljonu apmērā vietējām vēlēšanu novērošanas organizācijām, kurām kā aktīviem novērotājiem bija būtiska loma abās vēlēšanās 2015. gadā. Starp atbalstītajiem pasākumiem bija vēlētāju izglītošana, apmācība plašsaziņas līdzekļiem un vēlēšanu novērošana. Rezultātā vēlēšanu dienā tika nosūtīts vairāk nekā 15 000 novērotāju.

2015. gadā tika veikti nozīmīgi pasākumi, lai uzlabotu plašsaziņas līdzekļu brīvību un atceltu cenzūru, lai gan cilvēktiesību aizstāvju grupas un brīvas preses aizstāvji kritizēja prezidenta *Sirisena* lēmumu atjaunot Preses padomi, ko iepriekšējā administrācija izmantoja, lai kontrolētu presi, un gadījumos, lai apcietinātu un sodītu žurnālistus.

Nozīmīga pozitīva norise bija konstitūcijas 19. grozījuma pieņemšana, ar ko tika samazināta prezidenta vara un izveidota Konstitucionālā padome. Konstitucionālā padome atjaunoja vairākas neatkarīgas komisijas, tostarp cilvēktiesību komisiju, tādējādi palīdzot atjaunot sistemātisku pilnvaru nodalīšanu.

2015. gadā Šrilankas valdība iesaistījās un sadarbojās ar ANO un tās cilvēktiesību mehānismiem. Šrilanka pirmo reizi ierosināja rezolūciju ANO Cilvēktiesību padomē, apņemoties izveidot vajadzīgos mehānismus, lai izmeklētu iespējamus cilvēktiesību pārkāpumus un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus pilsoņu kara laikā un sauktu pie atbildības par tiem. Gada laikā notika arī divas ANO īpašo procedūru vizītes: īpašā referenta taisnības, tiesiskuma, reparāciju un neatkārtošanās garantiju veicināšanas jautājumos vizīte un darba grupas vardarbīgas vai piespiedu pazušanas jautājumos vizīte. Decembrī Šrilanka parakstīja Starptautisko konvenciju par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu un paziņoja par nodomu to ratificēt.

Lai paustu atzinību par būtisko virzību, ko panākusi Šrilankas valdība, ES Ārlietu padome 2015. gada 16. novembrī pieņēma secinājumus par Šrilanku. Secinājumos arī ir pausta ES vēlme turpināt ciešu sadarbību ar valdību un to atbalstīt, lai panāktu turpmāku progresu, kas nepieciešams tādās jomās kā pārskatatbildība, samierināšanās un cilvēktiesības.

Neskatoties uz pozitīvajām tendencēm 2015. gadā, turpināja pienākt ziņojumi par to, ka turpinās spīdzināšanas izmantošana, seksuāla uzmākšanās un ekspluatācija, kā arī par to, ka policija pret demonstrantiem lieto nesamērīgu spēku. Bažas joprojām rada arī cietušo grupu iebiedēšana. Būtiski uzdevumi joprojām ir atgriešanās pie normāla stāvokļa valsts ziemeļu un austrumu daļā pēc tam, kad pirms sešiem gadiem beidzās konflikts, pagātnes konfliktu pamatcēloņu risināšana un pārskatatbildības un izlīguma nodrošināšana.

NVO sekretariāts, kurš agrāk bija Aizsardzības ministrijas pārziņā, tagad ir piesaistīts Sociālā dialoga ministrijai. Tomēr, neskatoties uz politisko gribu augstākajā līmenī, sākotnēji plānotā reforma un PSO konsultatīvo komiteju ieteikumi vēl nav īstenoti, un tādējādi PSO reģistrācija joprojām ir sarežģīts un laikietilpīgs process.

ES turpināja atbalstīt pilsonisko sabiedrību Šrilankā, izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) un pilsoniskās sabiedrības organizāciju un vietējo iestāžu (PSO-VI) budžeta pozīcijas. Šie projekti galvenokārt ir vērsti uz pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, t. i., uzturlīdzekļu nodrošināšanu, politiskās vadības atbalstīšanu, seksuālās vardarbības novēršanu un konsultāciju sniegšanu par traumatiskiem un citiem psiholoģiskiem traucējumiem, ko izraisījis konflikts vai cita veida strukturālā vardarbība, un pamattiesību nostiprināšanu un konflikta apstākļiem pielāgotu ziņojumu un izlīguma veicināšanu.

No PSO-VI budžeta pozīcijas tika finansēti 17 projekti. Šie projekti galvenokārt ir vērsti uz to, lai stiprinātu PSO nozīmi kopienu ekonomiskās noturības palielināšanā, veicinātu sadarbību starp PSO un valsts iestādēm ar mērķi uzlabot sociālos pakalpojumus, palielinātu PSO ieguldījumu sociālekonomisko iespēju uzlabošanā un uzlabotu kara skarto kopienu Šrilankas ziemeļos un austrumos dzīves līmeni, veidotu iekļaujošu pilsonisko sabiedrību un pārvaldību ilgtspējīgai izaugsmei, atbalstītu PSO un VI ar mērķi integrēt Šrilankas sabiedrībā bērnus ar invaliditāti un nodrošinātu jēgpilnu koloniju kopienu dalību demokrātijas un pārvaldības procesos.

Taizeme

Karastāvoklis visā valstī, kurš bija spēkā no 2014. gada 20. maija, tika atcelts 2015. gada 1. aprīlī. Karastāvokli nomainīja Nacionālās miera un kārtības padomes Rīkojums Nr. 3/2015, kas izdots saskaņā ar pagaidu konstitūcijas 44. iedaļu. Būtībā ar rīkojumu iestādēm tika nodrošinātas tādas pašas pilnvaras kā karastāvokļa laikā, un 2. aprīlī AP/PV runaspersona paziņoja, ka šī nomaiņa Taizemi nav tuvinājusi demokrātiskai un atbildīgai valdībai.

Kopš 2014. gada maija valsts apvērsuma militārās iestādes ir aizturējušas – parasti ne ilgāk par septiņām dienām – vairāk nekā 1 255 politiķus, aktīvistus, žurnālistus un cilvēkus, kurus tās ir apsūdzējušas Nacionālās miera un kārtības padomes rīkojumu neievērošanā, gāztās valdības atbalstīšanā, necieņas izrādīšanā pret monarhiju vai par to, ka tās iesaistītas pret apvērsumu vērstos protestos un pasākumos. Īpašas bažas rada tas, ka civilpersonas tiek tiesātas militārajās tiesās. Civilpersonas militārajām tiesām tiek nodotas ar tādām apsūdzībām kā, piemēram, terorisms, taču arī par nevardarbīgiem nodarījumiem kā, piemēram, *lèse-majesté*. Līdz 2015. gada 30. novembrim militāro tiesu priekšā visā valstī stājās vismaz 1 629 civilpersonas.

Septembrī Tieslietu ministrija par aizturēšanas vietu personām, kuras tur aizdomās par valsts drošību apdraudošu nodarījumu izdarīšanu, noteica kazarmas. Kazarmu izmantošana padara neiespējamu civilo kontroli un ierobežo ģimenes locekļu un juristu piekļuves iespējas. Kopš septembra tajās ir miruši divi ieslodzītie.

Militārās iestādes par augstākā līmeņa prioritāti ir noteikušas to personu saukšanu pie atbildības, kuras apsūdzētas darbībās, kas saskaņā ar kriminālkodeksa 112. pantu tiek uzskatītas par *lèse-majesté*. Kopš valsts apvērsuma vismaz 53 cilvēki ir tikuši apsūdzēti par *lèse-majesté*. Militārās tiesas parasti ir piespriedušas bargākus sodus nekā civilās tiesas, tostarp cietumsodu uz 60 gadiem – augstāko, kāds jelkad piespriests.

Militārās iestādes ir regulāri aizliegušas vai traucējušas publiskas diskusijas par politisko vai cilvēktiesību stāvokli, kā arī atšķirīgu politisko viedokļu paušanu, apgalvojot, ka šie pasākumi apdraud valsts drošību. Studentus, aktīvistus, akadēmisko aprindu pārstāvjus un citus cilvēkus militārpersonas ir iebaidījušas, personīgi viņus apmeklējot dzīvesvietā un/vai darba vietā, bieži zvanot pa telefonu vai draudot ar tiesvedību. Žurnālistiem un politiķiem pēc militāro iestāžu kritizēšanas ir tikuši nosūtīti izsaukumi.

Nacionālā miera un kārtības padome aizliedz politisku pulcēšanos vairāk nekā pieciem cilvēkiem. Šos protestētājus bieži tiesā militārās tiesas, kas viņiem var piespriest cietumsodu līdz diviem gadiem. Vismaz 80 cilvēku ir tikuši arestēti par to, ka organizējuši publiskas pulcēšanās vai piedalījušies tajās. Tas arī liedz iespēju politiskajām partijām tikties un sagatavot sūdzības vai reformu priekšlikumus vai vietējām kopienām organizēties un rīkot demonstrācijas pret projektiem, kas ietekmē kopienas tiesības.

Nopietnas bažas joprojām rada arī citi, ar valsts apvērsumu nesaistīti cilvēktiesību jautājumi. ASV ziņojumā par cilvēku tirdzniecību, kas tika publicēts 2015. gada jūlijā, Taizeme joprojām atradās trešajā grupā. Taizemē ir aptuveni divi līdz trīs miljoni migrantu no kaimiņvalstīm. Desmitiem tūkstošu no viņiem ir cilvēku tirdzniecībā cietušas personas.

Jo īpaši migrējošie darba ņēmēji ir ļoti neaizsargāti pret cilvēktiesību pārkāpumiem, sevišķi darba tiesību jomā. 2015. gadā tika publicēti vairāki ziņojumi, kuros dokumentēti šādi pārkāpumi zvejniecības un jūras produktu pārstrādes nozarē, putnkopības nozarē un tūrisma jomā.

Nemierīgajos galējos dienvidos valdība turpina piespiedu kārtā vākt to personu DNS un pirkstu nospiedumus, kuras tur aizdomās par iesaistīšanos nemieros galējos dienvidos.

Visa 2015. gada laikā ES delegācija aktīvi uzturēja kontaktus ar cilvēktiesību aizstāvjiem un savos centienos iesaistīja ne tikai ES dalībvalstis, bet arī līdzīgi domājošās valstis. Ar savu plašo pasākumu klāstu ES delegācija ir cieši nostiprinājusi savu pozīciju kā uzticams cilvēktiesību aizstāvis; tā ir pieeja, ko cilvēktiesību kopiena Taizemē plaši un nepārprotami pozitīvi novērtē. ES apspriešanai ar Taizemes iestādēm izvirzīja šādus jautājumus: piespiedu darba, bērnu darba un citu nepieņemamu darba veidu izplatība uz zvejas kuģiem Taizemes jūras produktu pārstrādes nozarē, kā arī cilvēku tirdzniecība, kuru uzskata par tādu, kas prasa steidzamu un apņēmīgu rīcību. Lai šo situāciju risinātu, ES un Taizemes iestādes iesaistījās dialogā, kā arī uzsāka sadarbību ar SDO.

AP/PV runaspersona nāca klajā ar diviem paziņojumiem: 2. aprīlī par karastāvokļa nomaiņu uz Rīkojumu Nr. 3/2015 un 10. jūlijā par Taizemes veikto aptuveni 100 turku izcelsmes personu deportāciju. Delegācijas vadītājs kopā ar ES misiju Taizemē vadītājiem nāca klajā ar trim paziņojumiem: par turēšanu apcietinājumā bez izskatīšanas tiesā un militāro tiesu izmantošanu (13. februāris), par 14 studentu apcietināšanu, pamatojoties uz apsūdzībām, kas pret viņiem celtas par piedalīšanos miermīlīgā demonstrācijā (30. jūnijs), un aicinot Taizemes valdību ievērot vārda un pulcēšanās brīvību un uzsverot to, cik būtisks stabilitātei un progresam ir tiesiskums un cilvēktiesību aizsardzība un veicināšana (24. septembris).

ES delegācija regulāri divpusēji tikās ar cilvēktiesību aizstāvjiem un NVO un piedalījās tādu tiesas procesu novērošanā, kuros tika būtiski skartas cilvēktiesības. Turklāt ES delegācija ES dalībvalstīm un līdzīgi domājošām valstīm rīkoja izbraukumus pie neaizsargātām kopienām un tikšanās ar cilvēktiesību aizstāvjiem. Lai palielinātu informētību par ES atbalstu nevalstiskajiem dalībniekiem Taizemē, delegācija arī aizveda žurnālistus apmeklēt projektus.

Gan Pasaules dienu pret nāvessodu, gan Starptautisko cilvēktiesību dienu delegācija atzīmēja ar diviem publiskiem un ļoti pamanāmiem pasākumiem, kuros Taizemes Tieslietu ministrija sniedza sadarbību.

Austrumtimora

ES turpināja atbalstīt Austrumtimoru tās centienos izveidot miermīlīgu sabiedrību un nostiprināt jauno demokrātisko sistēmu. Pēc tam, kad 2015. gada februārī tika izveidota sestā konstitucionālā valdība, ES turpināja regulārus kontaktus ar valdību, izmantojot politikas dialogu, kā arī augsta līmeņa politiskas tikšanās. Tomēr trešo paplašināto politisko dialogu saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, kura sākotnējā norise bija plānota 2015. gada rudenī, tika nolemts atlikt uz nākamo gadu. Šajā sakarā ES turpināja cieši sekot saistībām, kas ar Austrumtimoru saskaņotas pēdējā politiskā dialoga laikā 2014. gadā tādās jomās kā cilvēktiesības, tiesiskums, pārvaldība un cīņa pret korupciju.

ES delegācija cieši sadarbojas ar dalībvalstīm, kuras ir aktīvas Austrumtimorā, kā arī ar ANO organizācijām, lai atbalstītu cilvēktiesības un demokrātijas nostiprināšanu, jo īpaši izmantojot labas pārvaldības programmas, kuru mērķis ir veidot valsts parlamenta spējas vai stiprināt tieslietu nozari. Ir arī sniegta palīdzība revīzijas palātas izveidei, kā arī pasākumiem, kas paredzēti, lai cīnītos pret korupciju, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, organizēto noziedzību un narkotiku tirdzniecību. Ir atbalstītas daudzas NVO ar mērķi uzlabot piekļuvi tiesām, nodrošināt pilsoņu līdzdalību zemes un mājokļu politikas izveidē un uzraudzībā un stiprināt atbalsta un aizsardzības mehānismus bērniem un sievietēm, kas ir cietušas no vardarbības ģimenē.

ES Stratēģiskajā satvarā un rīcības plānā par cilvēktiesībām un demokrātiju Austrumtimora bija iekļauta otrās paaudzes izmēģinājuma pasākumos demokrātijas atbalstam. Lai noteiktu stratēģiskās prioritātes, 2015. gadā tika pabeigts visaptverošs demokrātijas profils, un tas kalpos par pamatu, lai izstrādātu nacionālajai indikatīvajai programmai atbilstošu demokrātijas rīcības plānu.

Vjetnama

Neskatoties uz pastāvīgo ekonomikas izaugsmi un to, ka daudziem cilvēkiem ir uzlabojušies sociālekonomiskie apstākļi, 2015. gadā Vjetnamā joprojām tika pārkāptas pilsoniskās un politiskās tiesības. Demokrātijas principu, cilvēktiesību un pamattiesību ievērošana un veicināšana ir 2012. gada jūnijā parakstītā ES un Vjetnamas partnerības un sadarbības nolīguma (PSN) būtisks elements. ES galvenās bažas ir saistītas ar pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, konkrēti – vārda un pulcēšanās brīvību, plašsaziņas līdzekļu brīvību, reliģijas vai ticības brīvību un nāvessoda piemērošanu. Cilvēktiesību aizstāvji joprojām tiek iebiedēti, vajāti un apcietināti, un viņiem bieži piespriež ilgus cietumsodus, un, lai gan apcietināšanu skaits 2015. gadā nedaudz samazinājās, vajāšanas gadījumu skaits pieauga.

2015. gada 19. janvārī Briselē notika paplašinātā cilvēktiesību dialoga ceturtā kārta. 2015. gada martā Vjetnama ratificēja ANO Konvenciju pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodīšanu un ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām. Gads noslēdzās ar paplašinātā cilvēktiesību dialoga piekto kārtu 15. decembrī, kurā jo īpaši tika darītas zināmas potenciālas iespējas attiecībā uz ES atbalstu juridiskām reformām, kas attiecas uz cilvēktiesībām, un atbalstu ANO Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem īstenošanas rīcības plānam.

Abos cilvēktiesību dialogos, kā arī izmantojot publiskus paziņojumus un diskrētu diplomātiju, ES mudināja valdību novērst vārda un plašsaziņas līdzekļu brīvības ierobežošanu, lūdza atļauju apmeklēt cietumus un novērot tiesas procesus un aicināja humānu iemeslu dēļ atbrīvot vairākus ieslodzītos aktīvistus, kam ir slikts veselības stāvoklis. ES atkārtoti pauda bažas par daudzu juristu, aktīvistu un emuāristu vajāšanu, apcietināšanu un notiesāšanu, galvenokārt pamatojoties uz kriminālkodeksa noteikumiem par valsts drošību, un atkārtoja aicinājumu atbrīvot visus ieslodzītos miermīlīgos cilvēktiesību aizstāvjus valstī.

Pēc uzbrukuma trim cilvēktiesību aizstāvjiem decembra sākumā Eiropas Savienība iestādēm iesniedza verbālnotu, lūdzot sniegt paskaidrojumus un saukt vainīgos pie atbildības. Jurista *Nguyen Van Dai* (kurš bija starp tiem, kuriem iepriekš tika uzbrukts) arests 16. decembrī izsauca stingru ES atbildes reakciju, tostarp AP/PV runaspersonas paziņojumu 18. decembrī.

ES (un citu līdzīgi domājošu valstu) mudinājums Vjetnamai virzīties uz nāvessoda atcelšanu pakāpeniski sāk nest augļus, jo to noziegumu skaits, par kuriem piespriež nāvessodu, pārskatītajā krimināllikumā, ko pieņēma novembrī, ir vēl vairāk samazināts. Tomēr pārskatītajā likumā saglabājas pretrunīgie noteikumi par valsts drošību, un dažos gadījumos tie ir paplašināti. Aizturēto personu tiesību stiprināšana jaunajos tiesību aktos par aizturēšanu un kriminālprocesu ir pozitīva reakcija uz ES aicinājumu nodrošināt tiesību aktu atbilstību starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem.

Eiropas Komisija (Tirdzniecības ģenerāldirektorāts) 12. maijā rīkoja apaļā galda diskusiju, kurā pārstāvji no Eiropas iestādēm un no dažādām nevalstiskajām un starptautiskajām organizācijām apmainījās viedokļiem ar interesi izrādījušajām ES ieinteresētajām personām par tirdzniecību, ilgtspējīgu attīstību un cilvēktiesībām ES un Vjetnamas attiecībās.

Eiropas Parlaments 17. decembrī pieņēma rezolūciju "par projektu Padomes lēmumam par to, lai Savienības vārdā noslēgtu Pamatnolīgumu par visaptverošu partnerību un sadarbību starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Vjetnamas Sociālistisko Republiku, no otras puses", kurā tika izvirzītas daudzas problēmas cilvēktiesību jomā.

ES arī regulāri tikās ar cilvēktiesību aktīvistiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Tā arī pārraudzīja norises saistībā ar reliģijas vai ticības brīvību, kas joprojām rada bažas. Diemžēl 2015. gadā iestādes neatbalstīja lūgumus par ES uzmanības lokā esošu personu apmeklēšanu cietumā. ES arī tikās ar Sabiedriskās drošības ministrijas pārstāvjiem, lai paustu bažas par vajāšanu un vardarbību, kas vērsta pret cilvēktiesību aktīvistiem.

Pēc 2014. gada vispārējā regulārā pārskata (VRP) Vjetnama 2015. gada augustā nāca klajā ar projektu VRP rīcības plānam ar ceļvedi, lai īstenotu 182 ieteikumus, kurus valsts akceptējusi (no 227). ES aktīvi piedalījās VRP procesā un tā turpmākajos pasākumos un piedāvāja Vjetnamai palīdzību ceļveža īstenošanā. ES konsekventi Vjetnamu mudināja turpināt sadarbību ar ANO Cilvēktiesību padomes īpašajām procedūrām, un piektajā cilvēktiesību dialogā Vjetnama arī paziņoja par nodomu 2016. gadā uzaicināt ANO īpašo referentu par tiesībām uz pārtiku. Vēl attiecībā uz daudzpusējiem jautājumiem Vjetnama atbalstīja Cilvēktiesību padomes rezolūciju par seksuālo orientāciju.

Premjerministram *Dung* esot vizītē Briselē, tika parakstīts jaunas programmas tieslietu nozarē finansēšanas nolīgums EUR 14 miljonu apmērā. Galvenais mērķis ir Vjetnamas iedzīvotājiem uzlabot tiesu iestāžu pieejamību, īpašu uzmanību pievēršot visneaizsargātākajām grupām (sievietēm, bērniem un etniskajām minoritātēm). Ar programmu atbalstīs Tieslietu ministriju, palīdzot īstenot nozares reformas plānus, un PSO, palīdzot uzņemties nozīmīgāku lomu tiesu iestāžu pieejamības nabadzīgajiem iedzīvotājiem veicināšanā.

EIDHR atbalstīja astoņus projektus, kas aptver plašu jomu klāstu, tostarp LGBTI jautājumus, etniskās minoritātes (galveno uzmanību pievēršot sievietēm, bērniem un tiesībām uz zemi), reliģijas brīvību, darba ņēmēju tiesības un darba attiecības. Vienpadsmit projektiem, kas saņem piešķīrumu nevalstiskajiem dalībniekiem, ir izvirzīts mērķis jo īpaši stiprināt PSO spējas (tādās jomās kā veselības aprūpe, lauku kopienas, ilgtspējīga lauksaimniecība, migrējošās darba ņēmējas un vietējā pārvaldība). Izmantojot stratēģiskā dialoga instrumentu, ES arī atbalstīja pasākumus korupcijas apkarošanas, pie etniskajām minoritātēm piederošu personu tiesību, reliģijas vai ticības brīvības, pārvaldības un migrācijas jomā.

VIII. Okeānija

Austrālija

Austrālijas vispārējais regulārais pārskats (VRP) notika 2015. gada 9. novembrī. Austrālija kopumā saņēma 290 ieteikumus. Austrālija cita starpā tika atzinīgi novērtēta par to, ka tā ir iecēlusi pastāvīgu cilvēktiesību komisāru, par veiktajiem centieniem virzībā uz dzimumu līdztiesību un personu ar invaliditāti tiesību ievērošanu. Tajā pašā laikā daudzas delegācijas Austrāliju mudināja pārskatīt aizturēšanas un patvēruma politiku, pārvarēt plaisu starp pirmiedzīvotājiem un citiem iedzīvotājiem un ratificēt daudzus svarīgus starptautisko cilvēktiesību instrumentus, tostarp Konvencijas pret spīdzināšanu fakultatīvo protokolu. Problēma joprojām ir vardarbība pret sievietēm; Austrālijas valdība ir paziņojusi par papildu pasākumiem, lai izveidotu drošības tīklu augstam riskam pakļautām sievietēm un bērniem.

ES, izmantojot dialogus (par drošību, terorisma apkarošanu un migrāciju), sadarbojas ar Austrāliju jautājumos, kas ir saistīti ar migrācijas politiku, kā arī cīņu pret radikalizāciju un terorismu.

ES un Austrālijas pamatnolīgums, kas parafēts 2015. gada martā, sniegs iespējas vairāk paplašināt dialogu un sadarbību cilvēktiesību jautājumos. 2015. gadā ES un Austrālija vienojās saglabāt regulāru oficiālu informācijas apmaiņu par starptautisko cilvēktiesību jautājumiem.

Fidži

2014. gada 17. septembrī Fidži notika pirmās demokrātiskās vēlēšanas kopš 2006. gada militārā apvērsuma. Pēc vēlēšanām ES pārtrauca pasākumus saskaņā ar Kotonū partnerattiecību nolīguma 96. pantu un 2015. gadā atsāka attīstības sadarbību ar Fidži. Gada laikā ES turpināja atbalstīt demokrātijas atjaunošanu Fidži, sniedzot palīdzību jaunajam parlamentam.

2015. gada 15. jūnijā Suvā notika pirmais augsta līmeņa politiskais dialogs saskaņā ar ĀKK un ES partnerattiecību nolīguma 8. pantu kopš Fidži atgriešanās pie demokrātijas, un tajā bija ietvertas diskusijas par cilvēktiesību jautājumiem. Sanāksmi no Fidži puses vadīja premjerministrs *Josaia Voreqe Bainimarama*, un ES AP/VP *Mogherini* vārdā – Latvijas ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs.

Pirms Cilvēktiesību padomes sanāksmes Ženēvā 2014. gada oktobra beigās Fidži otro reizi piedalījās vispārējā regulārajā pārskatā (VRP), un darba grupas galīgais ziņojums tika sniegts 2015. gada martā. No kopumā 138 ieteikumiem Fidži akceptēja 112 ieteikumus un 26 pieņēma zināšanai. Fidži informēja Padomi, ka 12 ieteikumi jau tiek īstenoti.

Fidži ir puse vairākās starptautiskās cilvēktiesību konvencijās. Tomēr tā vēl nav ratificējusi ne Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (*ICCPR*), ne Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (*ICESCR*), lai gan tā akceptē VRP ieteikumus šajā sakarā. 2015. gada martā parlaments apstiprināja Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem ratifikāciju, tomēr konvencija vēl nav ratificēta.

Gada laikā SDO turpināja izvērtēt Fidži progresu tiesību aktu saskaņošanā ar svarīgākajām SDO Konvencijām Nr. 87 un 98. Ar 2015. gada Darba attiecību grozījumu likumu tika atcelts Dekrēts par būtiskām valsts rūpniecības nozarēm; atlikušos trūkumus 2016. gada sākumā izskatīs SDO trīspusējā misija.

Attiecībā uz agrāk paustajiem apgalvojumiem par aizdomās turēto un ieslodzīto spīdzināšanu un sliktu izturēšanos pret viņiem, ko veikuši Fidži drošības spēki, norises ir bijušas dažādas. Policijas komisārs *Groenewald* veica mērķtiecīgus pasākumus, lai veicinātu izmeklēšanu, taču 2015. gada novembrī viņš atkāpās no amata – iespējams, militārpersonu iejaukšanās dēļ. Lai dotu skaidru signālu, ka nesodāmības praksei nav vietas demokrātiskā sabiedrībā, tiesas procesos par spīdzināšanas gadījumiem ir jāuzrāda būtisks progress.

Atjaunotā Cilvēktiesību un diskriminācijas novēršanas komisija turpināja darboties saskaņā ar ierobežojošo 2009. gada dekrētu. Pozitīvs solis, lai Fidži stiprinātu cilvēktiesību ievērošanu, bija jauno komisāru iecelšana 2015. gada pavasarī. Gada laikā Cilvēktiesību un diskriminācijas novēršanas komisija saņēma gandrīz 300 sūdzību, kas attiecās uz piekļuvi pakalpojumiem, piemēram, elektrībai un ūdenim, vardarbību pret sievietēm, klimata pārmaiņām un iespējamo policijas un cietumu darbinieku veikto vardarbību un spīdzināšanu.

Valdība pašlaik ir iesaistīta daudzās informētības veicināšanas kampaņās par vardarbību pret sievietēm un bērniem. ANO ziņoja, ka Fidži 64 % sieviešu savā mūžā ir saskārušās ar kādu no vardarbības veidiem (neraugoties uz augsto rādītāju, tas joprojām ir viens no zemākajiem Klusā okeāna dienvidu daļā). Tiek arī ziņots, ka apmēram 15 % sieviešu ir saskārušās ar vardarbīgu izturēšanos grūtniecības laikā. Eiropas starptautiskās sadarbības un attīstības komisārs *Neven Mimica* 2015. gada jūnijā Suvā sarīkoja dzimumu līdztiesības jautājumiem veltītu sanāksmi ar piecām NVO, tādējādi apstiprinot, cik ES ir svarīga apspriešanās un dialogs ar PSO.

No 2015. gada jūnija līdz augustam Fidži notika Klusā okeāna ANO brīvības un līdztiesības kampaņa. Kampaņa bija vērsta pret homofobiju, transfobiju un LGBTI kopienas diskrimināciju.

2015. gadā ES turpināja atbalstīt PSO un sāka īstenot Fidži ceļvedi sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību. Notika apspriešanās ar PSO saistībā ar Fidži 11. EAF programmu par tieslietām un lauksaimniecību sagatavošanu. Abās nozarēs pilsoniskās sabiedrības organizācijas tiks iesaistītas regulārā dialogā un konkrētu darbību īstenošanā. ES finansētā iniciatīva par pilsoņu iesaistes Fidži stiprināšanu arī sadarbojās ar vairāk nekā 40 PSO un kopienu grupām, lai atbalstītu un veicinātu iedzīvotāju iesaisti svarīgākajos jautājumos, piemēram, pārskatatbildība un cilvēktiesības, vadība pārejas posmā, reformu vadība, taisnīga pakalpojumu sniegšana, diskriminācijas aizliegums, lēmumu pieņemšana un koalīciju veidošana.

Līdz 2015. gada beigām sešiem jauniem projektiem tika atvēlēti EUR 2,4 miljoni (no *EIDHR* un nevalstisko dalībnieku piešķīruma) nolūkā nostiprināt līdzdalības demokrātiju, jo īpaši ar mērķi uzlabot pārvaldību un pārskatatbildību, izmantojot iekļaujošas politikas veidošanu, ko nodrošina, radot labvēlīgu vidi PSO iesaistei ar publiskām iestādēm, un atbalstot PSO lomu demokrātijas veicināšanā un ilgtspējīgā attīstībā, ko nodrošina, uzlabojot to pārraudzības funkcijas (uzraudzība un ziņošana), lai atbalstītu attiecīgos valsts procesus.

Klusā okeāna mazo salu valstis – Kiribati, Māršala Salu Republika, Mikronēzijas Federatīvās Valstis, Nauru, Palau, Tuvalu un Samoa

2015. gadā vispārējais regulārais pārskats (VRP) tika veikts attiecībā uz četrām valstīm: Māršala Salu Republiku, Kiribati, Mikronēzijas Federatīvajām Valstīm un Nauru. Pārskats par Samou un Palau tiks veikts 2016. gadā.

2015. gada martā Māršala Salu Republika ratificēja Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām. 2015. gada oktobrī Kiribati un Mikronēzijas Federatīvās Valstis ratificēja Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos. Tomēr Klusā okeāna reģiona valstis joprojām ir ratificējušas vismazāk nolīgumu, lielā mērā ierobežoto spēju dēļ. Turklāt Klusā okeāna salu valstis ilgu laiku ir saskārušās ar problēmām attiecībā uz līgumos paredzēto ziņošanu. Lai risinātu šos jautājumus, ES ar reģionālas programmas projektu, kura budžets ir EUR 1 miljons, atbalsta Klusā okeāna salu foruma sekretariātu ar mērķi paaugstināt Klusā okeāna salu ratificēto un īstenoto starptautisko cilvēktiesību nolīgumu skaitu.

Izņemot Samou un Fidži, nevienai no Klusā okeāna salu valstīm nav valsts cilvēktiesību iestādes, un tas Klusā okeāna reģionā kavē cilvēktiesību aizsardzību valsts līmenī. 2015. gadā Ombuda birojs Samoā publicēja pašu pirmo ziņojumu par cilvēktiesību stāvokli Samoā. Ziņojumā tika atzīts, ka nepieciešami labāki aizsardzības pasākumi attiecībā uz līdztiesību un cieņu pret sievietēm, bērniem, personām ar invaliditāti un ieslodzītajiem.

Nopietna problēma Klusā okeāna reģionā joprojām ir vardarbība pret sievietēm un bērniem. Valstīm ir aktīvāk jāīsteno valsts stratēģijas un jāpanāk tiesību aktu par vardarbību ģimenē izpilde.

Satraukumu joprojām radīja patvēruma meklētāju un bēgļu stāvoklis Nauru. 2015. gada maijā Nauru apmeklēja Apvienoto Nāciju Organizācijas Spīdzināšanas novēršanas apakškomiteja, kas aicināja iestādes izveidot neatkarīgu uzraudzības struktūru, lai nodrošinātu, ka valsts pilda savas saistības izturēties pret aizturētajām personām saskaņā ar Konvencijas pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu fakultatīvo protokolu.

Bažas radīja cilvēktiesību stāvoklis Nauru. 2015. gada maija sākumā Nauru valdība veica pasākumus, lai ierobežotu piekļuvi internetam un sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem, tostarp *Facebook*. Turklāt tā pieņēma Kriminālkodeksa grozījumus, ar kuriem komentāri, par kuriem tiek uzskatīts, ka tie "rada emocionālo stresu" un "visticamāk, varētu apdraudēt publisko kārtību", tiek klasificēti kā nodarījumi, kas sodāmi ar cietumsodu līdz septiņiem gadiem. Grozījumu plaši kritizēja starptautiskie plašsaziņas līdzekļi, uzskatot to par mēģinājumu ierobežot vārda brīvību. Turklāt pret vairākiem parlamenta opozīcijas deputātiem patlaban tiesās tiek izskatītas lietas, un viņu advokāti ir ziņojuši par ierobežojumiem iekļūt valstī. ES delegācija rūpīgi novēroja arvien sliktāko politisko un cilvēktiesību stāvokli Nauru, un 2015. gada jūnijā tā nāca klajā ar paziņojumu šajā sakarā. Lai novērtētu stāvokli uz vietas, uz Nauru devās vairākas misijas.

Klimata pārmaiņas Klusā okeāna salu valstīm joprojām ir viena no lielākajām problēmām, kas ietekmē cilvēktiesības, valdošo vardarbību un diskrimināciju pret sievietēm, piekļuvi veselības aprūpei un lielo skaitu cilvēku, kas pametuši mācības. 2015. gadā Tuvalu skāra tropiskais ciklons *Pam* un Mikronēzijas Federatīvās Valstis skāra tropiskais ciklons *Maysak*.

Kiribati, Nauru un Tuvalu pārstāvji piedalījās seminārā par ārvalstu nodarbinātības pētniecību un veicināšanu, ko finansēja Eiropas Savienība ar Klusā okeāna klimata pārmaiņu un migrācijas projekta starpniecību.

Izmantojot dialogu ar valstīm un dažādus finanšu instrumentus, ES veicināja cilvēktiesības, dzimumu līdztiesību un lielāku sieviešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā. Klusā okeāna salu valstu LGBTI kopienas pārstāvji piedalījās divos semināros, ko ES delegācija Klusā okeāna reģionam rīkoja kā daļu no ANO brīvības un līdztiesības kampaņas, kas tika uzsākta 2015. gada jūlijā Suvā. Semināru mērķis bija palielināt informētību par cilvēktiesību uzraudzības mehānismiem, galveno uzmanību pievēršot pārkāpumiem pret cilvēkiem, pamatojoties uz viņu seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti un izpausmi vai interseksuālo statusu.

Divpusējās sanāksmes dažādos līmeņos tika izmantotas kā platforma, lai Klusā okeāna reģionā veicinātu cilvēktiesību ievērošanu un dzimumu līdztiesību. Vietēja līmeņa politiskie dialogi notika Nauru, Palau, Māršala Salu Republikā, Mikronēzijas Federatīvajās Valstīs un Kiribati. Septembrī Klusā okeāna salu foruma samita 46. sesijā Portmorsbi cilvēktiesību jautājumus ar vairākiem Klusā okeāna reģiona līderiem apsprieda Eiropas starptautiskās sadarbības un attīstības komisārs *Neven Mimica*. ES ar reģionālu projektu, kura budžets ir EUR 1 miljons, atbalsta Klusā okeāna salu foruma sekretariātu ar mērķi paaugstināt Klusā okeāna salu ratificēto un īstenoto starptautisko cilvēktiesību nolīgumu skaitu.

ES delegācija rīkoja demaršus un informēšanas pasākumus, aicinot Klusā okeāna salu valstis atbalstīt ES cilvēktiesību iniciatīvas un prioritātes ANO līmenī. 2015. gada oktobrī delegācija nāca klajā ar paziņojumiem presei, atzinīgi vērtējot to, ka Kiribati un Mikronēzijas Federatīvās Valstis ir ratificējušas Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos.

Jaunzēlande

Pēc 2014. gada VRP ieteikumiem Jaunzēlandes valdība ir pieņēmusi tiesību aktus, lai risinātu spīdzināšanas un sliktas izturēšanās novēršanu (jo īpaši izmantojot Likumu par neaizsargātiem bērniem) un iebiedēšanu tiešsaistē (Likums par kaitējošu digitālo saziņu). Jaunzēlandes valdība ir atzinusi, ka par prioritāti jānosaka bērnu nabadzības, vardarbības ģimenē un dzimumu jautājumi (vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība, pret sievietēm vērstas vardarbības novēršana). Statistikā par ieslodzījumu un jauniešu pašnāvībām joprojām ir nesamērīgi liels maoru skaits.

ES un Jaunzēlande turpināja rīkot regulāras apspriedes par cilvēktiesībām starptautiskos forumos, tostarp ANO – Ņujorkā un Ženēvā. ES un Jaunzēlande ir ļoti cieši sadarbojušās ANO DP ietvaros.

2015. gada martā tika parafēts ES un Jaunzēlandes partnerattiecību nolīgums par attiecībām un sadarbību, kas cita starpā tas nodrošinās iespējas vairāk izvērst dialogu un pastiprināt sadarbību cilvēktiesību jautājumos.

Papua-Jaungvineja

Papua-Jaungvinejā demokrātiska pārvaldes sistēma pastāv kopš neatkarības pasludināšanas 1975. gadā. 2015. gadā valsts svinēja neatkarības 40. gadadienu. Papua-Jaungvineja nesen ir sasniegusi vidēji zemu ienākumu jaunattīstības valsts līmeni, kurā pēdējās desmitgades laikā notiek ievērojama ekonomikas izaugsme un dinamiskas sociālās pārmaiņas. Tiesu vara ir neatkarīga, un Papua-Jaungvinejas prese ir brīva; abas darbojas samērā labi. Tomēr pārvaldības, pārredzamības un cilvēktiesību problēmas kaitē valsts tēlam.

Ir plaši atzīts, ka ar dzimumu saistīta vardarbība joprojām rada postu visā Papua-Jaungvinejas sabiedrībā, jo īpaši vardarbība pret sievietēm un bērniem, kā arī spīdzināšana un nogalināšana saistībā ar apsūdzībām buršanā. Izvarošanas gadījumu un vardarbības starp intīmo attiecību partneriem gadījumu skaits ir viens no augstākajiem pasaulē. Valdība šīs problēmas risināšanai ir izstrādājusi politiku, piemēram, 2013. gada ģimenes aizsardzības likumu – lai gan tā īstenošana joprojām ir vāja –, un starptautiskie attīstības partneri aktīvi sniedz atbalstu un finansējumu. Tomēr joprojām vēl ir daudz darāmā, lai sasniegtu attālus reģionus un mainītu uzvedības modeļus.

2013. gada maijā kriminālkodeksa grozījumu rezultātā pieauga tādu noziedzīgu nodarījumu skaits, par kuriem var piespriest nāvessodu, piemēram, nodevība, pirātisms un pirātisma mēģinājums ar vardarbību, un tas iezīmēja satraucošu regresu cilvēktiesību jomā. 2014. gadā notika diskusijas par jauniem nāvessoda izpildes veidiem (nāvējošs elektrošoks, nošaušana, ko veic šāvēju grupa, nāvējoša injekcija, bloķējot skābekļa piekļuvi, vai nāvējoša injekcija ar anestēzijas līdzekli), kurus valsts izpildpadome apstiprināja 2015. gadā. Tomēr moratorijs nāvessodam nav pārtraukts; pēdējā nāvessoda izpilde notika 1954. gadā. No pozitīvāka viedokļa raugoties, premjerministrs nesen nāca klajā ar dažiem publiskiem paziņojumiem par iespējamu pārskatīšanu. Tomēr oficiālā nostāja paliek nemainīga.

Uzticami dati liecina par augstu korupcijas līmeni (2014. gadā korupcijas uztveres indeksā valsts ieņēma 145. vietu no 177), tiesiskā regulējuma, pārskatatbildības un pārraudzības mehānismu trūkumu (2015. gada uzņēmējdarbības ziņojumā 141. vieta no 189), nepietiekamu un neefektīvu pakalpojumu nodrošinājumu (tautas attīstības indeksā 158. vieta no 186) un to, ka nav sasniegti Tūkstošgades attīstības mērķi. Korupcija tiek uztverta kā endēmiska, un tā ir izplatīta visā valstī. Šo stāvokli ir plaši atzinusi valdība, kura ir veikusi dažus pozitīvus pasākumus, lai to risinātu.

2015. gada jūlijā Valsts izpildpadome apstiprināja Papua-Jaungvinejas valsts ieguldījumu fondu (VIF), kura mērķis ir nodrošināt ieguves rūpniecības un naftas ieņēmumu atbildīgu pārvaldību. Šī iniciatīva ir uzskatāma par cerīgu soli, lai nodrošinātu, ka daļa no ienākumiem no minerālresursiem un naftas tiek atlikta par labu nākamajām paaudzēm un makroekonomiskajai stabilitātei. Ir paredzēts, ka ieguves rūpniecības un naftas nodokļu ieņēmumi un dividendes uz jaunizveidoto VIF tiks pārskaitīti, sākot no 2016. gada pirmā ceturkšņa. Tomēr saglabājas jautājumi par VIF pārvaldības struktūru un darbībām.

ES, izmantojot izglītību, informētības veicināšanu un likumdošanas un politikas iniciatīvas, aktīvi palīdz apkarot vardarbību pret sievietēm. 2015. gadā *EIDHR* ietvaros tika izveidots jauns projekts "Vardarbības pret sievietēm Papua-Jaungvinejā problēmas risināšana" (EUR 277 999), ko īsteno brīvprātīgo dienests ārzemēs kopā ar vietējo partneri – Madangas lauku sieviešu asociāciju. Projekta mērķis ir palielināt informētību par vardarbības, kas saistīta ar dzimumu, negatīvo ietekmi un veicināt sieviešu un meiteņu tiesības. Tā ietvaros arī sniedz parajuridisko palīdzību un konsultācijas, nosūta uz palīdzības sniegšanas pakalpojumiem ar dzimumu saistītā vardarbībā cietušos / to pārdzīvojušos un nodrošina cietušo reintegrāciju kopienā.

Turpinājās divi projekti, kas *EIDHR* ietvaros tika izveidoti 2014. gadā. Pirmais ir "Papua-Jaungvinejas vadība pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu" (EUR 278 000, no 2014. gada novembra līdz 2016. gada novembrim). Šā "*World Vision*" īstenotā projekta mērķis ir aizsargāt sieviešu tiesības Papua-Jaungvinejā, un tas ir vērsts uz līderiem un lēmējpersonām augstākajā valdības, baznīcu, kopienu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju līmenī. Otrais ir "Atbalsts cilvēktiesībām un to aizstāvjiem gadījumos, kad tie ir visvairāk apdraudēti" (EUR 1 080 000). 2014. gada decembrī uz 36 mēnešiem tika piešķirts finansējums Papua-Jaungvinejas Bērnu fondam. Projekta mērķis ir nostiprināt cietušo un cilvēktiesību aizstāvju tiesības.

ES pēdējo divu gadu laikā ir atbalstījusi inovatīvu pieeju demokrātijas un pārvaldības veicināšanai, atbalstot "Atvērtā parlamenta" projektu (EUR 288 000). Šā "*Transparency International*" īstenotā projekta mērķis ir atbalstīt parlamenta priekšsēdētāja biroju un Papua-Jaungvinejas valsts parlamentu, lai izveidotu parlamenta datus, tīmekļa vietni un īsziņu saiti, tādējādi uzlabojot mijiedarbību starp parlamentu un iedzīvotājiem. ES finansējums beidzās 2015. gada decembrī. Ceremonijā, kas notika 2015. gada 15. decembrī, īstenošanas aģentūra – "*Transparency International*" – projektu oficiāli nodeva valsts parlamentam. Priekšsēdētāja birojs un valsts parlaments turpinās atbalstīt projektu un to īstenot, izmantojot citus finansējuma avotus.

Visbeidzot, Eiropas Savienība, izmantojot dialogu un apmaiņu, ir aktīvi iesaistīta Eiropas publiskās diplomātijas efektivitātes uzlabošanā. ES Papua-Jaungvinejā rīko ES demaršus par cilvēktiesībām un veido ciešas saiknes, izmantojot pastāvīgu dialogu gan ar iestādēm, gan partneriem. Pārvaldības, cilvēktiesību un dzimumu jautājumu integrēšana arī tiek veikta, izmantojot ikvienu delegācijas pārvaldītu sadarbības projektu.

Zālamana Salas

Politiskā nestabilitāte Zālamana Salās turpinās. 2015. gada oktobra beigās, ņemot vērā bažas, ka premjerministrs ir nepareizi izmantojis finanšu līdzekļus, opozīcija izvirzīja priekšlikumu par vēl vienu neuzticības balsojumu. Priekšlikums tika atsaukts pēc būtiskas ministru amatu pārdalīšanas. Ņemot vērā sistēmas nestabilitāti un intereses, kas tiek skartas, var sagaidīt turpmāku nestabilitāti, kas valdībai varētu dot impulsu reformēt vēlēšanu un politisko vidi.

Joprojām ļoti zema ir sieviešu iesaiste un līdzdalība politiskajā dzīvē. Saskaņā ar Politisko partiju godprātīguma likumu, kura izstrādē tika sniegta ES atbalstīta tehniskā palīdzība, reģistrētām politiskajām partijām vismaz 10 % no kopējā kandidātu skaita ir jābūt sievietēm. Kopā ar citiem līdzekļu devējiem ES atbalsta turpmākas reformas vēlēšanu un Politisko partiju integritātes likumā ar mērķi novērst esošos trūkumus, jo īpaši attiecībā uz integrētu pieeju dzimumu līdztiesībai. Saskaņā ar nesenajiem premjerministra paziņojumiem ir paredzams, ka būtisks elements minētajās reformās, kuru sekmes var apdraudēt politiskā nestabilitāte, būs pagaidu īpašo pasākumu ieviešana.

ES delegācija ir sniegusi palīdzību vēlēšanu un politiskajām reformām, un tā turpināja atbalstīt cīņu pret dzimumu līdztiesības trūkumu, tostarp tādos jautājumos kā ar dzimumu saistīta vardarbība, pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm un vardarbība pret bērniem. 2015. gadā tika pabeigta 11. EAF plānošana, aptverot laikposmu līdz 2020. gadam.

Valstī joprojām ir plaši izplatīta vardarbība ģimenē un ar dzimumu saistīta vardarbība. Ar dzimumu saistītas vardarbības pret sievietēm un bērniem (vecuma grupa no 15 līdz 49 gadiem) izplatības līmenis pastāvīgi ir augsts (aptuveni 64 % sieviešu, kam ir partneris, un 37 % sieviešu bez partnera). Tiesu iestādes tagad šajā jautājumā ieņem stingrāku nostāju. 2014. gada Likuma par ģimenes aizsardzību mērķis bija noteikt preventīvus pasākumus, lai izbeigtu vardarbīgu izturēšanos pret neaizsargātiem ģimenes locekļiem. Tomēr īstenošanas noteikumi joprojām vēl nav pabeigti, un joprojām nav nodrošināta šā likuma izpildes panākšana. Šis likums ir krimināltiesību un civiltiesību apvienojums, ar kuru par rīcību, kas saistīta ar vardarbību ģimenē, nosaka kriminālatbildību un arī nodrošina civiltiesiskās aizsardzības līdzekļus, lai aizsargātu cietušos.

Zālamana Salu valdība Konvenciju par bērna tiesībām ratificēja 1995. gadā. Valdībai ir jāsniedz otrais un trešais valsts ziņojums par šīs konvencijas īstenošanu. Bērnu tiesību likums un Bērnu aizsardzības likums ir izstrādāti, taču vēl nav pieņemti. To mērķis ir nevis sodīt pārkāpējus, bet gan aizsargāt un atbalstīt vardarbībā cietušos. Likumpārkāpējiem, kas atzīti par vainīgiem vardarbībā pret bērniem, piemēro krimināl kodeksu.

Zālamana Salas 2002. gadā *CEDAW* ietvaros uzņēmās septiņas saistības cilvēktiesību jomā, taču tām ir grūtības izpildīt ar tām saistītos ziņošanas pienākumus. Valstij arī nav īstenošanas stratēģijas. Nākamā ziņošana ir jāveic 2018. gadā. Zālamana Salas ir parakstījušas Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtus, tomēr tie vēl nav ratificēti.

Gaidāmā vispārējā regulārā pārskata (VRP) ietvaros 2015. gada maijā notika valsts amatpersonu valsts apspriešanās. Apspriešanās notika arī ar PSO un vietējām iestādēm. Pirmā pārskatīšana notika 2011. gadā. No 115 ieteikumiem valdība akceptēja 112. Ar VRP otro ciklu iepazīstinās 2016. gada 25. janvārī Ženēvā.

Pēc piektā politiskā dialoga, kas notika 2014. gadā, nākamais ir plānots 2016. gada pirmā pusgada beigās, un tajā atkal tiks izskatīti ar cilvēktiesībām saistīti jautājumi.

Zālamana Salām nav oficiālu instrumentu cilvēktiesību aizsardzībai un aizstāvībai. Policija bieži ir slikti apmācīta un nav informēta par cilvēktiesībām un attiecīgajiem tiesību aktiem, un pilsoniskajai sabiedrībai – politikas sargsunim – šajos jautājumos ir niecīga ietekme un spējas. 2016. gadā ES uzsāk programmu, lai palielinātu PSO spējas piedalīties politikas dialogā un uzraudzībā un efektīvi atbalstīt iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi.

ES delegācija ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir turpinājusi dialogu par korupciju un ar ombudu – par cilvēktiesību jautājumiem. Korupcija, jo īpaši starp augsta līmeņa politiķiem, joprojām ir nopietna problēma. Turklāt ES ir aicinājusi panākt lielāku progresu saistībā ar pārredzamību un pārskatatbildību attiecībā uz visiem publiskajiem izdevumiem, tostarp jo īpaši vēlēšanu apgabalu attīstības fondiem, kas veido lielu daļu no attīstības budžeta.

Bija paredzēts, ka 2015. gadā parlamentam tiks iesniegts patiesības un izlīguma komisijas ziņojums, taču tas nav noticis, un ieteikumi, neskatoties uz valdības solījumiem, nav īstenoti.

Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (*EIDHR*) ietvaros ES delegācija 2015. gadā izsludināja uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, lai atbalstītu iniciatīvas un darbības saistībā ar bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību, tostarp to novēršanu, izmantojot informētības veicināšanas kampaņas, kuru mērķis ir veicināt bērnu izglītību par visu veidu seksuālu vardarbību un seksuālu izmantošanu. Projekta mērķi bija arī veicināt no vardarbības cietušo bērnu fizisko un/vai psiholoģisko dziedēšanu un sociālo reintegrāciju, veicināt to, lai izbeigtu nesodāmību attiecībā uz visiem ar seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību pret bērniem saistītiem noziedzīgiem nodarījumiem, vainīgās personas saucot pie atbildības un publicējot sodus par šādiem noziegumiem. ES delegācija kopā ar citām starptautiskajām organizācijām un dalībniekiem arī turpināja rūpīgi sekot ES finansēto projektu īstenošanai par sieviešu tiesībām, vardarbību pret sievietēm, pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un sieviešu līdzdalību.

Tonga

Tongas pēdējais vispārējais regulārais pārskats (VRP) tika veikts 2013. gadā. Valsts akceptēja kopumā 66 ieteikumus un 22 noraidīja. Noraidītie ieteikumi attiecās uz nāvessoda atcelšanu, tiesību piešķiršanu LGBTI, virzīšanos uz *ICCPR* ratifikāciju, miesas soda atcelšanu un *CEDAW* ratifikāciju. 2013. gada janvārī Tonga nosūtīja pastāvīgo uzaicinājumu ANO īpašajām procedūrām, taču līdz šim ANO īpašās procedūras valsti nav apmeklējušas.

2014. gada martā Tongas valdība rīkoja apspriešanos, lai pārrunātu atlikušo VRP ieteikumu īstenošanu. Pēc apspriešanās Tonga strādāja pie tā, lai izstrādātu kopīgu pamatdokumentu un izveidotu valsts cilvēktiesību koordinācijas komiteju. Apspriešanos finansēja ES.

2014. gada 27. novembrī Tongā notika otrās demokrātiskās vēlēšanas. Pirmās vēlēšanas, kas notika 2010. gadā, iezīmēja vairāku konstitucionālo reformu ieviešanu, un pirmo reizi vairākums no Tongas parlamenta vietām –17 no 26 – tika noteikts vispārējās vēlēšanās. Aristokrātijas pārstāvji izvēlas savus deviņus parlamenta deputātus. Vājais punkts Tongas politikā joprojām ir sieviešu līdzdalības trūkums. Neviena no 16 kandidātēm netika ievēlēta par parlamenta deputāti, neskatoties uz valsts un starptautiskajiem visa gada laikā izrādītajiem centieniem atbalstīt kandidātes sievietes.

Kā pirmais Tongas premjerministrs, kas ir vienkāršās tautas pārstāvis, 2015. gadā amatā stājās *Akilisi Pohiva*. Viņš ir solījis veicināt labu pārvaldību, apkarot korupciju, rosināt vēlēšanu reformas un stiprināt tiesiskumu un cilvēktiesību aizsardzību. Tongas jaunā valdība 2015. gadā paziņoja par nodomu ratificēt *CEDAW*. Šis paziņojums sastapās ar spēcīgu pretestību, galvenokārt no aristokrātijas un katoļu baznīcas.

2015. gadā Tonga rīkoja pašu pirmo Klusā okeāna cilvēktiesību konferenci par seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti, sasaistot grupas no visa Klusā okeāna reģiona un izglītojot aktīvistus par starptautiskajām cilvēktiesībām, nesenajām starptautiskajām norisēm un saskaņotajiem principiem, piemēram, Jogjakartas principiem.

Tongas LGBTI kopienas pārstāvji piedalījās divos semināros, ko ES delegācija Klusā okeāna reģionam rīkoja kā daļu no ANO brīvības un līdztiesības kampaņas, kas tika uzsākta 2015. gada jūlijā Suvā. Semināru mērķis bija palielināt informētību par cilvēktiesību uzraudzības mehānismiem, galveno uzmanību pievēršot vardarbībai pret cilvēkiem, pamatojoties uz viņu seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti un izpausmi vai interseksuālo statusu.

ES ar reģionālu projektu, kura budžets ir EUR 1 miljons, atbalsta Klusā okeāna salu foruma sekretariātu ar mērķi palielināt Klusā okeāna salu ratificēto un īstenoto starptautisko cilvēktiesību nolīgumu skaitu. Saskaņā ar šo projektu Klusā okeāna Kopienas sekretariāta Klusā okeāna reģionālo tiesību resursu grupa Tongā ir īstenojusi virkni pasākumu attiecībā uz *CEDAW* ratifikāciju un novēlotu ziņošanu par Konvenciju par bērna tiesībām. Projekts tiek īstenots arī ar Iekšlietu ministrijas sieviešu nodaļas starpniecību, kas sniedz tehnisku atbalstu, stratēģisku plānu izstrādē Ģimenes aizsardzības likuma (2014) ieviešanai un pārskatītai dzimumu politikai, kā arī izvērš virkni kopienu apspriešanos par aizsardzību un kompensāciju, kas paredzētas jaunajā tiesību aktā. Turklāt 2015. gadā ar Tongu tika parakstīta valsts indikatīvā programma 11. EAF ietvaros, un tajā PSO Tongā ir paredzēti EUR 0,6 miljoni. Papildu atbalsts ir paredzēts, lai nodrošinātu lielāku PSO iesaisti politikas dialogā un pārraudzībā.

Vanuatu

Vanuatu ir panākusi ievērojamu progresu, lai sasniegtu valsts cilvēktiesību stratēģijas mērķus. No visām Klusā okeāna reģiona valstīm Vanuatu ir ratificējusi visvairāk ANO konvenciju. ES delegācija citu starpā atzīmēja šādus pozitīvus sasniegumus: pievienošanās Konvencijai pret spīdzināšanu, Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtiem, Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām un ANO Pretkorupcijas konvencijai, pasākumi, kas īstenoti, lai veicinātu dzimumu līdztiesību un sieviešu līdzdalību municipālajās padomēs, Ģimenes aizsardzības vienību izveide un neatkāpšanās ("*No Drop*") politika attiecībā uz dzimumnoziegumiem un vardarbību ģimenē, 2012. gadā notikušās brīvās un godīgās vēlēšanas un valsts cilvēktiesību pagaidu komitejas iecelšana 2013. gada februārī.

Tomēr, lai gan pastāv ar ANO konvencijām saistīti tiesiskie regulējumi, to īstenošanā sakarā ar lielākās daļas publisko iestāžu vājajām spējām joprojām saglabājas daudzi trūkumi.

Tiesu neatkarības līmenis ir augsts. Augstākā tiesa bieži tiek lūgta izskatīt lietas, kurās iesaistītas opozīcijā esošas politiskās partijas/politiķi, un tā to dara ar labu neatkarības pakāpi. 2015. gada 9. oktobrī Vanuatu Augstākā tiesa 14 deputātus, tostarp parlamenta priekšsēdētāju, premjerministra vietnieku un četrus ministrus, saskaņā ar kriminālkodeksu atzina par vainīgiem kukuļošanā un korupcijā un piesprieda viņiem trīs vai četru gadu cietumsodu.

Vanuatu ir sekmīgi pabeigusi otrā cikla pārskatīšanu saskaņā ar Cilvēktiesību padomes VRP un papildus izstrādā valsts regulējumu, saskaņā ar kuru ieteikumi tiks integrēti valsts plānošanas un attīstības programmās. Tās ir paredzētas, lai aizsargātu visneaizsargātākos cilvēkus – sievietes, bērnus un personas ar invaliditāti. Attiecībā uz ieteikumiem, kurus valsts akceptēja 2014. gada jūnijā, Vanuatu sāka ieviest nacionālo īstenošanas rīcības plānu.

Vanuatu apstiprināja valsts cilvēktiesību komitejas izveidi un uzdeva Valsts juridiskajam birojam sagatavot rīkojumu tās iecelšanai. Šīs komitejas galvenās funkcijas ir konsultēt valdību par starptautiskajiem cilvēktiesību nolīgumiem, konsultēt valdību par to, vai Vanuatu būtu jākļūst par līgumslēdzēju pusi kādā starptautiskā cilvēktiesību nolīgumā, un īstenot starptautiskos cilvēktiesību nolīgumus, kurus Vanuatu ir ratificējusi, lai nodrošinātu, ka valdības tiesību akti un politika cilvēktiesību jomā atbilst tās starptautiskajām cilvēktiesību saistībām, un nodrošināt, ka valdība tos ievēro. Valsts cilvēktiesību komitejā ir astoņi locekļi, kas pārstāv premjerministra biroju, Tieslietu un sabiedrisko dienestu ministriju, Ārlietu un tirdzniecības ministriju, Finanšu un ekonomikas pārvaldības ministriju, Valsts juridisko biroju, Vanuatu tiesību komisiju, pilsonisko sabiedrību un Malvutumauri virsaišu padomi, un tā sadarbojas ar esošajiem mehānismiem, lai veicinātu cilvēktiesības un izveidotu relevantas darba grupas un apakškomisijas ar mērķi īstenot savas pilnvaras.

Vanuatu vēl joprojām atgūstas no smagākās dabas katastrofas, kāda Klusā okeāna reģionā jebkad reģistrēta. 2015. gada martā tropiskais ciklons "*Pam*" iznīcināja mājas un ražu un piesārņoja ūdensapgādi. Atjaunošanas darbu apgrūtina arī ārkārtējs sausums, ko gada beigās radīja "*El Niño*" fenomens. Saskaņā ar *OCHA* nedēļas ziņojumu par "*El Niño*" stāvokli Klusā okeāna reģionā pārtikas sadale Vanuatu tiek nodrošināta 90 000 personām, jo īpaši tām, kas dzīvo reģionos, kuri atgūstas no taifūna "*Pam*".

Aktuālajos ANO un starptautiskās palīdzības organizāciju ziņojumos tiek atzīmēts, ka aptuveni 4 000 cilvēku ir raduši patvērumu 39 evakuācijas centros Efatē. Galvaspilsētā Portvilā nopietns kaitējums ir nodarīts aptuveni 90 % mājokļu. Pastāv bažas par apstākļiem evakuācijas centros, kuros esot milzīgas atšķirības, un par nopietniem problēmjautājumiem tiek atzīta pārpildītība, privātums un drošība. Pastāv liels seksuālas vardarbības pret sievietēm un meitenēm risks, jo lielākoties centros trūkst apgaismojuma.

Trešā paplašinātā ES un Vanuatu politiskā dialoga laikā, kas notika Portvilā 2014. gada 30. oktobrī, Vanuatu atkārtoti apliecināja, ka tā pastāvīgi ievēro pamatvērtības cilvēktiesību, demokrātijas, tiesiskuma un labas pārvaldības jomā. ES atzinīgi vērtēja Vanuatu apņemšanos virzīt uz priekšu savu cilvēktiesību programmu un apsveica Vanuatu ar labu sagatavošanos otrajam vispārējam regulārajam pārskatam. Attiecībā uz tiesiskumu – īpaši tika uzsvērta Vanuatu apņemšanās izveidot speciālu tiesu sistēmu nepilngadīgajiem. ES cer, ka tiks īstenotas turpmākas iniciatīvas, lai uzlabotu Vanuatu tiesu darbību un raitāku tiesvedību. ES mudināja Vanuatu turpināt centienus veicināt dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un apkarot ar dzimumu saistītu un seksuālu vardarbību, kā arī vardarbību pret bērniem. Vanuatu atkārtoti apstiprināja apņemšanos atbalstīt ANO ĢA rezolūciju par moratorija noteikšanu nāvessodam.

Jo īpaši ir jāuzsver tiesu iestāžu loma šāgada politiskajā krīzē. Četrpadsmit deputātu, tostarp seši ministri, tika atzīti par vainīgiem kukuļošanā/korupcijā, un galu galā viņiem tika piespriests cietumsods. 2015. gada 25. novembrī prezidents *Lonsdale* atlaida parlamentu, un 2016. gada 22. janvārī ir paredzētas vispārējas vēlēšanas. ES delegācija Zālamana salās kopā ar ES dalībvalstīm, kas ir pārstāvētas uz vietas (Francija un Apvienotā Karaliste), un dažām trešo valstu (jo īpaši Austrālijas un Jaunzēlandes) šajā vietā esošām misijām veiks diplomātisko novērošanu.

Neskatoties uz 2008. gadā pieņemto Ģimenes aizsardzības likumu – ar kuru vardarbība ģimenē tika klasificēta kā noziedzīgs nodarījums, izveidoti mehānismi sieviešu aizsardzībai lauku apvidos un attālos reģionos un noteikts, ka tas, ka ir samaksāta līgavas izpirkuma maksa, nevar būt aizstāvības pamats gadījumos, kad notikusi vardarbība ģimenē – vardarbība pret sievietēm un bērniem Vanuatu joprojām ir ļoti problemātiska.

Lai Vanuatu stiprinātu kopienā balstītus rehabilitācijas centienus, divus gadus tiks izmantots valsts kopienā balstīts rehabilitācijas rīcības plāns 2014.–2024. gadam. Tā pārskatīšana ir plānota 2016. gadā.

IX. Ziemeļamerika un Dienvidamerika

Antigva un Barbuda

ES prioritātes cilvēktiesību jomā Antigvā un Barbudā ietver sieviešu un bērnu tiesības un jo īpaši vardarbības ģimenē un vardarbīgas izturēšanās pret bērniem apkarošanu, diskriminācijas pret LGBTI novēršanu, jautājumu par ļoti sliktajiem ieslodzījuma apstākļiem un pārmērīgu spēka pielietošanu no tiesībaizsardzības amatpersonu puses. 2015. gadā ES turpināja aicināt atcelt nāvessodu, kam pašlaik *de facto* darbojas moratorijs. *EIDHR* ietvaros tika izsludināts jauns uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, kuru mērķis ir novērst vardarbību ģimenē. Antigvai un citām Austrumkarību valstīm paredzēta projekta īstenošana tiks sākta 2016. gadā. Informēšanas un izskaidrošanas darbs ir veikts arī ANO ĢA Trešās komitejas kontekstā, tostarp ministru līmenī.

2015. gadā problēma joprojām bija vardarbība pret sievietēm, tostarp laulātā vardarbīga izturēšanās. Vardarbība ģimenē ir aizliegta ar likumu, un par to ir paredzēti sodi, tomēr dažas sievietes nelabprāt sniedz liecības pret varmākām, baidoties no apkaunojuma, atriebības vai turpmākas vardarbības. Nopietna problēma joprojām bija arī vardarbīga izturēšanās pret bērniem, īpaši atstāšana novārtā un fiziska vardarbība. Gada gaitā turpinājās daži publiski informēšanas un izskaidrošanas pasākumi par atklāšanu un novēršanu. Paziņotos gadījumus skatīja ģimenes tiesa, tādēļ saukšana pie atbildības varēja notikt ātrāk. Joprojām trūkst konkrētu tiesību aktu LGBTI tiesību aizsardzībai. Kaut arī attiecīgās tiesību normas netiek stingri piemērotas, viendzimuma seksuālas darbības ar abu pušu piekrišanu abiem dzimumiem joprojām ir nelikumīgas. Ieslodzījuma apstākļi valstī joprojām ir, iespējams, vissliktākie Austrumkarību reģionā, tos raksturo ārkārtīga pārpildītība. 2015. gada jūnijā vienīgajā cietumā, kas paredzēts ne vairāk kā 150 ieslodzītajiem, kopumā bija ievietoti 373 ieslodzītie, no kuriem 358 bija vīrieši, bet 15 – sievietes.

2015. gada beigās saistībā ar korupcijas skandālu, kurā bija iesaistīts Antigvas un Barbudas bijušais vēstnieks ANO *John Ashe*, izskanēja aicinājumi īstenot reformu likumos par kampaņu finansēšanu. 2015. gadā uzmanības centrā nonāca arī pārkāpumi migrācijas jomā un korupcijas lietas. Četrpadsmit patvēruma meklētāji no Sīrijas pēc aresta saistībā ar apsūdzībām par dalību kontrabandistu grupējumā un tam sekojošās attaisnošanas pieprasīja bēgļa statusu. Bēgļi tika atbrīvoti un nodoti ANO Augstā komisāra bēgļu lietās (*UNHCR*) aizsardzībā. Šo notikumu kontekstā ģenerālprokurors tika atstādināts no pienākumiem saistībā ar imigrācijas lietām.

Argentīna

Attiecībās ar Argentīnu ES mērķis cilvēktiesību jomā ir optimāli izmantot divpusējai sadarbībai pieejamos instrumentus (politiskais dialogs un ES finansēta sadarbība), panākot to maksimāli efektīvu pielietojumu un tos piemērojot atbilstīgi vietējai situācijai.

Ar 1994. gada konstitucionālo reformu galvenajām starptautiskajām cilvēktiesību konvencijām, ko Argentīna parakstījusi, tika piešķirts konstitucionāls statuss. Tomēr joprojām pastāv vairākas problēmas, jo īpaši saistībā ar ieslodzījuma apstākļiem, vardarbību pret sievietēm (un tās ietekmi uz bērniem), cilvēku tirdzniecību un to personu tiesībām, kas pieder pie minoritātēm, jo īpaši pirmiedzīvotāju kopienām. Neraugoties uz to, ka pēdējos gados pastāvīgi samazinās nabadzības un bezdarba līmenis, joprojām satraucoši liels ir neoficiāli strādājošu darba ņēmēju skaits un sociālās nevienlīdzības apmērs, un pastāv bažas, ka tas varētu palielināties, ņemot vērā pašreizējo ekonomikas stagnāciju.

Īstenošanas stadijā esošie ES projekti risina problēmas tādās jomās kā HIV/AIDS skarto cilvēku tiesību un piekļuves tiesu iestādēm veicināšana, cīņa pret nesodāmību un pilsoniskās sabiedrības loma, neaizsargāto grupu piekļuve tiesu iestādēm un pirmiedzīvotāju kopienu tiesību aizsardzība lauku apvidos. Ir izraudzīti vēl citi projekti, kuros uzmanības centrā esošie temati ir ar dzimumu saistīta vardarbība, iestāžu īstenota vardarbība, policijas darba prakse, aizturēšanas centri un sieviešu tiesības lauku apvidos. Paredzams, ka regulārais cilvēktiesību dialogs starp ES un Argentīnu notiks 2016. gada sākumā.

Bahamu Salu Sadraudzība

Svarīgākās ES prioritātes Bahamu Salās cilvēktiesību jomā ir nāvessoda atcelšana, apstākļu uzlabošana aizturēšanas centros, sieviešu tiesību veicināšana un viņu aizsardzība pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, un imigrantu, jo īpaši to, kas ieradušies no Haiti, tiesību nodrošināšana. Regulārajā politiskajā dialogā 2015. gada oktobrī ES pievērsās šīm prioritātēm un nodrošināja VRP pēcpasākumus.

Valdības tiesību reformas prioritāšu kontekstā Bahamu Salu valdība plāno pievienoties visiem būtiskākajiem cilvēktiesību instrumentiem. 2015. gada septembrī Bahamu Salas ratificēja ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām un Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvos protokolus par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos un par bērnu tirdzniecību, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju. Gada laikā Bahamu Salu valdība 2015. gadā iesniedza pieteikumu par pievienošanos ANO Cilvēktiesību padomei, tomēr tas tika noraidīts.

Bahamu Salu iestādes saglabā nāvessodu un uzskata, ka tas ir efektīvs līdzeklis, kā atturēt no noziegumu izdarīšanas. Pašlaik uz nāvi ir notiesāta viena persona. Patlaban spēkā esošie tiesību akti ir līdzvērtīgi nāvessoda *de facto* moratorijam, jo tiesības iesniegt apelāciju Apvienotās Karalistes Slepenajai padomei (*Privy Council*) liedz izpildīt nāvessodu. Bahamu Salās ir viens no visaugstākajiem ziņojumu par izvarošanu rādītājiem uz vienu iedzīvotāju, un šķiet, ka plaši ir izplatīta ar dzimumu saistīta vardarbība. Tomēr visa 2015. gada laikā valdība ir veicinājusi informēšanas un izskaidrošanas programmu, lai uzsvērtu šo jautājumu Bahamu Salās. Ieslodzījuma apstākļi joprojām rada bažas.

Bahamu Salās nav visaptveroša novērtējuma un valsts rīcības plāna par to, kā efektīvi apkarotu cilvēku tirdzniecību, savukārt šīs valsts ierobežojošā imigrācijas politika ir izpelnījusies kritiku par to, ka tā noved pie iespējamu cietušo personu kriminalizēšanas un paātrinātas deportācijas. Līdz pat 50 000 Haiti izcelsmes cilvēkiem ir liegta Bahamu Salu pilsonība, tostarp daudziem, kas ir dzimuši un uzauguši Bahamu Salās. Stingrākas imigrācijas politikas ietvaros ir veikti vairāki reidi, kuru rezultātā ir aizturēti un apcietināti neatbilstīgie migranti, tostarp bērni. Atbildot uz reakciju, ko tas izraisīja, valdība apsolīja lielāku piekļuvi un pārredzamību un ļāva vietējam *UNHCR* birojam piekļūt aizturēšanas centriem.

Referendums un balsojums parlamentā, kas nepieciešams, lai pieņemtu četrus konstitūcijas grozījumus par dzimumu līdztiesību, 2015. gadā atkal tika atlikts. Saistībā ar valsts cilvēktiesību iestādes izveidi, kā ieteikts VRP, Bahamu Salas 2015. gadā izskatīja trešo valstu pieredzi.

Barbadosa

Galvenie uzdevumi ietver nāvessoda atcelšanu, sieviešu un bērnu tiesību veicināšanu, cīņu pret vardarbību ģimenē un diskrimināciju seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ, ieslodzījuma apstākļu uzlabošanu un tiesu sistēmas nostiprināšanu. Būtiskas problēmas joprojām ir pārmērīga spēka pielietošana no policijas puses un miesas sods. ES delegācija dialogā ar iestādēm vairākkārt pievērsās šiem jautājumiem. ANO ĢA Trešās komitejas ietvaros ir veikti oficiāli demarši par cilvēktiesību jautājumiem.

Turpinās dialogs par nāvessodu. Valdība ir spērusi soļus, lai izdarītu grozījumus Likumā par noziedzīgiem nodarījumiem pret personu, atceļot obligāto nāvessoda piespriešanu par slepkavību. Tiesību akta projekts tika iesniegts parlamentā 2015. gada 27. janvārī, tomēr gada beigās tas joprojām bija apspriešanā. 2015. gada oktobrī uz nāvi bija notiesāti 13 vīrieši.

Policija ziņoja, ka ir samazinājies ar vardarbību ģimenē saistītu nonāvēšanas gadījumu skaits. Iestādes šādu vardarbības ģimenē samazinājumu saistīja ar policijas darbinieku apmācību un to, ka 2013. gadā ar ES palīdzību policijas spēkos tika izveidota vienība intervencei ģimenes konfliktos. Attiecībā uz sieviešu tiesībām un cilvēktiesību jautājumiem kopumā – iestādes paziņoja, ka 2016. gada sākumā tiks izveidota īpaša Cilvēktiesību komiteja. Tomēr vardarbība un vardarbīga izturēšanās joprojām ir būtiska problēma attiecībā gan uz sievietēm, gan bērniem. Dzimumu jautājumu birojs norādīja, ka galvenie faktori, kas traucē novērst ar dzimumu saistītu vardarbību, ir specifiskas informācijas trūkums un tas, ka mehānismi datu vākšanai un izvērtēšanai par vardarbības ģimenē incidentiem nav adekvāti. Barbadosa gūs labumu no divām dotācijām *EIDHR* programmas ietvaros, lai cīnītos pret vardarbību ģimenē; īstenošanu paredzēts sākt 2016. gada sākumā. Tiek apgalvots, ka Bērnu aprūpes padomē, kuras pienākumos ir izmeklēt lietas par vardarbīgu izturēšanos pret bērniem vai par bērnu darbu, ir pārāk maz darbinieku. Valsts skolās joprojām tiek izmantots miesas sods. Barbadosas iekšlietu ministrs 2015. gada novembrī sacīja, ka ierosinātais jaunais juvenālās justīcijas likumprojekts pilnībā izskaudīs šo praksi.

Civilās justīcijas sistēmā bija liels neizskatīto lietu skaits. 2015. gada oktobrī Karību Tiesa pasludināja spriedumu lietā, kuru sāka skatīt pirms 27 gadiem, un tā kritizēja Barbadosas tiesu sistēmu par lēno tiesas spriešanu. Joprojām tiek vajāta un stigmatizēta geju kopiena. Tomēr daudzi cilvēki plašsaziņas līdzekļos iestājas pret šo diskrimināciju. 2015. gada janvārī parlaments pieņēma Cietumu grozījumu likumu, atceļot miesas soda izmantošanu ieslodzījuma vietās.

Beliza

ES cilvēktiesību prioritātes Belizā ietvēra īpašu uzsvaru uz ilgo pirmstiesas apcietinājuma termiņu samazināšanu, pārmērīgas spēka pielietošanas no drošības spēku puses pārtraukšanu, vardarbības ģimenē un sieviešu diskriminācijas problēmas risināšanu un vardarbīgas izturēšanās pret bērniem novēršanu. Par prioritāru jautājumu ES joprojām uzskatīja arī cilvēku tirdzniecības un diskriminācijas seksuālās orientācijas dēļ apkarošanu. Beliza ir saglabājusi nāvessodu par slepkavību un militāriem noziegumiem, tomēr tā tiek uzskatīta par valsti, kura *de facto* ir atcēlusi nāvessodu.

ANO Cilvēktiesību padome 2013. gadā veica otro VRP par Belizu, un visa 2015. gada laikā ES mudināja Belizu īstenot sniegtos ieteikumus. ES atkal mudināja Belizu izveidot valsts cilvēktiesību iestādi, aicināja pārskatīt sodomijas apkarošanas tiesību aktus un uzsvēra, cik svarīgi ir apkarot ar dzimumu saistītu vardarbību. ES arī uzsvēra, ka ir svarīgi ratificēt galvenos cilvēktiesību instrumentus un ievērot ziņošanas prasības saistībā ar tiem ANO instrumentiem, kurus Beliza ir ratificējusi. 2015. gadā ES atkal nodevās cilvēktiesību jautājumu popularizēšanai un izpratnes veicināšanai par tiem, risinot kopīgas diskusijas ar galvenajām pilsoniskās sabiedrības un interešu grupām, kā arī ar valdību. Cilvēktiesību jautājumiem bija atvēlēta būtiska vieta saskaņā ar Kotonū Partnerattiecību nolīguma 8. pantu rīkotajā ES un Belizas otrajā politiskajā dialogā, kas norisinājās 2015. gada aprīlī.

2015. gadā *EIDHR* ietvaros ES parakstīja jaunu līgumu ar *UNICEF*, kas vērsts uz to, lai radītu piemērotus apstākļus bērnu aizsardzībai pret vardarbību un vardarbīgu izturēšanos. Ar to tiek turpināts ES atbalsts ļoti nozīmīgajai partnerībai ar *UNICEF* nolūkā aizsargāt bērnus un mobilizēt pilsoniskās sabiedrības organizācijas un aprūpes sniedzējus Belizā. ES – arī līdztekus *UNICEF* – turpināja sniegt atbalstu organizācijas "Produktīva organizācija sievietēm darbībā" (*Productive Organisation for Women in Action* (*POWA*)) darbam, kas vērsts uz iespēju došanu sievietēm un meitenēm un uz HIV profilaksi un cīņu pret HIV stigmatizēšanu un diskrimināciju.

Bolīvija

Sadarbībā un dialogā ar Bolīviju cilvēktiesību un demokrātijas jomā ES īpašu uzsvaru liek uz tiesiskuma nostiprināšanu un tiesu iestāžu pieejamības uzlabošanu, pirmiedzīvotāju tiesību aizsardzību un īstenošanu un vardarbības pret sievietēm un bērniem izskaušanu.

ES turpināja iesaistīties dialogā ar Bolīviju par cilvēktiesībām un demokrātiju dažādos formātos, tostarp kopīgajā darba grupā par demokrātijas un cilvēktiesību jautājumiem, kas 2015. gadā tikās četras reizes. ES un Bolīvija cilvēktiesību jomas prioritātes apsprieda arī piektajā ES un Bolīvijas augsta līmeņa dialogā, kurā ES atkārtoti uzsvēra to, cik svarīga ir justīcijas reforma, pilsoniskās sabiedrības loma un saistības attiecībā uz minimālo nodarbinātības vecumu saskaņā ar SDO konvencijām. Vispārējās preferenču shēmas (VPS+) ietvaros ES ir uzraudzījusi arī to, kā Bolīvija īsteno cilvēktiesību konvencijas. Bolīvija ir ANO Cilvēktiesību padomes locekle laikposmā no 2015. līdz 2017. gadam, un ES delegācija un ES dalībvalstis veica demaršus par starptautisko cilvēktiesību jautājumiem.

2015. gada martā ANO Cilvēktiesību padome pieņēma VRP rezultātus par Bolīviju. No 193 ieteikumiem Bolīvija akceptēja 178 ieteikumus un noraidīja 15 ieteikumus attiecībā uz bērnu darbu, vārda brīvību un tiesu iestāžu neatkarību.

Saistībā ar finanšu sadarbību – tieslietu sektora reforma ir viena no ES divpusējās attīstības palīdzības Bolīvijai prioritārajām jomām 2014.–2016. gadā. 2015. gadā *EIDHR* sniedza atbalstu vardarbības pret sievietēm izskaušanai un tiesu iestāžu pieejamības nostiprināšanai, īpašu uzsvaru liekot uz pusaudžiem un personām, kurām ir atņemta brīvība. Gada beigās tika sākti jauni projekti saistībā ar sieviešu ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, veciem cilvēkiem un pirmiedzīvotājiem, cilvēku tirdzniecību, tiesu iestāžu pieejamību un LGBTI tiesībām. 2015. gadā ES un ES dalībvalstis turpināja izmēģinājuma darbu nolūkā veicināt, lai demokrātijas atbalstam paredzētās rīcības programmas ietvaros atbalsts demokrātijai Bolīvijā tiktu sniegts saskanīgākā veidā.

Brazīlija

Brazīlija ir guvusi ievērojamus panākumus jo īpaši attiecībā uz vecu cilvēku, sieviešu, bērnu un LGBTI tiesībām un valsts programmas īstenošanā attiecībā uz cilvēktiesību aizstāvjiem. Tomēr Brazīlija joprojām cīnās ar minēto grupu cilvēktiesību pārkāpumiem. Turklāt afrobrazīlieši un pirmiedzīvotāji joprojām saskaras ar diskrimināciju un atstumtību. Septembrī ANO īpašā referente minoritāšu jautājumos pauda bažas par minoritātēm piederošu personu tiesībām. Savukārt augustā ANO īpašais referents spīdzināšanas jautājumos pauda bažas par cietumos un aizturēšanas centros ieslodzīto personu likteni, norādot, ka slikta izturēšanās ir "endēmiska". Pozitīvi ir tas, ka Brazīlija joprojām ir starp pirmrindniecēm pilsonisko tiesību aizsardzībā tiešsaistē, pieņemot Likumu par interneta civiltiesisko regulējumu, un pasaules mēroga līdere interneta pārvaldības jomā.

2015. gadā Brazīlijā notika būtiskas institucionālas izmaiņas, jo aprīlī tika iecelts jauns ministrs cilvēktiesību jautājumos, savukārt oktobrī veiktajā ministriju reformā vienā struktūrā tika apvienotas Cilvēktiesību, Rasu diskriminācijas un Sieviešu tiesību ministrijas. Tomēr joprojām pastāv būtiskas problēmas. Brazīlijas tiesu sistēma bieži tiek uzskatīta par neefektīvu un dārgu, kā rezultātā netiek ziņots par būtisku skaitu cilvēktiesību pārkāpumu, kas bieži ir saistīti ar visneaizsargātāko grupu, piemēram, sieviešu, afrobrazīliešu, bērnu un pirmiedzīvotāju, tiesībām. Joprojām notiek patvaļīgi aresti un apcietināšanas, un Brazīlija ir starp tām valstīm, kurās ir pasaulē augstākie rādītāji par policijas nogalinātām personām. Tas bieži notiek tad, kad ir iesaistīta militārā policija, un upuri bieži ir afroizcelsmes personas.

Pretrunīgu reakciju ir izraisījis priekšlikums no 18 uz 16 gadiem samazināt vecumu, no kura iestājas kriminālatbildība par konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem. Joprojām tika apšaubītas pirmiedzīvotāju tiesības uz zemi, īpaši ierosinātajā konstitucionālajā reformā, kas paredz nodot Kongresam izpildvaras pilnvaras veikt pirmiedzīvotāju zemju apstiprināšanu un demarkāciju. Joprojām satrauc arī situācija saistībā ar pirmiedzīvotāju līderu un žurnālistu iebiedēšanu un vardarbību pret viņiem. Gada laikā ir noslepkavoti vairāki pirmiedzīvotāju līderi saistībā ar konfliktiem par zemi un žurnālisti, kas nodarbojās ar korupcijas vai organizētās noziedzības jautājumiem. Tiesu iestāžu reakcija ne vienmēr ir bijusi adekvāta, un tas pastiprina nesodāmības sajūtu. Bažas rada arī piespiedu izlikšana no mājokļiem un pārmitināšana citviet Riodežaneiro saistībā ar 2016. gada olimpiskajām spēlēm.

ES un Brazīlijas piektais augsta līmeņa dialogs par cilvēktiesībām notika Braziljā 2015. gada 17. septembrī, un tā līdzpriekšsēdētājs bija ES īpašais pārstāvis (ESĪP) cilvēktiesību jautājumos *Stavros Lambrinidis*. Starp apspriestajiem jautājumiem bija cilvēktiesību aizstāvji, pirmiedzīvotāju tiesības, spīdzināšanas novēršana un cīņa pret spīdzināšanu, bērnu tiesības, pusaudži un jaunieši, izglītība cilvēktiesību jomā, personu ar invaliditāti tiesības un migrācija. Tika panākta vienošanās par to, ka ir svarīgi turpināt sadarbību cilvēktiesību jomā, tostarp vārda brīvības, žurnālistu drošības, jaunatnes un rasu diskriminācijas jautājumos. Līdztekus dialogam notika pilsoniskās sabiedrības seminārs, kurā pirmo reizi bija iesaistīti Brazīlijas valdības augsta līmeņa pārstāvji. Abas puses piedalījās arī augsta līmeņa kopīgā seminārā par darījumdarbību un cilvēktiesībām, kurā Brazīlija pieņēma ES atbalstu un īpašās zināšanas saistībā ar valsts rīcības plāna izstrādi šajā jomā.

ES ir vairāki rīki, ar kuriem sniegt atbalstu sievietēm, bērniem, pirmiedzīvotājiem un LGBTI Brazīlijā gan politiskā dialoga līmenī, gan izmantojot konkrētus instrumentus/programmas, piemēram, ES Dzimumu līdztiesības rīcības plānu, *EIDHR* un nozaru dialogus. Pašlaik norisinās vairāki projekti, un 2015. gadā tika sākti jauni – EUR 2 miljoni sieviešu tiesību atbalstam, EUR 4,3 miljoni bērnu tiesību atbalstam, EUR 0,7 miljoni pirmiedzīvotāju tiesību atbalstam un EUR 0,5 miljoni LGBTI tiesību atbalstam.

Kanāda

Kanāda aizvien sniedz spēcīgu atbalstu cilvēktiesību aizsardzībai visā pasaulē, ievērojot augstus standartus un principiālas vērtības, kas ir salīdzināmas ar ES. Cilvēktiesības tradicionāli ir būtiska tēma Kanādas ārpolitikā. Paredzams, ka, 2015. gada oktobrī liberāļiem nomainot konservatīvos valdībā, turpmāk tiks likts vēl lielāks uzsvars uz cilvēktiesību integrēšanu ārējās attiecībās un uz daudzpusīguma veicināšanu.

Valdība vēlreiz uzsver savu apņemšanos nodrošināt visu kanādiešu pamattiesības neatkarīgi no tā, vai viņi ir apdraudēti pašu mājās vai citviet pasaulē. Kanāda kopumā tiek uzlūkota kā stingra cilvēktiesību atbalstītāja un pozitīvs piemērs pārējai pasaulei. Ja nu tomēr Kanādā ir kādi cilvēktiesību jautājumi, tie aizvien galvenokārt attiecas uz minoritāšu grupām un īpaši uz pirmiedzīvotājiem.

Visu 2015. gadu Kanāda turpināja aktīvi darboties starptautiskos forumos, jo īpaši ANO, kā arī reģionāli (jo īpaši Ziemeļamerikā un Dienvidamerikā) un divpusēji, lai veicinātu cilvēktiesības, tostarp, izmantojot attīstības palīdzības instrumentus. Kanādas darbība ir bijusi vērsta uz tās nospraustajām prioritātēm, piemēram, cilvēktiesībām Irānā, sieviešu tiesībām, bērnu tiesībām, LGBTI tiesībām, interneta brīvību un pirmiedzīvotāju tiesībām. Vairumā šo jautājumu ES un Kanāda turpināja cieši sadarboties daudzpusējos forumos, piemēram, ANO un EDSO. Martā notika ES un Kanādas ikgadējās konsultācijas par cilvēktiesību jautājumiem.

Pirms vispārējām vēlēšanām oktobrī iekšējā notikumu gaita saistībā ar cilvēktiesībām Kanādā visumā bija līdzīga norisēm 2014. gadā. Tomēr bija vērojami daži pozitīvi pavērsieni saistībā ar pirmiedzīvotāju tiesībām, kad 2015. gada jūnijā tika publicēts ziņojums par Kanādas internātskolu sistēmas sekām – tajās tūkstošiem pirmiedzīvotāju bērnu gadu desmitiem bija miruši vai cietuši no vardarbīgas attieksmes. Pēdējo šādu skolu slēdza tikai 1996. gadā. No otras puses, ANO Cilvēktiesību komiteja ir paudusi kritiku par konservatīvo valdības pretterorisma tiesisko regulējumu, kas stājās spēkā 2015. gada jūnijā, norādot, ka tas nesniedz pietiekamas garantijas pirmiedzīvotāju tiesību aizsardzībai.

Galvenie jautājumi, kas 2015. gada jūlijā tika skarti ANO Cilvēktiesību komitejas sestajā VRP ziņojumā par Kanādu, attiecās uz pirmiedzīvotāju situāciju kopumā, vardarbību pret sievietēm un ar cilvēktiesībām saistītiem aspektiem Pretterorisma likumā. VRP ziņojumā tika īpaši skarts arī jautājums par bez vēsts pazudušām vai noslepkavotām pirmiedzīvotāju sievietēm, aicinot veikt valsts līmeņa izmeklēšanu, jo "pirmiedzīvotāju sievietes un meitenes nesamērīgi skar ... vardarbība, nonāvēšana un bezvēsts pazušana".

Konservatīvo valdība, kuras pilnvaru termiņš beidzās pēc 2015. gada oktobra federālajām vēlēšanām, pastāvīgi kritizēja ANO par "laika šķiešanu", pievēršoties Kanādai, nevis, kā tika teikts, citām patiešām problemātiskām vietām, kur notiek kliedzoši cilvēktiesību pārkāpumi. Sagaidāms, ka liberāļu valdība daudzus no šiem jautājumiem risinās citādi. Liberāļu partijas kampaņā uzsvars tika likts uz ciešāku saikni ar "vidusmēra kanādiešiem" un pilsoniskās sabiedrības grupām visos līmeņos, lai viestu izmaiņas Kanādas tēlā un reputācijā gan pašu mājās, gan starptautiskā mērogā, tostarp cilvēktiesību jomā. Pēc stāšanās amatā novembrī valdība apliecināja savu apņemšanos panākt, ka Kanāda ar jaunu sparu darbojas daudzpusējās institūcijās, tostarp iestājoties par cilvēktiesībām, īpaši minot sieviešu un bēgļu tiesības.

Jaunā valdība apsolīja ieviest ievērojamas izmaiņas politikā, nekavējoties rīkojoties saistībā ar neatrisināto jautājumu par gandrīz 1200 pirmiedzīvotāju sievietēm, kas ir bez vēsts pazudušas vai noslepkavotas. Iepriekšējā valdība konsekventi noraidīja izmeklēšanas ideju, apgalvojot, ka jau ir veikti vairāki pētījumi par šo jautājumu un tādēļ valdība dod priekšroku krimināljustīcijas reformas tālākai virzīšanai, lai risinātu vardarbības, jo īpaši vardarbības pret sievietēm, problēmu. Decembrī tiekoties ar piecu valsts pirmiedzīvotāju grupu līderiem, premjerministrs paziņoja, ka tiek uzsākts process izmeklēšanas veikšanai saistībā ar pirmiedzīvotāju sievietēm un meitenēm, kas ir bez vēsts pazudušas vai noslepkavotas. Paredzams, ka izmeklēšana sāksies 2016. gadā.

Attiecībā uz bēgļu cilvēktiesībām – jaunā valdība sniedza būtisku ieguldījumu starptautiskās bēgļu un migrācijas krīzes sakarā, apņemoties uzņemt vismaz 25 000 Sīrijas bēgļu, kuru uzturēšanās līdzekļus nodrošinās valdība, un 10 000, kuru uzturēšanās līdzekļi tiks nodrošināti privāti. Tā arī piešķīra papildu līdzekļus, lai paātrinātu bēgļu formalitāšu kārtošanu, kas ļāva līdz 2015. gada beigām ierasties pirmajiem 10 000 bēgļiem. Tomēr tiesiskā regulējuma jomā joprojām nav atrisināti daži jautājumi saistībā ar bēgļu formalitāšu kārtošanu un pieteikuma iesniedzēju piekļuvi veselības aprūpei, kuri izriet no Kanādas imigrācijas sistēmas aizsardzības likuma ieviešanas 2012. gadā.

Čīle

Čīle ir ratificējusi visas galvenās starptautiskās un reģionālās cilvēktiesību konvencijas un vairumu fakultatīvo protokolu, un tā ir kļuvusi par Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtu pusi. Čīle labi sadarbojas ar ANO mehānismiem, periodiski sūta ziņojumus līgumu struktūrām un Cilvēktiesību padomei (vispārējam regulārajam pārskatam) un veido mijiedarbību ar Cilvēktiesību padomes īpašajām procedūrām. Vispārējā situācija saistībā ar cilvēktiesībām Čīlē ir laba, tomēr joprojām bažas rada jautājumi saistībā ar to, ka pastāv atšķirības sociālajās un ekonomiskajās tiesībās (piemēram, vienlīdzīgas un kvalitatīvas izglītības nodrošināšana visiem) un līdztiesības trūkuma un diskriminācijas problēmas (tostarp pret sievietēm, LGBTI un pirmiedzīvotājiem) un trūkst standartizētu procedūru par izturēšanos pret aizturētām personām.

Valdība, kas sāka darbu 2014. gadā, savā programmā ietver vairākas strukturālas reformas un programmas pamatā liek pilsoņu tiesības un līdztiesības trūkuma izskaušanu. Valdības programma cilvēktiesību jomā paredz jaunu institucionālo satvaru cilvēktiesību jomā; priekšlikumus, kā risināt tā dēvēto "vēsturisko parādu" Čīles pirmiedzīvotājiem; apņemšanās sieviešu tiesību jomā; plašu apspriešanos, lai apstiprinātu viendzimuma laulību likumu, un likuma par dzimumidentitāti pieņemšanu; saistības attiecībā uz cilvēktiesību pārkāpumiem militārās diktatūras laikā; un jaunu konstitūciju, kas balstīta uz pilnībā demokrātisku sistēmu, kura ietver pilnīgu un līdzsvarotu tiesību, pienākumu un garantiju kopumu saskaņā ar tiesībām, kas noteiktas cilvēktiesību principos, deklarācijās un konvencijās. Valdības iestādes šķiet apņēmības pilnas spert būtiskus soļus cilvēktiesību jomā, tomēr laiks rādīs, vai tās spēs īstenot savu vērienīgo programmu, ņemot vērā to, ka par dažiem ierosinātajiem pasākumiem nav vienprātības pat valdošajā *Nueva Mayoría* koalīcijā (piemēram, par abortu vai reģistrētām partnerattiecībām, kas ir solis ceļā uz viendzimuma laulību). Čīles dalība Cilvēktiesību padomē beidzās 2014. gadā, tomēr Čīle ir uzsvērusi, ka turpinās centienus darboties kā konsensa veicinātāja Latīņamerikas un Karību jūras valstu grupā (*GRULAC*).

Daži no 2015. gada galvenajiem sasniegumiem ir likuma par Sieviešu lietu un dzimumu līdztiesības ministrijas izveidi izsludināšana 8. martā – Starptautiskajā sieviešu dienā; Čīles reģistrēto partnerattiecību likuma izsludināšana aprīlī, ar kuru tiek atzītas par likumīgām kopā dzīvojošu homoseksuālu vai heteroseksuālu pāru reģistrētas partnerattiecības, tādējādi Čīlei kļūstot par septīto valsti Dienvidamerikā, kas paredz šādas partnerattiecības; un likuma, ar kuru izveido Valsts sekretāra vietnieka amatu cilvēktiesību jautājumos, apstiprināšana Kongresā.

2015. gadā turpinājās ES darbības nolūkā veicināt cilvēktiesību dialogu un ciešu sadarbību ar Čīli cilvēktiesību jautājumos, uzsvaru liekot uz dzimumu līdztiesību, pirmiedzīvotāju tiesībām, LGBTI tiesībām, darbībām nolūkā saglabāt vēsturisko liecību par militāro diktatūru laikposmā no 1973. gada līdz 1990. gadam un tādiem transversāliem jautājumiem kā pilsoniskās sabiedrības nostiprināšana un sadarbība starptautiskos forumos. Decembrī Santjago notika sestais ES un Čīles cilvēktiesību dialogs, kura laikā tika apspriesti jautājumi par starptautisko sadarbību, cilvēktiesību iestādēm, pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, pirmiedzīvotāju tiesībām, sieviešu tiesībām un dzimumu līdztiesību, LGBTI tiesībām, vēsturisko liecību un turpmākā darba perspektīvām. Novembrī – pirms dialoga – notika konsultatīva sanāksme ar pilsonisko sabiedrību, un 2016. gada janvārī kā pēcpasākums – informatīva sanāksme ar pilsonisko sabiedrību.

Īstenojot sadarbību tematiskajās pozīcijās, ES kopumā nodrošināja EUR 1 151 000 atbalsta projektiem šajās jomās. Galvenās darbības, kas tiek īstenotas, ietver ES un ANO kopīgo nolīgumu par sievietēm, kura mērķis ir veicināt dzimumu līdztiesību Čīlē, uzsvaru liekot uz līderību un sieviešu līdzdalību politikā, ekonomisko iespēju došanu un ar dzimumu saistītas vardarbības izskaušanu; ES-*MOVILH/Triángulo*, kura mērķis ir radīt iespējas pilsoniskajai sabiedrībai uzraudzīt situāciju LGBTI tiesību jomā Čīlē un to, kā tiek īstenots un darbojas Diskriminācijas novēršanas likums; ES un Valsts cilvēktiesību institūta programmu pilsoniskās sabiedrības rīcības stiprināšanai cilvēktiesību jomā, kas ietver mikroprojektu finansēšanu LGBTI tiesību, vēstures liecību un pirmiedzīvotāju tiesību jomā.

Kolumbija

Bruņota konflikta norisināšanās un tā saiknes ar narkotiku tirdzniecību un citām organizētās noziedzības izpausmēm ir radījušas sarežģītu kontekstu, tostarp attiecībā uz cilvēktiesību problēmjautājumiem. Šos apstākļus atspoguļo galvenie jautājumi vai grupas, uz kurām bijusi galvenokārt vērsta ES darbība Kolumbijā – nesodāmība, cilvēktiesību aizstāvji, sievietes, miers un drošība, bērni un bruņoti konflikti, etniskās grupas un minoritātes (pirmiedzīvotāji un afrokolumbieši). Galvenās bažas rada bērnu piespiedu vervēšana, seksuāla vardarbība pret sievietēm un meitenēm un draudi un uzbrukumi vietējo kopienu līderiem, zemes restitūcijas procesu dalībniekiem un arodbiedrību biedriem. Turpinās arī piespiedu pazušanas dažos lauku apvidos un korupcija. Grūtības vēl vairo tas, ka trūkst uzticamas oficiālas statistikas.

Sākotnējo izmeklēšanu par situāciju Kolumbijā kopš 2004. gada veic Starptautiskās Krimināltiesas prokurors. Prokurora birojs ir paziņojis par savu nodomu turpināt uzraudzīt un analizēt Juridiskā satvara mieram īstenošanu un likumdošanas un citas norises saistībā ar lietām, kas nepatiesi pasniegtas kā īstas (sodīšanas ar nāvi bez tiesas sprieduma), izmeklēšanu un saukšanu pie atbildības par tām.

Ir vērojamas cerīgas pazīmes, ka Kolumbija pastiprina centienus vērsties pret nesodāmību. 2015. gada jūnijā Kongress apstiprināja 2015. gada Likumdošanas aktu 01, ar kuru groza Konstitūcijas 221. pantu par militārajiem tribunāliem. Likumā ir atsauce uz starptautiskajām humanitārajām tiesībām, un tas paredz, ka noziegumi, ar kuriem ir pārkāptas cilvēktiesības un kuri nav izdarīti iekšējā bruņotā konflikta kontekstā, būs militāro tiesu jurisdikcijā.

Neraugoties uz to, ka joprojām pastāv bažas par valdības spēju adekvāti aizsargāt cilvēktiesību aizstāvjus, ir vērojamas pozitīvas pazīmes, ka cilvēktiesībām būs būtiska vieta miera veidošanas centienos, par ko cita starpā liecina nesen publicētais gada ziņojums par cilvēktiesībām un apņemšanās integrēt cilvēktiesības reģionālajos attīstības plānos. Turklāt vairāki jaunākie notikumi liecina par pilsoniskajām brīvībām labvēlīgu ievirzi.

Miera līgumam ar *FARC*, ja tas tiks noslēgts, būs pozitīva ietekme uz cilvēktiesību situāciju Kolumbijā kopumā, kaut arī daudzu ar cilvēktiesībām saistītu problēmu pilnīgai atrisināšanai būs vajadzīga apņemšanās vairāku gadu garumā.

Jūnijā Bogotā notika tehniskais cilvēktiesību dialogs starp ES un Kolumbiju. Dialogs tika sagatavots uz vietas, cieši sadarbojoties ar ES dalībvalstīm, un tajā uzsvars tika likts uz iespējām un uzdevumiem šādās jomās: darījumdarbība un cilvēktiesības, dzimumu jautājumi, upuri un Vēstures liecību nacionālais centrs.

Apspriešanās notika arī ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām (kas bija organizētas platformās), lai tās paustu savu viedokli par plāniem un jautājumu būtību. Dialogā ES pauda bažas arī par draudiem cilvēktiesību aizstāvjiem un uzsvēra, cik svarīgs ir preventīvs un izmeklēšanas darbs, lai sauktu pie atbildības tos, kuri ir atbildīgi par noziegumiem, kas izdarīti pret cilvēktiesību aizstāvjiem. Kopā ar ES delegāciju aktīvi piedalījās ES dalībvalstis (dialogā klāt bija desmit dalībvalstis), un tā rezultātā tika rasta kopīga valoda un izstrādāti kopīgi pasākumi ar Kolumbijas attiecīgajām struktūrām.

ES sniedz atbalstu projektiem saistībā ar pārredzamību un nesodāmību, bērniem un bruņotu konfliktu sensitīvos reģionos, sievietēm un bruņotu konfliktu attiecībā uz sieviešu kā miera veidotāju lomu, un afrokolumbiešu, pirmiedzīvotāju un metisu kopienām Čoko. ES ir apstiprinājusi arī projektus, kas attiecas uz zemes restitūciju un cilvēktiesību aizstāvjiem.

2015. gadā par prioritāti kļuva darījumdarbība un cilvēktiesības, un, sākot no 2016. gada, šo jautājumu oficiāli pievienos valsts stratēģijai. ES un tās dalībvalstis Apvienotās Karalistes un Nīderlandes vadībā sadarbojās ar Kolumbijas valdību saistībā ar valsts rīcības plānu par darījumdarbību un cilvēktiesībām, ar kuru nāca klajā 9. decembrī – vienlaikus ar gada ziņojumu par cilvēktiesībām. Apvienotā Karaliste un Nīderlande finansēja arī Cilvēktiesību un darījumdarbības institūtu. Šis jautājums ir izvirzījies priekšplānā kā problemātisks, jo ieguves rūpniecība bieži tiek saistīta ar cilvēktiesību pārkāpumiem komerciālās interesēs, un ieguves koncesijas bieži tiek piešķirtas aizsargājamās teritorijās vai teritorijās, uz ko attiecas zemes restitūcija. 2015. gadā apritēja četri gadi, kopš sāka īstenot Likumu par cietušajām personām (Likums 1448), kas attiecas uz kompensācijām bruņotos konfliktos cietušām personām, kā arī uz pasākumiem, lai paātrinātu zemes restitūcijas.

Kostarika

Kostarika ir dalībniece galvenajos starptautiskajos un Amerikas cilvēktiesību instrumentos. Kostarikā atrodas Amerikas Cilvēktiesību tiesas (ACTT) galvenā mītne, Amerikas cilvēktiesību institūts un Universitāte Mieram, kas darbojas ar ANO pilnvarojumu. 2015. gada jūnijā bijusī Kostarikas viceprezidente un vairākkārtējā ministre *Elizabeth Odio Benito* tika ievēlēta par ACTT tiesnesi. Kostarika ir bijusi aktīva un konstruktīva dalībniece ANO Cilvēktiesību padomē un saistībā ar visiem cilvēktiesību un starptautisko humanitāro tiesību jautājumiem Trešajā komitejā. Balstoties uz spēcīgajām tradīcijām un stabilo progresu cilvēktiesību aizsardzībā un veicināšanā, Kostarika ir apņēmības pilna sekmēt vēl enerģiskāku valsts politiku attiecībā uz dzimumu līdztiesību un neaizsargāto grupu, piemēram, personu ar invaliditāti, vecu cilvēku, afrikāņu izcelsmes cilvēku un pirmiedzīvotāju, lielāku līdzdalību visos sabiedrības līmeņos. Būtisks solis saistībā ar pēdējo minēto jomu tika sperts augustā, kad Likumdošanas asambleja vienprātīgi apstiprināja konstitucionālo reformu, paziņojot, ka Kostarika ir etniski daudzveidīga un daudzkultūru valsts – tas bija iznākums vairāk nekā 15 gadus ilgai diskusijai.

Tomēr būtiski problēmjautājumi ir sociālās nevienlīdzības un netaisnības apmērs, kā arī drošības situācijas pasliktināšanās un arvien lielāka organizētās noziedzības un narkotiku tirdzniecības klātbūtne reģionā un pašā valstī. Būtiskas sociālās un politiskās prioritātes ir drošuma un drošības nodrošināšana, kā arī nesodāmības novēršana. Neraugoties uz to, ka tiek ziņots par progresu saistībā ar iestāžu stiprināšanu un jaunām politikas jomām, ir būtiski turpināt un pastiprināt centienus meklēt risinājumu apstākļiem, kas apdraud neaizsargāto grupu (piemēram, ieslodzīto, migrantu, pirmiedzīvotāju, no vardarbības cietušu sieviešu un LGBTI kopienas) pamattiesības.

2015. gadā ES joprojām bija Kostarikas aktīva un konstruktīva partnere cilvēktiesību jomā. ES delegācija un ES dalībvalstis, kas ir pārstāvētas šajā valstī, veidoja attiecības ar visiem valdības atzariem. Papildus konkrētiem demaršiem ES un tās dalībvalstis piedalījās vairākos publiskos notikumos un informēšanas un izskaidrošanas pasākumos un turpināja īstenot ievērojamu skaitu sadarbības projektu, kam ir spēcīga ietekme cilvēktiesību jomā. Piemēram, ar ES programmu *PROSEC* (Sektora atbalsts drošības sektora reformai Kostarikā) tiek sniegts atbalsts iestāžu centieniem uzlabot sabiedrisko drošību, jo īpaši dodot ieguldījumu policijas spēku apmācības uzlabošanā un iekšējās organizācijas stiprināšanā.

Vēl viens nozīmīgs ES finansēts projekts ir *PROEDUCA* (Visaptveroša stratēģija nolūkā mazināt izglītību priekšlaicīgi pametušo personu īpatsvaru valsts vidējā izglītībā), kas sekmē sociālo kohēziju, stiprinot institucionālo dalībnieku un izglītības kopienas spējas cīnīties pret to, ka mācības tiek pārtrauktas priekšlaicīgi. ES finansētais projekts *EMPRENDE* (Sieviešu uzņēmējdarbības spēju veicināšana nolūkā stiprināt viņu ekonomisko neatkarību) sekmē lielākas sociālās un teritoriālās kohēzijas īstenošanu, palielinot ekonomisko neatkarību ekonomiski neaizsargātām sievietēm, kurām piemīt uzņēmējdarbības potenciāls, lauku apvidos vai marginalizētos pilsētu rajonos. *EIDHR* uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus 2015.–2016. gadam ietvaros ES 2015. gadā paziņoja, ka finansēs trīs projektus, kas vērsti uz iekļaujošākas sabiedrības veicināšanu un migrantu, sieviešu un gados jaunu ieslodzīto, arī LGBTI kopienas, cilvēktiesību situācijas uzlabošanu Kostarikā.

Kuba

2015. gadā turpinājās opozīcijas locekļu, aktīvistu un cilvēktiesību aizstāvju patvaļīga un īstermiņa aizturēšana. Visu līmeņu politiskajā dialogā Kubas iestādēm vairākkārt tika paustas bažas. ES un dalībvalstis regulāri īsteno publiskās un digitālās diplomātijas pasākumus vārda brīvības jomā. Tās ir iesaistījušās uzraudzības pasākumos un ziņojušas par īstermiņa brīvības atņemšanas izmantošanu un biedrošanās un pulcēšanās brīvības pārkāpumiem.

2015. gadā ES prioritātes cilvēktiesību jomā Kubā ietvēra uzsvaru uz to, lai tiktu ratificēti ANO pakti par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, kā arī par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, jo īpaši attiecībā uz diskriminācijas aizliegumu un vardarbību pret sievietēm, vārda un biedrošanās brīvību, tostarp lielākām pilsoniskās sabiedrības pasākumu iespējām, kā arī pārvietošanās brīvību. 2015. gadā ES un Kuba turpināja sarunas nolūkā noslēgt divpusēju Politiska dialoga un sadarbības nolīgumu (PDSN), ar kuru tiktu izveidota pamatplatforma konstruktīvam dialogam un uzlabotai sadarbībai. PDSN tiktu paredzēta cilvēktiesību dialoga izveide un sadarbība šajā jomā, atspoguļojot cilvēktiesību centrālo vietu ES un Kubas attiecībās.

Pirmās ES un Kubas sarunas par cilvēktiesībām notika 2015. gada 25. jūnijā Briselē, un to līdzpriekšsēdētāji no ES puses bija ESĪP cilvēktiesību jautājumos *Stavros Lambrinidis* un EĀDD ĢSV *Christian Leffler*. Sanāksmi raksturoja gan atklātība viedokļu apmaiņā, gan plašs tematu loks, kurus Kuba piekrita apspriest. Kuba apņēmās risināt turpmākas apspriedes ar ES, balstoties uz vispārēji atzītām cilvēktiesībām.

ES turpināja Havanā mijiedarboties ar plašu Kubas pilsoniskās sabiedrības pārstāvju loku Cilvēktiesību darba grupā, kuru koordinē ES delegācija, un *ad hoc* sanāksmēs. Šie kontakti veicināja situācijas analīzi un uzraudzību, jo īpaši attiecībā uz vārda un biedrošanās brīvību, ticības brīvību un darba tiesībām. Atklātas tikšanās ar valdības prominentākajiem kritiķiem joprojām nav pieejamas, jo īpaši ES un dalībvalstu ministriem un augstākajām amatpersonām oficiālu apmeklējumu laikā.

ES turpināja atbalstīt projektus Kubā, kas vērsti uz to, lai stiprinātu sievietes uzņēmējas, novērstu vardarbību pret sievietēm, stiprinātu personas ar invaliditāti pārstāvošu organizāciju spējas, nodrošinātu seksuālo izglītību, sniegtu atbalstu privātai iniciatīvai un uzņēmējdarbībai pilsētattīstībā, lauksaimniecībā un enerģētikā. ES pastāvīgi cenšas paplašināt neatkarīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaisti gan tās politiskajā, gan sadarbības darbā. ES turpināja uzturēt attiecības ar 2011. gadā atbrīvoto bijušo politieslodzīto grupas ("75") locekļiem, lai apzinātu viņu tiesisko situāciju un uzrunātu iestādes saistībā ar viņu tiesībām atstāt valsti.

Dominika

2015. gadā ES turpināja atbalstīt nāvessoda atcelšanu, bērnu un sieviešu tiesību aizsardzību un vardarbības ģimenē un LGBTI diskriminācijas novēršanu. ANO ĢA Trešajā komitejā saistībā ar rezolūcijām par cilvēktiesībām veica vairākus informēšanas un izskaidrošanas pasākumus. Dominikā sievietēm ir tādas pašas juridiskās tiesības kā vīriešiem, tomēr īpašumtiesības joprojām pienākas mājsaimniecību vadītājiem, kas parasti ir vīrieši. Valdība rīkoja darbseminārus un piedalījās sabiedrības informētības uzlabošanas un informēšanas un izskaidrošanas programmās par seksuālo vardarbību un vardarbību ģimenē. Tomēr valstī vēl nav valsts rīcības plāna ar dzimumu saistītas vardarbības jomā. Dominika ir starp tām valstīm, kuras 2016. gadā gūs labumu no reģionālās dotācijas īstenošanas, kuru finansē no *EIDHR* un kura galvenokārt paredzēta vardarbības ģimenē jautājumu risināšanai.

Dominiku 2015. gada augustā smagi skāra tropiskā vētra Erika. Zaudējumu novērtējuma ziņojumā ir norādīts, ka postījumi ir līdzvērtīgi aptuveni 90 % valsts IKP. ES mobilizē būtisku piešķīrumu no 11. Eiropas Attīstības fonda, lai sniegtu atbalstu valdībai, palīdzot nodrošināt, ka iedzīvotājiem ir pieejami pamatpakalpojumi.

Dominikānas Republika

Attiecībās ar Dominikānas Republiku ES prioritātes cilvēktiesību un demokrātijas jomā ir ar dzimumu saistītas vardarbības novēršana; bērnu tiesību ievērošanas veicināšana, tostarp cīņa pret bērnu darbu un bērnu tirdzniecību un prostitūciju; seksuālo un reproduktīvo tiesību veicināšana; vēršanās pret diskrimināciju seksuālās orientācijas dēļ; no Haiti emigrējušo darba ņēmēju un viņu pēcteču, kas dzimuši Dominikānas Republikā, tiesību aizsardzība un veicināšana; un cilvēku ar invaliditāti tiesības.

Dominikānas Republika ir funkcionējoša demokrātija, tomēr sabiedrībā valda plaši izplatīta neuzticēšanās tās institūcijām. Cilvēktiesības tiek formāli ievērotas un ir ratificētas relevantās konvencijas, izņemot konvencijas par migrējošiem darba ņēmējiem un viņu ģimenes locekļiem, bezvalstniecības novēršanu, bērnu tiesībām un personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu. Tomēr praksē ir problēmas šādās jomās: dzimumu jautājumi, vardarbība pret sievietēm, vardarbība ģimenē, izvarošana, diskriminācija pret LGBTI, valsts vardarbība, drošības spēku veikta lielākoties gados jaunu un nabadzīgu iespējamo likumpārkāpēju sodīšana ar nāvi bez tiesas sprieduma, pārpildītība un bīstami neatbilstīgi apstākļi cietumos, patvaļīgs arests un aizturēšana, ilgstošs pirmstiesas apcietinājums, vājš tiesiskums un neadekvāta darba tiesību aktu izpilde. Apsūdzības korupcijā ir bieža parādība, un valda nesodāmība. Nesenā Konstitucionālās tiesas nolēmuma dēļ abortu tiesiskā regulējuma jomā būtībā atkal ir tāda pati situācija, kāda bija 1884. gadā, proti, aborts ir aizliegts pat tad, ja ir notikusi izvarošana, incests vai ja ir augļa kroplība vai ir apdraudēta mātes dzīvība.

Pēc Konstitucionālā tribunāla 2013. gada nolēmuma, ar kuru neatbilstīgu migrantu pēcnācējiem tika faktiski atņemta Dominikānas Republikas pilsonība, 2014. gadā tika sākti vēl nepieredzēti legalizācijas un naturalizācijas procesi. Tas ir radījis virkni problēmu, tomēr Dominikānas Republikas iestādes visumā ir izrādījušas vēlmi sadarboties jautājumu risināšanā un centienos panākt atbilstību starptautiskajiem standartiem gadījumos, kad tiek veikta neatbilstīgo migrantu deportēšana. ES 2015. gadā dažādos veidos reaģēja uz atkārtoti novērojamām nesaskaņām, paužot bažas, piedāvājot palīdzību un liekot uzsvaru uz dialogu, kā arī turpinot atbalstīt cilvēktiesību organizācijas, šim nolūkam izmantojot sadarbības instrumentus.

Pēc plaša apspriešanās procesa, kuru vadīja Ārlietu ministrijas Cilvēktiesību ģenerāldirektorāts un Starpiestāžu komisija cilvēktiesību jautājumos, Dominikānas Republika visbeidzot sagatavoja valsts plānu cilvēktiesību jomā 2015.–2020. gadam. Dokuments tika nosūtīts Prezidenta kancelejai apstiprināšanai, taču ir ziņas, ka tā tiek kavēta, jo baznīcas augstākā vadība izdara spiedienu pret LGBTI tiesību aizsardzību. NVO ziņoja par plaši izplatītu diskrimināciju veselības aprūpē, izglītībā, justīcijā un nodarbinātībā, un LGBTI bieži saskārās ar iebiedēšanu, vajāšanu un aizskaršanu.

ES ir atbalstījusi daudzas svarīgas iniciatīvas cilvēktiesību, valsts pārvaldes reformas un divpusējo attiecību ar Haiti jomā. 2015. gadā ES ir sniegusi būtisku ieguldījumu projektos, kas saistīti ar cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību un cilvēktiesību aizstāvjiem Dominikānas Republikā; sieviešu tiesībām, īpaši seksuālajām un reproduktīvajām tiesībām; migrāciju un pilsonību. Turklāt ES ir atbalstījusi darbu pārvaldības un cilvēktiesību jomā.

Ekvadora

Daži pagājušā gada politiski un juridiski notikumi Ekvadorā rada problēmas dažās cilvēktiesību jomās. Būtiskākās problēmas attiecas uz pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, īpaši pamatbrīvību jomā, piemēram, vārda brīvību un pulcēšanās brīvību. Ar jauno Saziņas likumu ir palielināta valsts kontrole pār plašsaziņas līdzekļiem. Vēl bažas rada jautājumi saistībā ar tiesu iestāžu neatkarību un pienācīgu lietas izskatīšanu, kā arī pilsoniskās sabiedrības darbības telpas sarukšanu. Pirmiedzīvotāju organizāciju starpā joprojām nav vienotības attiecībā uz valsts politiku valsts resursu jomā, īpaši attiecībā uz jauno ieguves likumu un naftas koncesijām. Tāpēc gada laikā pieauga sociālie nemieri un konfrontācijas. Savukārt pozitīvi ir tas, ka ir gūts zināms progress tiesiskajā regulējumā, kas attiecas uz sievietēm, bērniem, patvēruma meklētājiem un LGBTI.

Attiecībās ar Ekvadoru ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomā ietver cilvēktiesību aizstāvju darba leģitimitātes veicināšanu; pilsoniskās sabiedrības līdzdalības sekmēšanu valsts politikā; vārda brīvības atbalstīšanu un neaizsargāto grupu, tostarp pirmiedzīvotāju un minoritāšu, migrantu, sieviešu un bērnu, labākas aizsardzības nodrošināšanu.

2015. gadā turpinājās cilvēktiesību dialogs ar Ekvadoru. ES un ES dalībvalstis visu gadu ir uzraudzījušas cilvēktiesību situācijas attīstību un ziņojušas par to. Ir rīkotas regulāras un *ad hoc* sanāksmes ar attiecīgajām valdības struktūrām, kā arī ar cilvēktiesību aizstāvjiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. ES pauda bažas par vārda un biedrošanās brīvības pieaugošajiem ierobežojumiem, kriminālatbildības noteikšanu par sabiedrības protestiem, tiesu sistēmas neatkarību un pilsoniskās sabiedrības darbības telpas sarukšanu.

Ir veikti politiski demarši, lai ES nostājas popularizētu daudzpusējā līmenī. ES un tās dalībvalstis ir rīkojušas dažādus forumus, kuros tika apspriesta un veicināta pilsoniskās sabiedrības loma un demokrātijas un cilvēktiesību aizsardzība, piemēram, 2015. gada decembrī, atzīmējot Starptautisko cilvēktiesību dienu, un/vai piedalījušās tādos forumos. ES ceļvedis sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību piesaistīja arvien lielāku pilsoniskās sabiedrības organizāciju interesi, un tās aktīvi piedalās tā īstenošanā. Neraugoties uz to, ka pēdējos gados ir samazinājies divpusējās sadarbības finansējums, ES un tās dalībvalstis ir turpinājušas sniegt līdzekļus ES prioritāšu atbalstam cilvēktiesību jomā Ekvadorā.

Salvadora

Visu 2015. gadu turpinājās cilvēktiesību situācijas uzlabošanās Salvadorā, neraugoties uz satraucošiem notikumiem drošības jomā. Martā vēlētāji starptautiskiem standartiem atbilstošās vēlēšanās izraudzījās savus pārstāvjus Likumdošanas asamblejā, Centrālamerikas parlamentā un pašvaldību iestādēs. Tomēr pēdējā brīža izmaiņu vēlēšanu procedūrā un organizatorisku problēmu dēļ ievērojami aizkavējās rezultātu paziņošana. Ir panākts ievērības cienīgs progress cīņā pret korupciju un nelikumīgu iedzīvošanos, kaut arī vēl nav skaidrs, vai valsts iestādes spēs aptvert problēmas plašo spektru un izmeklēšanās gūt rezultātus.

2015. gada martā pieņemtā VRP par Salvadoru iznākums bija diezgan pozitīvs. Ieteikumi galvenokārt bija vērsti uz tādām problēmām kā nesodāmības lielais apmērs un sieviešu tiesību pārkāpumi, tostarp reproduktīvo tiesību ierobežojumi (aborta pilnīgs aizliegums). Savukārt Salvadoras dalība ANO Cilvēktiesību komitejā un tās balsojumi ANO ĢA Trešajā komitejā liecināja par stingru apņēmību aizsargāt cilvēktiesības visā pasaulē. Novembrī Likumdošanas asambleja beidzot apstiprināja Salvadoras pievienošanos Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtiem. SDO pārraudzības mehānismos izskatīja Salvadoras pārkāpumus attiecībā uz biedrošanās brīvību un šai sakarā izcēla smagus un steidzamus gadījumus.

Valdības Piecu gadu attīstības plāna pieņemšana radīja apstākļus, lai cilvēktiesības integrētu visās valsts politikas jomās. Plāns sekmēs efektīvas piekļuves uzlabošanu pamata sociālajām un ekonomiskajām tiesībām, jo īpaši ar ierosinātām darbībām drošības, izglītības un nodarbinātības jomā. Šo jautājumu risināšanai ir pieņemta iekļaujoša pieeja, galvenokārt ar valsts līmeņa dialogu starpniecību, kuri ir pavēruši ceļu iedarbīgākām un labāk koordinētām stratēģijām.

Pilsoņu drošības un līdzāspastāvēšanas nacionālā padome pieņēma visaptverošu plānu (*Plan El Salvador Seguro*, t. i., Droša Salvadora), kura mērķis ir novērst vardarbības pamatcēloņus, mazināt nesodāmību, nostiprināt krimināljustīciju, uzlabot cietušo aizsardzību un veicināt bandu locekļu atgriešanu sabiedrībā. Iestādes ir nesen sākušas īstenot steidzamus pasākumus desmit pašvaldībās, kuras visvairāk skārusi noziedzība. Neraugoties uz to, valsts 2015. gadā pieredzēja nonāvēšanas gadījumu skaita krasu pieaugumu, kas lika valdībai pastiprināt tiesībaizsardzības pasākumus – kā tiek apgalvots, uz cilvēktiesību rēķina. Attiecībā uz vardarbību plaši izplatīta joprojām bija nesodāmība, kuras dēļ bija ierobežotas daudzas sociālās un ekonomiskās tiesības.

Sieviešu tiesību jomā, pateicoties valdības noturīgajai apņēmībai, izdevās panākt zināmu uzlabojumu, tomēr pamattiesību pieejamības ziņā dzimumu atšķirības joprojām ir ievērojamas. Savukārt citu neaizsargāto grupu, piemēram, bērnu, pirmiedzīvotāju un ieslodzīto, cilvēktiesību situācijā bija vērojams vien necils progress. LGBTI kopienas locekļi joprojām cieš no atstumtības un naida, 2015. gadā ir reģistrētas 13 homofobisku motīvu vadītas slepkavības un vairāki vardarbības gadījumi geju praida pasākumu laikā.

ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomā Salvadorā ir uzlabot sociālo kohēziju un ekonomisko un sociālo tiesību vispārēju pieejamību; palīdzēt novērst sociālo vardarbību, šajā nolūkā nostiprinot konfliktu miermīlīgas risināšanas institucionālās un sociālās spējas; nostiprināt vietējās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tostarp strādājot kopā ar cilvēktiesību aizstāvjiem; un veicināt dzimumu līdztiesību un cīņu pret vardarbību pret sievietēm. 2015. gadā darbs turpinājās visās minētajās jomās, īstenojot divpusējas programmas ar valsts pārvaldi, sadarbības projektus ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un vietējām iestādēm, risinot politisko dialogu un rīkojot cilvēktiesībām veltītus pasākumus.

Divpusējās sadarbības programmu ietvaros ES turpināja sniegt atbalstu valsts vispārējai sociālā nodrošinājuma aizsardzības sistēmai. ES sadarbība ar Salvadoru 2015. gadā ietvēra atbalstu valdības fiskālajai politikai, vardarbības novēršanas politikai un dzimumu līdztiesības pamatiniciatīvai (*Ciudad Mujer*). Salvadora saņem finansējumu arī no *EIDHR*, Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta un Pilsoniskās sabiedrības organizāciju un vietējo iestāžu tematiskās programmas. Pēdējās minētās ietvaros 2015. gada beigās tika izsludināts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus par EUR 2 600 000. Tās galvenās prioritātes ir ekonomisko tiesību veicināšana lauku apvidos, uzsvaru liekot uz mazajiem lauksaimniekiem, darbs ar neaizsargātiem jauniešiem un bērniem, sieviešu un jauniešu uzņēmējdarbības veicināšana un ekonomisko iespēju došana viņiem, un miera kultūras attīstīšana.

Politiskajā dialogā ar Salvadoras iestādēm ES ir izvirzījusi vairākus cilvēktiesību jautājumus, piemēram, migrantu bērnu krīzi, abortu pilnīgu aizliegumu, valsts drošības situāciju un nepieciešamību izvērst un nostiprināt sociālās un ekonomiskās tiesības. 2015. gadā turpinājās arī darbs pie pievienošanās Romas statūtiem (kas novembrī beidzot tika apstiprināti – skat. iepriekš) un konkrētām ES iniciatīvām ANO Cilvēktiesību padomē un ANO ĢA Trešajā komitejā. ES arī pauda viedokli par problemātiskiem jautājumiem (vardarbība pret sievietēm, minoritāšu tiesības, cilvēku tirdzniecība un bērni migranti). Veicinot cilvēktiesības, ES nāca klajā ar paziņojumiem un organizēja publiskus pasākumus, sadarbojoties ar dalībvalstīm, valdību, pilsonisko sabiedrību un citām ieinteresētām personām, atzīmējot ar cilvēktiesībām saistītas dienas, piemēram, Pasaules dienu pret nāvessodu, Pasaules cilvēktiesību dienu un Starptautisko dienu vardarbības pret sievietēm izskaušanai. Visu gadu ES turpināja dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, rīkojot apspriešanos pirms uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus izsludināšanas un regulāras sanāksmes ar cilvēktiesību aizstāvjiem, Cilvēktiesību ombuda biroju un citām attiecīgām struktūrām.

Grenāda

Prioritārie problēmjautājumi ietver nāvessoda atcelšanu, līdztiesību un nediskrimināciju, vardarbību ģimenē, cilvēktiesību jautājumu nerisināšanu Konstitūcijas pārskatīšanā un diskrimināciju pret LGBTI. Ieslodzījuma apstākļi joprojām ir ļoti slikti. Neraugoties uz ES saskaņotajiem centieniem, Grenādā notiekošajā Konstitūcijas pārskatīšanas procesā netika risinātas dažas būtiskas problēmas cilvēktiesību jomā, piemēram, nāvessods, kaut arī *de facto* darbojas moratorijs. Tomēr tika ieviesti pasākumi dzimumu līdztiesības nostiprināšanai, kaut arī jādara vairāk. Vardarbība ģimenē joprojām rada lielas bažas, un ES palīdz tās risināt *EIDHR* ietvaros. Grenāda saņems divas dotācijas 2015. gada uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus ietvaros. ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas iestāde (*UN Women*) atzina Grenādas apņemšanos risināt dzimumu līdztiesības jautājumus un atzina, ka ir gūts progress, īstenojot daļas no valsts stratēģiskā plāna projekta ar dzimumu saistītas vardarbības jautājumos. Grenāda ir kļuvusi proaktīva un apņēmusies risināt dzimumu līdztiesības jautājumus, paredzot stingrāku tiesisko regulējumu seksuālas vardarbības jautājumu risināšanai, uzlabojot aizsardzības rīkojumus par vardarbību ģimenē un īstenojot citus relevantus pasākumus.

Pēc vairākkārtējas atlikšanas Grenādas valdība 2016. gadā rīkos referendumu par Konstitūcijas reformu. Opozīcijā esošais Nacionālais demokrātiskais kongress ir izstājies no reformu komitejas, par iemeslu minot neapmierinātību ar procedūru un to, ka nav ņemti vērā būtiski ieteikumi, piemēram, premjerministra pilnvaru termiņa ierobežojums, noteikts datums, kad jārīko vēlēšanas, proporcionālas pārstāvības sistēma apvienojumā ar pašreizējo "vienkāršā vairākuma" (*first past the post*) sistēmu, viena, nevis divas, palātas parlamentā un noteikums konstitūcijā, kas paredz, ka vienmēr jābūt oficiālai opozīcijai.

Grenādai vēl ir jāatceļ miesas sods. Vairākās skolās īstenotais pilotprojekts "Bērniem draudzīga skolu sistēma" veicina pārvaldības stratēģijas attiecībā uz pozitīvu uzvedību. Par šo projektu ir saņemtas pozitīvas atsauksmes, un Izglītības ministrija plāno to ieviest visās skolās. Ieslodzījuma apstākļi joprojām ir ļoti smagi ārkārtīgās pārpildītības dēļ. Grenādas vienīgajā cietumā, kas paredzēts 198 ieslodzītajiem, 2015. gada septembrī bija 450 ieslodzītie.

Gvatemala

2015. gads bija zīmīgs ar to, ka tika pagarinātas Starptautiskās komisijas pret nesodāmību Gvatemalā (*CICIG*) pilnvaras un ģenerālprokurors sadarbībā ar *CICIG* atklāja augsta līmeņa korupcijas shēmas, kas darbojās muitas pārvaldē un Sociālā nodrošinājuma institūtā. Atklātībā nonākušās ziņas izraisīja miermīlīgu sociālo protestu vilni visā valstī un lielu politisku krīzi, kas noveda pie prezidenta atkāpšanās un pagaidu apcietinājuma – tikai četras dienas pirms vispārējām vēlēšanām.

Šādā sarežģītā kontekstā Gvatemalai izdevās pārvarēt krīzi, saglabājot konstitucionālo kārtību – *Pérez Molina* administrācija tika nomainīta, valsts pārvaldi uzņēmās pārejas posma valdība un savlaicīgi un sekmīgi tika sarīkotas vēlēšanas piecos atsevišķos līmeņos. Būtiska loma bija Augstākajai tiesai, Vēlēšanu tribunālam un Konstitucionālajai tiesai. Protesti pulcēja vienkop tradicionāli polarizētu ideoloģiju piekritējus, kuri kopīgi aicināja īstenot strukturālas reformas un nodrošināt pārredzamību, radīja jaunas iespējas konsensa veidošanai par to, kā vislabāk novērst ilgtermiņa strukturālos cēloņus, kas ir pamatā Gvatemalas pastāvīgajām problēmām cilvēktiesību jomā. Tas, cik lielu progresu izdosies panākt šajā sakarā, būs atkarīgs no jaunās valdības spējas ar konkrētu rīcības plānu piepildīt uz to liktās lielās cerības.

Ilgtermiņa problēmas cilvēktiesību jomā Gvatemalā ietver apjomīgus sociālos konfliktus (galvenokārt saistībā ar strīdiem par zemi un ieguves projektiem); darba tiesiskā regulējuma īstenošanu, jo īpaši biedrošanās brīvību; vardarbību pret sievietēm un meitenēm (VPSM); draudus cilvēktiesību aizstāvjiem un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem; vārda brīvību; LGBTI tiesības; bērnu tiesības; pirmiedzīvotāju tiesības, tostarp tiesības tikt uzklausītiem; pamatpakalpojumu pieejamību; tiesu neatkarību un tiesiskumu, tostarp ieslodzījuma apstākļus, un pilsoņu drošību. Tiesu iestāžu jomā prāvas pret augsta līmeņa amatpersonām, kas, iespējams, bijušas iesaistītas korupcijas skandālos, ir pavērsiens justīcijas sistēmas nostiprināšanas virzienā. Tomēr tas, vai tās tiks pabeigtas turpmākajos mēnešos un gados, arī būs nozīmīgs tiesu neatkarības stipruma rādītājs.

Solis uz priekšu cīņā pret VPSM tika sperts, kad Kongress saskaņā ar Konvencijas par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu (*CEDAW*) ieteikumiem noteica, ka vecums, kādā gan zēni, gan meitenes var likumīgi stāties laulībā, ir 18 gadi (iepriekš tas bija 14 gadi). Tagad ir uzdevums to efektīvi īstenot. Darba tiesību un jo īpaši biedrošanās tiesību jomā, pateicoties tam, ka 2013. gadā tika gūts kaut neliels, bet tomēr progress trīspusējā (valdības, arodbiedrību un darba devēju asociāciju) ceļveža sakarā, un ņemot vērā politisko notikumu attīstību, tika atlikti divi SDO lēmumi par izmeklēšanas komisijas izveidi saistībā ar SDO 87. konvencijas neievērošanu, kā arī pastiprinātu SDO klātbūtni.

Cilvēktiesību organizācijām bažas joprojām radīja cilvēktiesību aizstāvju situācija. Kā liecina Gvatemalas Cilvēktiesību aizstāvju aizsardzības vienības (*UDEFEGUA*) dati, 2015. gadā nedaudz samazinājās uzbrukumu skaits cilvēktiesību aizstāvjiem (455 uzbrukumi 11 mēnešos (līdz novembrim), salīdzinot ar 813 uzbrukumiem 2014. gadā). Tomēr reģistrētie uzbrukumi bija vardarbīgāki nekā iepriekšējos gados, un starp tiem bija 13 slepkavības. Pārejas tiesiskuma jomā 2015. gadā netika ierosinātas jaunas lietas, un *Ríos Montt* prāvā daudzkārt nācās saskarties ar procesuālu kavēšanos. Tomēr kā panākumi jāmin finansiālo kompensāciju izmaksa zīmīgajā *Chixoy* lietā un bijušā policijas priekšnieka *Pedro Arredondo* notiesāšana par Spānijas vēstniecības dedzināšanu 1980. gadā.

ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomās Gvatemalā ir stiprināt justīcijas sistēmu, veicināt starptautisko konvenciju īstenošanu un ratifikāciju, mazināt sociālus konfliktus, atbalstīt esošā tiesiskā regulējuma īstenošanu feminicīda un VPSM jomā un stiprināt cilvēktiesību aizstāvju aizsardzībai paredzētos mehānismus. 2015. gadā ES pastiprināja politisko un politikas dialogu ar izpildvaru, Kongresu, tiesu iestādēm, prezidenta amata kandidātiem un pilsonisko sabiedrību (tostarp privāto sektoru), lai sniegtu atbalstu *CICIG* darbības pagarināšanai, tiesu iestāžu reformai, pārtikas nodrošinājumam un vides aizsardzībai, konfliktu novēršanai un pārvarēšanai, VPSM novēršanai un likumīgas stāšanās laulībā vecuma palielināšanai meitenēm, SDO 87. un 169. konvencijas īstenošanai, cilvēktiesību aizstāvju aizsardzībai un pilsoniskās sabiedrības darbības telpas saglabāšanai. Šis dialogs tika papildināts arī ar paziņojumiem, publicētiem viedokļiem un publiskām runām. Tika rīkoti arī īpaši tematiski pasākumi par tādām tēmām kā pirmiedzīvotāju tiesības un vārda brīvība.

Politiskās krīzes laikā ES izmantoja politisko dialogu, lai atbalstītu varas mierīgu pāreju, vēlēšanu procesu un strukturālo reformu priekšlikumu virzību. Tā arī veicināja dialogu starp tradicionāli polarizētiem dalībniekiem (pilsonisko sabiedrību, valsti, privāto sektoru utt.) un veica papildu uzticības veicināšanas pasākumus, kuru mērķis kopš vēlēšanām ir iedibināt uzticību un veicināt konstruktīvu viedokļu apmaiņu. Tāpat kā iepriekšējos gados ES turpināja strukturālo dialogu ar cilvēktiesību aizstāvjiem, izmantojot "Novērošanas grupu" un tematiskas sanāksmes ar ES dalībvalstīm. Tā arī sniedza atbalstu regulārām trīspusējām politiskām sanāksmēm, lai uzraudzītu un atbalstītu sūdzības par SDO 87. konvencijas neievērošanu. ES arī izmantoja VPS+ uzraudzības pasākuma otro gadu, lai analizētu, kā tiek īstenotas 27 starptautiskās konvencijas. Šīs darbības rezultāti tiks izmantoti ES politiskajā dialogā 2016. gadā.

Sadarbības jomā ES finansēja piecus jaunus projektus cilvēktiesību aizstāvju atbalstam, tostarp projektu kopā ar Augstā komisāra cilvēktiesību jautājumos biroju Gvatemalā, lai uzraudzītu cilvēktiesību aizstāvju situāciju vēlēšanu laikā; sniedza juridisko palīdzību un atbalstu kriminalizētiem un apdraudētiem cilvēktiesību aizstāvjiem un viņu ģimenēm un parakstīja trīs jaunus projektus, kuru mērķis ir sniegt atbalstu cilvēktiesību aizstāvjiem lauku apvidos un veicināt pirmiedzīvotāju tiesības. Tā finansēja arī citus relevantus projektus nolūkā atbalstīt justīcijas sektoru (*SEJUST*) un *CICIG*; nevalstiskos dalībniekus; pārtikas nodrošinājumu; vides aizsardzību; VPSM apkarošanu; konfliktu novēršanu un risināšanu; SDO konvenciju īstenošanu un pilsoniskās sabiedrības iesaisti Asociācijas nolīgumā.

Gajāna

Prioritārie problēmjautājumi Gajānā ietver nāvessodu, diskrimināciju, tostarp LGBTI tiesības, vārda brīvību, pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību aizstāvjus, sieviešu tiesības, bērnu tiesības un ieslodzījuma apstākļus. 2015. gada maijā Gajānā notika vispārējās vēlēšanas, un to rezultātā pirmo reizi kopš 1992. gada notika valdības maiņa. Līdz gada beigām jaunā valdība vēl nebija ieviesusi nekādas būtiskas izmaiņas cilvēktiesību politikā, un radās iespaids, ka tādas problēmas kā tiesību akti par nāvessodu, kriminālatbildība par vīriešu viendzimuma attiecībām un miesas sods varētu arī palikt bez izmaiņām.

2015. gada janvārī notika VRP par Gajānu. Attiecībā uz LGBTI kopienas tiesībām valdība paziņoja, ka komentāri ir ņemti vērā. Likumprojekts par dzimumnoziegumiem, ar kuru tika ierosināti grozījumi esošajā tiesiskajā regulējumā par dzimumu diskrimināciju, sākotnēji tika iesniegts 2012. gadā, taču visu 2015. gadu Nacionālā Asambleja to joprojām skatīja. Būtiska problēma Gajānā joprojām ir vardarbība ģimenē. ES šajā jomā ir finansējusi vairākus projektus *EIDHR* ietvaros, strādājot kopā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un valdību. Uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus, ar kuru nāca klajā 2015. gada beigās, tika iekļauti jautājumi par vardarbību ģimenē, cilvēku tirdzniecību un ieslodzīto rehabilitāciju.

Gajānas valsts tiesību aktos joprojām ir paredzēts nāvessods, tomēr *de facto* darbojas moratorijs un kopš 1997. gada neviens nāvessods nav izpildīts. Pašlaik uz nāvi notiesātas ir aptuveni 30 personas. Nāvessods ir obligāts par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem, tomēr 2010. gadā nāvessoda obligāta piespriešana par slepkavību tika atcelta, izņemot gadījumus, kad ir nogalināti tiesu iestāžu vai drošības spēku locekļi. Tomēr valdība uzsvēra, ka šis likuma grozījums, kā arī *de facto* moratorijs nenozīmē, ka ir mīkstināta nostāja nāvessoda jautājumā, bet gan tas ir saistāms ar procesuālu kavēšanos. ES delegācija 2015. gada novembrī ar labām sekmēm sarīkoja reģionālu konferenci par nāvessoda atcelšanu. Kaut arī Gajāna 2015. gada pasaules preses brīvības indeksā ir pacēlusies par piecām vietām salīdzinājumā ar 2014. gadu, kopējais vērtējums liecina par kritumu, un tā joprojām ir valsts ar "acīmredzamām problēmām".

Haiti

Cilvēktiesības un demokrātija ir ES galvenās prioritātes attiecībās ar Haiti. Konkrēti tās ietver demokrātijas un demokrātisku iestāžu konsolidāciju; tiesiskuma sekmēšanu; cīņu pret plaši izplatītajiem sieviešu un bērnu tiesību pārkāpumiem, tostarp ar dzimumu saistītu vardarbību un mājas verdzības apstākļos dzīvojošu bērnu (*restaveks*) jautājumu, nefunkcionējošās tiesu sistēmas un šausmīgo ieslodzījuma apstākļu uzlabošanu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kas atbalsta cilvēktiesības un cilvēktiesību aizstāvjus, stiprināšanu. Citas būtiskas problēmas ir pārmērīga spēka lietošana un slikta izturēšanās no tiesībaizsardzības iestāžu puses, par ko neviens netiek saukts pie atbildības; ilgstošs pirmstiesas apcietinājums (75 % no visiem ieslodzītajiem atrodas pirmstiesas apcietinājumā); cilvēku tirdzniecība un smaga sociālā un ekonomiskā nevienlīdzība. Pētījumā lēsts, ka 2015. gadā visā valstī tikuši ekspluatēti 207 000 bērnu, kas jaunāki par 15 gadiem. Plaši izplatīta ir ar dzimumu saistīta vardarbība, un vēl viens iemesls bažām ir tas, ka par daudziem gadījumiem netiek ziņots, bet daudzi gadījumi no tiem, par kuriem tiek ziņots, tiek risināti ārpustiesas ceļā, un šādos ārpustiesas risinājumos sarunu vedēji bieži ir *juges de paix* (kuri nav kompetenti skatīt krimināllietas).

Iestāžu spēju un resursu trūkums joprojām ir nopietns papildu šķērslis esošu un jaunu tiesību aktu īstenošanai cilvēktiesību jomā. ES ir turpinājusi dialogu ar pilsonisko sabiedrību un atbalsta pilsoniskās sabiedrības organizāciju plašāku iesaisti ES darbībās, kā arī to spēju uzlabošanu aizstāvēt savas intereses attiecībās ar Haiti iestādēm.

Tā kā vēlēšanu rezultātu paziņošanu vairākkārt atlika, no 2015. gada janvāra, kad tika atlaists Parlaments (amatā palika tikai 10 no 30 senatoriem), valsti ar dekrētu pārvalda prezidents *Martelly*. Kopš tā laika valsts tiek pārvaldīta bez parlamenta. Likumdevēja vēlēšanu pirmā kārta notika augustā. Likumdevēja vēlēšanu otrā kārta un prezidenta vēlēšanu pirmā kārta notika oktobrī. Tomēr šai kārtai sekoja pēcvēlēšanu krīze, kuras dēļ tika atlikta prezidenta vēlēšanu otrā kārta, likumdevēja vēlēšanu noslēguma kārta un pašvaldību vēlēšanas.

Lai atrisinātu politisko strupceļu, tika izveidota neatkarīga vēlēšanu komisija, kuras uzdevums bija izvērtēt oktobra vēlēšanu kārtu, izskatīt sūdzības par pārkāpumiem/krāpšanu un sniegt ieteikumus. ES visā vēlēšanu procesa gaitā sniedza tehnisku atbalstu šim procesam, izmantojot ES Vēlēšanu novērošanas misiju (ES VNM), ārkārtīgi sarežģītā institucionālā un politiskā kontekstā, un arī ieguldīja EUR 5 miljonus *UNDP* pārvaldītā kopfondā vēlēšanu sarīkošanai.

Atbalstot iestāžu spēju veidošanu, ES no Stabilitātes un miera veicināšanas instrumenta finansēja trīs projektus, kurus īstenoja *Club de Madrid*, Starptautiskais Demokrātijas un vēlēšanu palīdzības institūts (*IDEA*) un *UNDP*, nolūkā sniegt augsta līmeņa padomus, veicināt iestāžu dialogu un stiprināt politisko partiju un tiesu iestāžu darbību. Atbilstīgi vietējam uzaicinājumam iesniegt priekšlikumus, kas veikts 2014. un 2015. gadā *EIDHR* ietvaros, novembrī tika atlasīti seši jauni projekti kopsummā par EUR 900 000, ņemot vērā ES prioritātes cilvēktiesību un demokrātijas jomā šajā valstī. Projekti tiks uzsākti 2016. gada sākumā. No šā instrumenta finansētais ES projektu kopums ietvers duci projektu, kuru vērtība būs aptuveni EUR 2,5 miljoni. Jauno projektu tēmas ir bērnu aizsardzība, sieviešu tiesības, ieslodzījuma apstākļi, kā arī valsts politikas analīze un cīņa pret homofobiju.

Hondurasa

ES joprojām ir nobažījusies par cilvēktiesību situāciju Hondurasā. Pret neaizsargātām grupām, piemēram, LGBTI kopienu, sievietēm, žurnālistiem, justīcijas personālu un tiesnešiem, kā arī pirmiedzīvotāju līderiem, joprojām tiek vērsta vardarbība un iebiedēšana. Tomēr bieži ir grūti noteikt, vai konkrētie gadījumi ir saistīti ar cilvēktiesību jautājumiem vai arī tiem pamatā vienkārši ir vispārējā bīstamā vide, kurā ikviens ir pakļauts sīkai, taču vardarbīgai noziedzībai.

Kaut arī dažos gadījumos vietējās iestādes ir spējušas sniegt tiešu atbalstu cietušajiem, kopumā neaizsargāto grupu aizsardzība nav pietiekama. Neraugoties uz esošajām grūtībām, pēdējo gadu laikā ir vērojami uzlabojumi un pašreizējā valdība izrāda vēlmi atbalstīt progresu uz vietas, kas izpaužas, piemēram, kā tuvākajā laikā gaidāmā ANO Augstā komisāra cilvēktiesību jautājumos biroja (*OHCHR*) valsts biroja atvēršana, Likuma par cilvēktiesību aizstāvju, žurnālistu, sociālās saziņas virzītāju un justīcijas darbinieku aizsardzību apstiprināšana un vairuma, kaut arī ne visu, VRP ieteikumu akceptēšana. Tagad uzdevums ir nodrošināt īstenošanu.

ES delegācija Hondurasā ir atbildīga par lielāko līdzekļu devēju programmu cilvēktiesību jomā šajā valstī, kura ietver Hondurasas Cilvēktiesību atbalsta programmu (*PADH*) EUR 5,5 miljonu apmērā un Taisnīgas un pieejamas justīcijas Hondurasā veicināšanas darbību (*EUROJUSTICIA*) EUR 31 miljonu apmērā, kā arī vairākus mazākus, bet regulārus vispārējus un vietēja mēroga uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus *EIDHR* ietvaros. Starp rezultātiem minama valsts cilvēktiesību politikas izstrāde, tiesu iestāžu reformas un to neatkarības stiprināšana un atbalsts apdraudētiem cilvēktiesību aizstāvjiem.

Papildus regulāram kontaktam ar valdības iestādēm, pilsonisko sabiedrību un citiem relevantiem cilvēktiesību jautājumu risinātājiem, ES delegācija pēdējo divu gadu laikā ir izvērsusi platformu dialogam ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēktiesību aizstāvjiem – *Grupo ENLACE*. *Grupo ENLACE* ir kļuvusi par aktīvu un efektīvu forumu vispārnozīmīgu cilvēktiesību aizstāvju lietu un vispārīgu cilvēktiesību jautājumu apspriešanai un izvērtēšanai, un tajā ir iesaistīta ne vien ES delegācija un ES dalībvalstis, bet arī Šveice un ANO. 2015. gadā grupa pievērsās pieciem jautājumiem, tostarp cietumiem un spīdzināšanai, cilvēkiem ar invaliditāti, vispārnozīmīgiem vai vietējā mēroga cilvēktiesību aizstāvjiem, tiesu sistēmai un sociāli ekonomiskajām un darba tiesībām. *Grupo ENLACE* darbības ir daudzveidīgas, un tās līdz šim ir devušas būtiskus rezultātus, tostarp valdības reakciju uz informācijas pieprasījumiem, atbalstu apdraudētiem cilvēktiesību aizstāvjiem un vairākas atrisinātas lietas.

Jamaika

ES prioritātes cilvēktiesību jomā Jamaikā 2015. gadā galvenokārt bija vērstas uz nāvessoda atcelšanu, drošības spēku amatpārkāpumiem, ieslodzījuma apstākļu uzlabošanu, tostarp bērniem, vardarbīgas izturēšanās pret bērniem izskaušanu un bērnu tiesību veicināšanu, sieviešu tiesībām, cīņu pret diskrimināciju seksuālās orientācijas dēļ un uz attieksmes pret LGBTI uzlabošanu. Būtiska problēma joprojām bija tiesu iestāžu pieejamība. ES un dalībvalstis šiem jautājumiem pievērsās politiskajā dialogā, publiskajā diplomātijā (piemēram, ANO 16 aktīvisma dienās, lai nekavējoties tiktu izbeigta vardarbība pret sievietēm un meitenēm) un ES sadarbības programmās.

Jamaika joprojām saglabā nāvessodu par slepkavību, kaut arī tā kopš 1988. gada ir ievērojusi *de facto* moratoriju attiecībā uz tā piemērošanu. ES iesaistījās publiskajā diplomātijā, lai uzsvērtu, ka ieslodzīto efektīva rehabilitācija un viņu reintegrācija sabiedrībā galarezultātā mazinās sabiedrības uzskatu, ka nāvessods ir nepieciešams.

Jamaikas cilvēktiesību aktīvistus joprojām ļoti satrauc policijas amatpārkāpumu jautājums. Ar policiju saistītu nonāvēšanas gadījumu skaits joprojām ir satraucoši liels. ES turpināja sniegt atbalstu Neatkarīgajai izmeklēšanas komisijai (*INDECOM*) – drošības spēku pārraudzības struktūrai, kuras uzdevums ir izmeklēt valsts aģentu pieļautās pārmērības un vardarbību un kurai ir bijusi būtiska loma šā jautājuma risināšanā.

Jamaika 2015. gadā noslēdza VRP, akceptējot 92 no 168 ieteikumiem, tostarp par valsts cilvēktiesību iestādes izveidi (šajā sakarā padomus sniedz Sadraudzības sekretariāts), sieviešu, bērnu un personu ar invaliditāti tiesību veicināšanu, nabadzības apkarošanu un veselības aprūpes pieejamības palielināšanu visiem. Jamaika noraidīja pārējos priekšlikumus, tostarp par to, lai ratificētu vairākus svarīgus cilvēktiesību instrumentus, piemēram, instrumentu par nāvessoda atcelšanu, Konvencijas par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu fakultatīvo protokolu un Konvenciju pret spīdzināšanu un tās fakultatīvo protokolu. Turklāt Jamaika neatbalstīja ieteikumus atcelt kriminālatbildību par abpusēji labprātīgām viendzimuma seksuālām attiecībām starp pieaugušajiem un veikt pasākumus, lai mazinātu vardarbību pret LGBTI.

2015. gadā Jamaikas valdība pieņēma Valsts politiku bērnu likumpārkāpēju novirzīšanai, kurai tiks sniegts atbalsts no 11. EAF. Turklāt ES piešķīra vairākas dotācijas pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO), kuru darbības joma ir ieslodzīto rehabilitācija, un nolūkā uzlabot bērnu labklājību valsts iestādēs un novērst vardarbīgu izturēšanos pret bērniem. ES arī turpināja strādāt ar PSO starpniecību, piešķirot dotācijas, cita starpā, lai apkarotu korupciju Jamaikā, uzlabojot pārvaldību un justīcijas sistēmu un pilsoniskās sabiedrības pārraudzību par tiesību regulējumu, veicinātu veselīgāku dzīvesveidu un iestāšanos par pacientu tiesībām mātes, jaundzimušo un zīdaiņu veselības kontekstā, kā arī uzlabotu pilsoniskās sabiedrības spējas viedokli pamatot ar pētījumiem, lai tā īstenotu darbības LGBTI aizstāvībai.

Meksika

Tāpat kā iepriekšējos gados Meksika ieņēma proaktīvu nostāju cilvēktiesību starptautiskajos forumos, virzot ES un Meksikas kopējo interešu jautājumus, tostarp tādās jomās kā darījumdarbība un cilvēktiesības, cīņa pret terorismu, nāvessoda atcelšana, cīņa pret personas aizskaršanu, attīstības programma laikposmam pēc 2015. gada, ilgtspējīgas attīstības mērķi (dodot iespējas valsts cilvēktiesību iestādēm) un atvērta pārvaldības partnerība.

2015. gadā bija vērojami vairāki pozitīvi pavērsieni valsts likumdošanas jomā, tomēr Meksika joprojām saskaras ar būtiskām problēmām sabiedrības drošības jomā un izaicinājumiem cīņā pret organizēto noziedzību un korupciju. Valsti ir vajājušas ar cilvēktiesībām saistītas problēmas, tostarp policijas un militārpersonu saistība ar smagu vardarbību, piemēram, sodīšanu ar nāvi bez tiesas sprieduma, spīdzināšanu un (piespiedu) pazušanu. Būtiskas problēmas joprojām ir nesodāmība (tā kā kriminālvajāšanas apmērs attiecībā uz visiem noziedzības veidiem ir ļoti zems, nesodāmības apmērs ir 98–99 %), organizētās noziedzības iefiltrēšanās cietumu sistēmā, kā arī vietējā līmeņa un valsts pārvaldē, un žurnālistu slepkavības (īpaši Verakrusas štatā).

Notiekošās izmeklēšanas lietās, kas piesaistījušas plašu uzmanību, piemēram, Igvalas, Tlatlaias un Apacinganas lietās, joprojām vieš lielas šaubas, neraugoties uz plašajām arestēšanām, kas tika veiktas. Uzticēšanās valdībai ir smagi iedragāta gan pašmājās, gan ārvalstīs, jo īpaši pēc tam, kad tika publicēts Neatkarīgo ekspertu grupas Igvalas lietā (*GIEI*) galīgais ziņojums, kurā tika noraidīta oficiālā versija par 43 pazudušo studentu likteni un tika aicināts izmeklēt šo jautājumu. Starptautiskās struktūras (ANO referents spīdzināšanas jautājumos, Amerikas Cilvēktiesību komisija un ANO Augstais komisārs cilvēktiesību jautājumos) oficiālās vizītēs Meksikā ir uzsvērušas, ka ir nobažījušās par situāciju cilvēktiesību jomā.

To ņemot vērā, ES ir divkāršojusi centienus un spējusi uzturēt auglīgu mijiedarbību gan ar Meksikas iestādēm, gan ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Aprīlī Mehiko notika piektais ES un Meksikas augsta līmeņa dialogs (ALD) par cilvēktiesībām, un tā priekšsēdētāji bija ESĪP cilvēktiesību jomā *Lambrinidis* un Meksikas ārlietu ministra vietnieks daudzpusējos jautājumos *Juan Manuel Gómez-Robledo*. ES un Meksika vienojās apvienot centienus cīņā pret spīdzināšanu (saskaņā ar Stambulas protokolu apmācot neatkarīgas struktūras / neatkarīgus tiesu medicīnas dienestus), cīņā pret piespiedu pazušanu (palīdzot veidot uzticamas datubāzes) un cilvēktiesību aizstāvju un žurnālistu valsts aizsardzības mehānisma stiprināšanā. Turklāt tika panākta vienošanās sadarboties bērnu tiesību aizsardzības, darījumdarbības un cilvēktiesību jomā.

Pirms dialoga – arī aprīlī – notika ES un Meksikas trešais pilsoniskās sabiedrības seminārs (kuru finansēja ES). Šis seminārs deva iespēju risināt interaktīvu dialogu un veikt pieredzes un labākās prakses apmaiņu saistībā ar cilvēktiesībām Meksikā un ES, cita starpā tādās jomās kā tiesiskuma stiprināšana, migrantu tiesības, darījumdarbība un cilvēktiesības, bērni un pusaudži. Semināra laikā 32 nevalstiskās organizācijas, kas tajā piedalījās, izstrādāja vairākus secinājumus un ieteikumus, kas tika iesniegti augsta līmeņa dialoga (ALD) sākumā. Abas puses vienojās veikt tehniskus pēcpasākumus.

ES delegācija Meksikā pastiprināja attiecību veidošanu ar nevalstiskām organizācijām, izmantojot pastāvīgo darba grupu darbam ar pilsonisko sabiedrību cilvēktiesību jautājumos, kas 2015. gadā rīkoja vairākas regulāras sanāksmes un apaļā galda diskusijas. Saskaņā ar vietējām pamatnostādnēm par cilvēktiesību aizstāvjiem ES delegācija un dalībvalstu misijas turpināja regulāru attiecību uzturēšanu ar cilvēktiesību aizstāvjiem. Notika apmeklējumi uz vietas Čivavas, Mehiko, Agvaskaljentesas štatos un Huaresas pilsētā. Notika arī sanāksmes ar federālo iestāžu augsta līmeņa pārstāvjiem no Ārlietu un Iekšlietu ministrijām.

ES delegācija Meksikā kopā ar ES dalībvalstīm gada laikā nāca klajā ar diviem vietējiem paziņojumiem – maijā, nosodot žurnālista *Armando Saldaña Morales* slepkavību Verakrusas štatā, un augustā saistībā ar žurnālista *Rubén Espinosa* un četru sieviešu slepkavību Mehiko. ES turpināja rūpīgi uzraudzīt norises saistībā ar 2010. gadā Oahakā nogalinātā Somijas pilsoņa un cilvēktiesību vietējo aizstāvju atbalstītāja *Jyri Jaakkola* lietu. ES delegācija, darbību cieši koordinējot ar Somijas vēstniecību, palīdzēja rīkot tikšanās Eiropas Parlamenta deputātiem to apmeklējumu laikā janvārī un septembrī, lai sekotu *Jaakkola* nāves apstākļu izmeklēšanai, un rīkot apspriedes ar kompetentajām iestādēm.

ES sadarbojās politisko prioritāšu īstenošanā, izmantojot divpusējo attīstības sadarbības instrumenta piešķīrumu, *EIDHR* un nevalstisko dalībnieku instrumentu. Līdztekus konkrētiem ALD pēcpasākumiem ES un Meksika ir vienojušās par divām darbības jomām Meksikas un ES līdzfinansētās "Sociālās kohēzijas II laboratorijas" ietvaros laikposmā no 2015. līdz 2017. gadam – bērnu un pusaudžu tiesības (dialogs ar PSO, ar federālo štatu bērnu tiesību aizstāvjiem, tehniskās palīdzības plāna izstrāde, lai apzinātu, kādas spējas galvenokārt trūkst saistībā ar jaunā Meksikas tiesiskā regulējuma īstenošanu šajā jomā); darījumdarbība un cilvēktiesības, cita starpā ekspertu nolīgšana, lai sagatavotu dokumentu par pamatprincipiem, un pasākumi nolūkā panākt, lai Meksika ievērotu ANO Vadošos principus darījumdarbībai un cilvēktiesībām.

Šajā sakarā darbība notiek trīs saistītās kritiskās jomās – sociālā aizsardzība, apspriešanās ar pirmiedzīvotāju kopienām par ieguldījumiem infrastruktūrā un fiskālais taisnīgums. Sadarbības pasākumi ietver arī projektus, kuros ir cilvēktiesību komponents un ir iesaistītas vairākas iestādes valsts līmenī (jo īpaši Oahakas un Sanluisas Potosi štatos). Oktobrī *EIDHR* ietvaros tika izsludināts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus; ņemot vērā ALD iznākumu, par galvenajiem prioritārajiem virzieniem tika izvēlēta cīņa pret spīdzināšanu un piespiedu pazušanu un žurnālistu/cilvēktiesību aizstāvju aizsardzība.

Nikaragva

Attiecībās ar Nikaragvu ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomā ir atbalstīt centienus stiprināt tiesiskumu (pārredzamību, efektivitāti, pārskatatbildību); stiprināt valsts satvaru cīņai pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu; rosināt brīvu pilsonisko sabiedrību, kas aktīvi darbojas cilvēktiesību veicināšanā un aizsardzībā un spēj iesaistīties politikas diskusijās par valsts attīstības programmu; izmantojot attīstības sadarbību, veicināt vairuma neaizsargāto grupu sociālās, izglītības un veselības tiesības; un sniegt atbalstu iniciatīvām, kuru mērķis ir spēju veidošana un sociālā apzinīguma palielināšana jauniešu starpā un bērnu tiesību aizsardzība.

2015. gadā darbs šajās jomās turpinājās. Īpašs uzsvars tika likts uz Nikaragvas drošības spēkiem un uz cilvēka dzīvības, cieņas un biedrošanās un vārda brīvības respektēšanu. ES vēlreiz uzsvēra, cik svarīgi ir tādi būtiski jautājumi kā pārredzamība, labas pārvaldības un tiesiskuma stiprināšana, pilnvaru nošķiršanas veicināšana un vēlēšanu jautājumi, tostarp opozīcijas partiju klātbūtne Augstākajā vēlēšanu padomē. Vienlaikus ES atzinīgi vērtēja Nikaragvas centienus cīņā pret cilvēku tirdzniecību un cer, ka Nikaragva uzlabos koordināciju ar kaimiņvalstīm attiecībā uz migrācijas jautājumiem, neraugoties uz īslaicīgo krīzi, kuru izraisīja Kubas migrantu pieplūdums Kostarikā un viņu apturēšana pie Nikaragvas robežas, viņiem mēģinot doties uz ziemeļiem.

Gada nogalē pilsoniskās sabiedrības organizācijas nosodīja brīvas darbības ierobežojumus, un tika ziņots par policijas nežēlīgu attieksmi pret demonstrantiem. Plašsaziņas līdzekļu grupas un opozīcija nosodīja žurnālistu vajāšanu. Tika skarta arī pirmiedzīvotāju tiesību situācija – gan saistībā ar infrastruktūras projektiem, gan senču zemju respektēšanu un aizsardzību. ES turpināja cieši uzraudzīt pirmiedzīvotāju tiesību ievērošanu, jo īpaši saistībā ar lauksaimniecības zemju izplešanos, kas var būtiski skart viņu sociālās un vides tiesības. Īpaša uzmanība tika pievērsta arī tam, lai sekotu to ieslodzīto tiesībām, kuru lietas tiek iztiesātas vai kuri jau ir notiesāti, kā arī apstākļiem valsts cietumu sistēmā un Valsts policijas aizturēšanas kamerās.

Saistībā ar sadarbību finanšu jomā ES turpināja veicināt cilvēktiesības, izmantojot *EIDHR* (10 projekti) un nevalstisko dalībnieku un vietējo iestāžu tematiskās pozīcijas (14 projekti), kā arī ar projektiem, kurus tieši finansē ES dalībvalstis. Ar šiem projektiem ES risināja šādus jautājumus: pilsoņu līdzdalība, juvenālā atjaunojošā justīcija, cilvēku ar invaliditāti tiesības, cilvēktiesību veicināšana, īpaši pievēršoties Karību jūras piekrastes reģionam, sieviešu un LGBTI tiesības un bērnu tiesības. Dialogs ar pilsonisko sabiedrību bija intensīvs un turpinājās visu gadu, un 2015. gadā tika sagatavots ceļvedis ES darbam ar pilsonisko sabiedrību Nikaragvā.

Gada gaitā ES rīkoja kopīgus pasākumus ar *UNICEF*, atzīmējot 25. gadskārtu Konvencijai par bērna tiesībām ar valsts mēroga žurnālistu konkursu par tēmu "Inovācija bērnībai, inovācija tiesiskumam". Balvas saņēma seši žurnālisti. Ar ES atbalstu Nikaragva ir viena no pirmajām valstīm reģionā, kas sāk sava Kriminālkodeksa reformu, lai iekļautu krimināltiesiskos standartus cīņai pret transnacionālo noziedzību un narkotiku tirdzniecību, kas iepriekš tika saskaņoti Centrālamerikas līmenī. Grozītais Kriminālkodekss tagad ir jāapstiprina parlamentā. Turklāt, izmantojot reģionālo programmu *EUROsociAL*, ES piedāvāja tehnisku palīdzību Nikaragvai, lai uzlabotu tiesu iestāžu pieejamību neaizsargātiem cilvēkiem, veicinātu alternatīvu konfliktu risināšanas mehānismu izstrādi tiesu iestāžu jomā (mediatoru apmācību) un sniegtu atbalstu iestādēm, kas ir atbildīgas par to, lai izmeklētu ar dzimumu saistītu vardarbību (piemēram, prokuratūrai, tiesām un tiesu medicīnas laboratorijai).

Panama

Maijā par Panamu tika veikts otrais VRP ANO satvarā. Kopš valsts iepriekšējā VRP 2010. gadā ir novēroti vairāki pozitīvi aspekti, tostarp vairāku primāro starptautisko cilvēktiesību instrumentu (tostarp Konvencijas pret spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību vai sodīšanu fakultatīvā protokola, Starptautiskās konvencijas par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu un ANO Konvencijas par bezvalstniecību) ratifikācija un pastāvīga uzaicinājuma nosūtīšana tematiskām īpašām procedūrām. Oktobrī Panama bija starp tām 18 valstīm, kuras ANO Ģenerālā Asambleja ievēlēja par Cilvēktiesību padomes loceklēm; Panama tajā darbosies trīs gadus, sākot no 2016. gada janvāra.

Prezidents *Varela* ir paziņojis, ka par Panamas galveno prioritāti savā piecu gadu amata pilnvaru termiņā viņš uzskata reālas "iekļaujošas ekonomiskās izaugsmes" panākšanu, sekmējot spēcīgu sociālo programmu. Nolūkā panākt vīriešu un sieviešu līdztiesību sociālās attīstības ministrs nesen nāca klajā ar Rīcības plānu 2015.–2019. gadam par vienlīdzīgu iespēju panākšanu sievietēm. Paredzēts, ka to īstenos gan valdība, gan pilsoniskā sabiedrība. Ar *UNICEF* atbalstu Panama turpina izstrādāt un īstenot Valsts stratēģisko plānu par bērniem un pusaudžiem. Šis process sākās 2002. gadā, un galīgos mērķus paredzēts sasniegt 2020. gadā.

Būtiskas problēmas Panamā ir ar cietumu un brīvības atņemšanas vietu apstākļiem. Saskaņā ar ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas biroja ziņojumiem 70 % personu, kurām ir atņemta brīvība, nav notiesātas. Tas galvenokārt saistīts ar kavējumiem tiesu iestādēs un pirmstiesas apcietinājuma pārmērīgu piemērošanu, kas dažos gadījumos ir ilgāks nekā maksimālais sods par noziegumu, kuru persona, iespējams, izdarījusi; turklāt ir steidzami jāsamazina cietumu pārpildītība (pieaugušo ieslodzīto skaits valstī stipri pārsniedz cietumu ietilpību) un jāuzlabo ieslodzījuma apstākļi. Sūdzības par sliktiem ieslodzījuma apstākļiem galvenokārt attiecas uz medicīnisko palīdzību, higiēnu un amatpersonu vardarbīgu izturēšanos. Jāuzlabo arī ieslodzījuma vietu amatpersonu darba apstākļi.

Tomēr ir bijuši centieni uzlabot situāciju. Valsts pašlaik veic pāreju no inkvizitīvās sistēmas uz sacīkstes principā balstītu sistēmu krimināljustīcijā, tādējādi jau ir izdevies samazināt tiesas procesu pārmērīgu ilgumu. 2014. gadā tika atvērts jauns cietums "*Nueva Joya*", kas paredzēts 5000 ieslodzītajiem. Panama īsteno cietumu un brīvības atņemšanas tiesību sistēmas reformu, balstoties uz trim pīlāriem – ieslodzīto un cietumu darbinieku tiesību un cieņas ievērošana; viņu un visu iedzīvotāju drošības garantēšana; to personu reintegrācija, kuras ir izcietušas piespriesto sodu. Ir panākta vienošanās par darba plānu, kurā noteikti īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķi. ES sniedz atbalstu šiem centieniem. ES finansētais EUR 28 miljonus vērtais projekts "Drošības sadarbība Panamā" (*SECOPA*) stiprina Cietumu sistēmas ģenerāldirektorāta spējas nodrošināt mērķtiecīgas programmas pieaugušo ieslodzīto rehabilitācijai un reintegrācijai. *SECOPA* arī uzlabos cietumu darbinieku apmācības sistēmu un sniegs atbalstu profesionālās karjeras veidošanai. Projekta ietvaros tiks finansēta inovatīva nepilngadīgo likumpārkāpēju rehabilitācijas centra pabeigšana un modernas skaitīšanas sistēmas izveide valsts brīvības atņemšanas iestādēs.

Aptuveni 10 % Panamas iedzīvotāju pieder pirmiedzīvotāju kopienām, kas apdzīvo 28,6 % valsts teritorijas. Kaut arī pastāv politika un tiesiskais regulējums šo kopienu aizsardzībai, joprojām vēl ir daudz jādara, lai uzlabotu viņu dzīves apstākļus, sabiedrisko pakalpojumu pieejamību un taisnīgu sadali, jo īpaši veselības nozarē, un zemes īpašumtiesības. Tiek īstenotas vairākas konkrētas programmas, lai nostiprinātu pirmiedzīvotāju tiesību aizsardzību; cita starpā jāmin 2015. gada Vidusamerikas veselības programma, Ūdens un vides programma, Bērnu uztura programma. ES finansē divpusējo projektu *Apoyo a la Cohesión Social* (*COHESAL* – EUR 10 miljoni), kuru īsteno Sociālās attīstības ministrija un kurš ietver vairākus pasākumus, kas paredzēti pirmiedzīvotājiem un viņu organizācijām. Šim projektam ir arī netiešs mērķis – šīs kopienas ekonomisko un sociālo tiesību aizsardzība valsts nabadzīgākajos apvidos, izmantojot decentralizāciju un finansējot vietējos projektus.

Panama nesen pieņēma Valsts plānu cilvēku tirdzniecības apkarošanai, kura mērķis ir izstrādāt valsts politiku šajā jomā. 2015. gadā Valsts komisija pret cilvēku tirdzniecību plānoja šādus pasākumus: tūrisma nozares un citu privāto uzņēmumu drošības un klientu reģistrēšanas (uzņemošā) personāla apmācība, akadēmisko mācību programmu ieviešana aviokompānijas "*COPA*" pasažieru reģistrēšanas un drošības personālam un Panamas kanāla iestādes darbinieku apmācība. Panama arī strādā pie ceļveža, lai kļūtu par pirmo valsti Latīņamerikā, kurā līdz 2020. gadam tiktu izskausts bērnu darbs.

Viena no prioritātēm valdības plānā 2014.–2019. gadam ir drošība. Attiecībā uz cīņu pret narkotikām uzmanība ir pārvirzījusies uz preventīvu darbību, kā arī cīņas pastiprināšanu pret korupciju, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un terorisma finansēšanu. Uzmanība tiks pievērsta arī iestāžu stiprināšanai un tehnoloģisko līdzekļu uzlabošanai, un ir vērojama interese labāk risināt jautājumus saistībā ar cilvēku tirdzniecību, kas ir vēl vienas sekas transnacionālām noziedzīgām darbībām.

Paragvaja

Sadarbībā un dialogā ar Paragvaju cilvēktiesību un demokrātijas jomās ES īpašu uzsvaru liek uz justīcijas un brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas darbības uzlabošanu, cilvēktiesību institucionalizāciju, bērnu, sieviešu, LGBTI kopienas un pirmiedzīvotāju tiesību aizsardzību, cīņu pret cilvēku tirdzniecību un vides tiesību ievērošanu.

ES turpināja dažādos formātos strādāt pie šiem jautājumiem, tostarp uzraugot cilvēktiesību konvenciju īstenošanu vispārējās preferenču shēmas (VPS+) kontekstā. ES un dalībvalstis kopīgi strādāja pie tā, lai nodrošinātu koordināciju un sistemātisku informēšanu un izskaidrošanu. Paragvaja ir ANO Cilvēktiesību padomes locekle 2015.–2017. gadā, un ES un ES dalībvalstis veica demaršus, lai rastu kopīgu valodu ar Paragvaju par starptautisko cilvēktiesību jautājumiem. ES aprīlī nosūtīja uz Paragvaju vēlēšanu pēcpasākumu misiju, lai novērtētu, kāds progress panākts 2013. gada ES vēlēšanu novērošanas misijas sniegto ieteikumu īstenošanā. Jūnijā Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju, kurā pauda bažas par to, ka Paragvajā ir daudz bērnu grūtniecības gadījumu.

Sadarbībā finanšu jomā *EIDHR* sniedza atbalstu sieviešu tiesībām, personām ar invaliditāti, pirmiedzīvotājiem Paragvajas Čako, pilsoniskās sabiedrības lomas stiprināšanai vēlēšanu sistēmas uzraudzībā, cīņai pret cilvēku tirdzniecību un pilsoniskās sabiedrības organizāciju izstrādāta ikgadēja cilvēktiesību ziņojuma izstrādāšanai un izplatīšanai. ES divpusējās attīstības palīdzības Paragvajai prioritāras jomas laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam ir arī demokrātija, līdzdalība un iestāžu stiprināšana.

Peru

Attiecībās ar Peru ES prioritātes cilvēktiesību un demokrātijas jomās ir turpmāki pasākumi saistībā ar Valsts cilvēktiesību plānu, pirmiedzīvotāju tiesības un likuma par iepriekšēju apspriešanos īstenošana, tiesu iestāžu pieejamība, Patiesības un izlīguma komisijas ieteikumi, ekonomiskās un sociālās tiesības, pulcēšanās brīvība, cilvēktiesību aizstāvji, sieviešu tiesības, cilvēku tirdzniecība un bērnu darbs.

Dialogs par cilvēktiesībām ar Peru 2015. gadā turpinājās ļoti regulāri, jūlijā notika otrais oficiālais tehniskais cilvēktiesību dialogs, kuru papildināja diskusijas ikgadējā augsta līmeņa dialoga ietvaros. Apspriestie jautājumi ietvēra darījumdarbību un cilvēktiesības, valsts politikas noteikšanu par uzņēmumu sociālo atbildību, ar dzimumu saistītu vardarbību, cīņu pret diskrimināciju, demokrātiju, tiesiskumu un labu pārvaldību, tostarp jaunāko informāciju par gatavošanos 2016. gada vispārējām un prezidenta vēlēšanām. 2016. gadā turpināsies darbs, lai ar oficiālu pilnvaru noteikšanu panāktu dialoga institucionalizēšanu.

2015. gada decembrī, prezidentam *Humala* atklājot *Lugar de la Memoria, la Tolerancia y la Inclusión Social* muzeju, tika sperts būtisks solis izlīguma procesā saistībā ar vardarbību *Sendero Luminoso* periodā laikposmā no 1980. līdz 2000. gadam. Projektu politiski un finansiāli atbalstīja ES un Vācija. Tas ir viens no svarīgajiem pasākumiem, par kuru iestājās Patiesības un izlīguma komisija. Vietējā līmenī ES delegācija uzturēja ciešus kontaktus ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ombuda biroju un valdības struktūrām, apspriežoties par cilvēktiesību stāvokli, cilvēktiesību aizstāvjiem un pirmiedzīvotājiem. Tā uzturēja pastāvīgu saziņu, lai sekotu individuālām lietām. Peru turpināja būt uzticama partnere starptautiskos forumos, kuros tās balsojums bija tuvs ES nostājām.

ES finansējums no *EIDHR* jauniem cilvēktiesību projektiem Peru 2015. gadā sasniedza EUR 2,18 miljonus; īpaši vērā ņemams bija projekts politiskās kultūras sekmēšanai pirms 2016. gada vēlēšanām un projekts, lai palīdzētu pirmiedzīvotājiem cīnīties pret diskrimināciju saistībā ar viņu teritorijām.

Sentkitsa un Nevisa

Prioritārie problēmjautājumi bija nāvessoda atcelšana, sieviešu tiesības, tiesībaizsardzības amatpersonu spēju veidošana cilvēktiesību jomā, cietumi, bērnu tiesības, LGBTI tiesības, drošība un 2015. gada novembra VRP pārskata ieteikumu īstenošana.

ES iestājas par to, lai tiktu noteikts moratorijs nāvessodam, paredzot tā atcelšanu. Būtiskas bažas joprojām rada pārpildītība Sentkitsas cietumā. Valstī vēl nav atcelts miesas sods. ANO ĢA Trešajā komitejā saistībā ar rezolūcijām par cilvēktiesībām tika īstenoti vairāki informēšanas un izskaidrošanas pasākumi. Sentkitsa un Nevisa saņems reģionālo dotāciju, kuru finansēs 2015. gada uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus ietvaros nolūkā novērst vardarbību ģimenē; īstenošana sāksies 2016. gadā. Valsts cieš no augsta noziedzības līmeņa, un tai jārisina saistītās problēmas – tiesību aizsardzības nodrošināšana saistībā ar valsts un pilsoņu drošību un vardarbības novēršana sabiedrībā.

2015. gada februārī vispārējās vēlēšanās uzvarēja Vienotības grupa – trīs opozīcijas partiju koalīcija –, nomainot Darba partiju, kas bija atradusies pie varas kopš 1995. gada. Vēlēšanu dienā valdīja kārtība un miers, taču tehnisku un procedūras jautājumu dēļ radās kavējumi balsu skaitīšanā un rezultātu nosūtīšanā. Novembrī jaunā valdība nāca klajā ar tiesisko regulējumu, kas paredz ierobežot premjerministra amata pilnvaru laiku līdz diviem piecu gadu termiņiem.

Novembrī par Sentkitsu un Nevisu tika veikts otrais VRP; valsts noraidīja vairāk nekā pusi no tā ieteikumiem, tostarp ieteikumus, kas saistīti ar visu galveno cilvēktiesību līgumu parakstīšanu un pievienošanos tiem, diskrimināciju seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes dēļ, nāvessoda moratoriju un miesas soda aizliegšanu. Atkārtoti ieteikumi bija saistīti arī ar sieviešu un bērnu aizsardzību pret vardarbību ģimenē, parlamenta 2014. gadā pieņemtā Likuma par vardarbību ģimenē ātru īstenošanu un papildu pasākumu veikšanu, lai risinātu jautājumus saistībā ar diskrimināciju dzimuma dēļ.

Valsts tika uzteikta par centieniem veicināt cilvēktiesības saistībā ar sociālajiem pakalpojumiem, izglītību un jauniešu nodarbinātību. Tā cenšas uzlabot drošības aspektus savā pretrunīgi vērtētajā programmā par pilsonības iegūšanu investējot, kas ir lielākā reģionā. Drīz pēc VRP valdība nosūtīja reģionālajam ANO birojam uzaicinājumu uz konsultācijām, lai apsvērtu iespējas izveidot valsts cilvēktiesību iestādi.

Sentlūsija

Prioritārās problēmas ietver nāvessoda atcelšanu, policijas brutalitāti, diskrimināciju dzimuma dēļ, vardarbību ģimenē un seksuālo vardarbību, vardarbīgu attieksmi pret bērniem un LGBTI tiesības. Bažas joprojām rada krimināljustīcijas efektivitāte, kā arī veselības aprūpes pieejamība. Vēl viena prioritāte ir 2015. gada VRP ieteikumu izpilde.

Politiskajā dialogā ar Sentlūsiju ES ir pastāvīgi centusies panākt nāvessoda atcelšanu, policijas lielākas atbildības nodrošināšanu, krimināljustīcijas sistēmas uzlabošanu un tiesību aktu īstenošanu nolūkā aizsargāt personas no diskriminācijas viņu seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ. ANO ĢA Trešajā komitejā saistībā ar rezolūcijām par cilvēktiesībām tika īstenoti vairāki informēšanas un izskaidrošanas pasākumi. Vardarbības ģimenē novēršanai Sentlūsija saņems atbalstu no *EIDHR*. 2015. gada uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus ietvaros atlasītais reģionālais projekts sāks darbību 2016. gadā.

Novembrī par Sentlūsiju tika veikts otrais VRP, kurā tika uzsvērti jautājumi par diskrimināciju dzimuma dēļ, vardarbību ģimenē un seksuālo vardarbību, kriminālatbildības noteikšanu par abpusēji labprātīgām viendzimuma seksuālām attiecībām. Valsts saņēma ieteikumus par bērnu tiesību aizsardzību, nāvessoda atcelšanu un dažu starptautisko nolīgumu ratificēšanu. Tā tika uzteikta par ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvā protokola ratificēšanu un par būtiskiem centieniem nodrošināt iedzīvotājiem ūdens, pārtikas un veselības aprūpes pieejamību. Sentlūsija apņēmās izskatīt 121 ieteikumu.

Valsts pašlaik reformē savu juvenālās justīcijas sistēmu. Vardarbīga izturēšanās pret bērniem ir būtiska sabiedrības problēma, un valdība ir uzsākusi informēšanas kampaņas, kas vērstas uz sabiedrību kopumā, kā arī uz jomas profesionāļiem. Sentlūsijā vēl nav atcelts miesas sods. Septembrī valdība ieviesa politiku par spēka pielietošanu, lai nodrošinātu, ka policija ievēro pienācīgu praksi. Martā premjerministrs nāca klajā ar neatkarīgu ziņojumu, kuru izstrādājusi *CARICOM* Īstenotāja aģentūra noziedzības un drošības jautājumos (*IMPACS*) un kurā izskatīti apgalvojumi par sodīšanu ar nāvi bez tiesas sprieduma, ko policija veikusi 2010. un 2011. gadā. Nobažījusies par pēcpasākumu trūkumu, ES nāca klajā ar vietēju paziņojumu, kurā aicināja iestādes rīkoties šā ziņojuma sakarā un nodrošināt pienācīgu procesu.

Jūnijā ANO Bērnu tiesību komiteja izskatīja apvienoto – otro līdz ceturto – regulāro pārskatu par Sentlūsiju. Tā atzinīgi novērtēja, ka ir pieņemti vairāki leģislatīvi pasākumi, tostarp 2014. gada likums par bandu apkarošanu. Tā atzīmēja arī, ka 2014. gadā ir ratificēts Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvais protokols par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos, un līdz ar to ir turpinājusies pozitīva virzība ceļā uz pievienošanos svarīgiem cilvēktiesību protokoliem un konvencijām vai uz to ratifikāciju. Komiteja tomēr aicināja Sentlūsiju risināt jautājumus saistībā ar miesas sodu, vecāku uzraudzību un pienākumiem, bērniem, kas nevar dzīvot ģimenē, vardarbību un atstāšanu novārtā, pusaudžu veselību, bērnu ekonomisko ekspluatāciju, tostarp bērnu darbu, seksuālu izmantošanu un vardarbību un juvenālo justīciju. Komiteja pauda bažas par to, ka miesas sods joprojām tiek uzskatīts par bērnu disciplinēšanas likumīgu paņēmienu, un par to, ka plaši izplatīts ir incests un zēnu un meiteņu seksuāla izmantošana.

Sentvinsenta un Grenadīnas

Prioritātes cilvēktiesību jomā ietver vardarbību ģimenē, seksuālo vardarbību pret sievietēm un meitenēm, bērnu tiesības, LGBTI diskrimināciju, nāvessodu un tiesībaizsardzības amatpersonu spēju veidošanu cilvēktiesību jomā. ANO ĢA Trešajā komitejā saistībā ar rezolūcijām par cilvēktiesībām tika īstenoti vairāki informēšanas un izskaidrošanas pasākumi.

Tiesiskajā regulējumā joprojām ir saglabāts nāvessods, kaut arī *de facto* darbojas moratorijs. Pilsoniskās sabiedrības grupas ziņoja, ka izvarošana un vardarbība pret sievietēm joprojām ir būtiska un vispārēja problēma. Maijā parlaments spēra svarīgu soli, pieņemot likumu par vardarbību ģimenē, ar kuru tiek stiprināta vardarbībā cietušo aizsardzība un pienākums ziņot tiek noteikts lielākam sabiedrības segmentam. 2015. gada Likums par vardarbību ģimenē arī paplašina vardarbības ģimenē definīciju, ietverot "jebkādu kontrolējošu vai vardarbīgu uzvedību, kas kaitē sūdzības iesniedzēja vai jebkura tā aprūpē esoša bērna veselībai, drošībai vai labklājībai".

Decembrī Sentvinsentā un Grenadīnās notika vispārējās vēlēšanas, kurās uz ceturto pilnvaru termiņu pēc kārtas tika ievēlēts premjerministrs *Ralph Gonsalves* un viņa Vienotības darba partija. Opozīcijā esošā Jaunā demokrātiskā partija apstrīdēja ļoti niecīgo balsu pārsvaru, apgalvojot, ka ir notikusi smaga krāpšana, un paziņoja par savu nodomu apstrīdēt tiesā balsojuma rezultātu vismaz vienā vēlēšanu apgabalā. Vēlēšanas uzraudzīja *OAS*, Sadraudzība un *CARICOM* sekretariāts, un viņu misijas apstiprināja rezultātus.

Surinama

Attiecībās ar Surinamu ES prioritātes cilvēktiesību un demokrātijas jomā ietver juridiskus jautājumus, apstākļus cietumos un aizturēšanas centros, vardarbību ģimenē / seksuālo vardarbību, LGBTI tiesības un cilvēku tirdzniecību, tostarp sieviešu un bērnu tirdzniecību seksuālai izmantošanai. Bažas rada arī plaši izplatītā korupcija valdībā, preses iebiedēšanas gadījumi, sieviešu diskriminācija, marūnu (izbēgušo vergu pēcteču), indiāņu un citu minoritāšu stāvoklis un bērnu darbs neoficiālajā sektorā.

Surinamas Nacionālā asambleja pieņēma jaunu Kriminālkodeksu, kurš ietver nāvessoda atcelšanu (lai arī ne militārajā kodeksā). ES AP/PV savā paziņojumā to atzinīgi vērtēja kā "svarīgu soli uz priekšu, kas rāda labu priekšzīmi citām valstīm reģionā un ārpus tā", norādot arī, ka "to varētu vēl vairāk nostiprināt, parakstot un ratificējot Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām Otro fakultatīvo protokolu un Amerikas Cilvēktiesību konvencijas protokolu – abi šie instrumenti ir vērsti uz nāvessoda atcelšanu visā pasaulē". Īsi pirms nāvessoda atcelšanas – 2015. gada februārī – Paramaribo ES rīkoja semināru par nāvessoda atcelšanu. Projekts saņēma ES finansējumu.

Cilvēktiesības tiek apspriestas ikgadējā politiskajā dialogā, kas tiek risināts saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu, un divpusējās sanāksmēs. Politiskā dialoga trešā kārta notika 2015. gada martā Paramaribo un tā ietvaros notika diskusijas par cilvēktiesībām un pārvaldību, Amnestijas likuma grozīšanu, cilvēku tirdzniecību, nāvessodu (kas vēl pastāv militārajā kodeksā), korupciju un ieslodzījuma apstākļiem. Vietējā nevalstiskā organizācija īsteno *EIDHR* finansētu programmu Surinamas pilsoniskās sabiedrības atbildības veidošanai par cilvēktiesībām un labu pārvaldību. Projekta finansējums laikposmā no 2014. līdz 2016. gadam ir EUR 125 000.

Pēc vispārējām vēlēšanām 2015. gada maijā tagadējā prezidenta *Desi Bouterse* Nacionālā demokrātiskā partija (NDP) ieguva 26 deputātu vietas Nacionālajā Asamblejā, kurā kopumā ir 51 deputāts – tādējādi tai ir viena deputāta vairākums. Opozīcijas koalīcija *V7* ieguva 17 vietas, *ABOP* ieguva 5 vietas, bet atlikušās vietas tika sadalītas starp dažādām opozīcijas partijām. Šī ir pirmā reize, kad NDP ir vispārējs vairākums Nacionālajā Asamblejā.

Trinidāda un Tobāgo

Prioritātes ietver nāvessoda atcelšanu, sieviešu un bērnu tiesību veicināšanu un garantēšanu, diskriminācijas pret LGBTI novēršanu, ieslodzījuma apstākļu uzlabošanu un ieslodzīto tiesību ievērošanu, ko papildināja darbības, ar kurām palīdz nostiprināt demokrātiju.

ES delegācija turpināja dažādos forumos iesaistīties diskusijās par cilvēktiesību jautājumiem. 2015. gada janvārī Portofspeinā notika saskaņā ar Kotonū nolīguma 8. pantu rīkotā politiska dialoga otrā kārta, un tās ietvaros notika diskusijas par cilvēktiesību jautājumiem, tostarp par progresu VRP ieteikumu pirmās kārtas īstenošanā, par nepieciešamību turpināt pašreizējo moratoriju attiecībā uz nāvessoda izpildi un nākotnē atcelt nāvessodu, par kavēšanos saistībā ar dzimumu jautājumu politikas apstiprināšanu un par soļiem, kas sperti, lai ratificētu Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu. ES pauda gandarījumu par Bērnu iestādes izveidošanu un izrādīja pozitīvu interesi par to, ka valsts ir akceptējusi svarīgo VRP ieteikumu strādāt pie tā, lai samazinātu lietu uzkrāšanos tiesās, risinātu tiesu sistēmas nepilnības un uzlabotu ieslodzījuma apstākļus. Tika paustas bažas par drošu vietu trūkumu ieslodzītajām meitenēm un norādīts, ka valdībai prioritārā kārtā jāpievēršas pasākumiem, kas paredzēti ieslodzījuma apstākļu uzlabošanai. ES arī pauda dziļas bažas par to, cik daudz ir gadījumu, kuros, iespējams, nāvessods izpildīts bez tiesas sprieduma.

Pēc 2015. gada septembra vēlēšanām un tām sekojošās valdības maiņas amatpersonas paziņoja par nodomu izpildīt nāvessodu, kā to paredz tiesību akti, netieši norādot, ka varētu tikt atsākta pakāršana, lai gan kopš 1999. gada *de facto* darbojas moratorijs. Saistībā ar Cilvēktiesību dienu ES delegācija sadarbībā ar partneriem rīkoja paneļdiskusiju par cilvēktiesību situācijas apzināšanu Trinidādā un Tobāgo. Tā turpināja paust atbalstu cīņai pret nāvessodu, kā arī pret LGBTI diskrimināciju, tostarp izplatot AP/PV paziņojumus par Pasaules dienu pret nāvessodu un Starptautisko dienu pret homofobiju. Pēc tam, kad tika likvidēta Dzimumu un bērnu lietu ministrija, jaunā valdība šos jautājumus nodeva premjerministra biroja valsts ministra pārziņā. Saistībā ar Pasaules bērnu dienu ES sadarbībā ar *UNDP* rīkoja publisku informēšanas un izskaidrošanas pasākumu meitenēm, kas ir valsts aizbildniecībā, sniedzot konsultācijas attiecīgajiem jauniešiem.

ES turpināja dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp ikmēneša tikšanās ar LGBTI grupām. Trinidāda un Tobāgo pirmo reizi izmantoja *EIDHR* uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, kura rezultātā tika piešķirtas dotācijas tādu pasākumu atbalstam, kuru mērķis ir panākt nāvessoda atcelšanu un veicināt dzimumu līdztiesību. Pilsoniskā sabiedrība turpina vērst valdības uzmanību uz konstitucionālās reformas nepieciešamību. Šim sektoram tiks sniegts vēl lielāks atbalsts, lai 11. EAF un PSO/VI tematiskajās budžeta pozīcijās ņemtu vērā pārvaldības jautājumu izvēršanu.

Amerikas Savienotās Valstis (ASV)

2015. gadā prezidenta Obamas administrācija turpināja likt spēcīgu uzsvaru uz cilvēktiesību un demokrātijas veicināšanu ASV divpusējās attiecībās ar trešām valstīm un daudzpusējos forumos, īpaši ANO un EDSO. Prezidents Obamas savā uzrunā ANO ĢA 70. sesijā apliecināja, jo īpaši caur Sīrijā un Ukrainas austrumdaļā notiekošo karu prizmu, ka ASV nemitīgi iestāsies par cilvēktiesībām.

Attiecībā uz cilvēktiesību situāciju ASV 2015. gadā bija vērojamas dažas pozitīvas attīstības tendences nāvessoda un krimināljustīcijas reformas jomā. Turklāt tika sperti soļi, lai samazinātu Gvantanamo ieslodzījuma centrā ieslodzīto personu skaitu. Tomēr netika veikti pienācīgi pēcpasākumi konstatējumiem, kas ietverti Senāta Īpašās izlūkošanas komitejas 2014. gada decembra ziņojumā

"Komitejas pētījums par Centrālās izlūkošanas pārvaldes Aizturēšanas un nopratināšanas programmu".

Attiecībā uz nāvessodu 2015. gadā ASV iezīmējās laba tendence – nāvessoda izpildes un jaunu nāves spriedumu skaits bija mazākais vairāk nekā 20 gadu laikā. Nebraskas un Konektikutas štati atcēla nāvessodu, tādējādi tagad nāvessods joprojām ir atļauts tikai 31 štatā. Pensilvānija pasludināja moratoriju. Kopumā ASV sabiedrības atbalsts nāvessodam ir sarucis. Lai arī Obamas administrācija nav aktīvi darbojusies, lai pārliecinātu Kongresu atcelt nāvessodu federālā līmenī, prezidents atzina, ka ir "ļoti nobažījies" par tā īstenošanu. Pēdējos četros gados nāvessoda jautājumu un publiskās debates par tā izpildi ir ievērojami ietekmējis ES eksporta aizliegums medikamentiem, ko izmanto nāvessoda izpildē.

ES ir atkārtoti aicinājusi slēgt ieslodzījuma iestādi Gvantanamo līcī. Kongress joprojām lielā mērā bloķēja administrācijas centienus slēgt ieslodzījuma centru un pārvest atlikušos ieslodzītos. Tomēr 2015. gadā tika panākts zināms progress saistībā ar ieslodzīto pārvešanu uz trešām valstīm. No aptuveni 780 ieslodzītajiem Gvantanamo līcī 2015. gada novembra beigās tur joprojām atradās 107. Decembrī tika panākta vienošanās pārvest vēl 17 ieslodzītos. Tomēr Kongresa vairākums joprojām stingri pretojas jebkādai Gvantanamo ieslodzīto pārvešanai uz ASV. Nacionālās aizsardzības autorizācijas akts, kuru Kongress apstiprināja novembrī, ietver juridiskus šķēršļus cietuma slēgšanai, tostarp aizliegumu izmantot līdzekļus, lai pārvestu ieslodzītos uz ASV vai celtu iestādes, kur tos turpmāk izvietot. 2015. gadā netika veikti pienācīgi pēcpasākumi Senāta ziņojumam par CIP aizturēšanas un nopratināšanas programmu, kurā tika norādīts uz smagiem cilvēktiesību pārkāpumiem Gvantanamo ieslodzījuma vietā.

2015. gadā notika pavērsiens krimināljustīcijas reformā. ASV ir ļoti augsts ieslodzīto skaits, rēķinot uz vienu cilvēku, un vieninieku kamerās ir ievietots vairāk ieslodzīto nekā jebkurā citā demokrātiskā valstī. Prezidents Obama ir aicinājis Kongresu pieņemt jēgpilnu krimināljustīcijas reformu nolūkā padarīt ASV krimināljustīcijas sistēmu taisnīgāku un efektīvāku un rast risinājumu nabadzības, noziedzības un ieslodzījuma apburtajam lokam. 2015. gada Soda spriešanas reformas un labošanas iestāžu akts guva spēcīgu abu pušu atbalstu Senāta Tieslietu komisijā. Turklāt zināms progress ir panākts attiecībā uz ieslodzīšanu vieninieku kamerā. Septembrī nozīmīgas juridiskas vienošanās ietvaros Kalifornija piekrita pārskatīt ieslodzījuma vieninieku kamerā izmantošanu tās cietumos, ietverot stingri noteiktus ierobežojumus ieslodzīto ilgstošai izolēšanai.

ES delegācija Vašingtonā turpināja aktīvi sadarboties ar attiecīgajām struktūrām administrācijā, Kongresā un nevalstiskajās organizācijās saistībā ar visiem minētajiem jautājumiem. Arī ES turpināja sadarboties ar ASV saistībā ar citiem būtiskiem cilvēktiesību jautājumiem, tostarp sieviešu tiesībām, invaliditātes tiesībām, LGBTI tiesībām, vārda brīvību un starptautisko instrumentu ratifikāciju. ES delegācija iesniedza demaršu ASV administrācijai, iestājoties par to, lai ātri tiktu ratificēts Ieroču tirdzniecības līgums, kas cita starpā ietver klauzulas par cilvēktiesību pārkāpumu un starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumu novēršanu.

Visu 2015. gadu ES un ASV turpināja cieši sadarboties cilvēktiesību jomā, jo īpaši daudzpusējos forumos, piemēram, ANO un EDSO, kā arī saistībā ar situāciju trešās valstīs. Februārī notika ikgadējās konsultācijas par cilvēktiesību jautājumiem. Sadarbība starp ES, tās dalībvalstīm un ASV turpinājās arī Globālā līdztiesības fonda, Līdzvērtīgas nākotnes partnerības un Brīvības tiešsaistē koalīcijas ietvaros.

Vizītes laikā Vašingtonā septembrī ES īpašais pārstāvis cilvēktiesību jautājumos *Lambrinidis* organizācijā "*Freedom House*" runāja par būtiskākajiem izaicinājumiem visā pasaulē un ES cilvēktiesību politikā. Cilvēktiesību diena sniedza ES delegācijai iespēju sākt sociālo mediju kampaņu, kurā uzsvars likts uz vairākiem pozitīviem rezultātiem cilvēktiesību jomā, ko ES sasniegusi pēdējā laikā.

Urugvaja

Attiecībās ar Urugvaju ES mērķi cilvēktiesību un demokrātijas jomās ietver atbalstu krimināljustīcijas un cietumu sistēmas reformai un modernizācijai, sieviešu un bērnu tiesību stiprināšanu, diskriminācijas apkarošanas politikas un iedzīvotāju drošības stiprināšanu. 2015. gadā Urugvaja atzīmēja "nepārtrauktas demokrātijas 30. gadskārtu"; valsts vēlēšanas 2014. gadā un pašvaldību vēlēšanas 2015. gadā notika kā pārredzams un miermīlīgs vēlēšanu process.

2015. gadā valsts cilvēktiesību iestāde ziņoja par pārpildītību, necilvēcīgiem un pazemojošiem apstākļiem, pārmērīgu spēka un psihotropo vielu pielietošanu *SIRPA* (Pusaudžu likumpārkāpēju nodaļa) pārziņā esošajās iestādēs. Tā arī norādīja uz nepilngadīgo seksuālas izmantošanas gadījumiem Urugvajas bērnu un pusaudžu institūta (*INAU*) kopmītnēs. Neraugoties uz daudzajiem pasākumiem, kas veikti nolūkā novērst vardarbību ģimenē, paziņoto gadījumu skaits 2015. gadā pieauga. Novembrī valdība iesniedza valsts rīcības plānu dzīvei bez vardarbības, kas saistīta ar dzimumu, laikposmam no 2016. līdz 2019. gadam; tā galvenie mērķi ir samazināt ar dzimumu saistītu nāves gadījumu skaitu un to sieviešu skaitu, kas cieš no vardarbības. Jūlijā iesniegtais Rasu līdztiesības plāns afrikāņu izcelsmes iedzīvotājiem laikposmam no 2015. līdz 2020. gadam atklāj Urugvajā pastāvošo diskrimināciju. Tika atlikta otrās sīriešu bēgļu grupas ierašanās, kas bija plānota 2015. gada beigās. 2014. gadā par Urugvaju tika veikts otrais VRP. Valdība strādā pie brīvprātīga ziņojuma, lai izklāstītu, kā ir ņemti vērā ieteikumi.

ES sniedz atbalstu cilvēktiesībām Urugvajā, izmantojot *EIDHR*, kā arī tematiskās programmas pilsoniskās sabiedrības atbalstam. 2015. gadā ES finansēja projektus tādās jomās kā iedzīvotāju drošība, sieviešu un bērnu tiesības, vardarbība pret sievietēm, seksuālā izmantošana un sociālā kohēzija. Turklāt ES turpināja sniegt finansiālu atbalstu, izmantojot divpusēju programmu Urugvajas krimināljustīcijas un brīvības atņemšanas iestāžu sistēmu atbalstam.

Venecuēla

ES nav oficiāla politiskā dialoga ar Venecuēlas valdību, taču notiek *ad hoc* diskusijas par cilvēktiesībām, cita starpā starp ES delegāciju, dalībvalstu vēstniecībām un Venecuēlas iestādēm. Tas notiek arī EĀDD augstākos līmeņos, kad Venecuēlas iestādes apmeklē Briseli.

Saglabājās bažas par tiesas procesiem pret opozīcijas līderiem, neatkarīgiem juristiem un vadošiem uzņēmējiem. ES turpināja uzraudzīt tiesas procesus *Leopoldo López* un tiesneša *Afiuni* lietās. ES delegācija, saskaņojot darbību ar valstī pārstāvētām dalībvalstīm, mēģināja apmeklēt tiesas procesus un tos novērot, tomēr vairumā gadījumu netika ielaista tiesas zālē. AP/PV runaspersona publicēja paziņojumus par Karakasas mēra *Antonio Ledezma* arestu (februārī) un *Leopoldo López* tiesas procesu (septembrī).

ES atkārtoti norādīja, ka ir gatava nosūtīt vēlēšanu novērošanas misiju uz likumdevēja vēlēšanām decembrī (AP/PV runaspersonas 25. jūnija paziņojums), tomēr Venecuēlas vēlēšanu iestāde to neuzaicināja. Radās iespaids, ka vēlēšanu kampaņa sliecas par labu pašreizējai valdībai. Tā kā valdība kontrolē plašsaziņas līdzekļus un publisko telpu, opozīcijai bija maz iespēju paust alternatīvus viedokļus. Neraugoties uz to, opozīcijai izdevās iegūt potenciālu 2/3 kvalificētu vairākumu Nacionālajā Asamblejā (šā dokumenta izstrādes laikā tas bija apstrīdēts tiesā un izskatīšana vēl turpinājās).

ES sadarbības pasākumi galvenokārt bija vērsti uz sieviešu un bērnu tiesībām, pirmiedzīvotāju tiesībām, labu pārvaldību (tehnisku palīdzību Nacionālajai Asamblejai, pašvaldību institucionālo spēju veidošanu), cilvēktiesību aizstāvju situāciju, informācijas brīvību un bēgļiem. Publiskās diplomātijas pasākumi koncentrējās uz dzimumu līdztiesības veicināšanu.

SDO standartu pārraudzības mehānismos izskatīja Venecuēlas pārkāpumus attiecībā uz biedrošanās brīvību un šai sakarā izcēla smagus un steidzamus gadījumus.